

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmma Diana

Diana, Antonino

Coloniae Agrippinae, 1656

I.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40647

2 num. 98. & 104. qui testatus ita declarasse S. D. N. Paulum V. an. 1616. Nec audiendus est Barb. de pot. Episc. p. 3. alleg. 75. num. 9. qui explicat dictas declarationes de hospitalibus merè laicalibus; nam DD. Cardinales absolunt de omnibus hospitalibus loquuntur. Explo dunt etiam dicentes DD. Cardinales id declarasse de Episcopo quoad iurisdictionem ordinariam, non quoad delegatam à Tridentino: nam Cardinales interrogati fuerunt in ordine addictum decretum Concilii, sic quamvis admittenda esset opinio Garcia ubi sup. nu. 93. quod dicta declarationes non habeant locum in casu negligentia, cum nō possit Fundator prohibere, ne Episcopus se intromittat circa executionem legatorum priorum, ut probat Bodadilla lib. 2. c. 17 num. 102. ex c. tua nobis, §. 1. de test. Limitanda foret tamen, ut non procederet, quando Fundator in casu negligentia alios substitueret, donec ipsi substituti fuerint negligentes. Ita Perez de ann.

de operibus, quæ ibi exercentur, computis expensarum, & c. part. 1. r. actat. 2. resol. 110.

3 Hospitalis bona non possunt alienari absque solemnitatibus in Extra. Ambitiosa requisitis, de diebus vide V. Alienare par. 1. r. 8. ref. 77.

Hospitalis relicta, est relicta ad pias causas.

4 Relictum Hospitali dicitur relicta ad pias causas, quod plerique intelligunt procedere, modo Hospitalis sit constructum auctoritate Episcopi, aut certe illi constructo accedat ipsius auctoritas, alias deus ita voluit Baldus in Auth. hoc ius porrectum, C. de SS. Eccl. & Conf. 4. 65. lib. 1. & alibi: Sed alii indistinctè tenent, siue Hospitalis sit institutum auctoritate Episcopi, siue non, esse tamen & dici pium locum. Bart. consil. 1. lib. 4. p. 7. tract. 6. ref. 29. §. Secundo.

I A C T A N T I A.

1 Iactantia sic describitur: Manifestatio excellentiæ propriæ superbia, quod est in se, aut in aliorum æstimatione, verbis inordinate facta.

Iactantia quid?

2 Est de se peccatum veniale. Ex multis tamen capitibus fit mortale. Inter alia, cum quis se iactat de peccato, & offensa Dei, in quantum est Dei offensa: nam si quis se iactet de agilitate, & ingenio in committendo peccato auditoribus id intelligētib; non peccat mortaliter: Ita Lessius lib. 2. c. 47. dub. 6. n. 42.

Et quale peccatum.

Quando verò, quis iactat de peccato formaliter, etiam sine gaudio, & complacentia, est peccatum mortale, sed vnius speciei infamæ, quatenus omne peccatum quodcumque sit, assumitur ut mediū ad inanem gloriam comparandā; unde non oportet in Confessione explicare de quanam peccati specie iactatus sit, ut diximus V. Circumstantia, n. 11. Non solum verò peccas mortaliter, si tu de peccato iacteris, sed etiam si alio te de peccato coram aliis laudante, taceas; & Palaus qui dem tom. 1. tract. 2. disp. 2. punct. 11. putat in tali casu semper teneri sic laudatum displicentiæ signa manifestare.

Ggg

Ipsa præsertim Episcopo consentiente.

Et quid de hospitalibus Regum cura subiciatur?

in casu, quo in ipsa fundatione Episcopus non consentiens: nam si consentiat, nullam paritur dubitationem, tum quia Episcopus potest præiudicare iuri sibi querendo, quamvis non possit iuri quærere: tum etiam quia, ut advertit Gozza sup. 8. reg. Cancel. gloss. 5. n. 48. Concilium præcipit servari clausulam institutionis, quod Ordinarius non se ingratat institutionis inquam validæ, ad quæ requiritur consensus Episcopi, unde saltem servari præcipit in casu, quo Episcopus consentit, & iuri sibi acquirendo præiudicat. p. 1. r. 2. ref. 84.

2 Adverte etiam, quod quavis Barb. de pot. Episc. par. 3. alleg. 75. num. 16. & DD. communiter dicant, Episcopum non posse visitare confraternitates, & hospitalia existentes sub Regum protectione, etiam quoad decentiam divini cultus, sine illorum licentia. Coartarium tamen tenet Pereira de man. reg. part. 2. cap. 17. num. 12. quia cultus divinus, ut potè res spiritualis, & Ecclesiastica, ad Episcopum privativè, & necessario spectat. Concilium verò sess. 22. c. 8. loqui

Summa Diana,

staret Sanch. verò sum. tom. 1. lib. 8. cap. 3. num. 4. excusat eum, qui taceret præ recundia, dummodò interius illi displicat. p. 4. tract. 6. ref. 44.

I E I U N I U M

Quid, & quo duplex.

Ieiunium 2. Ieiunium latè sumptum describi potest, Abstinencia ab his, quæ gultu percipiuntur. Hæc autem tria sunt: cibus, potus, & medicina quæ distinctio desumitur in ordine ad finem in quem sumuntur.

Quotuplex. 2. Est autem ieiunium duplex, naturale, & Ecclesiasticum. Primum est perfectissima abstinencia ab omnibus supra dictis, de quo dictum est V. *Communions à num. 29.* & mox etiam aliquid dicemus. Secundum, abstinencia tantum à cibo secundum quantitatem, & qualitatem: nam in die ieiunii semel tantum vescilicet de iure, quamvis consuetudo introduxerit partiam cœnam, de qua

Et quando incipit dies ieiunii. infra à num. 58. nec omnes cibi sunt liciti, vt dicemus à n. 44. Dies autem ieiunii computatur à media in mediam noctem. Et quidem si cœnans in carnisbus pridie ieiunii, dubiteran media nocte: si facta sit, adhuc cœnam prosequi potest, quia possessio stat pro ipso, qui cœnare cœpit in die Paschali, vnde nõ debet ei prævalere ius dubiũ ieiunii. Contra verò, si idem dubium contingat cœnanti Sabbato in piscibus, is non potest edere carnes, quia possessio stat pro pcepto. Villalobos so. 1. tr. 1. diff. 21. n. 7. p. 4. tract. 3. ref. 18. Porro media nox secundũ aliquos terminatur ad primum horologii ictum, & vbi horologia habent præludia, ad præludii initium. Ex quo sequitur, post primum ictum horologii mediam noctem pulsantis, vbi non ad sunt præludia, & post initium præludii, vbi adest, non posse cœnam in carnisbus dici solvis contrariari, & cœnantem in piscibus in sero Sabbati vesci posse carnisbus. Eum verò qui post primum ictum horarum, vel præludii initium aliquid

Et terminatur? **P**resertim vbi ante horas præmittitur signum?

gultaret, non posse mane communicare. Et ita ait Præpositus in 1. 2. quæst. 19. art. 6. dñb. 5. n. 8. & nos V. *Communions, n. 37.* At Breiserus de cons. l. 4. c. 11. n. 107. probabile putat, horam moraliter durare vsque ad vltimum ictum horologii. Sed quid, si horologium ante pulsus horarum præmittat quadrantes? Lugo de Sacram. Euch. disp. 1. sec. 2. n. 37. terminari horam dicit ad primum quadrantem. Trullsch verò in decal. tom. 1. lib. 3. c. 2. dub. 4. n. 8. id verum putat, mathematicè loquendo, moraliter verò signa quadrantem & primum horæ ictum computari posse pro vnicò tempore. part. 6. tract. 6. ref. 34. & part. 7. tract. 11. resol. 15. Adverte etiam, nos vbi sup. num. 35. docuisse, solui ieiunium naturale per deglutionem sacchari, vel alterius rei post mediam noctem, licet serò in os immisum fuerit. Quòd tenet novissimè Vvignus in 3. p. q. 80. art. 8. num. 37. Quamvis Bauny part. 5. tract. 10. quæst. 22. contrarium doceat, putans non solui ieiunium, nisi per comestionem, quæ fiat per intromissionem cibi, aut potus in os in ipsa die ieiunii, part. 5. tract. 7. ref. 15.

Vel quadrantes?

3. Quod autem attinet ad vnicam comestionem, adverte primò quòd quamvis probabile sit, porum vini sumptum io sustentationem, & ad famem sedandam extra prandium frangere ieiunii, ac proinde licitum esse, vt docuit Richard. in 4. d. 15. art. 5. quæst. 7. & post ipsum Azorius part. 1. lib. 7. c. 10. quæst. 4. in fine, & alii: oppositum tamen est probabilius: nam vinum non alit perse, sed per accidens. Ecclesia autem ea solum prohibuit, quæ per se alunt, Fagundes part. 4. lib. 1. c. 3. n. 19. & alii innumeri, p. 1. tr. 9. ref. 27.

Ieiunium non frangitur per potum vini.

4. Secus verò dicendum est de portione Hispanica, quæ dicitur *chocolates*, tamen pernam hæc componitur ex saccharo, & aliis (chocolatis) cibis substantialibus ac proinde ordinatur per se ad nutritionem, vnde nõ solet sumi interdiu, sed manè & serò, quando corpus eget refectione. Syluius in 2. 2. q. 47. art. 6. contra Tur. in sum. p. 1. c. 256. dub. 24. concl. 4. & 7. p. 4. tr. 4. ref. 194. & p. 5. tr. 5. ref. 13.

3. Ad-

*Sed excu-
sat in ad-
vertentia.*

Adverte secundò, nec quamcum-
que cibi comestionem ieiunium fran-
gere: nam in primis excusat in adverten-
tia, qui enim pluries cibum in die ic-
iunii inadvertenter sumeret, non fran-
geret ieiunium: nec refectiuaculam no-
cturnam relinquere teneretur, nisi pro-
ximè ad horam collationis comedisset.

*Urbanitas
iusta cau-
sa.*

Sancius *disp. 5. de select. n. 3. par. 1. tr. 9. ref. 1. §. Notatamen.* Item excusat urbanitas, ad quam non lædendam potest ieiunàs ab amico rogatus modicum comedere. Medina apud Llamas, *par. 3. c. 2. §. 2. par. 1. tr. 9. ref. 2. 9.* Rursus excusat iusta causa, ob quam ad nocuentem vitandum licet ante frigidam portionem parum electuarii, vel quatuor amygdalas saccharo conditas interdium sumere. Etiam toties quoties biberet. Et quamvis Azotius, *vbi supr. à quæst. 7.* aliquos cibos ab hac regula excipiat, Doctores tamen in modica quantitate omnem cibum per-

*Et parui-
tas mate-
ria.*

*Quæ est
duarum
vnciarum.*

mittunt, *par. 1. tractat. 9. ref. 2. 4.* Item si famuli ministrantes in mensa, aut mensæ lectores mox coarctari, cum vt melius seruiant, cum etiam vt famem sublevent, cum hora sit tarda, aliquid prælibent, vel etiam ex reliquiis gulosè comedant. Sanchez in *opusc. tom. 2. l. 1. cap. 1. dub. 2. 4. num. 2. 3.* Et *par. 4. tract. 4. ref. 1. 4. 2.* Et tandem excusat paruitas materiæ, quam existimo esse vnciarum duarum, quæ est quarta pars collationis,

*Sed plures
materia
parus con-
stituunt
vnam no-
tabilem.*

quam permittimus *num. 59.* Tertianus in *sum. par. 1. cap. 2. §. 6. dub. 27. num. 2.* nam multi DD. permittunt in collatione quartam partem cœnz ordinariæ, quod non est malum fundamentum (ait Antonius de Leone *q. de cocholar. par. 3. nu. 21.*) Leone ad id asserendum *par. 5. tr. 5. ref. 11.* Adverte tamen, multas materias paruas continuari ad constituendam quantitatem notabilem, & frangentem ieiunium, & continuantur enim in effectum refectiois. Ita DD. communiter. Nec placet distinctio Salas in *par. 2. tr. 13. disp. 16. sect. 26.* tunc comestiuaculas continuari, cum per vnicum voluntatis actum deliberantur: quia absque eo quod sint vnius volitionis obiectum, sunt vnica vnius individui, vnius co-

litionis refectio, & alioqui posset quis fraudate præceptum, plures refectioes ad modum plurium, & per plures actus, intendens, *par. 3. tract. 6. ref. 2. 3.* & ex parte iterum, *par. 5. tr. 5. ref. 52. post initium.*

6 Adverte tertio, paruitatem materiæ non dari in ieiunio Eucharistico, vt *verb. Communionis, n. 30* diximus, & contrariam sententiam improbavimus. Et nunc iterum improbamus primò: quia in Concilio Toletano *ibi citato* dicitur, vt qui Missam post cibum, aut potum quamlibet minimum, facere præsumserit, excommunicetur: et post cibum aut potum quantumvis minimum suscepta communio est mortifera: quia excommunicatio non potest infligi pro veniali. Item *rubr. cap. 9.* dicit, post minimam aquæ summptionem communicari non posse: quæ verba satis indicant obligationem mortalem: quia veniale non impedit communionem. Et infra ait, quod si *laxando os stilla aqua, præter intentionem deglutitur, non impedit communioem, quia sumpta fuit per modum saliuæ, quare si aquæ stilla deglutatur non per modum saliuæ impeditur communioem.* Secundo probamus ex D. Thoma in *3. part. quæst. 80. art. 8.* vbi in corpore ait, dupliciter quem à communionem impeditur, vno modo per se, id est per peccatum mortale: secundò ob prohibitionem Ecclesiæ, vt ob cibum, & potum, & in *resp. ad 5.* ait, communionem illicitam esse post cibum, & potum, in quantacūque quantitate ex quibus colligitur, S. Thom. æquiparate communionem post cibum cuiuslibet quantitatis ei, quæ sit in mortali. Tertio, si contraria opinio esset probabilis, parua materia non posse assignari absque multis absurdis: nam posset quis dicere: Si parua materia est vna gutta, cur non etiam duæ & tres? & non deesset, quoad proxim deducerent opinionem Ildephonsi Rodriguez, quod quantitas in avellanæ putamine intercepta esset modica: sic sacerdos, qui in Missa Nativitatis ablutionem (quæ regulariter non excedit calicis quantitatem) sumeret, ad Missas vltè io-

*Et parua
tas mate-
ria non po-
test admitti
in ieiunio
Eucharistico.*

res progredi posset, contra textum in
cap. ex parte de celebr. Miss. Et idem ex his
 omnibus contrariam opinionem, quam
 Pater Pasqualigus in *dec. 336.* multis pro-
 bare nititur. Perseus de *Sacr. lib. 1. cap. 5.*
dub. 5. num. 4. factam vocavit: & *Suar.*
tom. 3. disputat. 76. sect. 4. asseruit, practi-
 cè non esse probabilem, *part. 6. tractat. 8.*
resol. 8. ¶ Vt Auctoris opinio sit verissi-
 ma, & solidè probata, illa tamen illa-
 tio: *Canones, & D. Thomas dicunt,*
communione post cibum, & potum modi-
ssimum esse illicitam: ergo communio post
modicum cibum est mortalis, non videtur
legitima: nam etiam communio venia-
lis est illicita. Cum autem assumit,
Communio non impeditur, nisi per mortales
 responderi potest, aliud esse Commu-
 nionem esse peccaminosam propter
 maculam conscientia communicantis,
 quæ debet esse mortifera: aliud propter
 transgressionem præcepti in ipsa com-
 munionem, quæ etiam venialis, reddit
 communionem venialiter illicitam, &
 ita esse in casu nostro: & est exemplum
 in sententia eorum, qui dicunt, coniug-
 ates communicantes post copulam, pec-
 care venialiter, in qua verè dici potest,
 & auctores passim dicunt, coniugatos
 in die sequente copulam communicare
 non posse. ¶

Ieiunium
semel fran-
gens, non
peccat post-
ea ulterius
comeden-
do.
 7. Adverte quartò, frangentem ieiunium
 Ecclesiasticum, non roties peccare,
 quoties præter comestionem legiti-
 mam comedit in notabili quantitate:
 sed peccare solum in secunda comestio-
 ne, quæ scilicet primo transgreditur li-
 mites vnius quàm permittit Ecclesia,
 nam hæc ex communi fidelium usu ab
 ea solū præcipitur abstinere: fracto enim
 ieiunio, non potest amplius resarciri. Et
 procedit etiam in eo, qui ignoranter fre-
 gisset, contra *Sanc. disput. 42. n. 2. part. 1.*
tract. 9. resol. 44. Hinc non est audiendus
Montesin. in. 1. 2. tr. 2. quest. 73. artic. 2. q. 4.
n. 47. docens, tertid, & quartid comedere
 rem secundid, & tertid peccare contra
 illud semel tantum, quod permittit Ec-
 clesia. Et qui dicunt, vltiores come-
 stiones esse peccata venialia contra ieiunium
 in secum finem ieiunii, *part. 1. tr. 9. resol.*

53. Eadem est ratio, si quis vouisset ieiunare
 in pane & aqua: nam si is semel vinu
 biberet in notabili quantitate non te-
 neretur ab illo amplius abstinere. Sc-
 cus, si vouisset nihil fumere, præter pa-
 nem & aqua: nam tunc peccaret roties
 quoties. Ita Sanchez in *summ. 10. l. 4. c. 1.*
n. 45. Ibid. ref. 4.

8. Adverte 4. Vnicam comestionem
 non debere esse continuam mathema-
 ticè, sed sufficere, quod continuetur mo-
 raliter: vnde surgens ex medio pran-
 dio: absque intentione finiendi, infra
 modicum tempus (quod Sanchez *disput.*
52. num. 4. putat esse duarum horarum,)
 ad illud finiendum redire potest. Imò
 secundum Lessium *lib. 4. cap. 2. dub. 2.*
num. 11. etiam si habuit animum fini-
 di, ad eum deandum mutata intentione
 redire potest, si prandium adhuc durat.
 Et secundum Filliuc. *tom. 2. tract. 27. par.*
2. cap. 1. quest. 10. num. 41. etiam si fini-
 tum sit, restaurare illud potest (si non-
 dum sufficienter ederat ad ieiunium)
 infra quadrangem, & secundum Portel.
verb. ieiun. n. 10. infra semihoram, *part. 2.*
tr. 9. ref. 32.

9. Adverte denique horam comestio-
 nis (¶ quæ olim erat nona diei, & tertia
 post meridiem) ¶ non esse de essentia
 ieiunii: quia multoties mutata fuit. Vnde
 qui illam notabiliter anticiparet, pec-
 caret solum venialiter: & cum iusta cau-
 sa, nec venialiter quidem. Lessius *ubi*
supra num. 13. part. 1. resol. 27. Et quamvis
 Sanchez *disput. 53. num. 5.* teneat, horam esse
 de essentia ieiunii, & comedentem an-
 ticipatè sine cum causa, siue sine, non
 teneri amplius ad ieiunium. Id tamen
 cum Laymann. *lib. 4. tr. 8. c. 1. num. 4.* non
 admittimus, sed impeditur ab itinere,
 eo quod mane comederat, teneri ieiunare
 reliquum diei, *p. 1. tr. 9. ref. 48.* Stan-
 do autem in sententia Sanchezii, hora com-
 estionis anticipari potest per semihor-
 ram sine mortali, in nostra verò, tantundè
 sine veniali: & à Religiosis, qui habent
 privilegium anticipandi per horam, po-
 test anticipari per horam, & dimidiam
 absque vlla culpa, *p. 1. tr. 9. ref. 27. 5. Sed*
dicit, & p. 5. tr. 5. ref. 10.

Ita Tabacchum sumptum in foliis per os, & aliquid in stomachum descendit, frangit ieiunium non autem si ex casu, & prater intentionem, *par. 8. tract. 7. resolutione 3.* Item potio dicta cocholata, non frangit ieiunium, sive illa sumatur per duas uncias, *ibidem resolutione 54.*

¶ Quæres an ieiunium naturale solvatur per Eucharistiam? negat Thom. Hurtado *tr. 2. c. 9. S. 3.* Amicus & alij quia multis conceditur bis celebrare vno die; affirmat Fagundez; quia alias qui per integram quadagesimam faceret se hostijs consecratis, non violaret ieiunium, quod est absurdum, cum hostiæ consecratae æque nutriant post, quam ante consecrationem. Tancredi, Lessius alijque *p. 1. tr. 6. ref. 35.*

I E I V N I V M.

Quando obliget.

P Ræceptum Ecclesiasticum omnibus commune iubet ieiunare in Quadragesima, quatuor anni temporibus, & Vigiliis. Abstinere etiam à carnibus qualibet feria 6. & Sabbatho. Sunt præterea in certis diæcesibus ieiunia quædam particularia. Evidentem ieiunia ex voto & penitentia, & quæ iunguntur in lubilæo volentibus illud

In die Nas. quando cū que contin- gat, possit mus edere carnes. Etiam si cō- singat in die, in quo singulis heb- domadis quis ieiunare vo- uisset.

acquirere. Circa quæ: Aduerte 1. quod si dies Natiuit. Dominica incidat in diem Veneris aut Saturni, possumus in ea carnibus vesci, *ex c. fin. de obser. iur. ieiun.* Nisi alias quis teneretur ex voto, vel obseruantia regulari. ¶ Ex voto inquam, quod expressè obstrinxisset ad ieiunandum illa die: nam si quis generaliter vouisset singulis v. gr. Sabbathis ieiunare, nihil de eo Sabbatho determinans, in quem Domini Natiuitas inciderit, non teneretur in illo ieiunare. Id quod probat Molina *tom. 2. disput. 172. num. 3.* quia nõ est verisimile, hunc se ad illum solemnitatis, & communis lætitiæ diem obligare voluisse, & si de hoc rogatus fuisset, negatiuè responsurum. Probat Fa-

gund. *pr. 4. lib. 1. cap. 6. num. 6.* quia dum certò non constet de intentione vouentis, votum sumendum est iuxta receptum morem Ecclesiæ. Et eadem est ratio, si quis certo die in hebdomada abstineret vouisset à carnibus. Quidquid in contrarium asserant Suarez. *de Relig. tom. 2. lib. 4. cap. 20. num. 7.* & alij *par. 1. tract. 9. resolutione 22.*

¶ Aduerte 2. aliquando duplicari obligationem ieiunij in eodem die. ¶ *currunt in Et tunc, si duplex obligatio, seu duplex præceptum respicit duas virtutes, vt duo præceptum obligatio Fratris Minoris in die Venetæ coincidente Vigil. qui tenetur ieiunare ex præcepto Regulæ respiciente Religionem, & ex præcepto Ecclesiasticum respiciente Temperantiam ieiunare, omittens, duo peccata committit. Ita peccatū est.*

Vasq. *in par. 2. tom. 1. quest. 72. artic. 6. disput. 98. num. 8. & 9. & alij par. 1. tr. 9. resol. 16. §. Quæres, post medium. Secus si verò, si duplex præceptum respiciat eandem virtutem, vt si Vigilia contingat in Quadragesima, &c. nam peccata præceptorum: quando eandem virtutem respiciunt, vt diximus *verb. Circumstantia, num. 80.* Ita etiam Vasq. *ibid. & alij contra Nauatr. cap. 11. num. 4.* cuius tamen sententia est etiam probabilis *par. 1. tr. 7. resol. 22. & tr. 9. resol. 16.**

Teneri ad ieiunium sub mortali in Vigilia Pentecostes Sancti Ioannis, & S. Laurentij Bordonus contra Pasqual. & in diebus in quibus prohibitum est comedere oua non est licitum comedere biscortum ouis compositum. Leand. & alij *par. 10. tractat. 16. resol. 7.*

Tenetur in vigiliis.

¶ Aduerte tertio, quod, si aliquod ieiunium Ecclesiasticum incidit in magna aliqua solemnitate, & timetur in temperantia populi, potest Episcopus illud transfere in alium diem. Vide *gna solemnitate* *verb. Episcopi, num. 46.*

¶ Aduerte 4. præter ieiunia supradicta, ad quæ obligamur per se, ad esse obligationem de iure diuino, quæ per accidens ieiunare, vel à carnibus abstinere tenemur, quando, & quomodo necessarium id est salutari spirituali.

Non tamē
pregnans
cū periculo
prolis.

præsertim, vt quando viger grauis ten-
tatio carnis, & non suppetit aliud reme-
dium * In quo casu Fernandez part. 4.
cap. 12. §. 6. num. 1 ait, obligari etiam præ-
gnantes cum periculo prolis, quia salus
spiritualis propria præferenda est saluti
corporali aliorum. Sed id cum Homob-
ondo p. 2. tract. 8. cap. 7. quæst. 17. non ad-
mitti: nam, cum prægnans possit con-
tra stimulos carnis se armare oratione,
Sacramentorum frequentia, piis consi-
liis, aliisque spiritualibus armis non
debet tante iacturæ prolem exponere,
part. 1. tract. 9. resolut. 20.

I E I V N I V M
Quos obliget.

A ieiunio
excusatur.

14 * **L**oquimur de ieiunio Ecclesia-
stico: & hoc obligat omnes
Christianos non legitime impeditos.
Sunt autē multa impedimenta ad ieiunio
excusantia. In primis.

Etas infra
tercium se-
ptennium, &
supra sexa-
genarium.

15 **ÆTAS**, qua excusantur pueri ante
annos 11. & senes post 60. Et illi quidem
absolutē: Senes verò sexagenarii, si ad-
huc possunt à multis non excusantur:
quia non est ita præscriptum à natura
tempus senibus ad defectum, sicut præ-
scriptum est pueris ad augmentum. Vnde
Riccius, part. 3. dec. 233. n. 6. asserit,
quod senes robusti damnari possunt ad
remigandum, Sed Granad. in p. 2. contr. 7.
tr. 3. p. 1. disp. 6. sect. 5. num. 39. & alij multi
post sexagenarium, excusant omnes se-
nes, & probabiliter: nam robur senū est
illusium, & indiget repetito alimento.
Vnde Pius V. alique Pontifices negan-
tes Clericis lacticia in Quadragesima
per Cruciatam, excipiunt sexagenarios.
Et Sanchez de matrim. tom. 2. lib. 7. disp. 32.
n. 17. excusat sexagenarios non solum à
ieiuniis Ecclesie, sed etiam à ieiuniis,
quæ certis diebus vouissent in perpe-
tuum. p. 11. tr. 3. res. 9. Quamuis in hoc dis-
sentiat Laymann. lib. 4. tr. 8. cap. 3. n. 2. p. 1.
tract. 9. resolut. 20. Sufficit etiam quod
annus sexagenarius sit inceptus, nam in
favorabilibus inceptus habetur pro cō-

Etiam ro-
buitos.

Etiam si an-
nus eo non
sit comple-
tus.

pleto. Naldus verb. Ieiunium, num. 7 part.
5. tractat. 14. resolut. 83.

17 Iuuenis verò complectens ætatem in
die ieiunij, etiam si complectat mane, est
exemptus per totum diem, quia præce-
ptum respicit totum diem. Ita Sanchez. dis-
put. 54. num. 4. contra Porcellium verb.
ieiunium, in addit. num. 4. part. 1. tractat.
9. resolut. 49. Qui obeamdem rationem
docet contra Sanchez in suum tom. 1. lib.
1. c. 12. num. 33. quod qui post meridiem
de loco exempto ad locum ieiunij per-
uenit, non tenetur ieiunare illud se-
ro. Ibid. resolut. 50. Si autem iuuenis post ad-
hibitam diligentiam dubitat, an ætatem
compleuerit, non tenetur ieiunare, quia
possessio stat pro ipso, non pro ieiunio.
Ita etiam Sancius disput. 43. num. 6. reso-
lut. 44. cit. & part. 4. tr. 3. resolut. 21.

Est iuuenis
non tenens
ieiunare in
die, quo est
plet atab.

Aut in du-
bio, an æta-
tem imple-
uerit.

18 Porro, iuuenes volentes acquite-
re Iubilæū, implere debent ieiunia præ-
scripta. Ita Esgundez pr. 4. lib. 1. cap. 8. nu.
5. Et adolescentes Ordinis Minorum
tenentur ad ieiunia Regulæ, quæ pro-
miserunt, vt docet Porcell. verb. ieiun. n.
1. Quamuis excusentur ab Ecclesiasticis
part. 1. tr. 9. resolut. 16. à §. Nota etiam.

Tenetur ta-
mē ad ieiun-
nia Iubilæi
si vult lu-
crari.

Et Regula
si est Reli-
giosus.

Excusatur
etiam in
firmis ad
dispensatos
ad carnes.

19 * **Secundò** à ieiunio excusatur IN-
FIRMITAS. Et quidem, quoties in-
firmus est dispensatus ad carnes ad re-
ficiendas vires, vt in conualescentia,
Lessius lib. 4. c. 2. dub. 6. num. 45. excusari
docet à ieiunio: quia ad refectionem
facit non solum qualitas cibi, sed etiam
repetitio, si verò dispensatus est, eo
quod alij cibi illi noceant, ob contrariā
rationem ait non excusari. Vnde Graf-
fius part. 1. lib. 2. cap. 37. n. 58. docet, infir-
mum sic dispensatum teneri ad ieiunium
si potest, & probabiliter. Sed proba-
bilior sententia Henriquez lib. 7. cap. 13.
num. 12. omnem dispensatum ad carnes
liberum facit ab obseruatione ieiunij:
quia abstinencia carnis est de essentia
ieiunij, part. 1. tract. 9. resolut. 25. & tractat.
11. resolut. 4.

20 In qua sententia, quo die sic dis-
pensatus abstinere à carnibus, secundum
Sanchez in opusc. tom. 2. lib. 5. cap. 1. dub. 30.
num. 2. ieiunare tenetur, si quidem dis-
pensatus est ob documentum aliorum
cibo-

Etiam eo die
quo ab his
abstinere
vult.

ciborum, nam idēd is excusabatur, quia
ieiunium cum esu carnum non consi-
stir: quare si à carnibus abstinet, cur in
reliquo non ieiunabit, *part. 4. tract. 4.*
resolut. 189. Sed tu contrarium tene cum
Turr. in *sum. part. 1. capit. 256. dub.*
35. concl. 6. part. 5. tract. 14. resolut. 12. in
fine.

Et si edant 21. Potrō ea quacumque causa iustē
lardum, & dispensatus ad carnes edere potest euni-
pisces, non culum, leporem, hōdum, lardum, & o-
peccant mae carnum genus. Ita Villalob. *rom 1.*
contra ie- *tractat. 2. dub. 8. num. 11.* (Item vna cum
uniunij. carnis pisces, qui possunt non nocere,
vel etiam appetitum excitare, Vega
tom. 1. cap. 4. cas. 17. part. 1. tract. 9. reso. 26. &
tract. 11. resol. 4. §. Omnes, & part. 3. tract. 5.
resol. 70. §. Nota etiam.) Quod si hi cibi
illi noceant, peccabit quidem contra
temperantiam, non tamen contra præ-
ceptum ieiunij, *part. 1. tract. 9. resolutio-*
ne 47.

Et eos, qui 22. Cum iustis connumerari ij
dormire nō possunt, qui caloris ad edacis sunt, vt
possunt in- in cōnari dormire non possunt. Hi enim
coenati. excusantur à ieiunio. Nectenentur co-
Et qui non medere sero, & collationem mane su-
possunt ie- mēre, quia habent ius conformandi se
iuuare nisi commuai hominum consuetudini. Ita
vinū bibāt Sancius *disputat. 54. n. 13. part. 1. tr. 9. res. 51.*
aut obsequio Qui addit, quōd obligatus ieiunare in
vescatur, pane, & aqua, qui stare non potest quin
excusantur bibat parum vini, aut edat parū obsonij,
à ieiunio in tenetur ieiunare, sumpto illo modico.
pane, & a- Quod verum est, si illud modicū est par-
qua. uā materia, (vt quoad vinum vna pota-
tio moderate bibentis, vt dictum est
verb. *iuramentum, nu. 17.*) nam aliis non
esset ieiunium in pane, & aqua, *part. 3.*
tract. 5. resolutio 61.

Non te pi- 23. Tertiō ab obseruatione ieiunij
geat, legere excusat labor. * Ratione cuius excusan-
obligatos. tur, figuli argentarij, ferrarij, lignarij,
sullones, sementarij Corriarij, textores,
pistores, iter facientes curibus vele-
quitibus, piscatores, venatores, scripto-
res & similes laborantes. Ita Laymann.
lib. 4. tract. 8. cap. 3. num. 3. part. 3. tractat.
9. resolut. 8. Item sutores, quorum ars
est laboriosa. Ita Azor. item versantes
pralum apud typographos & ipsi, &

qui characteres componunt, non au-
tem colligentes typos, Gordonus; Pi-
ctores, barbitonfores, & sartores, Lay-
mann, & alij, non excusant, quia eorum
ars non videtur magni laboris sed Fa-
gund. excusari putat omnes artifices ex
priuilegio Eugen. IV. Magistri, Notarij,
Secretarij, hī possunt laborare diebus fe-
stiuis, laborantes in Republ. tam mares,
quā feminæ, Trullench *part. 8. tr. 7. re-*
sol. 40. & p. 9. tr. 7. resol. 45 & 48.

24. Nota hic primō, artifices prædi- *Etiam quo-*
ctos non tenentur ieiunare vno vel altero *die non la-*
die, quo non laborant: nam indigent ali- *borant.*
mento pro labore diei sequentis, & cum
non sint assueti ieiunio, nimium affli-
gerentur. Ita Cruz *part. 1. pr. 3. art. 4. dub.*
9. concl. 2. Ibid. resol. 9.

25. Nota secundō, quōd stante prædi- *Et conduci-*
cta doctrina, si inueniantur operarij ic- *posse cum*
iuuantes & non ieiunantes, liberum est *pacto de nō*
cuilibet, conducere ad sua opera quos *ieiunando.*
velit ex his. Et sic habet praxis timora-
torum. Imō Fagund. *cap. 6. num. 16.* pu-
tat, operatios conducī posse cum pacto
de non ieiunando, *part. 1. tract. 9. resol. 13.*

26. Excusantur deinde Concionato- *Item Con-*
res integræ Quadragesimæ (etiam pro *cionatores.*
mercede, vt ait Bonac. *l. de leg. disp. ult.*
quæst. un. punct. ult. n. 13. part. 1. tract. 9. re-
sol. 10. & 11.) quia valdē laborant. Se-
cus de illis, qui concionantur tantum in
Dominicis, nisi sint valdē debiles ad ar-
bitrium viri prudentis, *part. 1. tractat. 9.*
resolutio 10.

27. Lectores etiam, quorum labor im- *Lectores.*
probus, vel complexio, debiliior, quā *Confessari-*
quæ suo muneri cum satisfactione ob- *rij.*
cundo sufficiat, excusantur. Et ita et-
iam Confessarii debiles, & suo muneri
asidui. Quos vtroque ad arbitrium bo-
ni viri remittimus. Fagund. *part. 4. lib. 1.*
c. 8. num. 19. Ibid.

28. Idem quoque de Aduocatis, & *Aduocati.*
Procuratoribus dicimus; pro illis habe- *Et Procura-*
mus Ortiz in *summ. cap. 19. mand. 2. num.*
15. & de Procuratoribus est eadem ra- *tores debi-*
tio. *part. 1. tractat. 9. resolutio 11.* *les, &c.*

29. Cantores similiter, qui ex officio *Cantores*
canendi viuunt, & ieiunando redde- *rentur in-*
rentur inhabiles, Sanc. *disp. 44. num. 18. similiter.*
ex cu.

excusari putat, & vefci posse ovis in Quadragesima, etiam si fiat Presbyteri, ad ieiunandum vocem; quia nemo tenetur ab ieiunio dimittente munus suum obire. Id quod potiori iure procedere existimo in cantoribus deputatis solatio magnorum Principum, part. 1. tr. 9. resol. 11. in fine.

Hic infert Caramuel nec Monachos teneri, qui horas canant, sed male, quia musici non absoluntur, nisi quatenus per ieiunium redderentur inhabiles ad merendum stipendium, ex quo sustentari debent. Monachi autem siue raucè, siue suaviter canant, equidem muneris suo satisfaciunt p. 11. tr. 1. ref. 4. Caramuelis argumenta aperiunt viam ad opinionem singularem, & alij risum, alij viris doctis etiam bilem movent.

Scriba.

30 Scriba tota die scribentes, & ex officio scribendi venientes, si ieiunium non excusat. Sancius disputat. 54. num. 16. illis consulit, ut consulant suas vires, an vigeant. part. 4. tractat. 4. resol. 130.

Itinerantes, quibus non adest sufficiens prandium.

se Itinerantes Ortiz cap. 29. num. 12. omnes excusat, quæcunque sit itineris causa, & etiam si non multum laborent, part. 1. tractat. 9. resolutione 40. §. Non retinebo. Ego vero id tunc approbo, cum in itinere non inveniuntur ad manducandum, nisi panis, fructus, & olera. nam hæc non sunt sufficiens prandium. Sanchez in opusc. tom. 2. lib. 5. cap. 1. dub. 15. numer. 3.

Et defessus ex quo cumque labore etiam illicito.

31 Eques si vno die confecerit s. 9. vel 10. leucas Hispanicas, solutus est à ieiunio. Petr. Hurt. Mendo. in bull. Cruc. disput. 13. c. 1. & alij p. 11. tr. 2. ref. 57.

32 Defessus ex ludopila, vel in quaereanda concubina, aut etiam in illicitis mulierum commotionibus, qui in tali labore prævidit se euasurum inhabilem ad ieiunium, peccat non ieiunando secundum Ortiz num. 17. At secundum Med lib. 1. cap. 14. §. 10. peccat solum in illis actionibus illicitis part. 1. tractat. 9. resol. 40. Et Sancius id probat in disput. 4. num. 20. quia quo die obligat præceptum ieiunij, ieiunare non possunt: quando vero laborabant, etiam illicitè, tunc ieiunij præceptum non obligabat. Et ad-

dit, quod si qui se nimium defatigaret in fraudem ieiunij, non peccaret, quia non affectaret non ieiunare cum dederet, sed fieri importans ad ieiunandum, Et Ledesiac proinde deobligari. Quæ opinio mihi non displicet, quamuis putem non recedendum à sententia contraria. Azor. de ieiunio tom. 1. lib. 7. cap. 17. quest. 9. part. 1. tractat. 9. à ludo pileæ, ut possit desinam, tom. 2. tractat. 17. conclus. 6. cap. ieiunare. 2. diff. 5. quod, quando labor est ieiunij, ut ludus verb. gr. pileæ, non tenetur homo ab illo abstinere, ne fiat inhabilis ad ieiunium, quia talis abstinencia non est per se ordinata ad obseruationem ieiunij, neque Ecclesia illam præcipit obseruando ieiunio, part. 1. tr. 9. resol. 40. in fine.

33 Excusantur præterea prægrauatæ, & lactantes, quæ indigent nutrimento pro se & prole, unde illis non sufficit prægrauatæ vnica comestio. Idque locum habet etiam in robustis, nam hæc pauca sunt, & ces. leges aptantur ad communiora. Adde quod prægrauatæ quando appetunt aliqua, quæ si non dentur, imminet proli periculum. Ita Molfes. tom. 1. tractat. 10. cap. 4. num. 40. part. 1. tractat. 9. resolutione 14. Nota tamen, quod licet supra dicta excusentur à ieiunio, non tamen possunt edere carnes, & lacticia, secluso proli periculo, nam nutrimentum pro seipfis & prole capere possunt à cibis Quadragesimalibus sæpius reperitis. Ita S. Iuan. de ieiun. artic. 7. diff. 6. app. 3. contra Funes part. 3. cap. 2. num. 5. part. 4. tractat. 4. resolutione 26. in fine.

Quæ tamè regulariter non possunt edere carnes, & lacticia.

Feminae Quinquagenariæ non tenentur p. 9. tr. 7. resol. 74. Homines verò sexagenarij etiam si ex voto se obligauerunt, ibidem §. Sed his non obstantibus.

34 Quarto excusat ab obligatione ieiunij PIETAS, quæ nimirum aliquod itè exercens opus exerceret impossibile res aliquod cum ieiunio. Unde peregrinantes ad opus pium, ca facta, si peregrinatio eam commodè quod non differre non possunt, excusantur à ieiunio. Si verò possunt, Syluius, in 2. 2. q. 147. iunium. artic. 6. disput. 54. num. 2. ait, teneri. Sed Vt peregrinantes ad loca que omnes quæcunque pia opera exercen-

exercentes impossibilia cum ieiunio. Secundum Ortiz verò 6. 19. num. 12. hi excusantur etiam ratione laboris, ex quo capite excusari putat omnes quavis de causa iter agentes, vt diximus nu. 20. part. 1. tr. 9. resolut. 46.

A ieiuniis oppidi excusantur absentes.
 35 A ieiuniis peculiaribus alicuius oppidi præter causas prædictas excusatur etiam ABSENTIA. Nam absentes probabilius est non teneri seruare ieiunia particularia, quæ seruantur in oppido. Vide verb. Lex n. 10. Imò possunt frui cõsuetudinibus fauorabilibus loci, in quo reperiuntur, etiam contra ius cõmune, & sic Lusitanus transiens per Castellam in Sabbatho, velsi animalium intestinis, vt ait Villalobos tom. 1. tr. 2. diff. 34. num. 1. (part. 1. tr. 9. resol. 18) & peregrini transeuntes Mediolanum comedere carnes in primis quatuor diebus Quadragesimæ, vt ait Sanchi. de matrim. tom. 2. lib. 3. cap. 18. num. 7. & 18. Ibid. circa medium*, & vtrumque postea recitariuè in part. 3. tractat. 5. resolutione 120. †

36 An verò peregrinuste teneatur ad ieiunia peculiaria Diuiforij, vide verb. Peregrinus, num. 1.

Et à ieiuniis Episcopalis excusantur Regulares.
 37 A ieiuniis Episcopalibus exempti sunt Regulares, quòd tacitè innuit Tridentinum, dum obligans Regulares ad festa Episcopalia, nullam efficit de ieiunio mentionem Suarez de leg. lib. 4. cap. 20 num. 8. Tenentur tamen ad ieiunia ciuitatum recepta ex generali consuetudine. part. 1. tr. 9. resol. 36.

In dubio de potentia ad ieiunandum peti debet dispensatio.
 38 Dubius an ad ieiunium teneatur, debet Prælato dispensationem exposcere. Qui in ea concedenda non sit multum scrupulosus. nam si causa est dubia, ipse dispensando faciet iustam. Si autem videtur sibi insufficiens, commutare ieiunium potest in aliud opus pium, si sit Ecclesiasticum. nam ieiunium ex voto commutari potest per Bullam, & ex poenitentia, per confessarium sine illa. Prælatus verò dispensare etiam potest cum semetipso, quia non est peioris conditionis quam subditi, quæ etiam ratio militat in reseruatõ Sanchez de matrim. tom. 3. lib. 8. disputat. 2. num. 9. part. 1. tract. 9. resolutione 15.

Summa Diana.

38 † Porro in diebus ieiunij non solum tenemur nos ieiunare, si possumus; etiam in die sed etiam non dare causam aliis non ieiunandi, ex generali regula charitatis, offerre aliis qua prohibemur obicem ante fratris occasionem oculos ponere. iuxta dicenda verb. frangendi Scandalum, & verb. Peccato coopera- ieiunium. vi.*

39 Igitur primò, non licet aliquem inuitare ad cœnam in die ieiunij, etiam si ieiunium frangere paratus sit, sicut nõ licet inuitare ad fornicandum, aut occidendum, paratum fornicari vel occidere: Et ratio est; quia voluntas determinata ad aliquem actum pro tali loco, & tempore, si variatur postea ad alium locum, & tempus; iam determinatur ad aliã, & indiuidualiter distinctã actionẽ: ideoque qui est causa frangendi ieiunium hoc loco, & tempore, etiam cù eo, qui pro alio loco, & tempore illud frangere decreuerat, est causa actus mali secundum substantiam. Nec iuuat dicere: Ego non intendo fractionem præcepti, sed solum offerre cœnam parato illud frangere, & c. nam violatio præcepti non ex eo solum imputatur, quòd quis intendat illius malitiam, sed quia concurrat ad actionem, cui malitia adnexa est. Turrianus in 2. 2. tom. 1. disputat. 95. dub. 6. & contingere potest, vt te cœnam non exhibente, ille ieiunium non frangat, siue diuina aliqua inspiratione, siue alia occupatione præuentus. Suarez de char. disput. 10. sect. 3. num. 2. Verum, his non obstantibus, si quis moraliter certus esset de futura violatione ieiunij, & illum inuitaret cum expressa suppositione, quod alias velit frangere ieiunium, suppetatque aliqua iusta causa, Mendoza in 2. 2. disp. 173. sect. 12. §. 254. illum à peccato excusaret, & iustam causam asserit esse vrbanitatem, ne ille edat cibos noxios, aut alia similia. Probat autem, quia inuitans non cooperaretur internæ voluntati frangendi ieiunium, quæ iã supponitur, nec propinarèt occasionem, sine qua ieiunium non violaretur; sed tantum ministraret illi materiam, cum suppositione sub conditione si velit cœnare, & liberè eligentã, id quòd satis iustificatur ex ali-

Sed an liceat inuitare ad cœnam, paratum frangere ieiunium?

H h h

qua

qua causa honesta. Ita ille: probabiliter quidem *part. 5. tract. 7. resolutione 7.* & in hanc opinionem *part. 1. tract. 9. resolutione 38.* magis propensus fuerat, eamque absolute docuit *in part. 3. tractat. 5. resolutione 36. Item contra Vasquez.*

Famulis cibos vestitos heris ministrare.

41 Secundò, famuli ministrantes dominis cibos, quos, & quando non nisi cum peccato sumere possunt, secundum Turrianum *ubi supr. in fin. peccatū scandalī. At Caietanus in 2. 2. quæst. 147. artic. 4. in fin.* & alij illos excusant, quia ad peccatum concurrunt materialiter exhibendo materiam indifferentem, quatenus inferunt nutritioni, idque ex officio, quod dominis præstari solet. *part. 5. tract. 7. resol. 13. Hurtado etiam in 2. 2. disput. 10. diff. 9. illos excusat ratione propriæ utilitatis, si heri non peccant ex ignorantia, part. 5. in add. ad tract. 7. §. Nota secundo, absolute olim cum Caietano, part. 1. tract. 9. resolutione 38. in fine.*

Et quid de tabernariis & camponeis?

42 Tertio, tabernarij, & campones ministrantes cœnam iis, quos à ieiunio putant non excusari, secundum Tolletur *lib. 6. cap. 5. peccant, secundum Ledesmam tom. 2. tract. 27. cap. 2. concl. 6. diff. 4. non ita Lessius lib. 4. cap. 2. dub. 4. num. 24. distinguit: Vel possunt cœnam negare absque notabili incommodo, vel non possunt. Si possunt, & illi non sunt aliò cœnaturi, teneri ex charitate illud peccatum vitare. secus, si secus. Omnes istæ sententiæ sunt probabiles. sed secunda ferè semper in praxi servari potest: quia moraliter loquendo, ut aduertit Sanchez *in summ. tom. 1. lib. 1. cap. 7. num. 35. confluente ad illos, ut plurimum sunt pauperes, operarij, viatores, quos probabiliter credere possunt à ieiunio excusari. Et si accedunt viri nobiles, hi erunt deperditæ vitæ, & quibus non poterunt resistere sine iniis, & contumeliis. Et nihilominus cœnam, quam ab ipsis habere non poterunt alibi paratam inveniunt. Quod si tabernarius dubitet, an confluente ad eos teneantur ad ieiunium maiori ratione excusari; nam non sua interest id discutere, & unusquisque præsumitur bonus. Ita Reginald. *lib. 4. ca. 16. num. 200. Vnde non tene-***

ntur de hoc illos interrogare, quidquid dicit Lessius, ubi supr. à part. 1. tract. 9. resol. 39. & magis absolute part. 3. tract. 5. resolutione 36. §. Item licitum.

43 Videntes similiter cibos prohibitos in die ieiunij non peccat, siue publice vendat, siue occultè, si certò non noscunt mentem peccare, nam bona fide vendunt: & multi sunt, qui illis cibis egeant, nec illis præceptum impositum est de exploranda emptorum intentione. Ita Fagund. *pr. 4. lib. 1. cap. 10. num. 10. part. 1. tract. 9. resol. 38. §. Ex his, & Hurtado in 2. 2. disput. 10. diff. 9. part. 5. in add. ad tract. 7. §. Nota secundo.*

Et venditoribus ciborum prohibitorum.

44 Quarto, Patres familias, & domini tenentur ex charitate curare, ut filij & serui eorum ieiunent, aliàs illos corrigere. Non tamen tenentur eos compellere, & si nõ ieiunant, de domo eicere: nam hoc esset nimis durum. Ita Homobon. *part. 2. tr. 8. cap. 7. quæst. 11. part. 1. tr. 9. resol. 28. Nec tenentur quis ad sua opera conducere operarios ieiunantes, ut dictum est, num. 24.*

Pater, & dominus tenentur curare, ut filij & serui ieiunent.

45 Regulares sexagenarij non tenentur ad vota Religionis, secus de iuvene non completis in anno, *part. 9. tract. 6. resol. 26.*

46 Dispensatus à Medico comedere non potest, quia non potest comedere vulgò (sanguinazi, seu Boldoni) Bardi & alij *part. 10. Boldoni seu tract. 16. resol. 77. Nec medicus potest dispensatus in causa dubia dispensare in ieiunio absolute in indagazione causæ, & hoc est declarare in quo est necessaria licentia Episcopi, vel Parochi Pasqual & alij. Ibid. tr. pensare in 13. resol. 18. & intelligitur si dispensat in causa duodeviginti dispensare in quatuor bis temporibus in ea occurrentibus. Ibidem. Dispensatus tract. 13. resol. 43. & in aliqua die habet in quatuordecima ieiunium illius dici, dummodo non habeat facultatem edendi ratione debilitatis, & quatuordecimæ presentis infirmitatis, quia in tali casu non tenetur ieiunare, & si cibi quadagesimalis sibi nociui sint valde in dubio potest concedere, ut edat carnes in die. Et si potest bus ieiuniorum. Baucius, & alij. Ibid. tr. aliquo die non comedit. 13. resol. 43.*

47 Excusantur rectores vitæ sericæ, & sar-

Non potest comedere sanguinazi, seu Boldoni) Bardi & alij. Ibid. tr. pensare in 13. resol. 18. & intelligitur si dispensat in causa duodeviginti dispensare in quatuor bis temporibus in ea occurrentibus. Ibidem. Dispensatus tract. 13. resol. 43. & in aliqua die habet in quatuordecima ieiunium illius dici, dummodo non habeat facultatem edendi ratione debilitatis, & quatuordecimæ presentis infirmitatis, quia in tali casu non tenetur ieiunare, & si cibi quadagesimalis sibi nociui sint valde in dubio potest concedere, ut edat carnes in die. Et si potest bus ieiuniorum. Baucius, & alij. Ibid. tr. aliquo die non comedit. 13. resol. 43.

senetur ad ieiunium. Non autem ratione do- bilitatis. Textores se- vici officia- res calceos ex materia molli. Musici Re- ligiosi ob- cantum. Possunt ve- sci ovis, sed non qui can- tant canem plano. Potest sumi aliquid pro medicina ad conserva- da sanitati- te. Sic etiam pro stabili- tate somni- chi. Qui non ha- bet nisi pa- non tantum comedere carnem.

& factores, conficientes calceos ex ma- teria molli bossicas, non excusantur a ieiunio, qui non habent vinum bibendi in ieiunio, Martin à S. Ioseph, & Pontifex dispensando in ieiunio sine causa peccat venialiter, Bosson. & alij part. 10. tr. 16. resolut. 77.

Musici excusantur, & possunt manè sumere aliquid ex siccato, & cibi ad con- servandam vocem; Idemque possunt Presbyteri, & in quadragesima vesci o- vis; ita observatum est in Hispania à S. Ioseph, & aliis *ibidem*. tractat. 12. resolu- tione 41. §. nota hic in fin. & tract. 14. resol. 60. non autem Religiosi, qui cantant in choro cantu plano, *ibid.*

Sumere aliquid pro medicina ad con- servandam sanitatem non licet, sicut pro remouenda infirmitate, vel fugien- da innocentiis, & alij *ibid.* Sic etiam po- test sumi modicum ientaculum mane ad subleuandam debilitatem stomachi, vel capitis sine fractione ieiunij.

Non licet habenti tantum panem in die ieiunij comedere carnem contra Pasqual, sed hoc rusticis prohibetur, non autem magnatibus, & personis delica- tis, & si rustici non habent aliud nisi oua, possunt illa comedere Leand. & alij, & in die ieiunij infra pastum medi- cam vnciam cibi sumere ad fugiendum nocumentum vini. Diana & alij. *ibid.* tractat. 14. resolutione 59. seu 61. & 9. part. actum est pars. 10. tract. 14. resolu- tione 58.

Qui propter aliquod negotium inter- rumperet ieiunium per duas horas & amplius, dummodo comestio facta non sit sufficiens ad sustentationem, non frangeret ieiunium, si reuertatur ad perficiendum prandium, vel cenam.

Leand. & alij part. 10. tractat. 14. resol. 64. & potest per quartam partem hora su- mere cibum ex quocumque genere ante comestionem sine fractione ieiunij. Pas- qu. & alij *ibid.* res. 63. & si prandium mul- tum dilatarur potest aliquid ante illud sumere; idemque seruientes mensæ se- cularium vel Religiosorum & etiam le- gentes in mensa tempore ieiunij sumere aliquid cibi possunt sine fractione ie-

iunij, quamquam in magna quantitate Leand. & alij *ibid.* §. Sed hic obiter.

Non possunt sumi pharmaca præfer- uatiua, sed conseruatiua, *ibid.* tract. 14. res. 60.

Episcopus non potest transferre iei- unium S. Matthiæ, si venerit in vltimo die bacchanalium contra quod alibi di- ctum est Leand. *ibid.* tra. 16. res. 9. §. verum.

quarta pars tem hora. Prohibetur pharmaca præserua- tiva. Episcopus non potest transferre Vigiliam S. Matthiæ

I E I V N I V M,
Quibus cibis explendum.

ADuerte primò, hæc tria præ- abstinendi à carnibus, & ieiunandi, esse distincta & quamuis præ- ceptum de abstinencia carniū. inclu- datur in præcepto ieiunij, vnde secundum probabiliorem sententiam dispensatus ad carnes censetur dispensatus ad ieiunium, vt dictum remanet n. 18. præceptum nihilominus de non edendis carnibus non includit præceptum ieiunij, nã pueri ante annum 21. non tenentur ad ieiunium, tenentur tamen a carnibus abstinere, quod de prægnantibus & nutriti- bus dictum est, num. 37.

In diebus ieiunij ve- tantur car- nec.

45. Dati tamen possunt carne in infan- tibus ante septennium, etiam vbi adest contraria consuetudo: nam pueri nec legibus, nec consuetudinibus obligan- tur. Imò Sanctus *disp.* 41. num. 3. id verum putat, etiam si infans doli capax sit: nam per accidens est, quod vsus rationis in aliquo acceletur, & ius positium non intendit obligare nisi in illa ætate, in qua communiter lux rationis irradiat. Sed in hoc dissentit Villalobos. *som.* 1. tract. 23. dub. 8. num. 7. part. 1. tract. 9. res. 42. Dati etiam possunt carnes paganis, qui non tenentur legibus Christianorū, & amentibus, propter rationes, quas adducit Sanchez in *sum. t. 1. li. 1. c. 12. n. 16. 16.* & part. 5. tr. 14. res. 7. in fine.

Sed non in- fantibus.

Paganis. Et amentibus.

46. Si quis etiam ab antiquo cibos quadragesimales noxios expertus esset, non teneretur illis amplius vesci, & in re- liquis Quadragesimis periculū facere: alioqui

Et infirmis aut infirmis tate ieiunij. cibis exple-

bis quadragesimalibus alioqui enim esus carniū in præservationem nunquam liceret. Secus si causam noxietatis cessasse, maxime dubitaret. Sancius *disp. 51. num. 9. part. 3. tract. 5. res. 5. §. Notandum.* Qui idem dicendum existimant in dubio an tales cibi sint nocituri, quia æquale ius nobis inest ad fugiendum damnum certum, ac damnum rationabiliter formidabile, illudque cerro, & antiquius omni lege positiva. Et dubium in fauorem rei, & possidentis interpretandum est. Nec dispensatione requiri. Sed Doctores, qui am requeunt, loqui in dubio damni leuis, quod etiam præsens non excusaret à ieiunio: sed solum sufficeret ad dispensandum. Ita ille, an probabiliter, alij iudicent, *part. 4. tr. 3. res. 56.*

Præceptum de abstinentia carniū violatur toties quoties. Sed non in ieiuniis ex voto.

47 ¶ Igitur in diebus ieiuniorum, & singulis sextis feriis, & Sabbatis tenemur à carnibus abstinere & sub onere peccati mortalis toties quoties committendi: quia est præceptum negatiuum. Ita Sancius *disp. 47. num. 25. part. 1. tract. 9. res. 45.* Quod probabile est non procedere in ieiuniis ex voto, nam vouens ieiunium, non vouet abstinētiā carniū per se, sed quatenus includitur essentialiter in ieiunio: quare fracto ieiunio per primum carniū esum, videtur cessare obligatio abstinētiæ carniū.

Ignorās die ieiunij & comedit in mane tenetur relictū facere. Limoni, & melarāgi in modum potus non frangunt ieiunium. Secus vna in magna quantitate. Pinguedo vero non est caro.

Ita Faustus *lib. 1. quasi. 140. n. 2. cōtra Azorium part. 1. lib. 7. c. 10. quasi. 8. res. 37. ibid.* & absolute postea *res. 43. §. Notandum.* Secus si vouit non edere carnes, *part. 10. tract. 14. res. 31.* Unde qui comedit carnes in die ieiunij in magna quantitate, ex obliuione non violauit ieiunium, & si ignorans eo die ieiunari, & comedit in mane tenetur reliquo tempore seruare ieiunium, Peliz *part. 9. tract. 6. res. 22.* & qui in die ieiunij sumit poma, mala massilica, medica (limoni, & melarāgi) & vnam per modum potus nō frangit ieiunium, *part. 9. tract. 6. res. 24.* Sed de vna in magna quantitate, contrarium tenendum est. Dicast. *part. 9. tract. 9. in vero non est addenda sol. 388.*

48 Sed nota hic duo. Primū, pinguedinem secundum glossam in *c. presbyter damnanda d. 32. in v. sagimen*, Hostiensē, Abba-

tem, & alios apud Enriquez *lib. 7. cap. 13. consuetudinum. 21. in gloss. litt. H.* & nouissime. Fa. Sicilia *veſt. gundez pr. 4. lib. 1. cap. 2. num. 20.* non diſtardo, & computari inter carnes, sed inter oua, *sagimino* & lacticia: quia pinguedo ex Aristo. *inſtar ouiteles 2. de gen.* non est caro. Et hanc sententiam (quæ tamen non caret aduertentia) multum fauere cōſuetudini Regni Siciliæ, in quo tempore Quadrageſimæ, quando ex privilegio Ciuitatis edi possunt lacticia & oua, vsui esse solet etiam sagimen. Præterquam quod hic vsus iustificatur ab antiquitate, sicut vsus Castellæ edendi intestina animalium in Sabbato, & alij similes. Qui possunt iustis de causis introducti esse, quas nō tenemur post tot annos inuestigare. Et quamuis iusta causa defuerit, nunc legitimi sunt, quia pleraque consuetudines contra legem initio inſtæ sunt, donec adoleſcant, *part. 1. tract. 9. resolutione. 21.*

49 Secundum notandum est, in esu carniū in diebus prohibitis dari paruitatem matrici, quemadmodum datur in præcepto negatiuo de non furando. Ita Merollatom. *1. disp. 2. cap. 4. dub. 7. n. 1. & Leonc. 99. mor. de chocol. par. 3. num. 3.* qui dicit, esse eam quantitatem, quæ coquo ad gustandum, & libatoribus Principum ad assecurandum sufficit: nam si in hac quantitate admittit dispensationem ex causa tam leui absque eo, quod derogatur præceptum, signum est tantæ carnis esu præceptum solum accidentaliter violari, & si id fiat absque causa legitima peccari solū venialiter, *part. 5. tract. 5. res. 32.* Collige autem ex dictis, infirmorum ministris non esse illicitum, aliquid ex carnibus edere in die uetito, non solum ad probandum, sed etiam ad excitandum infirmo appetitū, & tollendum fastidium, si id commodum esset. Nam in his est yrgentior ratio, quàm quæ fauet coquis, & dapiferis Principum, nimirum charitas, quam Ecclesia non intendit impedire. Ita Sanchez *in opusc. tom. 2. lib. 5. cap. 1. dub. 21. n. 10. ibidem in fine.*

60 In ieiunio Quadrageſimæ interdiciuntur etiam oua, & lacticia, ex cap. Quadrageſimæ denique.

gestina pro denique d. 4. & longa communiterque
hibentur recepta consuetudine, & quidem tam
etiam 41, ius citatum, quam consuetudo obligat
& lactici sub mortali, tam seculares, quam regu-
lantes, part. 9. tract. 8. ref. 66. sic enim illud
mortalis explicat D. O. communiter contra Fa-
gund. part. 4. lib. 1. cap. 2. num. 12. & cer-
tas Academias apud ipsum explicantes
de obligatione veniali: consuetudo vero
est ubi gravis, communiter servata
& de eius transgressione populus scan-
dalizatur & timorati non bene sentiunt,
ipsique transgressores poenam reportant,
quæ secundum Suar. de leg. lib. 7. cap. 15.
n. 13. sunt sufficientia signa, quod aliqua
consuetudo obliget sub mortali, part. 3.
tract. 6. ref. 80. Hoc autem præceptum

Et hoc præ- ceptum
frangiur: toties, quo- ties come- duntur.
Et secun- dum Säch- sium cum carnibus, si duplex peccatum
Excusat vero parti- cas mate- ria.
Et necessi- tas.
Et edens.

viget etiam in Dominicis Quadragesi-
ma, vt docet Enniquet lib. 7. cap. 13. n. 10.
quamuis neget Gomez in bull. claus. 7.
num. 7. & non improbet Trullench in
bull. lib. 1. §. 4. dub. 3. numer. 1. ibid. in fine,
part. 9. tract. 8. ref. 66. §. confirmatur: & p.
10. tract. 11. ref. 46. Et toties quis peccat
mortaliter, quoties ova, & comedat
etiam eodem die, vt diximus num. 47.
de carnibus. Imò Sancius disp. 41. numero
26. putat, edentem simul in Quadrage-
sima carnes & ova, peccare dupliciter,
propter duo præcepta distincta, part. 1.
tr. 9. ref. 45. post initium.
51. Excusat vero in primis paruitas
materiæ vt dictum est de carnibus. Vn-
de, quia in cibum, qui vulgo *bisotto* di-
citur, parum ovi intrat, & longa con-
suetudine introductus est, in ieiunio
Quadragesimæ non est mortiferus. Vil-
lalobos. tom. 1. tractat. 23. dub. 7. numero 3.
part. 1. tractat. 9. resol. 31. & part. 10. tract.
14. ref. 57.
52. Secundò excusat necessitas, non
solum infirmus, sed etiam eos, qui alias
epulas non habent, vt si quis in itinere
præter lacticiam non invenit nisi pa-
nem, fructus, & oleum: nam hæc non sunt
sufficiens prandium, & Sanchez in opus-
tom. 2. lib. 5. c. 1. dub. 19. num. 6. permittit
itinerantibus lacticiam, quoties non
inveniunt pisces, part. 5. tr. 14. resol. 31. §.
Notandum est.

53. Qui vero in Quadragesima edit

ova, vel lacticiam, non proinde frangit
ieiunium, sed solum peccat contra præ-
ceptum de abstinendo ab illis, quod non frangit
num. 44. diximus esse distinctum à præ-
cepto ieiunii Ita Sanchez in sum. tom.
lib. 4. c. 11. num. 53. part. 1. tract. 9. ref. 45. in
fine.

54. Porro in diebus Veneris & Satur-
ni, & in omnibus ieiuniis extra Qua-
dragesimam ova, & lacticiam de iure
communi non prohibetur. Ita D. Tho-
mas 2. 2. quæst. 147. art. 8. ad 3. & alii cõ-
muniter contra Richard. in 4. dist. 15. art.
3. quæst. 5. part. 3. tr. 6. ref. 8. §. Notandum
secundò, & part. 5. tract. 14. ref. 13. §. Notan-
dum.

55. Aliquitamen, vt Cruz in bull. disp.
1. cap. 5. dub. 11. num. 17. dicunt, prohiberi
consuetudine sub mortali. Sed Filliu-
cius tom. 2. tractat. 27. part. 2. c. 3. num. 49.
rectè observat talem consuetudinem,
si licubire, epra est, introductam esse
ex devotione, & propterea admonen-
dum populum ne peccet ex conscientia
erronea. Et vterque Sanch. ac novis-
simè Trullench ubi sup. num. 9. docent in
Regno Hispaniarum talem consuetu-
dinem, quæ obliget sub mortali, con-
stare non posse: quia non potest adesse
præscriptio 40. annorum requisita ad
eam legitimandam, maior enim popu-
li pars à multis annis sumit Bullam, &
edit lacticiam etiam in Quadragesima,
& sic contrarius vsus non potest allegari,
nisi apud paucos, & pauperiores, qui
videntes alios, qui edunt lacticiam, ha-
bere Bullam putant, edi non posse sine
Bulla. Quæ omnia militant pro no-
stro Regno Siciliæ. Et cum hæc om-
nia faciant saltem quæstionem dubiam,
turo quis potest hæc sententiam sequi,
quia in dubiis melior est conditio pos-
sidentis: possessio autem stat pro liber-
tate. Et in dubio nemo præsumitur
se velle obligare, part. 1. tractat. 9. resol. 5.
§. Sed talem, resol. 6. in fine, & 41. part. 3.
in addit. ref. 20. & part. 5. tractat. 14. resolu-
tione 13.

56. Verum, dato & non concesso Et specia-
quod talis consuetudo vigeat sub mor-
tali: adhuc tamen non obligat Religio-
Religiosos.

Vnde lacti-
cinia edi
possunt, in
ieiuniis ex
voto extra
Quadrages-
simam.

fos loquendo de Regno Siciliae, quia in eo Religiosi non habent talem consuetudinem, & non tenentur consuetudinebus saecularium. Et ita tenet, Sanchez in opusculo. ubi sup. dub. 21. num. 2. quod si in Hispania adesset consuetudo abstinenti ad lacticiis, adhuc Patres Societatis edere possent. Et addit cum Paludano in 4. dist. 15. quae. 4. art. 3. quod consuetudines laicorum non tenentur seruare Clerici. sed in hoc ultimo dissentit Suarez de leg. lib. 7. cap. 17. num. 12. par. 5. tract. 24. res. 13. & in nostra Sicilia consuetudo abstinenti ad lacticiis in Vigiliis, & quatuor anni temporibus videtur grauis, & recepta sub mortali apud Regulares. Vide praeterea infra V. V. sus. n. 7. †

57 Sed an lacticina edi possit in ieiuniis voti, Pœnitentiae, & Iubilaei? Respondet quoad ieiunia ex voto extra Quadragesimam cum Porcellio ad. ad dub. Reg. V. Ieiun. n. 7. affirmatiue, quia hæc solum prohibentur in Quadragesima par. 1. tract. 9. res. 5. Et si quis vult ieiunare in Quadragesima, dubitat tamen, an voluerit ad lacticiis abstinere, comedens lacticiis non fit reus voti, quia quis peccet contra præceptum Ecclesiae.

Ex pœni-
tentiæ lu-
bilæi.

Ita Sanchez sum. tom. 1. lib. 4. cap. 11. num. 53. ibid. §. itaque. Et si aliunde non esset obligatus ieiunare, posset edere lacticiis sine villo peccato. Ita Salas in 2. 2. tom. 2. tract. 8. disp. vii. sect. 25. num. 250. contra Turrian opusculo. 10. disp. 1. dub. 2. par. 4. tract. 3. res. 20. Quoad ieiunia ex pœnitentiâ affirmatiue respondent etiam Palud. ubi sup. art. 4. concl. 2. & alij, par. 7. tract. 9. res. 6. Et quoad ieiunia Iubilæi extra Quadragesimam, Henriques lib. 7. cap. 0. num. 4. & c. 13. num. 13. quia adducit declarationem Pij V. Greg. XIII. XIV. & Sixti V. in suis Iubilæis ibid. & P. Tertia, in addit. res. 20. Vnde in omnibus ieiuniis extra Quadragesimam lacticiis non prohibentur. par. 1. tract. 9. res. 4. 1. & par. 3. tract. 6. res. 80. 5. Notandum 2. An verò edi possint in collatione eorum ieiuniorum, in quibus permittuntur, dicemus infra

num. 62.

I E I V N I V M,

Quoad collationem.

58 † **C**ollatio serotina in die ieiunij non licet de iure, sed introducta est ex iam legitime præscripta consuetudine. Vnde, & quantitas eius, & qualitas à consuetudine communium doctorum, & timoratorum præcipue peragenda est † Et quidem.

59 Quod attinet ad quantitatem, sunt quinque opiniones. Prima Grassij, part. 1. lib. 1. c. 34. num. 29. quæ permittit tres vncias. Secunda Homoboni. par. 1. tract. 5. c. 20. quæ permittit quatuor. Tertia Villalobos tom. 1. tr. 23. dub. 7. num. 4. quæ sex. Quarta Fagund. part. 4. lib. 1. c. 4. nu. 13. & 19. quæ vncias octo permittit, par. 9. tract. 6. res. 2. in fine Nota hic, vnde si excedat duas vncias, peccat tantum venialiter, ibid. res. 5. §. Se sic obiter, & totas in pane, vel in pane cocto cum aqua & oleo, dum non excedat 8. vncias ibi. res. 29. §. Quid ego sentiam, sic de aliis iusculis. Ultima tandem Filiuc. tom. 2. tract. 27. par. 2. c. 3. quæ 7. nu. 33. & aliorum, quæ illam extendit ad quartam partem cœnæ ordinariæ. Ex quibus opinionibus prima, & secunda sunt nimis rigida: tertia, & maximè quarta, probabiliores. Quarta verò est nimis laxa (& idè in praxi nō admittenda, imò etiā Turrianus cons. Theol. cent. 3. dub. 27. appellat improbabilem & refert, à viris doctis Hispaniæ iudicari temerariā, nam quarta pars cœnæ ordinariæ est notabilis, vt videre est apud Hispanos, Gallos, Flandros, Germanos, par. 4. tr. 4. res. 117.) Quod verò dicunt, quartam partem in aliis non esse notabilem: in primis non est generaliter verū; nam labor sex horarum in die festo, quæ sunt pars quarta diei, est notabilis; & ita in aliis multis (deinde non est considerata quantitas collationis in ordine ad cœnam, sed secundum se; vnde quamuis quarta pars cœnæ respectu cœnæ

Collati or-
sum habuit
ex consue-
tudo.

Et fieri po-
est sex vel
octo vnci-
rum.

non

non esset notabilis, est ramentum notabilis secundum se spectata, p. 4. tr. 4. res. 117.) Consuetudo verò, quæ afferitur, non videtur apud timoratos, p. 1. tr. 9. res. 2.

Maiores autem à Curialibus Romanis

60. Non est ramentum dampnanda consuetudo Curialium Romanorum facitium collationem grossam, nam hi videntur generaliter dispensari, dum Papa scienter tolerat, & Concionatores, & Confessarii non damnant. Quamvis, ut rectè observat Cenedo q. 9. can. quest. 4. n. 4. talis consuetudo ad alias Provincias transferri non debeat, part. 1. tr. 9. res. 35. in fine. Nisi quòd Sancius, disp. 25. nu. 9. notat vitis nobilioribus, tunc ratione consuetudinis, tum etiam, quia solent esse debilioris valetudinis, & assueti pluribus, & delicationibus epulis, licere sumere collationem aliquantò maiorem, quam plebeis *Ibid. res. 1. in fine.*

Et in Vigiliis

61. Observa etiam, in Vigilia Nativitatis collationem sumi posse duplo maiorem solito. Ita Turrianus sum. part. 1. c. 256. dub. 38. concl. 3. part. 5. tr. 1. 1. res. 22. §. Notandum est. (Quamvis part. 1. tr. 9. res. 35. cit. vocaverit hanc sententiam solum probabilem.) Unde puto cum Fagnandez, sumi posse sexdecim unciarum plus minusve, part. 1. tr. 6. res. 35. in fine. §. Quid ego? Imò Sanchez in opusculo, dub. 26. num. 1. putat, sumi posse triplo maiorem solita, & testatur de usu timoratorum etiam Religiosorum; (quod Auctori negandum videbatur in res. 35. cit. §. Sed antea-
lis, &.) Et extendit hoc etiam ad casum, quod Vigilia Nativitatis occurreret in Sabbato Quatuor temporum, quia dignus trahit ad se minus dignum, & testatur de seculo virorum doctorum relate disputata. Ipsumque sequitur Sancius n. 10. quamvis reprober Boshius de libil. sec. 4. cas. 18. n. 216. part. 5. tr. 14. res. 12. §. Notandum. Adverte autem id procedere, dum modo collatio sumatur de nocte, p. 10. tr. 12. res. 44.

Sed non permittitur fieri in piscibus.

62. Quoad qualitatem ciborum, falsa & improbabilis est opinio Bonacinae de leg. disp. ult. punct. 3. quest. 1. n. 3. quòd in collatione non veniat consideranda; nam consuetudo, quæ collationem introduxit, non minus qualitatem, quam

quantitatem eius præscripsit, par. 1. tr. 9. res. 1. §. Ex his Et Turrianus cent. 2. dub. 94. Ovis, dicit esse doctrinam scandalosam, tementem, Lacticiariam, & bonis moribus contrariam, niis. afferere, quod pro collatione edere liceat duo ova, par. 4. tract. 4. res. 117. initio. Tenetur ergo ieiunans sub mortali abstinere in collatione ab ovis, piscibus, lacticiis, leguminibus coctis, & Sed ieiunant aliis cibis substantialibus, & refectiunculam sumere in bellariis (sic appellatur fructus, dulciaria, & alia, quæ ante noonam ad excitandum appetitum, vel post ad sigillandum cibum apponuntur in mensa) & pane, res. 1. cit. §. Sed cum, & part. 10. tr. 16. res. 17. Tenet quòd Turrianus in sum. part. 1. c. 156. dub. 37. concl. 2. edi posse vna cum pane aliquid casei, vel lactis & Boshius ubi supr. num. 128. sumi posse in seculum ex aqua seu vino pane, & herbis, aut leguminibus sale, & oleo conditum in debita quantitate; quia nihil hæc seorsim, & cruda non prohibetur, & panis aqua coctus parum immutatur, & idem de pane cocto cum amygdalis docuit Azorius part. 1. lib. 7. cap. 9. quest. 8. (Sed contra Boshium tenent Villalobos & alii communiter, quia legumina sunt oppidò nutritiva, & non computantur inter bellaria, nec sunt adhuc per consuetudinem introducta, par. 5. tract. 14. res. 14.) & contra Turrianum, & Azorium tenet Sanchez in opusculo, tom. 1. lib. 5. cap. 1. dub. 25. num. 4. docens, collationem fieri non posse cum caseo, lacte, vel cremore amygdalino. Et revera, si Turrianus non admittit pane cocto pisciculos, qua ratione admittit caseum cum amygdalis. Nisi dictum caseum referri inter bellaria, ex quo cum Turriano videtur tenere Boshius num. 132. quamvis subdat, rursus esse abstinere, p. 5. tr. 14. res. 12. & p. 8. tr. 6. res. 8.

63. Hora collationis communiter est hora colesero, sed non pertinet ad substantiam: & qui mane illam sumeret, & serò coena-
ret, peccaret solù venialiter, & ex iusta sententia causa, ut propter concionandum, legè
dum, &c. nullo modo. Ita Naldus v. is. Variari so-
luntium, n. s. part. 1. tract. 9. res. 33. Idque ne moris-
potiori iure procedit in eo, qui de loco li.
non

Et cum causa sine veniali.

non ieiunii ad locum ieiunii profecturus ientaculum sumeret, & vt docet Sanchez disp. 54. num. 28. ibid. ref. 3. vel idem faceret transfurus de loco ieiunii ad locum non ieiunii, quod licitum esset etiam ad vitandum ieiunium. Ibid. ref. 19. Hic tamen ante discessum non posset edere carnes. Ibid. ref. 8.

Duplex de- bet fieri in vigilia Na- uis. Do- mini.

64 Collationem serotinam in Vigilia Natiuitatis Domini posse fieri in mane secundum consuetudinem patrie, & excedere medietatem collationis ieiunii ordinarii, scilicet vniuersarum re- etiam si festum veniat in feria secunda, & ieiunium in Sabbato, Diana, & alii par. 9. tr. 6. ref. 17.

IGNORANTIA.

Ignoran- tia.

Dicenda aliqua sunt de igno- rantia: quia inquit, & volun- taria, vt ipse quod procedere dicitur a principio cognoscitur. Est ergo du- plex in primis ignorantia, iuris, & facti. Exemplum illius, si quis comedit car- nes in die Veneris, nesciens id esse pro- hibitum ab Ecclesia. Exemplum huius, si quis id faciat, sciens quidem prohibe- ri, sed ignorans esse diem Veneris. Quia vero iura trahere solent secum potant ad nexam, ignorantia iuris subdistingui potest in ignorantiam precepti, & po- nae impositae tali precepto.

Et illa aut precepti, aut pena adnexa.

Et aut iu- ris divini, aut huma- ni. Generalis, aut parti- cularis.

4 Rursus, ignorantia iuris alia est iu- ris divini, alia humani, & haec alia iuris communis lati in Conciliis generali- bus, aut Bullis Pontificiis, aut particu- laribus alicuius diocesis. Ignorantia au- tem facti aut est de facto alias illicito- etiam praecisa lege positiva, aut de facto illicito, solum quia prohibitum, v. gr. percussio Clerici est de se mala, etiam si praescindamus a can. si quis suadente, au- dire vero leges extra claustra monachis ideo malum est, quia iis prohibetur in cap. magnopere, ne Clerici, vel monachi.

Hac aut facti mali intrinseci, aut quia prohibiti. Vtraque vero aut vincibilis, aut non.

3 Veraque autem ignorantia iuris, & facti est iterum duplex: in vincibilis, & inculpabilis, & vincibilis ac culpabi-

lis. Illa est, quando quis nescit, quare- scire non debet, aut non potest. Haec vero secundum Valentiam tom. 2. disp. 6. quasi 6. punct. 1. quod quis ignorat quare scire debet, & potest, v. gr. tenentur ho- mines scire, delectationem morosam esse peccatum, & quando occurrit, adverte- re. Qui ergo in illam consentit, quauis ignorans aut non aduertens eius mali- tiam, peccare, & ignorare vincibiliter, & culpabiliter. Quae sententia est pro- babilis, quidquid dicat Salas in tr. tract. 13. disp. 8. sec. ult. n. 87. Sed probabilior & communior sententia Sanchez in sum. tom. 1. lib. 1. c. 16. num. 21. ad ignorantiam vincibilem, & peccaminosam praeter obligationem advertendi requirit ante confessum expressam aliquam cogita- tionem & considerationem actualem malitiae, aut periculi, vel saltem expressam aliquam dubitationem, vel scrupulum: nam si de malitia operis nulla suspicio vel scrupulus in mentem veniat opus in quantum malum non erit voluntarium cum nulla ratione fieri possit, vt volun- tas vult malum, quod intellectus non praecognoverit. part. 4. tr. 4. ref. 36.

4 Et haec quidem ignorantia vinci- biliter duplex est: vna affectata quando quis cognoscit debere aliquid scire, & ex industria vult ignorare: alte- ra crassa, & supina, quando quis non ex proposito, sed ex quadam negligentia ignorat quare scire potest, & debet. par. 4. ref. cit. §. Suppono igitur. & Sanchez de ma- Aut crassa, & supina. Aut noua. 7. contra Suarez. apud ipsum. Denique, tra. quae per se sciri praecipitur quales sunt articuli fidei, praeccepta Decalogi, & Ec- clesiae, & alia pertinentia ad statum par- ticularem vniuersiusque, aut de rebus, quae sciri debent solum ex suppositione, quod quis circa materiam alicuius vir- tutis

Et vinci- bilibus aut affectata.

Aut noua. Et omnis aut abso- lute aut ex suppositio- nis scien- dorum.

turis operari velit aut debeat, His positis, quod attinet ad culpam.

*Ignorantia per se sciendi est peccatum mortale in specie determi-
nata.*

*Sciendum ex sup-
positione non item.*

*Et secun-
dum ali-
quos excu-
sat a pec-
cato contra
ius huma-
num, et ia-
sus vinci-
bilis.*

Ignorantia culpabilis mystericorum fidei & aliorum, quæ per se sciiri præcipiuntur, seu negligentia ea sciendi, est de se peccatum mortale, distinctum ab eo, cuius est causa secundum Vasquez in Auctor part. 3. tractat. 4. res. 105. ¶ Contra specialem virtutem studioſitatis, quæ moderatur appetitum sciendi iuxta peculiaritates materias, & personas. ¶ Alia vero ignorantia, eorum scilicet, quæ sciiri debent ex suppositione siue iuris siue facti excusat à peccato, cuius est causa, si est invincibilis, nam si est vincibilis est peccatum ipsamet ipse: non quidem distinctum, & determinatæ speciei, sed illius speciei in qua est peccatum causa- tum ad ipsa part. 3. tractat. 4. res. 141. ¶ *Quæ- res. Et part. 4. tractat. 4. res. 37. Vide V. Cir- cumstantia, num. 54. 79. Et 102. Et quam- vis Bonacina in decal. disp. 2. quæst. 8. p. 17. num. 21. & Sanch. in sum. tom. 1. lib. 1. c. 17. num. 20. dicant etiam vincibilem ig- norantiam, si non sit affectata vel oralla, excusata à transgressione legis humanæ: quia hæc non obligat cum tanto rigore Franc. Lugo Theol. mor. part. 2. c. 4. quæst. 8. num. 68. ubi pro se plurimos affert Do- ctiores, contra stat Pal. tom. 1. tract. 2. disp. 1. punct. 16. num. 3. quia tota materia trans- gressio in hoc casu consistit in negli- gentia culpabili sciendi præceptum: im- mò non est alia malitia v. gr. omissionis ieiunii ab ea, quæ est in illa culpabili negligentia: quæ proinde si est mortife- ra, transgressio non potest esse venialis. Sed has opiniones conatur conciliare Merolla tom. 1. disp. 1. cap. 2. dub. 10. n. 167. Certum est autem, non peccare morta- liter transgredientes præceptum Ecclē- siasticum bona fide, ex causa insufficie- te, existimata sufficiente, ut docet Ga- ietanus in sum. v. ieiunium c. 3. part. 4. tr. 4. res. 35. Et à peccato hæresis excusat etiam ignorantia affectata, dummodo af- fectata non sit ex mala opinione contra Ecclesiam, quia ad illam requiritur per- tinacia. Vide V. Hæresis: num. 4. Imò ig- norantia vincibilis, dummodo non sit*

crassa probabiliter excusat ab incurſio- ne, in pœnam legis, & Pontificis, & ex- communicationis suspicionis, & inha- bilitatis ad officia ratione simoniz. Pa- ter de Lugo p. 9. tr. 6. res. 13. §. Unde et hi-

Ignorantia autem invincibilis, Et invin- que secundum communem excusat à cibilibus ex- culpa, sicut etiam in advertentia, & ob- cussat sine livio actualis ¶ contingere potest non dubio. solum circa ius positivum humanum, & Potest que particulares circumstantias facti, sed et contingere etiam circa ius divinum, & mysteria fidei: etiam cir- imò etiã circa ius naturale, non quidem casus di- circaprecepta universalissima, sed circa vinum - alia, & frequentius circa ea, quæ ex præ- Et myst. e- ceptis universalissimis difficilius infe- riantur, ut est bigamia, iniuriarum ultio, Et ius na- v. sura, fornicatio, mendacium officio- rurale so- sum (pollutio voluntaria, part. 3. tract. 4. cundavit. res. 108. & homicidium sui ipsius, par. 5. prohibens tract. 4. res. 30. præsertim ad salvandam bigamiã. pudicitiam, ut insinuat videtur D. Hic. Vindictã. ronym. in cap. 1. lona vers. fin. quod alio- V. suram. qui illicitum est, ut ait D. Thom. 2. 2. Fornica- quæst. 64. art. 5. & August. 1. de civit. cap. 18. tionem. non enim amittitur pudicitia per in v. Mendaciũ Antartiam fornicationis passionem, ut officiosum, admirabili fortitudine obicit tyranno Pollutionẽ Lucia nostra; quia consistit in animo, Homicidiũ part. 6. tract. 7. res. 47. Difficilius vero sui ipsius, & rarius circa præcepta, quæ ex univer- salibus facile deducuntur, ut est iuris vnius Dei, & similia, quæ directè in præceptis Decalogi continentur Laym. lib. 2. tr. 6. c. 8. n. 3. Tannerus in r. 2. disp. 4. quæst. 9. dub. 1. n. 14. & DD. communiter. p. 4. tr. 4. res. 36. excusat etiam à censura, & reservatione, Diana p. 9. tr. 6. res. 123.

Ignorantia excusat ab incurſione censurarum, & aliarum pœnarum spiri- tualium, si v. facti sit, siue iuris, etiam vincibilis, Sanch. de matr. to. 3. lib. 9. disp. 32. n. 31. contra Sotum in 4. d. 28. quæst. 1. art. 2. part. 3. tr. 5. res. 17. & part. 4. supra, res. 17. Et tract. 12. res. 24. in fine. Et supœna lata sit contra scienter violantes, aut præsumentes, excusat etiam crassa, & supina (imò probabiliter etiam affe- Et proba- ctata, part. 3. tract. 6. res. 7. ¶ & recitanter biliter et- in part. 5. tract. 9. res. 19. ¶ Notandum, & ce- iam affe- nec novissime Ghillaus p. excommuni- ctata.

casio, num. 21. & Coelestinus in Comp. 17. 3. c. 5. num. 4. 7.) quia temeritas, & scientia omniem ignorantiam excludunt. *Bonac. de cens. disp. 4. sec. 10. num. 1.* Quae omnia procedunt etiam de ignorantia solius poenae, stante scientia praeccepti *par. 3. tr. 5. ref. 12. & 5. Notandum. p. 4. tr. 4. ref. 187. & p. 5. tr. 9. ref. 17.)* non enim satis est ad incurrendam censuram, quod de se opus esse prohibeatur, nisi etiam sciam prohiberi sub censura. *Portell. in add. ad dub. reg. v. ignorantia num. 29. (p. 3. tract. 5. ref. 12. & par. 4. tract. 2. ref. 35. & 35. 5. Dioco.)* Vbi contra Pontium *lib. 10. cap. 6. n. 12* docet coniugem incestuosum cum ignorantia poenae impostae privationis iuris ad debitum, non egerit dispensatione. *par. 3. tr. 5. ref. 12.* Quod generaliter procedit, etiam si actus, cui poena adcoxa est, sit naturali iure damnatus, ut supradictus: & si poena episcopalis sit, sive Papalis, verbigitaria imponatur. *Bapa ex communicationem furto: quae qui talem poenam ignorans, furaretur, peccaret quidem peccatum furti contra legem divinam, & naturalem de non furando, ex communicationem, tamen non incurreret.* *Portell. n. 27.* Et idem de suspensione, interdictione *(par. 3. tr. 6. ref. 41.)* & irregularitate *p. 4. tractat. 2. ref. 85.* Ex quibus a fortiori sequitur, omnem ignorantiam, quae excusat a culpa, excusare etiam a censuris, & poenis illi impostis, ut *Fillucius tom. 1. tr. 20. c. 13. n. 58. p. 3. tr. 9. ref. 51.*

Etiam solius poena.

Etiam imposita a-ctui intrinsecè malo. Etiam a papa.

An idem in casuum reservationis.

Peres: quid dicendum de casuum reservatione? incurritur ne ab ignorantia casum esse reservatum? *Respondeo C. P. Lugo de sacr. poen. disp. 20. sec. 2. num. 11.* distinguere: & aliquando in poenam imponi, & tunc secundum probabilem opinionem non habere locum in ignorantia, aliquando vero in medicinam, ut quando ad prudens Ecclesiae regimen facultas Confessarii limitatur, & tunc incurrunt etiam ab ignaro, ut habet praerogativa Religionum. Et quamvis dici possit orationem reservationem ad bonum Ecclesiae regimen referri, & hoc non obstante, *Bonacina de sacr. disp. 5. quest. 7. punct. 5. §. 1. n. 1, & alios, reservationem inter pe-*

nas, & odia consumerate: unde inferri possit nullam reservationem habere locum in ignorante: quia tamen contraria sententia est communis, non audeo ab illa recedere. *par. 6. tr. 6. ref. 42.*

9 Quae autem dicta sunt de ignorantia, applica etiam oblivioni, & inadvertentiae inculpatae, quae illi equiparantur. *Sanch. in sum. tom. 1. lib. 4. c. 22. nu. 18. & in advertentia.* Unde si quis v. g. vouisset non fornicari sub poena peregrinationis, vel elemosinae, & postea immemor voti fornicaretur: non teneatur ad poenam voti *par. 3. tr. 5. ref. 41.*

10 Porro ignorantia non solum excusat in foro animae, sed etiam in exteriori iudicio. Probatur autem per iuramentum attestantis, quia neco praelu-mitur sine salutis oblitus. *Caball. & alii no. apud ipsum. ref. erim. cont. 3. cas. 287. n. 46.* Et probatur praesertim si accedat aliqua praesumptio, ut si iuravit legem palam violaverit, *Farinac. de iur. iur. de hoc canor. quasi. 149. n. 203.* Ex quibus sequitur, quod si quis in hoc Regno Siciliae vitulam publice mactasset, iuraretque se legem D. N. Urbani VIII. id prohibentem, ignorasse, non deberet declarari poenas dictae legis incurrisse. *par. 4. tract. 4. ref. 87.* Limitata tamen, nisi ex parte iuris ad hoc praesumptio scientiae: nam haec non eliditur per ignorantiae iuramentum. *Bart. de iur. patron. n. 18. contra Afflic. ibid. §. 2. num. 9 & Portell. in ref. 3. par. 1. cas. 27. num. 3. par. 5. tractat. 24. resolutione 14.*

Ignorantia comparatur oblitio, & inadvertentia.

Et ignorantia excusat etiam in foro exteriori.

Si non ad sit praesumptio iuris de scientia.

Ex matrimonio existente lra filii nati sunt legitimi etiam in contumacia pro divorcio.

ILLEGITIMVS.

1 Filii nati ex matrimonio contra factum in facie Ecclesiae cum debitis solemnitatibus si postea reperitur invalidum per impedimentum dirimens, & factum est divorcium, & filii nascantur etiam in contumacia, & his pendet ad hoc, si legitimi communiter. *D. D. p. irregularis. tom. 11. ref. 62.*

2 Illegitimus occultus est irregularis, *Nau. & alii p. 10. tr. 13. ref. 6. 30.* Vide glossa illegitimi non dispensatio.

Etiam

gaudent privilegio fratrum & Georgii de Alga. Dispensatus a sciente illegitimitatem si ab ipso eligatur in dignitate dispensatus fuerit in seculo potest obtruncare Praelaturas Religionis Sed contra rium est probabilius contra Lezanam, & dispensatus ad ordines non censetur dispensatus ad Vicariatum Episcopi. *Idem tractat. 15. res. 19.*

3. Fratres illegitimi S. Georgii, in A-lega in Portugallia ex privilegio, per professionem habitantur non solum ad legitimacionem, sed etiam ad omnes dignitates Religionis. Eugen. IV. Sanchez, & alii: sed alii Religiosi non possunt vti, vel frui dicto privilegio per Sixtum D. & alios Pontifices limitato. Illegitimus dispensatus a sciente illegitimitatem si eligatur in aliquam dignitatem, saltem ad forum conscientiae intelligitur dispensatus. *Portell. & alii ibid. & si dispensatus fuerit in seculo potest obtruncare Praelaturas Religionis Sed contra rium est probabilius contra Lezanam, & dispensatus ad ordines non censetur dispensatus ad Vicariatum Episcopi. Idem tractat. 15. res. 19.*

IMMUNITAS ECCLESiarVM.

Ad ordines non ad vicariatum Episcopi. Immunitas vastuendi eos concessa est.

Quoad Loca. Immunitas Ecclesiarum est privilegium Ecclesiarum, & locis sacris concessum, ut rei ad ea confugiunt, non possint extrahi per vim. Quod privilegium vadenam ortum habuerit, dicemus num. 15. Quatuor autem hoc loco occurrunt examinandi: primum, quoniam loca gaudeant immunitate: secundum, quoniam personae ad ea confugiunt: tertium in quibus delictis: quartum, quoniam sit effectus. Ecclesiasticae immunitatis tam quoad iudicem laicum, quam quoad Ecclesiasticum: & primo quoad loca.

Ecclesiis. Etiam si Eucharistiam non habeant.

2. Privilegio immunitatis gaudent in primis Ecclesiae, cap. minor. c. definitis, c. nullus. 7. quest. 4. o. Ecclesiae, c. inter alia. de imm. Ecclesiae, & const. Cum alias non nulli. Greg. XV. 7. Etiam si sanctissimum Eucharistiae Sacramentum non retineant: quia c. Ecclesia cit. id non requirit, & privilegium Ecclesiae non est concessum solum ratione talis praesentiae, sed ob destinationem ad Sacra in ea peragenda. Palaus rom. 2. r. 12. punct. 6. num. 2. contra Couarr. lib. 2. cap. 20. & Sarpum de iur. asyl. cap. 4. Etiam si de facto non

Nec sacra in eis fiant.

peragantur. Peregrin. cap. 4. n. 7. contra Ambrosium de imm. cap. 10. n. 2. Imo etiam si sic polluta vel interdicta; nam non propterea desinit esse sacra, sicut Clericus interdictus, non amittit sua privilegia suar. de relig. tom. 1. lib. 3. cap. 9. n. 6. Et non solum quoad peregrinos, sed etiam quoad populum, ob cuius delictum interdicta fuerit. Peregrin. num. 14. contra Dec. tom. 2. lib. 6. cap. 25. num. 20. Item quamvis nondum sit perfectè constructa: nam eo ipso quod Episcopi auctoritate construi coepit, divinis obsequiis digna est. Farin. de imm. cap. 17. n. 261. Et quamvis constructio intermitteretur, contra Italianam lib. 2. cap. 14. s. 3. n. 15. & seq. Item quamvis Ecclesia diruta sit, non auctoritate superioris, si sit spes reedificationis. Gambacusta lib. 4. cap. 2. numero 12. contra Corream pars. 2. tractat. 10. quia similiter Ecclesia diruta, ratione loci, in quo reedificata eras, sacra esse non desinit. l. de sacra ff. de contr. emp. & l. in tantum. §. sacra. in fin. ff. de rer. diu. part. 6. tractat. 1. resolutio. 1.

Etiam si luti. Interdicta. Sic.

Nondum perfectè.

Et diruta.

3. Secundo gaudent Oratoria Confraternitatum Ecclesiae, aut monasteriorum affixa. Peregrin. num. 26. Vel auctoritate Episcopi erecta, quod praesumitur quotiescunque habent campanam super tectum, & publice pulsatur: contra Sarpum ubi supra vide cap. praesentibus, de priu. & Sanchez de matrim. lib. 9. disputat. 15. numero 39. Ibid. §. Sed non est. Imo Novar. sect. 2. quest. 56. num. 3. extendit ad quaecunque Confraternitates, in quibus pia opera exercentur, quamvis erecta sint absque Episcopi facultate. pari. 1. tract. 4. resolut. 37. Sed contrarium declaravit sacra Congregatio Episcoporum 17. Decemb. 1617. & Immunit. 9. Decemb. 1631. Ibid. resolut. 107. prope finem.

Item Oratorii confraternitatum.

4. Tertio contra Sarpum ibid. gaudet Coemeteria cap. fin. de imm. Eccl. ibi. vel ruit, earum coemeteriorum: quoniam ab Ecclesia separata, quia ex quo Coemeterium fidelium sepulturae destinatum est. Episcopi auctoritate sacrum praesumitur. Palaus tom. 2.

Coemeteria.

tom. 2. tractat. 1. disput. conic. punct. 2. num. 16. Imò etiam si non ab Episcopo, sed à simplici Sacerdote benedictum sit: addit Peregrinus numero 57. vel etiam si à nemine, dummodo Christianus aliquis cum Officiis confuetis de Episcopi licentia in eo sepultus sit, & etiam si poluturum sit, vel interdictum, vt de Ecclesia diximus: nam Ecclesia, & Cœmeterium ex eadem causa æquiparantur, vt ait Castrus *conf. 4. 411. part. 6. tract. 1. res. 6. & olim part. 4. tractat. 1. res. 108. 5. Notandum.*

Hospitalibus.

5. Quarto gaudent Hospitalia publica Episcopi auctoritate erecta, Farin. *cap. 27. num. 16. ex cap. de lib. de relig. dom. cap. definit. 17. q. 4. & homnia privilegia, C. de Episc. & Cler. vbi omnia privilegia Ecclesiarum extenduntur ad hospitalia: nam sunt loca religiosa, quæ in prophetanos vsus converti non debent. Et bene ait Castrus *conf. 4. 58. lib. 2. hoc procedere, etiam si in hospitali sacra non celebrentur, & propterea non sunt eo altare, campanile, vel Ecclesia. Vide Carlinium *contr. for. cap. 116. (Ibid. S. Sederseamus.) & Novalium, qui cap. 34. idem dicendum putat de hospitali erecto absque Episcopi facultate p. 4. tr. res. 37. in fine. Competit etiam collegio de propa. gaudia fide p. 10. tr. 1. res. 38.***

Monasteriis Religiosis.

6. Quinto gaudent immunitate Monasteria Religiosorum quoad rotam clausuram, id est claustrum, dormitoria, hoccum, domus familiarum, & animalium, & similia, quia adherent Ecclesie. Vide cap. *si quis contumax, c. frater, c. si quis in atrio, cap. minor. 17. quest. 4. cap. 2. de consuetud. & habetur expressè in l. pascant, C. de his qui ad Eccl. confug. & docent Sanchez *vbi supr. num. 42. & alii multi. Et contra Trullench in decal. tom. 2. lib. 1. cap. 1. dubium. 6. id procedit etiam in grancis Religiosorum: quæ sunt veluti hospitia ipsorum, & Monasterii membra, sub auctoritate Prælati Monasterii, cuius sunt grancie. Sic Peregrinus n. 18. *Ibid. 5. Et tandem. Gaudent similiter Domus Clericorum in communi viventium, vt Domus PP. Ogregari, Oratorii, Item Domus Seminarii,***

Domus Puellarum, & Orphanorum, Episcopi auctoritate fundatæ p. 8. tr. 1. res. 1. in fine. Item capelle rurales religiosorum, p. 10. tr. 1. res. 38.

7. Sexto gaudent Palatia Episcoporum. Concil. Aurelian. *in cap. id constituitus 17. quest. 4. Vbi contra Sarpum fol. 40. non distinguitur de palatiis sitis intra, vel extra quadraginta passus ab Ecclesia, vel de habitibus, & non habitibus statutorum: quoniam immunitas eis concessa est ob reverentiam dignitatis Episcopalis, quæ vbiq; eadem est, & aliquid peculiare esse debet Domui Episcopali, quod non est aliis domibus Ecclesie, & Canonicorum, quæ intra passus 40 gaudent immunitate. Correa *part. 2. quest. 8. n. 19. & alii multi part. 1. tr. 1. res. 27. part. 4. tractat. res. 96. & part. 6. tract. 1. res. 4. Nec obstat, quod ait Sarpus, à sacris Canonibus statutum esse, quod Episcopi domum Ecclesie proximam habeant. Nam, si habeant distantem, solū dici possent iuri contravenire: non tamen amittere immunitatem: quia non quidquid sit contrarius, tollit immunitatem. Bonac. *tom. 2. disp. 3. q. 7. punct. 4. n. 11. Revera tamen id pro illis temporibus statutum fuit, quando Clerici vna cum Episcopo habitabant: quod cum amplius in vsu non sit, talis obligatio cessavit, vt supponitur in Ceremoniali Rom. edito à Clem. VIII. cap. 1. Adverte etiam, quod Palatium Episcopi gaudeat immunitate, etiam eo absente, vel mortuo, vt docet Italia *num. 4. dummodo alicui locatum non sit. Et n. 31. ampliat ad domum Episcopi, quando per suam dioccesim in visitatione transcurrit, res. 4. cit. in fine. & ex parte in res. solus, etiam 96. cit. Adde, idem videri dicendum de Palatiis Episcoporum Tirularium (quorum necessitatem in Ecclesia Dei optime explicat Bollandus in *Oecon. c. Etiam T. class. 2. can. 23. 4. contra Cænum de loc. titularium. Theol. lib. 5. c. 7. & recitare dignitatem Episcopalem habetur in cap. legimus verbis vbiq; dist. 93.) aut extra dioccesim existentium, contra Ciatlinium *c. 10. n. 10. Et ratio est, quia iura indistinctè loquuntur.******

Prælatiis Episcoporum.

quuntur, & lex generaliter lata, generaliter intelligi debet, *lin fraudem §. ult. de test. mil. & ratio concessionis immunitatis, quæ desumpta est ex Episcopi dignitate, militat etiam in his.* Adde, quod familia Episcopi Titularis, aut extra diocesim existens, gaudet foro, vt dicemus *verb. Immun. Ecclesiast. num. 19.* Verum, cum supradicti Episcopi iurisdictionem non habeant, Episcopi Diocesani erit de delictis suorum familiarium, & de reis in eorum domos fugientibus iudicare. Sed de hac re Sacra Immunitat. Congregatio suum ferat oraculum. Dices cum Peregrino, Episcopus residere debet in sua Ecclesia, & extra diocesim nullam habet iurisdictionem: ergo nec eius domus immunitate gaudebit. Respondeo, consequentiam gratis inferri; & praterea non semper peccare Episcopos manendo extra Ecclesiam. *part. 6. tr. 1. resol. 5. & ex parte olim. part. 4. tractat. 1. resol. 40.* Adde aliquos apud Villadiegum extendere priuilegium immunitatis ad palatia aliquorum Oratorum Curiar. *part. 11. tractat. 1. resolutione 27. in fine.*

Et Cardin. narium.

8. Septimo gaudent immunitate Palatia Eminentissimorum Cardinalium extra Urbem. Nam Gregor. XIII. & Sixtus V. hoc priuilegium ab eis abstulerunt tantum pro Vrbe, nec eadem rationes militante extra illam. *Marinus cap. 180. n. 12. part. 1. tractat. 1. resol. 37. part. 4. tractat. 1. resolutione 40. §. de his, & part. 5. tractat. 2. resol. 34.* Idque ex similitudine quam habent cum Palatiis Episcoporum *Palaeus tom. 2. tractat. 11. disput. vnic. punct. 6. num. 2. part. 6. tractat. 1. resol. 5. §. Secundo.*

Item domus.

9. Octauo gaudent immunitate: domus Ecclesiarum Parochorum, Canonico-rum, & aliorum Ecclesiasticorum in ambitu Ecclesie, de quo *infra num. 11.* Et si in ambitu laicis locatae sint. *Chartarius decis. 1. intra crism. 48. num. 20. contra Oldradum conf. passus 30. 51.* Et practicatum fuit: Mediolani in causa cuiusdam rei confugientis. Item etiam laicis Ecclesie locatae laicis, teste eodem *Carthus. Berario est, quia iura non concessis in locatione, quod domus huiusmodi*

non habitentur a laicis. Et cum sint fauorabilia, ampliari potius debent, quam restringi, praesertim cum dominium vtile cum directo, quod in tali casu penes Ecclesiam residet, ad eam conuexum sit, vt talis domus dici debeat Ecclesia, vt de eis fuit in Rota in *una Veneta conf. ann. 1607. part. 7. tract. 1. resol. 2. à §. Recte etiam, & olim parte 3. tr. 1. resol. 71.* Quæ quidem rationes militant etiam, si tales domus concessæ sint laicis in emphyteusim; nam prædicta decisio loquitur in hoc casu, & probari potest à simili, quia eadem Rota ann. 1631. censuit bona Ecclesie concessa laicis in emphyteusim gaudere priuilegio fori, & collectari non posse. Sed in hoc casu contrariam sententiam docuit Nouarius in *summ. tit. de immunit. num. 25.* Et ego nolo huius opinionis primus auctor haberi. *resol. 2. citat. à §. Sed ex his.* Quod autem de domo Ecclesie dictum est, procedit quoque de eius campanili, siue illi constructum, siue ab ea disinctum sit dummodo similiter intra ambitum sit passum 30. Sic declarauit Sacra Congregat. Cardin. 7. Decembr. 1632. Et Nauarr. numero. 26. vbi iuit ad campanile quatumcumque distans ex paritate Palatii Episcopalis, & propter spiritualitatem, quæ in eo est ratione campanarum oleo sacro benedictarum, earumque vsus in Dei cultum, ob quæ *Turris sacra vulgo appellatur.* Sed fallitur nam Episcopi Palatio priuilegium concessum est ratione personæ; & pia opera etiam in Oratoriis priuatarum domorum exercentur, quæ immunitate non gaudent. *parte quarta, tractatu primo, resolutione 108.*

Ve emphyteusim.

Et idē dicitur de campanili.

Et de omni loco, cui quomodolibet praesens sit Corpus Christi.

10. Nondum omnis locus, cui quomodolibet praesens sit Corpus Christi. Arguitur ita reus confugiens ad Sacerdotem Corpus Christi ferentem, & illum tangens, secundum communem apud Bobadillam *tom. 1. lib. 2. cap. 14. num. 80.* contra Bonac. *de leg. disput. 3. quasi. 7. §. 2. num. 11.* gaudet immunitate. Immo satis est, intrate cubiculum aegroti communicantis, vt ait *Suarez de relig. tom. 1. tractat. 2. lib. 3. cap. 9. num. 10.* Aut personis, quæ

Et secundum aliquos etiam Reliquia.

Imagines sacra, vel sacerdotum.

Quod ultimatum limitandum est ad Cardinales.

Porrò loca recensita gaudent etiam quoad muros extrinsecos.

Ostium.

per vicos, & plateas hoc Sanctissimum Sacramentum associant, se miscere, vt ait Peregrin. num 19. quia hæ personæ vna cum Sacerdote repræsentant vnam Ecclesiam. Et horum omnium ratio est, quia hoc Sanctissimum Sacramentum est ratio præcipua, cur Ecclesiis immunitas concessa sit. *part. 1. tract. 1. resolutione 28.* Id ipsum docet Correa *ad cap. inser alia, de immunit. part. 2. num. 25.* de loco, vbi sint, vel vnde processionaliter transeant, sacra Reliquia; nam etiam ob Reliquias Ecclesiæ immunes sunt collitur enim Deus, & honoratur in Sanctis, tamquam in chatis, & amicis. Idem de Sacris Imaginibus. Idem de Sacerdotibus, qui non solum Dei obsequiis dicati sunt, vt Ecclesiæ; sed ipsum manibus suis tractant, & suat ipsius. *facrariū*

¶ Quod portiori iuri dici posset de Sacerdote deferente Oleum sanctum. Sed id negat Riccius *part. 3. decif. 88. num. 5. ibid. in fine.* Sanè iura loquuntur solum de Ecclesiis, & DD. communiter tantum de Sacerdote Eucharistiam deferente *part. 4. tract. 1. resolut. 42.* Extendi tamen debet etiam Albano, & aliis ad Cardinales, si reus ad furcam ductus, vnum ex illis obuiam habeat, quod in praxim deduxit Cardinalis Ximenius Archiepiscopus. Tolerant apud Gomezium *de eius gestis lib. 3.* & ex consuetudine id eis competere tradit Baldus *in l. adductos. C. de appell. & iure quidem: nam id olim habebant apud Romanos Flamines Diales, & Vestales, apud Gell. lib. 10. cap. 15. part. 5. tract. 2. resolut. 9.* Gauderent etiam portantes secum aram portatilem. *part. 10. tract. 15. resolutione 15.*

¶ Porro ad Ecclesias reuertendo, non solum aula ipsa, & corpus Ecclesiæ quoad superficiem concavam gaudet immunitate: sed etiam muri eius extrinsecus, si quis illos tangat. Riccius *tom. 3. resolutione 50. num. 8.* contra Archidiaconum. *in cap. vnus de reliq. & ven. SS. part. 3. tract. 3. resolutione 73.* Et *part. 6. tract. 1. resolutione 3. §. Ad Argumentum, & resolutione 6. in fine.* Aut si ostio clauso adhaereat: nam appellatione Ecclesiæ venit etiam ostium, sicut appellatione do-

mus ex *l. si aqua ductum C. de contr. empr. Gambacurta lib. 4. cap. 1. num. 9.* contra Sarpum folio 41. Estque expressum in cap. *si quis contumax 17. quæst. 4. resolutione 3. cit. ar.* Et potiori iure id procedit, si quis ascendat super tectum Ecclesiæ, & locorum recensitorum. Sperellus *decif. 53. num. 9. resolutione 73. cit. in fine.* Et *resolutione 3. aram citat. §. Dicendum.* Etiam si pars aliqua velis è dictis locis foras pendeat; nam per eam reus capi non potest. Villalobos *tom. 2. tract. 39. diff. 5. num. 4. part. 1. tract. 1. resolut. 9.* See pro complemento. Idem dicendum de porticu Ecclesiæ ex cap. *si quis contumax cit. ibi, vel de porticibus Ecclesiæ, & DD. communiter, qui hoc priuilegiū extendunt ad scalas, vt idem Sperellus *decif. 60. n. 14.* Et vt vno verbo me expediam, tota Ecclesiæ fabrica, etiam quoad habitacionem coniunctam, claustrum, hortos, & similia: quod etiam procedit de aliis domibus supra dictis. Et ratio est, quia in fauorabilibus lata interpretatio faciendæ est. Et contrariam rationem, Ecclesiæ per feminis, aut sanguinis effusionem in dictis locis non polluitur, quia nimirum odia sunt restringenda. *part. 6. tract. 1. resolutione 1. §. Sed quare.* Adde Ecclesiæ gaudere immunitate per extrinsecum ambitum passuum quoad Matricem quadraginta, quoad alias triginta *per circui-cap. si quis antiquus, cap. definitur cap. tii 30. vel quisquis 17. quæst. 4.* (nomine passus ait Bonacina *tom. 3. disputat. 2. quæst. 3. punct. 16. §. 4. nu. 7.* intelligi mensuram quinque pedum, & nomine pedis mensuram quindecim digitorum. *part. 3. tract. 1. resolutione 71.*) Quod contra Sarpum *fol. 33.* procedit ram de Ecclesiis extra, sint intra quam intra moenia ciuitatis, aut pagi mania. quia iura prædicta indistincte loquuntur, præsertim quod Ecclesiæ matricis semper est intra muros. Limitari tamen debet cum Peregr. *cap. 4. nu. 33.* quoad Ecclesias intra ambitum murorum castelli, in quo priuilegium passuum propter loci angustiam prædicari non potest, vt habetur in cap. *quisquis, cit.* Neque hoc priuilegium passuum antiquatum est per contrarium usum, vt ait*

Tectum

Porticum

Scalas. Claustrum. Hortorum. &c.

Et Ecclesia præterea per circui-cap. tii 30. vel 40. passuum.

Sarp-

Serpus. Et si esset, contraria consuetudo
feruari nō deberet, vrait Tulchus verb.
immunit. concl. 59. num. 18 addit tria val-
de notanda: primū, quōd ambitus in-
telligi debet solum de spatiis liberis, vt
sunt plateolæ, & viæ, & de domibus cō-
tiguīs ipsi Ecclesiæ, etiam laicorum, nō
autem de domibus laicorum in cōtigu-
is; quæ tamen non tollunt privilegium
quoad reliquas ambitus partes. Secus-
dum, non oportere quōd talia loca sint
sacra Tertium, locum habere etiam si
teus non confugiat primō ad ipsū amb-
bitū, contra Palium, qui punit. 6. nu. 14.
tunc gaudere inquit, si teus primō ad
Ecclesiam cōfugiens per ambitū postea
se detineat. pars. 6. tractat. 1. resol. 2.

Gaudet im-
munitate
collegium
de propaga-
da fide.

21. Collegium de propaganda fide qua-
tenus auctoritate Pontificia est erectum
gaudet immunitate Ecclesiastica. Gi-
axinus, & alij. part. 10. tract. 15. resolutione
18. confugientes ad Ecclesiam, & solum
partes tangentes etiam exteriores
gaudent immunitate. Barbof. & alij. ibi-
dem. 5. Nota hic idemque dicendum est
de hortibus, domibus, & monasteriis
gaudentibus immunitate, qua gaudent
Gentium Religiosorum in villis ibidē.
Quintanadu 5. Notabile obiter.

Religiosus
cōfugiens
ad Monaste-
riū alterius
Religionis
etiā in sui
monasterij
Ecclesia va-
let promo-
nialibus,
& puellis
aducatis.
Araporta-
bilis in ca-
stris gaudet
eodem im-
munitate.

13 Religiosus effugiens ē carcere ad
Monasterium vel Ecclesiam alterius
Religionis gaudet, & ad extrahendum
illum exinde est necessaria licentia Ge-
neralis illius Religionis; imō gaudet si
effugiat in Ecclesia proprii Monasterij,
& valet hæc doctrina pro monialibus, &
puellis educandis. Bordonus, & alij. part.
10. tract. 14. resol. 31. eadem immunitate
gaudet Reus qui aram portatilem vbi di-
citur missa in Castris secum ferat. quin-
tanadu ibid. tractat. 15. resol. 13. 6. Estan-
dem.

IMMUNITAS ECCLESiarUM
Quoad Personas.

Immunitas
Iustitiam
essentia gene-

14 Immunitate Ecclesiæ, & loci sacri
de rigore iuris, & in terminis
Constitutis Gregor. omnes personæ gau-

dere possunt in delictis non exceptis. *si persona*
Etiam si infideles sint aut Iudæi, quia *rum.*
nimirum iura has personas non excipi- *Etiam Iu-*
unt, & ad Gentilium asyla cuiuscumque *deis.*
Religionis personæ tunc confugiebant. *Infidelibus*
Ratio autem est, quia immunitas non
est concessa personis, sed locis. Aliqui
limitant hanc sententiam in casu, quo
infidelis ad Ecclesiam confugiens, Bap-
tismus absque simulatione postularec.
Sed communis opinio ex declaratione
S. Congreg. immunitatis, etiam perfu-
dum in Ecclesia protegendum affirmata
quam sequitur nonissime Bicerullus lib.
2. cap. 11. nam hanc clausulam iura non
adhibuerunt Stando autem sententia *Hæreticis,*
illorum, infidelis Baptismus petens, *Schismaticis,*
cueri deberet, donec sua intentionis cō- *eis, Aposte-*
dor examinaretur. Presumptio enim, *ris, &c. P-*
quod illa petitis Baptismi sit coacta, & *delictis no-*
fraudulenta, non est iuris, & de iure; & *exceptis,*
unde Episcopus debet contra illam pro-
bationes admittere, & confititio de in-
tentionis rectitudine, illum defendere,
vt docet Suarez de relig. tom. 1. lib. 3. ca. 10.
nu. 12. part. 1. tract. 1. resol. 22. part. 4. tra-
ctat. 1. resolutione 50. part. 5. tract. 1. resolu-
tione 2. 5. Notandum. Et part. 6. tractat. 1.
resolutione 23. Et eadem est ratio de
hæretico schismatico, apostata, hæ-
reticorum fautore, &c. in aliis delictis
ab hæresi, fautoria, &c. nam iura ne-
gantia hæreticis immunitatem, intelli-
genda sunt in sensu formali, nimirum
quoad delictum hæresis, &c. non au-
tem quoad homicidium, furtum, &c.
nam quamvis hæreticus etiam in his
criminiibus indignus sit, qui ab Ecclesia,
cuius proditor & hostis est, protegatur
Ecclesia tamen in sua pietatis ostensio-
nem non illum excludit. Farinac. cap. 13.
n. 170. contra Sarpum c. 5. fol. 60. part. 1. tr.
1. res. 29. Et part. 6. tr. 1. resol. 24. & homi- *Sic etiam*
cida extractus violenter ab Ecclesia à *Neapolis.*
parietibus occisus, & superueniente Curia in *in seditione*
seculari; illū in carcerem intrudere de- *facta,*
bet restitui Ecclesiæ, cū gaudeat immu-
nitate. Peregr. & alij. part. 9. tr. 7. resol. 6.
Sic qui à parentibus ē manibus satellitū
creptus, & in Ecclesia confugiens gau-
det illius immunitate. Diana p. 9. tr. 8. re-
sol.

sol. 4. eodem modo Neapolitani in seditionibus (secluso indulto generali) & carceribus extracti, & in Ecclesia confugiens gaudebant immunitate, ut gaudent Noitij, & Laici, & hospites in Conuentu *ibid. §. Ex his inferitur.*

Item Clericis.

15 Petes primò: An Ecclesia immunitate gaudeant Clerici, itaque ab Episcopo extrahi ab ea iurati non possint? Affirmatiuè respondeo cū Romano *conf. 226. & 234.* & aliis communiter, contra Abbatem *in cap. inter alia de immunit. nu. 23.* Et sic declarauit Sacra Congregatio 29. Ianuar. 1617. & 17. Augusti 1618. præter casus degradatione dignos. Immo Roman. probat maiorem rationē vigere in Clericis, quàm in Laicis in ordine ad participandum hoc priuilegium. *part. 1. tr. 1. resol. 2. 4. part. 3. tr. 1. res. 1. §. & part. 6. tr. 1. resol. 2. 5. §. Notandum. & 26. §. Quaro decimò.* Et reus Sacerdos cotta, & stola indurus extra Ecclesiam inuentus ad associandum v. gr. defunctum, præcedente Cruce, non possit à sacellitibus capi, ut ait Locatellus *de tort. in spec. 5. num. 164.* quòd à fortiori procederet in Sacerdote ferente Extremā Vnctionem vel Sacrum Viaticum infirmo, nam eadē reuerentia, quæ debetur Ecclesie, quæ domus Dei est, maiori ratione debetur Sacerdoti, dum in habitu Sacerdotali ministrando diuina, & exequendo officia Ecclesiastica, repræsentat Christū Dominum. Vnde si in his casibus caperetur, & de aliquo delicto ab Episcopo interrogaretur non deberet ei respondere, sed opponere nullitatem capturæ. *§. Notandum cit.*

Et Religiosis, confugientibus ad alias Ecclesias ab iis in quibus deliquerunt.

16 Petes secundò: Quid de Religiosis? Respondeo, si delicta extra Ecclesiam, & Conuentum commissa sint, gaudere immunitate, ex paritate Clericorum. Consuetudinem verò, quæ in contrarium assertur, nec certam esse, nec obstare: nam si nullus laicus ad Ecclesiam hætenus aufugisset, non propterea Ecclesia immunitatem, quæ sibi concessa fuit, amitteret Gambacurta *lib. 4. cap. 11. n. 10.* contra Riccium *part. 3. decis. 172. nu. 6. part. 1. tractat. 1. resolutione 25.* Et idèd Religiosus in Ecclesia, & domo alterius Religionis ab ea à qua apo-

statuit, gaudere debet immunitate, ut practicatū testatur Italia *de immunit. lib. 2. cap. 3. §. 1. numero 17. part. 1. tractat. 1. resolutione 23. part. 4. tractat. 1. resolutione 83. in fine. & part. 6. tract. 1. resolut. 2. §. Quares decimò.* Immo Gambacurta idem dicendum putat de Ecclesiis, & Monasteriis, in quibus Religiosus deliquit: quia hic casus in sacris Canonibus non excipitur. Procedere tamen, quando superior procedit ad pœnas Canonicas ut iudex: non quando ad pœnas salutare ut pater. Sed hæc opinio, licet in rigore iuris probabilis, habet contra se contrariam præxim à Summ. Pontificibus approbatam. Quotidie namque in S. Congregat. Regul. occurrunt Religiosorum appellationes, ex quibus Summus Pontifex compertū habere potest, hanc suis subditis locorum immunitatem Regulares Prælatos suffragari non velle, & tamen superiores non punit, sed patius sententias eorum confirmat. Et si opinio Gambacurte admittenda esset, nullus Religiosus puniri posset, & disciplina regularis corrueret. Trulench *in decis. tom. 2. lib. 1. cap. 11. dub. 2. num. 2. & 3. resolut. 25. & 26. citat.* Pelizzarius verò: tenet Religiosos, & puellas excitandas delinquentes in propriis monasteriis, si confugiant ad proprias Ecclesias, tutas esse *part. 10. tract. 14. res. sol. 30.*

Secus de iis in quibus deliquerunt.

IMMUNITAS ECCLESiarVM Quoad delicta.

17 S'vponendum hic primò est contra Satpurn (commentitium nomen, quod in tota hac materia de immunit. maximè insensum; & Ecclesiarum priuilegiis inuidum contradicentem habemus in libro, qui de iure Asylorum inscribitur) Ecclesiarum immunitatē esse de iure diuino. Sic DD. communiter, quos citat, & sequitur Germon *lib. 3. cap. 56.* & ad contraria argumenta respondet. Et dato quod sit de iure humano, canon à secularibus Principibus, sed

Immunitas Ecclesiarum est de iure diuino.

Canonico.

sed à Summis Pontificibus originem habuit: sic declarante Trident. *sess. 15. cap. 20.* Et quamuis Gelasius huius nominis primus leges immunitatis primus statuerit, certum tamen est, Pontifices illam concessisse, ex quo Ecclesiarum primus edificari cœperunt, quia dictus Gelasius, ante quem, ut diximus, nullus de hac re habebatur can. *in cap. Pater 17. quest. 14.* ait, nunquam licuisse Principibus reos ad Ecclesiam confugientes inuitos extrahere. & extrahentem fuisse sacrilegium. Quemadmodum autem Clericorum exemptio quoad forum: quamuis in ipsis Ecclesiis exordio in praxim deducta, ut patet ex Apostolo 1. ad Timoth. 5. ibi, *Aduersus Presbyterum noli accusationem recipere, nisi sub duobus vel tribus testibus,* & docet Suarez contra Regem Anglia, *lib. 3. cap. 13. numero 10.* post multa tamen tempora Sacris Canonibus roborari cœpit: ita de Ecclesiarum immunitate dicendū foret. Secus enim Pontifices per multa secula templa Christianorum Asylos Gentiliū, deteriora esse annuissē, & in concedenda illis immunitate à laicis Principibus fuisse præuentos, quod est absurdum. Dicendum igitur, Ecclesiarum immunitatem fundari in iure diuino, & Canonico, accessisse etiam ei Imperatorum, & Regum decreta, quæ Sarpus adducit, non tanquam institutoria, sed tanquā subsidia (ut de aliis legibus Imperial. circa Cler. exemptionem docuit Sac. Rota in voa Albanen. Gabellæ die 28. Ian. 1630.) eaque aliquando Sacra Concilia ex suavi Ecclesiæ providentia, & ad maiorem sacræ immunitatis obseruantiam postulasse. *part. 4. tract. 1. resolutione 44. & part. 6. tract. 1. resolutione 34. à § Sed super est, & ex parte in resolutione 29. §*

Quarto.
18. * Supponendum secundò, inter alias de Ecclesiarum immunitate Canonicas sanctiones emanasse constitutionem Gregor. XIV. *Datam Romæ in Quirinali Palatio, fol. 1591.* quæ incipit, *Cum alias nonnulli in qua omnia privilegia quibusvis personis concessa extrahendi eos ab Ecclesiis in casibus permissis re-*

Summa Diana.

uocantur, & omnia in hanc formam cum antiquis iuribus reducuntur, quatenus in posterum nemo ex magistratibus laicis reum de Ecclesia, aut loco sacro absque Episcopi licentia extrahere præsumat, sub pœna excommunicationis. Bulla Cœnæ contra violatores Ecclesiasticæ immunitatis. Reos verò omnes hac immunitate gaudere, præter latrones publicos, grassatores viarum, aut depopulatores agrorum, proditorios, item homicidas, quive homicidia, aut membrorum mutilationes in ipsis Ecclesiis, aut cœmeteriis commiserint, nec nõ assessorij, hæresis, aut læsæ maiestatis in personâ ipsiusmet Principis, reos. Quæ quidē constitutio cum lata sit per modū legis vniuersalis, & reducat omnia ad vnā formam cum particula taxatiua tantum, sublata facultate aliter interpretandi, reuocat non solum consuetudines, ut ait Maceratenus *lib. 2. resolutione 15. n. 5.* & iuris ampliationes per DD. factas contra Cambacurtam *cap. 8. & 9.* sed ipsum etiam contrarium ius commune, ut docet Fillius *tom. 1. tract. 1. cap. 6. n. 153.* & determinatur in litteris arbitrij Prælati Siciliæ à Sede Apostol. ann. 1605. concessis, & in quodam Breui Clement. VIII. ad Archiepisc. Panormit. 6. Febr. ann. 1597. vbi declaratur homicidium per infidias committentes gaudere immunitate, non obstante, *cap. 1. de homicid. part. 1. tract. 1. resol. 11.* Dices primò, contrariam consuetudinem non abrogari per hanc Bullam, quia hæc derogatio in ea non exprimitur, ut exprimit aliàs debet ex *cap. 1. de cons. in 6.* Respondeo, omnes consuetudines cõtra Ecclesiarum immunitatem esse inualidas, & corruptelas, ut probauimus *verb. Cõsuetudo, & num. 2.* Et præterea, dictum caput non procedere in legibus, per quas ad ius primæuum reducimur (Castro in lide quibusnu. 5. 4. fi. de leg. & Charthar. decis. crimin. 46. num. 45.) qualis est constitutio de qua loquimur. Quæ etiam satis expressè contrariam reuocat consuetudinem, dum prohibet iudicibus secularibus reum ab Ecclesia extrahere, etiam in delictis exceptis.

Kkk

Dices

Et ciuili.

Cum sit ampliationibus. Et cõtrario est cõsuetudinibus.

Et ius positum in corre. Bullæ Gregor. XIV.

Dices secundò cum Sarpo, dictam constitut. non fuisse vsu receptam, aut contraria consuetudine fuisse abrogatam. Respondeo, in dicta const. adiecta esse clausulam decreti irritantis, cuius virtus est, quòd probari non possit, legem tali clausula firmatam non fuisse vsu receptam, vt nouissimè Sac. Rota in Maior. Indult. die 11. April. 1639. coram D. Merlino, & 16. Nouemb. 1640. coram D. Peutingero. Contrariam verò consuetudinem non potuisse eam antiquare; quia præter supradicta contra or. nē similem consuetudinem requisitū, quod esse auctorum 40. dicemus verb. *Vsus, nu. 12.* & non est introducta sciente Summo Pontifice, qui reclamatur quotannis in Bulla Cœnæ, & nouissimè in Bulla Roman. Pontifex, data Romæ 5. Ian. 1641. part. 6. tractat. 1. resol. 29. Nec obest consensus Clericorum, & Episcoporum, nam hi non possunt renunciare priuilegio, quod principaliter in Dei honorem concessam est, aut consentire consuetudini contra Canones. Ex quibus ait Valboa in cap. 1. de foro comp. consensum Clericorum in his, quæ Ecclesiasticæ libertati præiudicant, nil operari. Sicut etiam Sperell. decis. 37. d. num. 63. ibid. resol. 9. à §. Sed non desinam.

Et Bulla violatur etiam per attentatū rei, ab Ecclesia extractionē,

17. Supponendum tertio contra Gambacurram lib. 8. cap. 13. Constitutionem prædictam violari non solum per consummatam, sed etiam per attentatā rei ab Ecclesia extractionem, per illa verba, quicquam præter, aut contra tenorem huius constitutionis attentare presumpserit, quæ sicut rationabiliter interpretantur à Farinac. cap. 20. num. 321. de attentatione in externum opus elapsa, ita gratis interpretantur à Gambacurra de attentatione cum effectu subsequuto. p. 1. tractat. 1. resol. 15. Item violari per reicidium de mandato iudicis laici in ipsa Ecclesia commissum, vt post Nouarium, & Naldum docuit nouissimè Squillante de oblig. Cler. part. 5. dub. 14. nu. 90. vbi testatur de praxi. Nam legis mens magis est attendenda, quàm verba, l. scire ff. de legib. l. non a sicut ff. de legat. 3. l. nominis, & rei §. ver. b. num. ex legib. ff. de verb. sign. ratio enim est

anima legis, à qua regulari debet. Gue- tier. lib. 3. quest. 17. num. 83. Mens autem Pontificis fuit, hunc casum comprehendere, quia reuerentia Ecclesiæ debita (ratio principalis, & vnica dictæ cōstit.) magis violatur per occasionem in ipsa Ecclesia, quàm per extractionem rei ab ea. Et alioqui dicta const. facillè eludi posset; nam iudices ad vitandā excommunicationem, reos non extrahi, sed occidi mandarent in ipsa Ecclesia, quod esset legi fraudē facere contra regulā *contra legē*, 28. ff. de legibus quapropter Nauar. ca. 27. nu. 31. & alij, ad elusionem vitandam ultra verbotum proprietatem tam naturalem, quàm ciuilem legem extendi posse permittunt. Dices, Lex pœnalis extendi non debet ad casus non expressos, etiam vbi maior ratio militat, vt dicemus verb. *Lex quomodo interpretanda*. ergo Respondeo, multos negare antecedens. Nos verò dicimus primò, illud non procedere quando lex pœnalis fauet Ecclesiæ, vt Gloss. in cap. sciunt cuncti. verb. alios. & ibi Dominicus, & Franciscus num. 6. Et præterea negamus consequentiam; nam dicta constitutio licet pœnas infligat, & c. Ex primaria tamen intentione fauorem Ecclesiæ intendit, & personarū ad eam confugientium, & idèd fauorabilis censeri debet, vt in simili de can. Si quis suadente ait Moditius in §. Lex est, in. stitut. de iure gent. dub. 21. num. 4. & omnibus concernentibus Ecclesiasticam immunitatem, Merolla tom. 3. disputat. 6. cap. 6. dub. 1. num. 14. part. 6. tractat. 1. resolutione 35.

18. Et idèd generaliter contra Sarpum dicendum est, d. Const. in fauorem Ecclesiæ, & redundanter etiam reorum, extendendam esse, siue in dubiis circa loca sacra, siue circa delicta, & c. Nec valet dicere, quòd interest bono publico, ne crimina, præsertim atrociora, impunita remaneant: Ecclesiam non debere facinorosis delinquendi occasionē præbere: Deum, & Ecclesiam abhorretere delicta, & c. quæ acriter ac insolenter nimum urget Sarpus. Nam maximè inter reipublicæ, quòd Ecclesia tueatur ad se confugientes, propter reuerentiam

Est enim lex fauorabilis, & idèd in re, & Ecclesiæ fauorem ampliandū.

Deo

Deo debitam. Vnde apud omnes nationes vltus inualuit, quod domus diuino dicaræ cultui reos ad se confugientes protexerint. (Quamuis Sarpus de templo ludæorum id neget, & hunc vsum solis Græcis attribuat, apud Bithersurium de iure syl. cap. 12. vbi illum impugnat part. 6. tractat. 1. resol. 35 §. Et hæc dicta) Quæ quamuis, vt ipse obiicit, fuerint pauciores, cum Christianorum Templi innumera penè sint, multitudo tamen aliunde compensatur: tum quia nostra Tempia non fauent in omnibus delictis, vt illa fauebant, nam rei in multis extrahuntur, & brachio seculari traduntur, & in aliis puniuntur à iudice Ecclesiastico, licet remissius, tum quia maior, debetur honor verò Deo, quam Ioui, Herculi, &c. Quod si inde mali occasionem arripunt scelera committendi, id commune est omni rei quantumuis bonæ: nulla enim est tam optima, qua aliqui ex sua malitia non abutatur. Abutuntur enim Dei misericordia, licet ipse alioqui delicta, & abhorreat, & puniat part. 6. tractat. 1. resol. 34. Quod autem Sarpus opponit: Ecclesiam si grauiora delicta protegeret, euasuram speculationem latronum, retunditur à Gurtierr. lib. 3. quæst. 3. n. 9. auctoritate Chrysostomi, defendentis Eutropium tyranum, & Christianorum persecutorem qui ob manifestas rapinas ab Honorio, & Arcadio Imperatoribus ad supplicium damnatus ad Ecclesiam confugerat, & ad similem instantiã sic respondentis: *Maximè propter hoc tuendus est Eutropius, quod scelerum princeps fuit: in his enim oportet glorificari Deum, qui permittit in sua necessitate eum adduci, vt per ipsum, & virtus, que inest Ecclesia noscatur. Ista enim vera sunt ornamenta altaris, Ecclesia ista sunt vera Christiana pietatis insignia, &c.* Denique quod addit ex Nauarro, & Farinacio, reos Romæ in delictis grauioribus Ecclesiarum immunitate non frui, falsum est, & spurcum mendaciũ, quod Farinacius ex sola Nauarri auctoritate docuerat, & postea in iis, quæ Romæ obiit muneribus, in praxi compertus, in

Append. de immunit. cap. 2. num. 17. retracta-

uit, Nauarrum excusans. Et dato, quod verum esset, nihil Sarpo faueret, ad idem iustificandum in aliis locis. Nam Papa qui Romæ præsens est potest immunitatem iuxta contingentiam, & casuum diuersitatem concedere, & denegare, quod ex defectu potestatis Principi laico non licet, part. 6. tractat. 21. resolutione 25. à §. Nec obstat.

19 Supponendum quartò, excommunicationem Bullæ Gregor. non esse ferendam, sed latæ sententiæ, vt declarauit Clement. VIII. & Paulus V. contra Zambellum verb. *Ecclesia quoad eius immunitatem*. 23. Vide Palaum tom. 2. tract. 11. disp. Summo Pontifici reseruatam. 34. in fine. Item reseruatam Summo Pontifici, nec ab Episcopo absolui posse. Ciarl. 2. 10. n. 38. & Maranta part. 2. resp. 36. n. 14. Et declarauit Sacra Congregatio apud ipsum in vna Neapolit. de Sanctiis ann. 1626. & olim in vna Liparen. die 16. Ianuar. 1611. vt constat ex litteris Card. Galli ad Episc. Liparen. Imò Scortia. epist. 152. theor. 387. docet violantes Ecclesiarum immunitatem incurrere in censuras Bullæ Cœnæ, licet neget Fontanella tom. 1. decis. 201. num. 28. ibid. à §. Et tandem, & recitatur olim part. 1. tit. 1. resolut. 41.

20 Suppono tandem, in dubiis, reus gaudeat immunitate vel nò. Ecclesiastico iudici definitionem incumbere, remota appellatione respectu rei, quàm filici (quamuis Zypæus lib. 3. tit. 1. rate, Episcopus debet decidere. Episcopus, in iudicium immunitate non gaudere declarauit, appellare posse. Vide illum.) part. 6. tractat. 1. resolut. 30. Nec teneri stare processui Iudicis laici, præsertim post dubium de hac re ortum erecto. Sed debere nouas probationes, easque concludentes recipere. part. 6. tractat. 1. resolut. 31. Quæ omnia late probabimus verb. *Iudex Ecclesiasticus*. à num. 11. Et nunc pro loci exigentia minutiùs explicantes, addimus primò, si delictum commissum sit in diocesi Sedis vacantis, iudicem legitimũ talis controuersie esse Vicarium Capituli, quia in cap. vnic. de maior. & obed. in 6

Aut Vicarius Capituli Sedo Vacante. Modo, qui scribitur. Vicarius Capituli dicitur eam iurisdictionem habere, quam haberet Episcopus, si viveret; Peregrin. cap. 5. à num. 33. contra Italiam de immunit. lib. 1. cap. 6. §. 1. n. 42. part. 6. tractat. 1. resol. 30. §. Quaro primo. Item Episcopum electum, & confirmatum, licet nondum consecratum; quia hoc actus spectat ad iurisdictionem, quam Episcopus per confirmationem acquirit, cap. transmissa de elec. Idem contra eundem. *Ibid.* §. Quaro secundo. Deinde testes examinatos in processu informativo dictæ causæ, repeti debere, citatio fisco Ecclesiastico, & reo, vt tenent Palaeus, & Peregrin. quos loco cit. num. 15. referemus; iique assignandas esse dilaciones necessarias ad sua iura defendenda: nam hoc agitur ad omnem sententiã de iure natura. Palaeus tom. 2. tit. 11. disputat. vnic. punct. 13. n. 4. contra Giurbam cons. 50. n. 5. *Ibid.* §. Quaro tertio, & Quaro quarto. Tertio, dum causa discutitur, non debere reum in Ecclesia compediõs alligari, & consuetudinem contrariam, quã conatur defendere. Fontanella de decis. 200. & 201. damnandam esse, tanquam contrariã sacris canonibus, præsertim cap. de finit. 17. quæst. 4. vbi cauetur, ne reis aliqua vis, aut nocibilitas, damnumve inferatur, quin per 30. passus ab Ecclesia possint exire. Fagundes part. 2. lib. 4. cap. 4. num. 55. & alij, part. 6. tractat. 1. resol. 29. §. Hinc obiter. Possit adhiberi vigiliã a ministris laicis circa Ecclesiam, permittit Palaeus punct. 11. num. 6. Sanè non potest iudex laicus reum extrahere, in suis interim carceribus detinendũ, nam const. Gregor. dicit, custodiendum esse in carceribus Episcopi, adhibita etiam si opus fuerit, custodia iudicis laici. Vnde non placet quorundam opinio, qui dicunt, licere iudici laico, reum in suis carceribus nomine Episcopi detinere ad maiorem securitatem. Et multò minus, si dicant, retinere posse nomine proprio, dando cautionem de immunitate. Bonacin. tom. 2. disputat. 3. quæst. 7. punct. 4. n. 11. part. 6. tractat. 1. resol. 32. Quarto, iudicem Ecclesiasticum non losum non posse reum laico concedere, auctoritate contra illum sic concessũ pro-

cedere, in casibus non exceptis, contra Corream part. 4. n. 10. & alios, quia dum Bulla prædicta concedit Episcopis reum consignare, in aliquibus casibus irritum quidquid contra actum fuerit, decernens, censetur in aliis casibus hanc potestatem non permittere, vt docet Bonacina punct. 7. nu. 3. (*Ibidem.* §. Quaro secundo.) Sed etiam, quando inter Doctores dubium est, num reus gaudeat immunitate, vel ne, vt cum aliis sperellus decis. 60. n. 13. Nam in dubiis ea opinio amplectenda est, quæ fauet Ecclesiæ, vt dicemus verb. Opiniorum 11. Vnde aduertant Episcopi, quod si tradant reos Curie seculari in casu, quo gaudere debent immunitate, præter peccatum, & obligationem damnorum, si reus damnatur ad mortem, incurrunt irregularitatem. Nouar. nu. 31. part. 6. tract. 1. resolutione 30. in fin. Adde denique in delictis exceptis non posse reum extrahi à iudice laico absque licentia Episcopi, nõ solum post Const. Gregor. vt dicemus verb. Iudex laicus, num. 31. sed etiam antea ex iure can. in cap. frater, & in cap. definiti. 17. quæst. 4. & civili in l. pateant in fin. C. de his, qui ad Eccles. conf. & authent. si quis C. ad l. l. de adult. in §. fin. Et ratio est, quia Princeps laicus non potest exercere iurisdictionem in Ecclesia, cum sit extra territorium eius, vt infra n. 36. Nec obstat, quod Episcopus in his casibus non possit licentiam denegare. Nam nec denegare potest Regularibus licentiam prædicandi in suis Ecclesiis, quam tamen petere tenentur, Caballus cap. 194. numero 12 & alij part. 6. tractat. 1. resolutione 28. Si quæ verò alicubi contraria extat consuetudo, ea reprobanda venit per ea, quæ diximus verb. Consuetudo, à num. 2. & dicemus iterum, verb. Vfus. *Ibid.* resol. 29.

21 His positis, ad delicta deuenien- Gaudet ve do, generaliter dicimus, quæcumque rō immuni delicta; quantumuis enormia sint, præ-tate rei in ter ea, quæ in Bulla excipiuntur, & re- omnibus ex feremus infra, gaudere Ecclesiæ immu- quibus suis nitate. Nam Bulla corrigit ius commu- de iis præo ne, & excipit aliquos casus cum particu- lar excepta la taxariã tantum, quæ firmat regulã in

non exceptis, l. nam quod liquide §. fm. & impedit extensionem ad non expiessa, l. properandum, §. i. Cod. de iud. l. si cum exceptio, §. quod si homo, ff. quod met. causa. & adiecta orationia affirmativa, excludit, & negat omnem, quod est extra modum, & formam eius, quod ponitur, l. Iulian. & l. non tantum ff. de petit. hered. & quando ponitur per modum formæ; nec additionem, nec diminutionem admittit, l. §. opus novum, ff. de nou. oper. nunciat. Bald. in l. quoties C. de suis, & legit. & DD. communiter. Adde, quod in dicta Bulla apponitur clausula sublatæ eis, & eorum cuiuslibet, & c. quæ omnem profus extensionem, & interpretationem extraneam repellit. Decius conf. 61. num. 2. lib. 1. Aymon conf. 201. num. 43. Et sic docet in terminis Maranta part. 2. resp. 36. numero 29. Giurba conf. 110. num. 15. Farinac. cap. 22. num. 355. & alii quamplures, contra Curell. in l. Martini cap. 17. n. 5. (Sanctum disput. 44. num. 52. qui talem loquitur in terminis iuris communis part. 1. tractat. 1. resolutione 39. in quibus etiam refellendus est per ea, quæ docet Palæus tom. 2. tractat. 11. disputat. unic. punct. 10. num. 4. & alii & Gambacurræ, cuius commentaria de immunit. in hanc Bullam, quia contrarium docebant, à sacra Congregat. fuerunt prohibita per decretum sub die 17. Jul. 1633. part. 5. tractat. 1. resolutione 25. Nec obstant epistolæ Clem. VIII. adductæ à Farinac. cap. 21. num. 250. directæ ad Archiepiscopos Neapolitan. & Bononien. contra debitores fugitivos, bannitos, fures, & c. nam illis Pontifex non declarat, huiusmodi delinquentes non gaudere immunitate, sed solum prohiberi Pænalitatis, ne tales personas in suis Ecclesiis, & domibus diu detineant. Nec obligant in aliis locis, cum Romæ publicatæ non fuerint. Peregrin. cap. 11. n. 14. part. 3. tractat. 1. resol. 40. & part. 7. tract. 2. resol. 9.

Fures.

22 Gaudent ergo in primis immunitate Ecclesiæ fures, non obstante consuetudine à Sarpo sol. 51. allegata, ut sapienter est, etiam si ab Episcopis, & Clericis approbata fuerit. part. 6. tract. 1.

resolut. 9. à §. Sed an saltem. Item sacrilegus, & periuus, præterquam si occiderit, vel mutilaverit in Ecclesia, ut dicitur cemus num. 25. Chartat. decis. crim. 7. num. 60. contra Boëtium decis. 109. num. 3. & Sacrilegi, Igneum in l. 1. num. 20. ff. ad Sillam part. 6. Periuri, tractat. 1. resol. 26 §. Quarto sextid. Item Suspensi, suspensus, vel interdictus ab ingressu Interdicti, Ecclesiæ, quamvis privetur Ecclesiastica sepultura, quia hæc illis prohibetur, immunitas vero non item, interdictum enim non refertur ad ingressum materiale Ecclesiæ, sed formalem, in ordine ad audienda divina officia. Farinac. munitati. cap. 2. num. 44. cum Suarez; & aliis, contra Felinum in cap. 2. de exemp. num. 60. Item excommunicatus declaratus, nam clericus excommunicatus non amittit forum; nec Ecclesia interdicta privilegium protegendi reos. Couarr. lib. 2. cap. 20. num. 11. contra eundem ibid. ibid. §. Ut occiso. Quarto secundid, & §. Quarto tertid. Vnde res Clerici gaudet percutiens, vel occidens Clericorum, cum; ex hanc sic la dat Ecclesiam; nam Ecclesia diligit inimicos, & benefacit persequentibus illam. Sperellus; & alii multi apud ipsam, decis. 21. num. 10. ibid. in fin. §. Quarto sextid, & olim part. 1. tractat. 1. resol. 34. & part. 4. tractat. 1. res 68. Item occidens aliquem in duello; Ambrusinus; & alii apud ipsam, de immunit. cap. 8. num. 12. contra Barbosam de iur. Eccles. lib. 2. cap. 3. num. 10. ibidem §. Quarto decimotertid. & olim part. 4. tract. 1. resolut. 46. Item deflorans monialem. Etiam de iure communi, ut communiter Canonistæ cum Abbate apud Peregr. cap. 12. num. 14. contra Corream part. 3. num. 16. part. 4. tractat. 1. resol. 43. & part. 6. tractat. 1. resol. 14. in fin. Item raptor virginis, etiam de iure communi, ex cap. de raptoribus 30. quest. 1. Fagund. part. 2. lib. 4. cap. 4. num. 42. & alii penes ipsum, contra Sarpum cap. 5. fol. 49. resol. 14. cit. Etiam si virginem, aut monialem, in Ecclesia deflorasset, res. 43. cit. Item extrahentes reum ab Ecclesia in casibus, in quibus gaudere deberet, quamvis indigni sint, qui immunitate gaudeant, qua alios gaudere non sinunt. Balas punct. 10. num. 10. contra re.

Monomachi. Monialium defloratores.

Raptoris.

Administri.

res reum.

ab Ecclesia quando des her gaude.

Decian. lib. 6 cap. 25. num. 9. punct. 6. tract. 1. resolut. 32. §. Sed hic obiter. Item blasphemus, in Deum, B. Virginem, &c. & simoniacus, nisi blasphemia hæretica sit, aut simoniacus errorem haberet in intellectu contra fidem. Ita de primo Navarr. cap. 25. num. 20. contra Oldrad. cons. 134. De secundo Farinac. cap. 13. n. 177. contra Decian. c. 26. n. 5. p. 6. tr. 1. resolut. 26. §. Quæro ostiauo & Quæro nono, & de blasphem. olim part. 1. tract. 1. resolut. 31. prope finem; & part. 4. tract. 1. resolut. 51. Item Religiosus apostata, si confugiat ad Ecclesiam alterius Religionis iuxta dicta num. 14. Item adulter, non obstante Auth. de nuptiis. Principum §. deinde competens est. & homicidia autem, & aliis iuribus civilibus, quæ in hac materia nihil valent, cum standum sit iuri canonico. Ita Chartar. decis. crim. 46. nu. 84. contra Auch. in cap. inter alia de immun.

Et Religi-
osi apo-
stata.

Item Sodo-
mita.

resolut. 26. cit §. Quæro seprimò. Item sodomita, etiam si crimen nefandum commiserit in Ecclesia. Maranta part. 2. resp. 36. à num. 22. contra Curel. in l. Martini cap. 17. num. 3. resolut. cit. §. Quæro quartò, & olim part. 1. tract. 1. resolut. 1. part. 4. tract. 1. resolut. 45. & part. 5. tract. 2. §. Unde ex dictis. Etiam stando in terminis iuris communis, ex cap. in eo alia de immuni. & ibi Hostiens. num. 1. resolut. 45. cit. & etiam si sodomita sit Clericus, ait Novarius num. 4. §. Unde ex dictis, mox cit. Item patris occisor, seclusa proditione, vel assassinio. Barbol. lib. 2. cap. 4. num. 95. part. 6. tract. 1. resolut. 26. & quiuis alius facinorosus, præter delicta sequentia. ibid. resolut. 25. & alibi sapissimè.

Et parricida.

Casus excepti de-
bent ex-
presse su-
mi.

23 Casus autem excepti in Bulla Gregorij, in quibus reus immunitate non gaudet, proprie sumi debent, nec ampliari ex paritate aut maioritare rationis: quia talis exceptio est odiosa, & idèd strictè interpretanda. Et quamuis Decianus lib. 2. c. 28. n. 20. & alii doceant, legem pœnalem ex identitate rationis extendi posse, id tamen non procedit, ubi agitur de præiudicio causæ favorabilis, ut est immunitas Ecclesiarum. Farinacius cap. ult. num. 35 §. & alii Vide supra n. 17. & 18.

24 PRIMVM ergo delictum exceptum est HÆRESIS. Hæreticus enim non gaudet immunitate: formaliter tamen sumptus, seu pro delicto hæresistanti, nam pro aliis gaudet, ut dictum est num. 12. Nomine autem hæresis veniunt etiam delicta hæresim sapientia, quæ ab Inquisitoribus cognoscuntur: nam hæresis interna occulta est, & per externa delicta dignosci, & inquiri debet. Farinacius in append. c. 13. n. 175 part. 1. tract. 1. resolut. 38. part. 4. tract. 1. resolut. 51. & part. 6. tract. 1. resolut. 24. Si verò constaret, fautoriam hæresis, schisma, apostasiam, &c. cum hæresi, aut hæresis favore coniuncta non esse, tales non essent ab immunitate excludendi. resolut. 24. citat §. Sed hoc, in fine.

Et sunt
hæresis.

25 SECUNDVM delictum exceptum in Constit. Greg. est HOMICIDIUM, & MUTILATIO IN ECCLESIA vel COEMETERIO. Quod cum etiam strictè interpretandum sit, non sunt excludendi ab immunitate furantes in Ecclesia etiam res sacras, vel in eam cum furto, aut armati se recipientes, innotam in ea cudentes, Sodomitam, vel aliud quantumvis enorme delictum committentes præter iam dicta; ut patet ex Bulla, & ex cap. inter cetera, de immun. Nec valet dicere, eandem rationem virgere in his delictis atrocibus, ac in illis. Nam hoc solum probat hæc quoque excipi rationabiliter potuisse, aut in casu occurrente impetrari posse à Summo Pontifice, ut propter delicti enormitatem rei curiæ sæculari tradantur, minimè verò, de facto excepta esse, Farinac. c. 16. nu. 208. & alii contra Sarpum cap. 5. fol. 43. part. 1. tr. 1. resolut. 2. & part. 6. tr. 1. resolut. 7. Et quod furantes in Ecclesia gaudeant immunitate, declaravit Sacra Congreg. in una Squillac. 18. Martij 1632. part. 6. tract. 1. resolut. 9. & de tali furto etiam olim part. 1. tr. 1. resolut. 17. de fugientibus ab Ecclesia cum furto, in specie resolut. 9. citat. §. Verum, & cum armis resolutione 17. citat. & part. 6. tract. 2. resolutione 8. Et idem dic de violentibus Ecclesias: eas comburendo, &c. cum Peregrino, c. 12. n. 15. p. 1.

Homicidium, aut
mutilatio
in Ecclesia,
vel Coemeterio.

tract. 7. resol. 21. & part. 6. tract. 7. ref. 16. in fine.

26 Nomine autem homicidii in dicta exceptione intelligendum est homicidium in ipsa Ecclesia physice commissum. Vnde si in Ecclesia existens, mandat quem extra Ecclesiam occidi, non privatur immunitate. Palaus punct. 9. n. 18. & alii contra Suar. de relig. tom. 1. lib. 3. cap. 11. n. 7. & alios. Et idem dici debet de eo, qui extra Ecclesiam existens, homicidium in Ecclesia fieri mandat, quia mandans homicidium non est proprie homicidia. Idem Palaus punct. 4. num. 17. & alii, contra Peregrinum c. 6. num. 36. part. 1. tract. 1. resolutione 10. & part. 6. tract. 1. resolutione 7. à §. Vnum etiam. Intelligi etiam debet de homicidio consummato, & non solum incepto in Ecclesia. Vnde, qui ab Ecclesia tormentariam pilam exploderet, & sic hominem interimeret, non esset privandus immunitate. Bonacina de leg. disput. 3. quest. 7. §. 4. num. 8. contra Farinac. cap. 16. num. 223. Ob contrariam rationem, qui extra Ecclesiam existens, hominem in Ecclesia existentem occideret, non gauderet immunitate. Riccius part. 5. collect. 1792. par. 1. tract. 1. ref. 9. & obiter part. 4. tract. 1. ref. 107. post medium. Secus si ab Ecclesia violenter extraheret, & postea occideret, nam in hoc casu nec causa necessaria mortis daretur in Ecclesia. Palaus punct. 9. num. 18. contra Peregrinum cap. 6. num. 16. ref. 107. cit. in fine, & par. 6. tract. 1. ref. 7. §. Est etiam. Item intelligi debet de homicidio plane voluntario, & deliberato. Vnde si quis in Ecclesia aliquem occideret in subita rixa, & ex calore iracundiæ, adhuc gauderet immunitate, ut decisum fuit Romæ ann. 1639. occasione cuiusdam homicidii facti in Ecclesia Sancti Ioannis Later. & tenet Farinacius, & post illum Novarius n. 58. & alii, quia talis non videretur habere animum violandi Ecclesiam, par. 6. tr. 1. ref. 7. §. Sed quid dicendum si quis, & resistenter olim part. 1. tract. 1. ref. 11. Maxime si homicidium fieret in defensionem, ibid. & par. 4. tr. 1. ref. 107. Nomine vero mutilationis venit abscissio veri mem-

bri, & iuxta dicenda V. Irregularitas ex mutilatione. Vnde quæcumque vulneratio in Ecclesia commissa: citra mortem vel membri abscissionem, gaudet immunitate, & iuxta hanc doctrinam §. Congr. Episc. die 16. Novembris 1628. declaravit, inferentes alapam in faciem alicuius intra Ecclesiam gaudere ipsius immunitate, teste Barbosa de iure Eccl. lib. 1. c. 3. n. 13. ref. 11. cit. in fine, & p. 6. tract. 1. ref. 7. §. Vnde ex his.

27 Nomine autem Ecclesiæ non veniunt scilicet, atrium, porticus, tectum, & c. ut venire diximus nomine loci in ordine ad suffragandum rem confugiendi: nam ibi eramus in favorabilibus, hic sumus in odiosis. Idem die de palatio Episcopi, domibus canonicorum, Monasteriis Religiosorum, & c. occidens ergo aliquem in scala, vel super tectum Ecclesiæ, non amittit immunitatem. Megala in 3. part. cap. 2. quest. 1. n. 17. part. 3. tr. 1. ref. 39. & par. 6. tract. 1. ref. 7. §. Oritur etiam. Etiam si in tali loco deliquerit sub spe confugiendi ad Ecclesiam, non obstante decret. Clem. VIII. ad Archiepiscopum Panorm. ad quo bene Ciarlinius cap. 10. a. num. 55. quia nimirum editum fuit pro casu particulari. Et ratio est, quia talis casus non excipitur in Const. & alioqui qui committit reservatam sub spe tubilæi, adhuc absolvi potest virtute illius. Palaus tom. 2. tr. 11. disp. 1. punct. 9. n. 21. & alii contra Danzani tom. 1. tit. de immunit. cap. 2. num. 6. Idemque procedere in terminis iuris communis tradit Suarez lib. 3. cap. 11. num. 9. contra Covarruviam part. 6. tract. 1. ref. 10. Qui etiam citra mutilationem, & mortem, vulneraret actu consententem in Ecclesia absque hæresi, gauderet adhuc immunitate. Sicut etiam, si occideret consententem extra Ecclesiam, aut infirmum, dum sacro oleo ungitur, & c. quia similiter hæc delicta non excipiuntur. Solum ergo propter atrocitatem delicti, consuli posset Summus Pontifex, contra Trullench in decal. tom. 1. lib. 1. cap. 123. dub. 3. num. 212. 6. tr. 1. ref. 26. §. Quare duodecim.

28 TERTIVM delictum excep-
tum, est HOMICIDIUM PRODI-
TORIVM, quod intelligendum est et-
iam de consummato per effectum mortis
secutum: nam verba Bullæ sunt præteri-
ti temporis perfecti, quæ demonstrant
actum consummatum, l. 1. §. hæc verba, ff.
quod quisque iur. Idque etiam intermi-
nis iuris communis, ex cap. 1. de homicid.
tenent DD. quos citat, & sequitur Farinacius
c. 9. num. 55. contra Sarpum fol.
47. part. 1. tract. 1. res. 4. c. 18. part. 4. tr. 1.
res. 83. c. part. 6. tract. 1. res. 12. Vnde ioc. præ
extenditur Bobadilla tom. 1. lib. 2. cap. 14.
num. 44. ad Gaspar, aut fustigationes ve-
ro nobili proditoriè inflictas, part. 1. tra.
1. res. 31. Item intelligi debet de ho-
micidio consummato physicè per ipsu-
met proditorem: vnde si quis per insidias
aliquem ed ducit, vbi ab alio occide-
tur, non privabitur immunitate, contra
Peregr. cap. 7. num. 9. res. 12. cit. §. Notan-
dum est tamen: Sicut etiam si quis per
falsam depositionem esset causa quod
aliquis suspenderetur, Palus punct. 10.
num. 8. part. 5. tr. 1. res. 26 §. Quarto unde-
cimo. Et remissio olim part. 1. tract. 1. res.
19. & part. 4. tract. 1. res. 104. §. Sed quid
Porro non est homicidium proditoriū,
si quis inimicum occidat ex animo præ-
meditato, & ut vulgo dicitur, apposta-
te, quod proinde gaudet immunitate.
Caball de hom. num. 388. contra Sarpum
fol. 48. Etiam in terminis iuris commu-
nis. Suarez de relig. tom. 1. lib. 3. cap. 1. num.
13. & practicum Castellæ ex determi-
natione supremi Concilii, testatur Vil-
lalobos tom. 2. tr. 39. diff. 7. num. 12. part. 6.
tr. 1. res. 13. Nec homicidium per sclopū
à tergo, vt ex facta Congreg. die 2. Augusti
1619. observat Barbosa lib. 2. cap. 3. num.
62. Nec homicidium per insidias tan-
tum (tr. tract. 1. res. 33.) vt per venenum;
sed debet accedere simulata amicitia
cum eo, cum quo nullus præcesserat
rancor, & qui proinde non debuit præ-
cavere. Et sic intelligenda sacra Con-
gregat. dum die 3. Decemb. ann. 1672. de-
claravit, occidentem veneno, non gau-
dere immunitate: nam si occidatur ini-
micus veneno, aut dum dormit, & c. non

verè proditoriè occiditur, cum præca-
verè debuerit. Et sic declaravit Cle-
ment. VIII. Archiepiscopo Panormi 6.
Februar. 1597. docentque Peregrinus,
Bonac. Farinacius, & alii, quibus adde
Palum punct. 9. num. 26. contra Felinum
cap. 1. de hom. n. 1. & alios communiter. p.
1. tract. 1. res. 5. c. 36. c. part. 6. tract. 1. res.
12. §. Nota etiam. Et procedit etiam, si fi-
lius insidiosè occideret patrem inimi-
cum, contra Barbosa c. 3. num. 65. part. 6.
tract. 1. res. 26. Aut amicum reconcilia-
tum; cum quo non sit recessum praes-
tita amicitia per cohabitationem, aut com-
messationes: nam alias inimicus recon-
ciliatus habendus pro inimico, sic Curia
Archiepiscop. Neap. apud Riccium par.
1. decis. 168. num. 2. contra Gambacur. l. 3.
c. 28. num. 3. part. 1. tr. 1. res. 15. c. part. 4.
tract. 1. res. 34. Et procedit etiam, si occi-
sor dederat fideiusionem de non of-
fendendo, nam adhuc se tueri debebat,
& præsumere perseverantiam odii. Ma-
rinus c. 147. num. 3. contra Peregr. c. 7. num.
10. res. 34. cit. Denique, non est homici-
dium proditoriū, si veneno occidatur
in utero matris, quia in infantem, qui
non est capax doli, non cadit proditio,
Bonacina tom. 3. disp. 2. quest. 3. punct. 6. §.
8. num. 8. contra Peregrinum c. 3. num. 8. p.
3. tract. 1. res. 72. Et si proditoriè occida-
tur à Christiano infidelis, non est cen-
sendum delictum exceptum, quia non
videtur nosse proximus, qui non com-
municat nobiscum in fide, Ecclesia, &
Sacramentis. Constitutio autem exci-
pit homicidium proditoriū proximi;
Bonacina in decal. disp. 7. quest. 3. contra
Palum punct. 9. num. 31. part. 3. tract. 1.
res. 105.

29 QVARTVM delictum, quod in
Gregor. Constit. excipitur, est ASSAS-
SINIVM Assassinium dicitur, cum quis
aliquem conducit ad occidendum, aut
mercede conductus, aliquem occidit.
Et absente mandante, vt ait Farinac. c. 5.
num. 132. part. 1. tr. 1. res. 18 §. Non reticebo,
c. part. 6. tract. 1. res. 11 §. Secundo. Et
presè etiam sumi debet pro eo, qui per
assasinum occidit physicè, non mora-
liter.

Assasinū.

litter, vt esset restis pecunia corruptus in causa mortis; quem licet in *part. 1. tract. 1. resolut. 19.* docuerim non gaudere immunitate, nunc existimo, saltem consulendum esse summum Pontificem: nam Bonacina *vbi sup. punct. 6 §. 3. num. 8.* ait gaudere. *part. 4. tract. 1. res. 104.* Item non debet intelligi de mediatore assassini, aut complice. DD. *in c. pro humani de ho. in 6.* & decidit sacrum Concilium *an. 1615* apud Rotum *in prag. 1. de assass. n. 49. part. 4. tract. 1. res. 13.* & *part. 6. tract. 1. res. 11. in fine.* Rutilus, assassinum debet esse consummatum secuta morte, vt de homicidio proditorio diximus: alias assassinus gaudebit immunitate etiam si ad actum proximum, nempe ad vulnerationem deuenit: quamvis oppositum docuerim *part. 1. tract. 1. res. 18.* cum Peregrino *c. 7. num. 37.* nam si assassinus quæ vulneret citra mortem, non punitur pœna ordinaria assassini, vt non contemnendi DD. apud Farinac. *quæst. 123. in p. 4. num. 155.* vnde cum hæc opinio sit mitior, & favorabilis, in favorem Ecclesiarum amplecti debet. Sic Layman. *lib. 4. r. 8. cap. 3. n. 9.* & Palus *punct. 9. n. 38.* vbi mandantem assassinum, etiam morte non secuta, non gaudere, inquit, iuxta *cap. 1. de hom. in 6.* nam ibi assassinus dicitur (& siue mors sequatur, siue non assassini pœnis puniendus) mandans assassinum, non mandarius. Imò Bocerus *no visum de hom. lib. 1. cap. 3. num. 4.* ita explicat *c. 1. tit. vt velit conductum ad occidendum non debere dici assassinum.* Sed DD. communiter contrarium docent. Verum, non dicitur assassinus, per pecuniam occidens, aut occidere mandans communem inimicum. Farinac. *c. 8. n. 132.* & *133. Ibid. §. Non reticebo.* & *part. 6. tract. 1. res. 11. §. Vnde primò.* Aut per pecuniam occidens infidelem, qui non est noster proximus, vt supra dictum est *part. 4. tract. 1. res. 105. §. Notandum* & etiam si sit, textus in *c. 1. de homic. ex p. mit proximum Christianum.* Covarru. *lib. 1. c. 20. num. 10.* & post Bullam Greg. Novarius *in concl. non iur. pont. concl. 43. num. 22.* vbi ait, occisum non censeri Christianum, nisi a iure vel accusatore

Summa Diaria

proberur. Ofdesob vero *in caut. crim. 116. 1. conf. 10. num. 7.* putat, onus huius probationis incumbere reo. *part. 6. tract. 1. res. 11. à §. Sed quoad.* Nota etiam, non dici assassinum, qui homicidium committeret, solum vt complaceret alicui. Hondedeus *conf. 93. num. 68. lib. 2. res. 1. cit. in fine.* Aut per alterius preces, contra Villadegio *polit. c. 3. numer. 215. part. 1. tract. 1. res. 18. §. Non reticebo.* Aut per promissionem precii vel mercedis generalem, & incertam, vt si quis promittat sicario, se nunquam ei defecturum in necessitatibus. Baldus *conf. 485. & in terminis Bullæ Greg. Palus punct. 9. numero 34.* Aut rei non existentis in sua potestate; vt si quis promitteret aliquam in vxorem, aut filium Principis officium à patre impetrandum. Bosius *de mand. ad hom. num. 35.* Aut si promissionem vel oblationem sicarius non acceptavit. Riminal. *Iun. consil. 685. num. 12. vol. 6. qui p. 14. dicit, non sufficere illam præsumptionem, quod sicarius homicidium perpetravit, acceptata intrinsecus promissione.* Aut denique, si sicarius, parua pecunie quantitatem accepit, quæ ad tale facinus animum inclinare non potuit. Vulpellus *conf. 143. n. 9.* contra Palum *vbi sup. p. 6. r. 1. res. 11. à §. Notandum est.*

30 QUINTO à privilegio immunitatis excipitur CRIMEN LÆSÆ MAIESTATIS in personam Principis, quod intelligitur de Principe supremo, vt sunt Reges, & alii, qui superiorem in temporalibus non recognoscunt (item de Cardinalibus, qui cum Summo Pontifice faciunt vnum corpus, & sunt Principes Ecclesiæ, habentque simul cum Regibus Maiestatem.) Peregrin. *cap. 11. num. 1. part. 5. r. 2. res. 86.* Vnde ratam habens Cardinalis occisionem suo nomine factam, secundum ipsum nõ gaudet immunitate. *Ibid. res. 87. in fine.* (sicut secundum Italiam *de immun. lib. 1. cap. 5. §. 7. num. 52.* non revelantes coniurationem; machinationem contra Cardinales & Reges *Ibid. res. 90.*) quos sicut, & defensores, receptatores (quæ interficiuntium Cardinales, custodiendos puto, & interim

Crimen læsæ maiestatis in personam Principis

interim consulendum Summum Pontificem *ibid.* & *ref. 91. eiusdem tractat. in fine.* non revelantes verò gaudere immunitate, cum Bonacina *to. 2. disp. 39. cap. 7. punct. 7. n. 11. part. 6. tract. 1. ref. 18. in fine.* & *referenter olim part. 1. tract. 1. ref. 7. in fine.* Item Farinac. *num. 175.* etiam occisores ipsos Cardinalium & Episcoporum gaudere putat, aut saltem de iis consulendum esse Summum Pontificem. *Ibid. ref. 20. in fine.* (& sic faciendum puto, *ref. 87. cit. in fine.*) Minimè tamen de Comitibus, Marchionibus, Ducibus, & Principibus vasallis Regis. Farinac. *cap. 13. num. 187.* Contra Gambacurta *lib. 5. c. 44. part. 1. tract. 1. ref. 6.* Nec de Fisco regio, aut Iustitiæ Præsidi. Idem Farinac. *num. 192. ibid. ref. 20.* Nec etiam de Conciliaribus, Oratoribus, Proregibus fratribus vel vxore ipsius Regis, quia Bulla solum excipit coniurationem in personam ipsius Principis. Ita in terminis Bullæ Bonacina *punct. 6 §. 5. nu. 3.* & in terminis iuris communis Gutierrez *lib. 4. quest. 4. num. 3. part. 6. tract. 1. resol. 18.* Et qui Regem offenderet circa personam, gauderet immunitate. Vnde non sunt immunitate privandi monetarii: sive qui monetam falsam cudunt, sive qui veram tondent, ut ait Peregrin. *cap. 10. num. 10.* & *cap. 6. num. 11. part. 1. tract. 1. resol. 7.* & *part. 6. tract. 1. ref. 19.* Et multo minus fraudantes vectigalia, ut ait Villalobos *diff. 7. num. 17.* non obstantibus legibus contrariis Imperatorum, quæ omnes corriguntur per *cap. inter alia de immun. & per Bullam part. 6. tr. 1. resol. 20.* Item non debet privari immunitate offendens statuum, vel imaginem Principis; faciens se Regem, cum non sit: offendens eum, qui habet à Rege saluum conductum; coniurans de tradendo Regno, vel Civitate, quia in his offenditur dignitas Regis, non persona, & Bulla excipit offendentem personam Principis, cuius ipse vasallus sit ratione originis, vel domicilii. Quidquid contra hæc insurgat Sarpus *fol. 51.* qui si in Historiis veritatus fuisset, invenisset Pausaniam, accusatum apud Lacedæmonios maiestatis, & ad Chalcidiam Palladis refugium

confugientem, evasisse impunitum, *part. 6. tract. 1. ref. 18 §. Sed cessat. & olim ex parte in part. 1. tract. 1. ref. 7. & part. 4. tract. 1. ref. 103.*

31 SEXTO excipiuntur LATRO- Publicum
NES PVBLICI, & GRASSATORES latrocinium, &
VIARVM. Intellige *publicarum*: nam grassatio
nomē *via* denotat viam publicam. Am- viarum.
brofio. *cap. 3. num. 5.* & alii. Et latrocinium, seu grassationem multoties iteraram: nam non est publicus latro, qui semel aut iterum de prædatus est; sicut nec publica meretrix, quæ semel aut bis fornicata; aut publicus vsurarius, qui semel tantum commisit vsuram. *l. quis sit fugitivus, §. errorem, & l. sciendum, §. illud, ff. de edilit. & Panorm. in c. 1. de iud. num. 4.* Et ita hanc sententiam tenent communiter Canonistæ apud Igneum *in l. 3. §. subvertitur n. 107. ff. ad syll. quibus adde Novar. num. 45. qui ex Duar. & aliis docent. 46.* non esse privandum immunitate grassatorem viarum, si sæpius delicta tetaverit, sed non perfecerit; quia exceptio intelligi debet de delicto consummato. Nec obstat in Sicilia *pragm. 1. tit. 47. sub. tit. de furt. & rap. ex qua morte plectuntur etiam, qui semel viatores in via publica spoliassent: nam hæc lex laicalis nihil operari potest in ordine ad privilegium immunitatis. ut contra Italiã lib. 1. c. 5. §. 1. num. 20. Peguera decis. 410. & Maltrill. de indulto cap. 33. num. 7. part. 6. tract. 1. ref. 15.* Ex quibus sequitur, non esse immunitate privandos tamquam publicos latrones in primis decoctores, vulgo *salliti*, contra Sarpum *cap. 5. fol. 50.* quamvis propter aliquam similitudinem latronibus publicis à Pio V. æquiparentur. Sic Farinac. *tom. 1. consil. 70. num. 13.* & alii *part. 1. tract. 1. resol. 32. part. 4. tract. 1. ref. 47 §. Notandum, & 83 §. Notandum est etiam hic, & part. 6. tract. 1. resol. 17.* Nec fraudantes regia tributa (*part. 6. cit. resol. 20.*) obligatos ad quæcumque debita, etiam publica, ut exactor tributorum, aut ex administratione aliqua verbigratia tutela, & obligatos ad publica rationia. *Ibid. §. Vnde & part. 1. tract. 1. resol. 32. in fine.* Nec raptores virginum; aut monialium, *part. 6. tract. 1. ref.*

resol. 14. Aut denique captivantes personas, ob pretium redemptionis, nisi id saepius fecerint in viis publicis, campis, aut Urbium viis. Nam, si quis secretò per nuncios, aut literas, personas aliquas sub comminatione composuerint, non sunt dicendi publici latrones, aut grafsatores, vt contra Novarium num. 44. Marantap. 2. ref. 40. num. 10. ibid. ref. 15. à §. Sed hic obiter.

Agrorū-
us popu-
lacio.

32 VLTIMUM denique delictum, quod in Gregorii Constitutione excipitur, est AGRORVM DEPOPVLATIO, quæ cum Barbosa cap. 3. num. 87. intelligi debet tam de nocturna, quam de diurna, nam licet in iure commune excepta solum fuisset nocturna, Bulla tamen Greg. ly. nocturnus, non apposuit, nec se refert ad ius commune, vt ait Palaus punct. 9. num. 5. nam illud corrigi, vt dictum est num. 16. part. 1. tractat. 6. resol. 15. à §. Verum. Incendiarum tamen, licet depopulatoribus similes, non sunt ab immunitate excludendi, quia odia extendi non debent. Palaus punct. 10. numero 9. & alii, contra Sarpum fol. 50. Vnde, si quis Ecclesiam deprædaturus, eius fores combureret, gaudere adhuc immunitate. Peregrin. cap. 12. num. 15. ibid. ref. 16.

IMMUNITAS ECCLESIARVM.
Quoad effectus.

Immunitatis effectus sunt, reus in loco sacro existens, non possit extrahi ab Ecclesia per ministros laicos, nisi casibus exceptis. Et tunc enim consensu Episcopi.

ria Episcopali. Agrigent, contra Pegueram dec. 251. p. 3. tr. 1. ref. 36 par. 4. tra. 1. ref. 106. & p. 6. tr. 1. ref. 27. §. Ad alium, etiam si vt intret, vim faciat, & satellites vuleret cum magna sanguinis effusione in ipsa Ecclesia. Fatinac. c. 16. n. 227. p. 1. tr. 1. ref. 13. & multò magis procedit, si in Ecclesiam confugiat, de satellitum manibus ereptus per seipsum, vt ait Novar. n. 14. vel etiam ab aliis, contra ipsum ibid. quia est par ratio, & reus in vtroque casu liber in Ecclesiam confugit. Gaudet, que qui eum de manu satellitum eripuerunt, quamuis alioqui maxima pœna digni; nam licet hoc delictum sit læsæ maiestatis, non est tamen in personâ Principis. Dices cum Novario: quando reus de manibus satellitum ab aliis eripitur, satellites sua possessione per vim spoliatur, ergo in illam remitti debent, sicut si reus ab Ecclesia per vim extrahitur restitui ei debet. Respondeo in tali casu non Ecclesiam sed alios spoliasse satellites, & reum in ipsam liberè introisse: in alio vero iudicem sæcularem reum ab Ecclesia per vim extrahere, & idèò paritatem non currere p. 6. tr. 1. ref. 27 §. Verum.

Quomodo-
cumque in
locum sa-
crum per-
uenit.

34 Adde, quod Ecclesia habet ius suum à Deo, aut Papa, & idèò, cum nulli alii subiecta sit, non potest illo spoliari villo modo absque Papæ consensu, si reus subdolis verbis, & fallaciis extrahatur: vt Bobadilla tom. 1. lib. 2. c. 14. n. 80. (par. 1. tract. 1. ref. 26.) siue vi, aut dolo vt Megala in 3. part. 1. lib. 4. cap. 2. quest. 1. num. 32. (part. 1. tr. 1. ref. 16.) siue per Episcopi concessionem, vt supra dictum est num. 20. etiam si ipsemet reus per vim, aut dolum extractus, & c. renuntiet privilegio immunitatis (nam debet id facere restitutus Ecclesie, cui primariò faver privilegium, & tunc non permitiendo seligare in Ecclesia, sed liber ab Ecclesia exundo, vt Fatinac. cap. 19. num. 304. part. 6. tr. 1. ref. 32. q. 5.) Aut si sic extractus commisisset delictum pertinens ad forum laicale: nam qui prior est tempore, potior est iure: & non debet Ecclesia sua immunitate privari ob iniustam extractionem. Peregrin. cap. 15. num. 25. contra Gamam dec. 57. ibid. quest. 4. Ad

Et si extra-
hatur ex-
tra casus
exceptos,
restitui de-
bet.

de quod Bulla loquitur disunctivè, *capituli, vel in carcerant, &c.* & idè intelligenda est comprehendere etiam iudicem, qui quomodocumque captum, vel extractum, in carcerat, &c. Bonacina in *dec. disp. 3. quæst. 7. punct. 9. num. 10. part. 4. tr. 1. ref. 102.* Qui etiam tenetur ad restitutionem reo omnino damnorum, quæ inde passus est, quia peccat contra iustitiam, privando iure suo, primò, Ecclesiam reum tuendi deinde ipsum, ut ab Ecclesia tueretur. *Suar. c. 13. n. 15. & alii.* Nec obstat D. Thom. dum in *2. 2. quæst. 99. art. 2.* dicit extrahentem reum ab Ecclesia committere solum sacrilegium, nam intelligit primariò, non etiam consecrative, quatenus supposita immunitate competat reo tuitionis ius: & si expositio non placet, dic ab eo transeunt dictum, & gratia exempli, in quo non requiritur veritas, *part. 6. tr. 1. ref. 32. §. Quæro tertio.*

Et si in Ecclesiam confugiat post capturam.
35. Jurisdictio verò iudicis laici est à populo, & Ecclesie potestati subiecta, qua proinde Summus Pontifex in aliquo casu spoliare eum potest. in finè supernaturalium, ut in hoc casu ad maiorem Dei, & factorum locorum propter ipsum, reverentiam. Censetur autem eum spoliasse in omnibus casibus qui non exceptantur, dum in omnibus casibus reum gaudere mandat immunitate: præter exceptos. Et cum non distinguat de reo ante, vel post capturam, vel sententiã, dicendum est gaudere etiam si in Ecclesia confugiat, per seipsum, vel alius à birruariis elapsus, vel etiam cum ipsismet birruariis eò tractis per vim, ut supra dictum est: aut à carceribus, effractis foribus, fugiens, ut *Navar. c. 10. n. 11. & alii contra Petrum de Gregorio in synag. lib. 33. c. 22. n. 21.* sive ab eis dimissus sub iuramento redeundi, nam fides data, & iuramentum non tollit privilegium immunitatis, nec in hoc casu ab Episcopo dari potest licentia extrahendi sub cautione de immunitate poenæ corporalis, ut *Palas punct. 7. n. 13. p. 1. tr. 1. ref. 19. p. 3. tr. 1. ref. 37. & par. 9. tr. 1. ref. 22. in fine. & 26. quæst. 5.* Sive denique ad *trixemes, verbata, vel ultimum etiam*

supplicium damnatus, ad Ecclesiam confugerit contra Sarpum *fol. 54.* Trulleoch in *decal. tom. 1. lib. 1. c. 11. dub. 3. num. 29.* & alii multi. Dices damnatus ad trixemes efficitur servus poenæ. Ergo non est ab Ecclesia protegendus, quia Ecclesia non protegit servos à dominis fugientes, *c. inter alias, §. si verò servus, de immun. & a. libi.* Respondeo primò nego antecedens: nam hodie nullus per condemnationem ad aliquod opus publicum, etiam perpetuum, efficitur servus poenæ, ut ex auth. *sed hodie C. de donat. Correa par. 2. num. 9.* Respondeo secundò: Eriam si tales servi equiparentur, adhuc verè reos esse, quales non sunt servi à dominis fugientes, priusquam in Ecclesiam se receperint, & idè non esse paritatem, *par. 1. tract. 1. ref. 40. part. 3. tr. 1. ref. 37. part. 4. tr. 1. ref. 47. & par. 6. tr. 1. ref. 22.* Cum Ecclesiam verò reus ad furcam ducitur per Ecclesiam, *Peregrin. c. 5. num. 8.* gaudere in dum traquit immunitate, si sit alius locus, unde dicitur ad duci possit, si verò non sit alius locus, supplicium non gaudet, *tom. 1. lib. 2. cap. 14. n. 61. & liberari de hic quidem, in rigore iuris verius, ille verò magis piè, & idè amplectendus, p. 1. tr. 1. ref. 30.*

36. Secundus effectus immunitatis est, ut reus, dum est in Ecclesia, vel loco reus dicitur esse sacro, non dicatur esse in territorio in Ecclesia. Principis nam Ecclesia secundum *Ay non dicitur mon. cons. 908. nu. 6. lib. 5.* & alios non est esse proprie proprie de territorio Principis: Vel dic, in territorio quò dicitur ratione situs verè sit in territorio Principis, tamen quoad effectus piè iuris, & præcipuè ad ligandum hominem statuto, non ita: unde legitur in *lib. fin. ff. de iuris. omn. iud.* dicunt equiparari inter se, esse in loco territorii exempto, & non esse in territorio. Et quibus inferitur, bannitum dum manet in Ecclesia patriæ, non frangere exilium, nec ab ea extrahi posse, si non est bannitus ob delictum exceptum, ut *Sanch. in opus. tr. 2. lib. 6. c. 1. dub. 8. num. 24.* & alii præsertim, quòd bannitus in alieno territorio capi non potest, ut *Azeved. lib. 1. tit. 2. c. 3. n. 7. p. 4. tr. 1. ref. 92. & p. 6. tr. 1. ref. 21.* Et multò minus in Ecclesia occidi, quamvis status sit, ut impune occidi possit. *Peregrin. cap. 2.*

cap. 5. num. 11. nam occidens incurret ex-
communic. Papalem tamquam violator
immunitatis, iuxta dicta num. 1. ibid. ref.
21. in fin. Non potest etiam per laicos
ministros armis spoliari, aut rebus fur-
tuis, Ciarlin. c. 10. n. 16. Maranta, & alij,
contra Nald. V. Eccles. nu. 5. p. 1. tr. 1. ref. 8.
Et p. 6. tr. 1. ref. 8. Et 9. s. Verum.

Unde nec 37 Terti. effectus est, ut reus, dum
ab eo dam. est in Ecclesia, non possit a iudice laico
nari potest. ad aliquam poenam damnari, & si semel
a iudice Ecclesiastico mulcabitur ut
infra, non poterit de cetero pro eodem
delicto criminaliter a ceculari, inquiri,
aut iudicari, ut tradit Gloss. in v. reum 17.
quast. 4. v. vel ad mortem, Archid. ibid.
num. 3. & alij; aliam enim nec privilegi-
um immunitatis aliquid iuuaret, & reus
bis puniri posset pro eodem delicto par.
6. tr. 1. ref. 33. s. Sed hic obiter. Adde; Ol-
dradum cons. 15. 4. in fine. Azorium p. 2. lib.
9. cap. 9. quast. 12. & alios non ignobiles

Etiams post
egressum si
ab Ecclesia
fico. dam-
natus fuit;
docuisse, quod reus, qui ad Ecclesiam
in delictis non exceptis confugiens; ab
ea postea liber egreditur; non possit a
iudice laico corporali poena puniri,
quam opinionem Petrus lib. 1. c. 9. dub.
12. num. 121. ait de iure vetiore esse,
quia statim ac reus Ecclesiam ingredi-
tur gaudere debet immunitate, Et quid-
quid sit de huius opinionis veritate, ea
saltem praticari omnino debet in qua-
tuor casibus nimirum, quando reus a lu-
dice Ecclesiastico condemnatus fuit, ut
diximus; quando extrahitur in casibus
non exceptis, aut in exceptis, absque licen-
tia Episcopi, & quando in casibus non ex-
ceptis ab Episcopo curia laica remittit-
tur; praemissa cautione de delinquentis
impunitate quoad omnem poenam cor-
poralem iuxta cap. ad constituimus. Eccl. tit.
17. quast. 4. sed hic ultimus post Const.
Greg. non videtur locum habere, ut ob-
seruat Ambrosius cap. 11. n. 6. quia in ea
permittitur reus concedi solum in casu-
bus exceptis, pro quibus etiam corpora-
liter puniri poterit. Sunt autem poenae
corporales; mors, tritemes, exilium, car-
cer perpetuus, seruitus perpetua, & ver-
bera, ut Suar. de relig. tom. 1. tr. 2. lib. 3. c. 12.
no. par. 6. tr. 1. ref. 33. Et ex parte etiam in p. 1. t.
2. ref. 12.

38 Petes hic primò: An reus confugi-
ens ad ecclesiam ob delictum non excep-
tum, committens postea delictum ex-
ceptum, extrahi possit tam pro delicto
excepto, quam pro non excepto? Afirmati-
uè respondet Peregr. c. 6. num. 10. de
eo qui in Ecclesia mutilationem vel
homicidium perpetrasset, quia ob iniu-
riam semel illatam dignus foret, qui
immunitatis privilegio generaliter pri-
uaretur. Sed licet talis reus id mereatur,
quia tamen talis poena in Constitut. ei
non infligitur, & omnia delicta praeter
excepta immunita esse declarantur, con-
trarium tenendum est cum Palao punct.
10. n. 12. & alij. p. 6. tr. 1. ref. 26. quast. 14.

Reus gan-
dens immu-
nitatis, non
debet capi
uari ob de-
lictum exce-
ptum.

39 Petes secundo; Cuiam restitu-
tus est reus ab Ecclesia extractus, in ca-
su, quo gaudere debet immunitate? Pa-
laus punct. 11. num. 13. non oportere inquit,
quod eidem Ecclesiae restituatur, sed
satis esse, quod restitatur alicui Eccle-
siae aequitate commoda: quia hoc pri-
uilegium pro omnibus Ecclesiis vnitum est,
& sicut per extractionem ab vna omnis
violatur, sic per restitutionem factam
vni, omnibus satisficit. Itaque sufficere, quod
restituatur Episcopo, vel eius Vicario
quia Episcopus repraesentat Ecclesiam,
Fatimac. 10. 2. cons. 16. n. 49. in fine. distin-
guir: & si reus petat restitui eidem Ec-
clesiae, restituendum esse, si verò non petat,
restitui posse alteri Ecclesiae, vel Episco-
po. Ego verò absolute teneo cum Barbofa
c. 3. nu. 64. restituendum esse eidem Ec-
clesiae, à qua extractus fuit, quod decla-
rauit S. Congreg. Immun. an 1632. apud
Plump. 6. tr. 1. ref. 27.

Et cum ex-
trahitur in
casu non
cepto resti-
tuitur ei
dem Eccle-
siae, à qua
fuit extra-
ctus.

40 In ordine autem ad Episcopum,
& iudicem Ecclesiasticum, Ecclesiae
immunitas operatur primò, quod reus
in Ecclesiam confugiens non possit ab
eo Curia laicali concedi nisi per proba-
tiones in sua Curia euidenter conste-
reum non gaudere immunitate, iuxta
dicta n. 20. Et dum est in Ecclesia, si ali-
unde vivere non potest, ab eo alimentari
debeat, praesens, §. sane C. de his qui ad Ec-
cles. confug. & DD. quos ad satietatem ad-
ducit Fatimac. cap. 19. num. 196. p. 6. tr. 1.
ref. 33. s. Et tandem.

Episcopus
vero non po-
test reum
concedere,
praeter can-
dida n. 20.
Et dum est
in Ecclesia,
si aliunde
vivere non
potest, ab eo
alimentari
debeat.

41 Secundò, reus in Ecclesia existens, non potest pro delicto non excepto puniri ab Episcopo corporaliter, ut trinitibus, exilio, & c. supra enumeratis, c. inter alia, de immun. ibi: neque damnari debet ad mortem, vel ad pœnam, & c. id constitutum 17. quæst. 4. ibi: de morte, debilitate, & omni pœnarum genere sint securi Farinac. c. 21. num. 335. & alij Suar. cap. 12. num. 6. cum alijs neotericis. Sed solum pœna pecuniaria, & ad damna, & interesse securi ei, in quem deliquit, vel si pecuniã non habet, pœna aliqua corporali non multum afflictiva, non hoc erit per accidens. Vid. Farin. ibid. Palam. punct. 11. n. 10. & alios peas ipsos. Quas quidem pœnas non solum possunt; sed etiam debent Episcopi reus imponere, iuxta cap. inter alia, cit. ibi: qui ad Ecclesiam confugit, legitime puniendus sit de eo, quod iure fecit, & c. aliter iniustitiam facere, & delinquere, tradunt communiter Canonistæ in d. c. inter alia. Hostiensis 1. loannes Andr. n. 5. Anchar. n. 2. Abbas n. 13. p. 6. r. 1. ref. 33. à §. Sed hic obiter.

42 Notandum est etiam, hic debitores fraudulentos & cum bonis ad Ecclesiam confugientes, non debere ibi multo tempore tolerari, sed ab Ecclesia citi, ut S. Congreg. Episc. in vna Baren. die 11. Mart. 1609. Quæ etiam die 1. Decemb. 1617. decrevit, quod decoctores res, & bona creditorum præiudicium ad Ecclesias transportare non debent; sed iudici seculari consignanda sunt, ut illas, & illa, cui de iure, adiudicet. p. 6. tract. 1. ref. 17. in fine.

IMMUNITAS
Ecclesiastica.

Immunitas Ecclesiastica seu quadruplex est. Ecclesiastica immunitas, seu libertas est facultas Ecclesiarum & Ecclesiasticorum faciendi quidquid sibi libuerit, nisi quod vi aut iure prohibentur, vel melius est exemptio Ecclesiarum, & Ecclesiasticorum bonorum causarum, & personarum à iurisdictione Principis laici, unde hoc privilegium quadruplex est.

plex est, locale, de quo hactenus V. Immunitas Ecclesiarum, reale, de quo V. Gabbella, personale de quo in sequentibus, & actionale, de quo V. Index Ecclesiasticus, & V. Index laicus: & iterum de omnibus V. Princeps, & V. Statutum laicale. Diximus autem sup. n. 15 privilegium locale Ecclesiarum tuendi reos ad eas confugientes, esse de iure diuino Circa personale, & reale.

2 Cutell in C. leg. sicut fol. 301 & alij, Et quoad dicuntur immunitatem seu exemptionem sortum Clericorum à potestate laicali ortu habuisse à iure civili, & Palat. in 4. d. 25. disp. 5. putat primò concessam esse à Constantino. Salgad. verò de prot. reg. 10. 1. par. 1. c. 1. pral. 1. n. 52. à Iustiniano Less. lib. 2. cap. 34. dub. 4. nu. 30. Sor. in 4. d. 25. quæst. 2. art. 2. concl. 3. & alij Theologi dicunt, in spiritualibus esse de iure diuino, in temporalibus verò, de iure Pontificio, sed diuino maxime consonam. Sed prima sententia communiter reprobat: nam quamuis ex Imperatoribus Constantiis immunitatem primò acceptasse videatur tamen in Concil. Aquilar. & Matifcon. H. dicitur, ortu eam habuisse à tempore nascentis Ecclesiarum. Quod contra Pauli Seruitam probat Bellarm. fol. 7. ex 1. ad Tim. 5. Contra secundam etiam est quia in 3. Canonibus sæpissime inculcatur, Ecclesiarum, & Ecclesiasticorum immunitatem quoad personas, & bona esse de iure diuino, aut de ordinatione constitutam, ut videre est in Concil. Lateran. sub Innoc. III. cap. 4. 6. & sub Leone X. se il. in Trid. sess. 25. c. 20. in c. quamquam, de cens. in can. si Imperator dist. 96. can. Syluest. 11. qu. 1. can. relatum eod. & alibi. Neque dicas cum Molina de iust. 10. 1. tract. 2. disp. 31. n. 6. Concilia & Pontifices sumere ius diuinum late pro Canonico. Nam præterquam quod ius diuinum in locis citatis distinguitur ab humano, & consequenter à Canonico, hæc responsio nullo pacto aptari potest Tridentino, quod de ordinationem & canonicas sanctiones expressè distinguit.

3 Dicendum igitur immunitatem Ecclesiarum, & Ecclesiasticorum immediate à iure diuino, deinde verò à Canonico.

nico statutam esse. Et ita tenent cōmuniter Canonistæ compluresque Theologi com Azorio *part. 1. lib. 5. c. 12. quæst. 1. Laym. lib. 4. tr. 9. c. 8. nu. 1. Fillucio 10 r. tr. 16. c. 11. n. 310 & nouissimè Rota Romana coram Cardinali Mellino in vna Albanen. die 28. Iun. 1630. Neque obstat, quod in sacris litteris de immunitate nō habeatur locus; nam non omnia ad salutem & Ecclesiæ statum necessaria habentur in scripturis, vt videre est de materia & forma aliquorum Sacramentorum, quæ non nisi per traditionem ab Apostolis ad nos peruenierunt, quod ipsum de immunitate dici debet, si Concilij fides habenda est, eā iure diuino procedere affirmantibus. Et sic respondet Rota *ibid.* cum Granado in 3. *part. contr. 9. tr. 4. disp. 4. sect. 2. n. 10 part. 5. tract. 1. ref. 21. & olim part. 1. tract. 2. ref. 1. & part. 7. tract. 1. ref. 2. & 7.**

Etiam in ciuilibus.

4 Quæ omnia procedunt quoad exemptionem Clericorum etiam in ciuilibus, vt habetur expressè in cap. nullus Clericus 11. *quæst. 1. & in Trident. sess. 24. c. 20. præter casus expressos in cap. transmissis, & cap. vtrum, de foro comp. p. 4. tr. 1. ref. 66.*

Et quo ad omnia bona.

5 Et procedunt etiam quoad omnia Ecclesiasticorum bona quomodo eumque ad eos pertineant, vt latè Rota Romana *vbi sup.* nam eo ipso quod bona Ecclesiæ, ad Ecclesiasticos transeunt, à laicali iurisdictione eximuntur, & sub dominio Christi speciali iure constituentur, qui sicut à tributis omnino immunis fuit *Matth. 17.* ita etiam Ecclesia eius sponsa, & Ecclesiastici eius familiares immunes esse debent. Et sanè non esset plene exempta persona, nisi etiam eius bona essent exempta, vt tradit Abbas, & Canonistæ communiter in *c. Ecclesia 5. Maria, & in c. quæ Ecclesiarum de const. part. 2. tract. 2. ref. 16. & 43. part. 5. tr. 1. ref. 27. §. Vnde ex his.*

Vnde non possunt ei derogare Principes.

6 Huic autem immunitati in primis non possunt derogare Reges, & Principes; non solum quia est de iure diuino, aut saltem canonico sed etiam dato, quod à iure ciuili ortum habuisset. Nam in primis quod semel concessum, & accep-

tatum est, non potest amplius repeti Felin. in *c. Ecclesia 5. Maria nu. 124.* Deinde in hoc priuilegium consenserunt populi, à quibus Principes ipsi potestatem adepti sunt. Tertiò, quia Pontifices, & Concilia, quæ sunt supra ipsos, illud confirmarunt. Et hæc doctrina vera est non solum de immunitate totius Ecclesiæ, sed etiam vnus Ecclesiæ tantum, vt *Genueps. in pract. trienn. 17. quæst. 480. num. 1.* quia per statutum contra immunitatem Ecclesiæ particularis semper præiudicatur cæteris indirectè, & illud ferentes excommunicari videntur in Bulla Cœnæ ibi *quarumcumque Ecclesiarum quomodolibet præiudicatur.* Azor *part. 1. l. 5. c. 13. quæst. 5.* & alij, contra Soulam in eum locum *c. 16. disp. 84. concl. 3. num. 6. part. 5. tract. 1. ref. 14.* & antea in *part. 1. tr. 3. ref. 2. & 6. & in part. 4. tr. 1. ref. 81. §.* Deinde. Ex quibus sequitur, quod si Princeps priuilegium aliquod alicui Ecclesiæ, aut Ecclesiasticorum domui cōcederet, non posset postea reuocare, *ref. 61. cit.* Vnde multò minus reuocari potest priuilegium Constantini, vt Ecclesiæ a edificari possint per totum orbem, *c. futuræ 12. quæst. 1.* quod toti Ecclesiæ concessum est, vt diximus *V. Ecclesia, num. 1. & part. 7. tract. 1. resolut. 8.*

7 Deinde contra priuilegium immunitatis non potest præualere consuetudo etiam immemorabilis, etiam mista laicorum, & Clericorum etiam contra immunitatem partialem alicuius Ecclesiæ. *V. Consuetudo, à num. 2.*

8 Rursus, priuilegio immunitatis non possunt renunciare ipsi Clerici, nec quoad patrimonialia: quia id ipsis interdictum est tam in ciuilibus, quam in criminalibus. *11. quæst. 1. can. insolita & can. placuit, extra, de foro comp. & ibi Abbas num. 7 & DD. communiter.* Ratio est, quia hoc priuilegium concessum est statui Clericorum generaliter, priuilegio autem communis nemo cedere potest. *c. si diligenti, de foro compes.* Et procedit etiam de Episcopo. *Farinac. de inquis. q. 8. n. 13. p. 1. tr. 2. ref. 3. p. 3. tr. 1. resolut. 92.*

9 Denique nec Summus Pontifex potest

*Aut Sum-
mo Ponti-
fice,*

potest Ecclesiasticæ immunitati in vniuersum renouare, etiam si sit de iure humano, & civili, quia Papa non est absolutus dominus bonorum, & iurium suæ sedis, eorumque, sedis, quæ sibi à Principibus collata sunt (cum sint donata principaliter Christo & proinde sedi, non personæ;) sed solum dispensator

Nisi quod fidelis, & prudens. Suar. apud Ceuallios *Papa potest de cogn. per viam viol. in proom. c. 6. part. 1. ex iusta tr. 2. ref. 2.* Potest tamen renouare in aliquo casu, con-
cedere lai- Principes in iurisdictione Ecclesiasticâ
cis aliquâ contra Clericos, &c. Circa quod,

actione Ec- 10. Dubium primò est, an Papa reuel-
lesiasticâ. ra in aliquibus Regnis immunitati præ-
Quam ali- iudicauerit, suam iurisdictionem laicis
qui dicunt Principibus delegando? Et Pefantius
concessam de immun. disp. 3. affirmat circa Tribunal.
Regi Hispa- dela fuerca, Guetvara de orig. & usu mon-
narum. &c. circa Monarchiam Siciliæ Grassali-
Regi Gal- us Reg. Franc. lib. 2. iur. 1. 2. circa priuilegia
liarum. Regia Francorum pro conferendis be-
neficiis Regni sui, & Zanardus som. 3. c. 50. circa priuilegium Reip. Venetæ pro-
cedendi in aliquibus casibus contra Cle-

Et Reipu- ricos: part. 1. tr. 2. Ref. 2. Sed Ceuallios ubi
blica Vene- supra gloss. 6. negat, Regem Hispaniarum
ta. circa tribunal dela fuerca priuilegium
habere; sed ex alio capite iustificari, p. 3.
tr. 1. ref. 5. 4. Et quidquid sit de his,

Quasom- 11. Maius dubium secundo est, an ta-
nes reuoca- lia priuilegia, postea quod ad sint reuo-
re potest ad centur quotannis in Bulla Cœnæ; nam
libitū, quo- certum est, vt ex multis probat Soufa
modocum- c. 26. disp. 10. 1. n. 2. Papam derogare pos-
que cōces- se cuiumque priuilegio etiam in remu-
sa sint. nerationem, aut ex contractu, & pacto
oneroso, qualia sunt concordata eum
Regibus concessa; etiam si per immemo-
rialem consuetudinem obseruata sint. Si
quidē priuilegium concessum subdito,
ex DD. communi reuocari potest, & iurisdictione delegata reuocari potest ad li-
bitū. Vide Suarez de immuni. lib. 4. c. 34.
n. 27. (& quamuis Papa promiserit, se ea
non reuocaturum, semper tamen reuo-
candi potestatem sibi reseruat, quia etiā
à se abdicare non potest, & ideo Sixtus
V. in Bulla Cœnæ ann. 1586. reuocauit
priuilegia concessa etiam Imperatori, &

Regibus, etiam per vim contractus, *part. 5. tract. 2. ref. 14.*) Disparitas autem à Principe laico est, quia priuilegium concessum à Principe Ecclesiæ, eximitur de potestate laicali, & ideo non potest amplius reuocari, vt dictum n. 6. at priuilegium concessum Principi, non sit liberū a iurisdictione Ecclesiæ, & Summi Pontificis, part. 3. tract. 1. ref. 57. & part. 5. tr. 1. resolut. 4.

12. Hoc ergo supposito vt certo, Fil. Et de facto
liuc. tom. 1. tr. 16. c. 10. num. 2, 3, 8 & alij do- reuocat
cent, talia priuilegia in Bulla Cœnæ ob quotannis
reuocari, quod in specie de concordat. in Bulla
tis tradit Pereira, part. 1. c. 6. num. 13. quia Cœnæ secū
ait ipse, non sunt priuilegia, sed contra. dū aliquos.
ctus vltro citroque obligatorij. Sayrus
verò lib. 3. c. 25. n. 10. Maynardus p. 2. art.
18. num. 10. & alij, dicunt, reuocari nam
Papa id clarè explicat per illam clausu-
lam reuocatoriam generalem, non obstantibus.
Et procedere etiam in concordatis, ait Azor tom. 1. lib. 5. c. 12. quia con-
ceduntur per modum priuilegij, vt docet
Suar. part. 5. tr. 2. ref. 61. & part. 3. tr. 1.
ref. 74. His præmissis.

13. Gaudent immunitate Ecclesia- Gaudent
stica in ciuilibus, & criminalibus, in autem foro
persona, & bonis, in primis Clerici, etiā Clerici,
in minoribus, etiam prima tonsuræ, &
coniugari, immo [saluo Sacre Congregationis Immunitatis Oraculo] etiam
non tonsurati, si habitū ferant, & alicui
Ecclesiæ inseruiant in ordine ad Ordines suscipiendos, aliaque habeant requi-
sita Tridentini, in quibus Verbo Clericus quoad forum (quæ tamen non requi-
runtur pro priuilegio canonis, vt dictū
V. Excommunicatione, n. 2. nec pro exem-
ptione gabellarum, vt V. Gabellas solue-
re.) Probatum autem ex cap. 2. de foro
comp. ibi. Nullus iudicium neque Presbyte-
rū, neq; Diaconum, aut Clericū ullum, aut
minores Ecclesiæ sine permisso Pontificis per
se distinguere, aut condemnare presumat. v-
bi Glossa per minores ecclesiæ, intelli-
git seruientes deputatos ad eius obse-
quiū. Vnde hanc sententiā firmare videtur
noster Barbar. in eū locum n. 29. & 33.
Quod autem ait Reginaldus to. 1. lib. 9. c.
27. num. 35. text. cit. loqui de deputato
ad Ec-

ad Ecclesia ministerium perpetuum optime refellitur à Narbona part. 3. lib. 4. tit. 1. leg. 20. gloss. 1. nu. 27. si quidem non perpetuitatis, sed seruitij qualitas respicitur à iure, quæ æquè in temporale cadit, ac in perpetuum: & cum hoc priuilegiū concessum sit in gratiam Ecclesie, vt ministros habeat priuilegiatos ex l. cap. 6. cap. Ecclesiarum seruos. 2. quæst. 1. temporaliter seruientes debent exempti esse pro tempore, sicut seruientes in perpetuum. Etiam si priuilegio canonis non fruatur, quia hæc priuilegia non conuertuntur. part. 6. tractat. 1. resolut. 36.

14 Item Clericorum vxores; nam vxor sequitur forum mariti l. fin. C. de incol. Sanchez in opusc. tom. 2. lib. 6. cap. 1. dub. 3. nu. 2. contra Marioum, & Bonacinam, etiam post Clericorum mortem, si in viduitate permanceat addit ipse; nam quandiu ad secunda vota non transeunt, in primo Matrimonio perseuerare censentur, parte 3. tract. 1. resolutione 45. & part. 4. tract. 1. resolutione 41.

15 Item Clericorum filij legitimi ante clericatum suscepti, durante patris vita. Barbosa de iure Pont. lib. 1. cap. 39. §. 2. num. 61. & Congregatio Card. apud ipsum die 18. Martij 1631. part. 1. tractat. 1. resolut. 7. & part. 4. tractat. 1. resolutione 11.

16 Item Clericorum patres, & fratres in eadem domo cohabitantes pro diuiso, ab onere hospitandi milites, aut in hunc finem soluenda pecunia, exempti sunt: etiam si Clerici sint minores, quia priuilegium personæ communicant socij, gloss. in l. fin. Cod. de mun. Sic Riccius part. 3. resolutione 28. num. 1. & 2. & alij multi contra Marinum, part. 4. tractat. 1. resolutione 12.

17 Imò hoc priuilegio gaudent laici habitantes in domibus Clericorum conductitijs: nam hospitium militum redundat in directè in damnum domorum. Sacra Congregatio die 9. Iun. 1617. part. 4. tract. 1. resolut. 32.

18 Et mancipia, & serui Clericorum in perpetuum gaudent priuilegio fori; quia computantur in censu domo-
Summa Diuina.

rum, Bellettus de ser. Cler. real. §. 1. nu. 12. Idque etiam si sint infideles, nam immunitas non suffragatur ipsis, sed ipsorum dominis, Paramus in defensurisd. 5. Offic. 14. n. 47. Et Narboga ubi supra idem docet de seruis ad tempus, quia pro tempore seruitoris sunt quid a cælloriam ipsis Clericis. Id quod à fortiori procederet, si his priuilegio non gaudentibus, graue aliquod incommodum in dominos redundaret, vt ait Menoch. de arbitr. cas. 562. num. 7. part. 3. tract. 1. resolutione 47.

19 Deinde à fortiori gaudent priuilegio fori laici familiares Episcoporum, quibus multa conceduntur, quæ alijs Clericis non sunt permilla, vt Guazzi. nus tom. primo defens. 20. cap. 9. num. 23. Sic Abbas, Hostiensis, Ioannes Andreas, Butrius, Zambellus verb. Ecclesia quoad eius libert. numero 10. & DD. communiter apud Acugnam in decret. part. 1. §. 23. cap. 10. num. 11. contra Suarez de immun. lib. 4. cap. 29. num. 9. & Mosco-

sum in allegat. Hisp. idiom. p. 1. tractat. 2. resolutione 98. part. 3. tractat. 1. resolutione 12. part. 4. tract. 1. resolutione 39. & parte 6. tractat. 2. resolutione 2. & 3. & 10. in fine. Etiam in delictis communibus, & extra Officium commissis; contra Cuetellum in par. reg. iur. cap. 1. numero 21. & declarauit Sacra Congregatio facto verbo cum Sanctissimo die 2. Martij 1611. apud Raun de immun. part. 3. tractat. 1. resolutione 125. & nouissimè ann. 1632. ad omnes Episcopos Sicilia; ubi etiam extat decretum Viceregium anni 1460. directum ad Officiales Castri Ioannis id præcipiens, ad instantiam Episcopi Catan. & asseruatur in Cancel. Regia Steph. Mactri sol. 144. part. 6. tractat. 2. resolutione 6. Procedit etiam si Episcopi sint Titulares: quia nimirum hi habeat Episcopi dignitatem, intuitu cuius hæc immunitas Episcopi famuli conceditur: eorum tamen famuli non ab ipsis, sed ab Ordinario loci, in quo degunt, puniri debent. Sacra Congregatio die 17. Ianuar. 1618. apud Ciarlin. cap. 20. num. 19. parte 5. tractat. 1. resolutione

Et serui.

Itè familiaribus Episcopo.

Etia in delictis extra officium.

Mmm

25. &

Forumq; vxores.

Filij.

Patres, & fratres cohabitantes

**Etia Titu-
larium.**

25. & ordinavit Eminentissimus Rago, olim Auditor, de mente SS. D. N. Urbani VIII. in causa familiarium colonorum, partialium, & bonorum Archiepiscopi Rodien, 14. Maij 1639. *part. 6. tract. 1. res. 4.* Et in specie de barisello Sacra Congregat. in vna Sorana die 25. Aprilis 1614. de Fiscali die 13. April. 1615. & de Notario die 6. Aug. 1602. apud Selliū in select. can. cap. 18. n. 25. *part. 4. tr. 1. resol. 30. §. Notandum, & part. 5. tract. 1. resol. 1.*

Quod probatur iuribus.

Probatum autem ex cap. *fin. de off. Archid.* & cap. *Ecclesiarum servos*, non in primò omnes Episcopi familiares absque personarum aut causarum distinctione à seculari iurisdictione declarantur immunes; & in secundo licet idem dicatur de servis perpetuis, D. D. tamen ex connexionem materiam eo ad favorem familiarum Episcopalis videntur. Deinde accedunt rationes, quia privilegium capitis extendi debet ad accessoria, & appendices, cap. *quantis de priviil. cap. Beatus* *Authent. obita. C. ne filius pro patre*, & privilegium domini extendi debet ad servos. Albericus in *l. 1. C. de Episcop. & Cler. n. 5.* quia ex excepta ab aliquo foro persona censetur etiam exempta eius familia, cap. *1. de priviil. in 6. l. non aliter ff. de iud. & l. 2. C. de Episc. & Cler. maxime, ut docet Oldrad. conf. 293. n. 5.* quando aliter versus familiarum dominis incommodior redderetur, *part. 6. tract. 1. resolutione 3.*

Et rationibus.

Adde, quod scrinia, scilicet secretarij, libellarij, archiviarij, &c. Imperatoris, gaudent indistinctè privilegio fori Imperialis cum ipsorum domo, & familia, *l. in sacris, C. de proximis sacri servin. part. 5. tract. 1. resol. 1. §. Sed omnia, circa medium.*

**Et argu-
menta Mo-
scosini con-
trarium.**

At obicit Moscosus, Episcopos familiam armatam habere non posse, gloss. *in cap. dilecto, de sens. excomm.* Deinde, nullum canonem extare, qui Episcopi familiam in causis communibus exemptam declaret. Tertio, Papam non posse laicos de potestate iudicis laici Principibus inuitis eximere. Quarto, post Tridentinum solos Clericos cum suis requiritis gaudere posse immunitate secundum Suarez. Quinto, absurdum esse, E-

piscopum in delictis suorum familiarium esse Iudicem competentem contra *l. qui iurisdictioni, ff. de iud.* Sexto, affert litteras Regis Ferdinandi, & Isabellæ statuentes, familiares Prælatorum subiectos esse potestati laicali. Septimo, nam alias potestas Regis nimium minueretur, & res publica propter huiusmodi familiarium delicta perturbaretur *part. 6. tract. 2. resol. 1.* Affert quoque exemplum Urbis, in qua Episcoporum familiares non gaudent foro: & Sicilia in qua ait ipse, dicti familiares, ut gaudeant Clericali characterem insigniti esse. *Ibid. resol. 10. à §. Verum.* Et denique Cardin. declarationes, quas attulimus, nec certas esse, inquit, nec necessario sequendas. *Ibidem resoluti. ne 6. §. Dicendum.*

Quibus si respondemus. Ad primum **Dissoluntur.** falsum esse assumptum: nam Episcopi ex vi solius iurisdictionis Ecclesiasticæ habere possunt familiam armatam ad ipsum ostenditur Episcopus hæbere posse familiam armatam. *Et contra ipsum ostenditur Episcopus hæbere posse familiam armatam.* & pœnas corporis infligere, & terminare iudicium sine recursum ad brachium seculare, ut de Inquisitoribus procedunt ex Clement. 1. §. *præter quod.* diximus verb. *Inquisitorum, num. 25.* Habent enim imperium in sua diocesi, *ca. contra idolorum, cap. prope vias, 25. quest. 5.* unde concluditur habere posse familiam armatam ex text. in *l. licitas, ff. de off. pref. §. qui universas.* Nam concessio sine media etiam concessa censentur, *cap. cum infirmitas, de pœn. & c. quoniam de sens. excomm. & concessa iurisdictione, censentur concessa omnia necessaria ad eam exercendam, l. 1. ff. de iurisdic. omn. iud. præsertim quod in cap. perniciosam de off. iud. ord. conceditur Episcopo facultas ad completum iudicium, per illa verba *inquirenas, dicendas, iudicandi, & ex cap. 3. sess. 25. Trid.* habet ordinariam iurisdictionem etiam contra laicos, per bonorum apprehensionem, & personarum distractionem, ad quã familia armata multum conducit: accedit quod ipsum Trident. id ibi supponit, dum ait: *per suos proprios, aut alienos executores, &c. que**

quæ verba satis violenter interpretantur à Beretta, *conf. 4 & 6.* vera enim interpretatio (ex eodem Trident. *in rubr. de recip. & obseru. Decr. & Constit. Pij V. ad calcem ipsius*) à solo Papa, aut Sacra Congregatione petenda est, quæ ad instantiam S. Caroli Borrom. coram Sanct.

Sicut habet territorii.

P. Pio V. die 5. Jun. 1567. declarauit, Episcopum tenere posse familiam armatam. Et idem hanc sententiam tenent DD. quos citat & sequitur Ciaglia *cap. 53. num. 25. & 34.* Barbof. *de pot. Episc. part. 3. alleg. 107.* Mollinus *de brachio regio part. 4. nu. 258* & esse communem; tradit Martha *de iurisdic. part. 1. cap. 50. num. 12. part. 6. tractat. 2. resolutione 5.* Confirmantur prædicta: nam Episcopus habet territorium ad exercendam iurisdictionem con-

Et custodes

tentiosam, *cap. omnes basilica 16. quæst. 7. & cap. ut animarum de constit. in 6.* Glossa Ioann. Andreas, Felius, & alij apud Leonem *ubi supra*, diocesis namque, & territorium idem sunt; Panorm. *conf. 82. num. 7. lib. 1.* Alexand. *conf. 248.* Item habere possunt carcerem, *cap. Episcopus de off. ord. in 6.* ergo, & carcerum custodes, *Clem. 1. 8. Sanctæ heretic. & ministros, qui reos capiant, ad carceres ducant, cap. contra idolorum, & ibi Gloss. 26. quæst. 5. & cap. attendendum: 16. quæst. 4.* Denique multa crimina sunt multi fori gloss. *in cap. cum sit generale, de foro comp. in quibus datur locus præuenienti, l. si quis postea, & ibi DD. ff. de iud. & inter præuentiones realis, quæ sit per capturam, præcedit verbalem: ergo iudex Ecclesiasticus, debet habere familiam armatam, per quam in his delictis reos realiter præuenire possit: alioqui si implorare debet brachium laicum, nunquam illud præueniet, vt bene probat Franciscus de Leone *part. 1. cap. 9. numero. 9. part. 4. tractat. 1. resolutione 17.**

Ad secundum respondemus, canones loqui etiam pro delictis communibus, quod constat ex interpretatione Sacræ Congreg. factæ verbo cum Sanctissimo, vt dictum est initio, *part. 6. tractat. 2. resolutione 5.*

Ad tertium, falsum esse quod Papa

non possit eximere laicos de iurisdictione laicali, nam licet non habeat dominium directum in totum orbem, (quod tamen affirmat inter alios Solozarnus *de Ind. iur. lib. 2. cap. 2. num. 17.*) habet saltem indirectum, & habitum ex iusta causa exercendum, & idem ex iusta causa eximere potest laicos de potestate laica i. Porto carrero *in allegat. pro iurisd. S. Off. num. 33.* Merolla, Mancinus, & Valboa *in cap. 1. de foro compes.* Iusta autem causa est honor & reuerentia dignitati Episcopali debita, rectaque causarum fori Ecclesiastici administratio, eximendi ministros Episcopi; nam in multis iuribus aliqui ob dictam rationem eximebantur à iurisdictione ordinaria, & subdebantur superiori sui officij, vt in *l. fin. Cod. de iurisdic. omn. iud. l. in officiales, C. de off. Rec. prou. l. ex eo, C. de agent. in reb. & alibi* Imò hæc exemptio concedebatur etiam vxoribus officialium, *l. ex ad diuersa, C. de silentiar. lib. 12. filius, l. eo, C. de fabricem. lib. 10. matribus, l. fin. C. de castr. & min. eod.* ac etiam seruis, & colonis, *l. in sacris, C. de sacr. serin. lib. 11.* non solum si essent arci, sed etiam si actores, *l. in viros, C. de comit. consist. lib. 22.* Et denique, si aliunde non constaret, Papam id facere posse, satis constat eo, quia fecit, & declarauit: nam factum Papæ in dubium reuocari non debet, *cap. in memoriam 19. dist. Anton. de Burrio in cap. 2. de translac. numero 6. & alij.* Adde, quod etiam laici possunt se submittere iurisdictioni Ecclesiasticæ, vt dicemus *verb. Statutum laicale, nu. 17. part. 6. tractat. 1. resol. 7.*

Ad quartum, Tridentinum ibi solum disponere de Clericis, vt patet ex illo exordio. *Nullus prima tonsura initiatus, &c. det immunitatem* non autem de aliis personis, quæ non titulo Clericatus, sed alio quocumque, debere habere immunitatem de iure communi gaudebāt, vt DD. communiter post Concilium scribentes, inter quos Ghilius *verb. Episcopus, num. 5. Megal. tom. 2. resol. 122. num. 7. Gambacurta lib. 4. cap. 3. num. 7.* Vnde nihil facit contra familiam Episcopi, quæ non intuitu Clericatus, sed honor & Episcopalis immunitate frui-

tur, part. 1. tract. 2. resol. 98. part. 5. tr. 1. resol. 1. in fine, & part. 6. tr. 2. resol. 8.

Ad quintum non esse absurdum, quod Episcopus sit iudex in delictis suorum familiarium; sicut non est absurdum, quod id faciant Inquisitores Hispani. Martianus fecerit in suos cubicularios, l. 3. C. de prapof. Sacram. cubic. lib. 12. & Zeno in silentiarios, l. 4. C. de silent. eod. nec de his casibus loqui Vlpian. in lege adducta, l. bid. resolutione 9.

Ad sextum, litteris Regis. Catholici opponimus Oraculum Summi Pontificis, qui est caput Ecclesie Catholice, & ad quem spectat declarare Canones, & Concilia præsertim, quod in dubio de iurisdictione inter laicum, & Ecclesiasticum huius est definire, ut dicemus verb. Opinio, num. 11. part. 6. tractat. 2. resol. 9. §. Ad sextum. Ad se primum, nimis pro caciter asserere Moscosum, quod Episcopi in delicta suorum familiarium conueniant, cum perturbatione rei publicæ; ac proinde videri dignum, qui comprehendatur in illa regula Trident. initio Indicis lib. prohib. tit. de correct. lib. Quod autē addit de diminutione regie potestatis, ironice etiam in simili asseritur à Portocarrero nu. 6. nam (ait ipse) nimium considerabilis subtractio sit, cum inter milia millium laicorum, quadraginta vel quinquaginta in censum Ecclesiasticorum referuntur, ut proinde ministri laici, alios oblit, toti istis inuidere debeant, tamquam rei publicæ perturbatoribus, & sine quorum cognitione regia potestas multum decrescit, l. bid. resol. 10.

Exemplum Romæ, quod adducit Moscosus nu. 79. dicimus non esse trahendum in alia loca: nam ibi esse potest aliqua iusta causa bene visa Summo Pontifici, & forsitan erit reuerentia suæ sanctitati debita, ob quod familia etiam Cardinalium, quæ etiam secundum Pereiram tom. 1. cap. 10. n. 13. gaudet vbi que priuilegio fori, Romæ eo non gaudet, ut Bonamiliare in cina tom. 3. disput. 1. quasi. 16. punct. 3. num. Sicilia gau. 7. Quod verò ait de Regno Siciliæ, mendacium est: nam ex litteris Viceregis anni 1567. & 1608. ad instantiam

Episcopi Agrigentini, & ann. 1621. ab nobilitate, Excellentiss. de Lemos. ad instantiam. & iuraz. Archidiaconi Messanen. mandatur seruari priuilegium fori. tam quoad Clericos habentes requisita Trid. quam quoad familiares, & officiales Episcoporum, & sic hodie seruatur in praxi. l. bid. à §. Verum. Denique, circa declarationes, & oracula Sac. Congregat. de hac re, non potest allegari ignorantia; siquidem ex lite habita inter S. Carolum Borrom. & ministros regios Mediolani coram Pontifice, & responsionibus, quæ quotidie ad Episcopos à S. Congregat. mittuntur authenticæ; id ad eum clarum est, ut probatione non indigeat, ex gloss. in cap. appellanti, de appellat. & DD. communiter. Nec dici potest, non esse dictis declarationibus necessariò standum, aut eas facere pro statu Ecclesiæ tantum. Nam primum damnauit S. D. N. in decreto diei 2. Augusti 1631. maxime quod dictæ declarationes feruntur ex ordine S. P. & facto verbo cum ipso, ut docet Merolla tom. 2. disputat. 4. cap. 4. dub. 12. num. 173. & contra secundum est, quod litteræ supra citatæ missæ sunt extra statum Ecclesiæ, & Congregationes Cardinal. erectæ sunt à Summo Pontifice pro soluendis difficultatibus totius Ecclesiæ. parte 6. tractat. 2. resolutione 6. paragra. pho Dicendum.

20. Quod autem dictum est de familia ^{Et gaudens} Episcopi, procedit etiam in Inquisitoribus, ut dicemus verb. Inquisitorum, nu. ^{familiares} 25. Item in familia habentis Territorium, & iura Episcopalia cum potestate iurisdictionis, ut est in Sicilia Archimandrita Messanen. nam hi habent iurisdictionem, ratione cuius Episcopi hoc priuilegium concessum est. Ciarlia cap. 28. à numero 26. part. 5. tractat. 1. resolutione 25. Item in familia Vicarij Episcopi, ut ait Nouar. de elect. fori quasi. 36. sect. 2. part. 3. tractat. 1. resolutione. 46. Et Et legati. denique potiori iure procedit in familia ^{rum.} Legati, seu Nunciij Apostolici, qui non Nuntiorum solum habet iurisdictionem ordina. ^{ve Apostolorum} rium Episcopi, ut probat Fagundez licorum in decalog. tom. 1. lib. 2. cap. 41. numero 22. & alij communiter, ynde do- ^{cat.}

Et dicitur in gio fori, Romæ eo non gaudet, ut Bonamiliare in cina tom. 3. disput. 1. quasi. 16. punct. 3. num. Sicilia gau. 7. Quod verò ait de Regno Siciliæ, mendacium est: nam ex litteris Viceregis anni 1567. & 1608. ad instantiam

et Calder. *conf. 11*: quod quidquid potest Episcopus in diocesi respectu iurisdictionis: potest Legatus in sua provincia; sed præterea est supra omnes Ordinarios, tamquam Summi Pontificis vi-ces gerens *cap. 2. delegat. in 6. ibi DD. communiter. particul. 6. tractatu 2. resolutione 2. & tractat. 8. ref. 2. in fine.*

Verū e st, quod offendens quem ex his familiaribus in officio; punitur à Iudice familiaris;

21. Petes hic: Si offendatur laicus familiaris Episcopi, quinam Index cognoscere debet? Ecclesiasticus ne; an laicus? Respondeo, si offendatur ut talis, in intuitu officii; seu in officii executione; ad Ecclesiasticum pertinet: nam in hoc casu offenditur ipsius iurisdictionis, & dignitas; & intrat argumentum, quod turbans iurisdictionem Iudicis, punitur ab illo Iudice, cuius iurisdictionis turbata est; ut Menochius *consil. 230. num. 8. lib. 2. consil. 31.* & alii Si vero offendatur, ut privatus, ex inimicitia, &c. Est delictum mixti fori, & pertinet ad prævenientem: nam in hoc casu dicitur sola persona ipsius passi. Et disparitas utriusque casus patet in multis: offendens enim consiliarium Principis, si id faciat intuitu officii, est reus læsæ maiestatis: si ex inimicitia, non item, ut observat Fabius de Anna *consil. 67. num. 2. volum. 1.* Oddus *consil. 88* & alii. Rursus, offendens ministros, & Officii ex odio particulari extra officium, non includitur in pœnis Bullæ, si de protegendis, ut docet Catena de modo *proc. in 8. Offic. tit. 10. §. 6. num. 23.* Et denique offendentes Romipetas, non ut euntes ad Rom. Curiam, non incurunt in excommunicationem Bullæ Cœæ, ut DD. communiter cum Duardo *lib. 2. can. 9. num. 31.* Confirmatur etiam propositio à maiori: quia offendens Clericum, puniri potest à Iudice laico præveniente, ut ex generali text. in *cap. 1. de foro compet. observat Valboa cap. 4. nu. 34.* & alius, quos citat, & sequitur Chartar. *de off. 6. crim. num. 2.* contra Bartholom. in l. 1. numero 144. C. de Summ. Trinit.

Offendens vero extra officium, puniri potest à præveniente.

Et idem nostram sententiam tenent Farinacius, & Merlius Roræ Decanus, p. 6. r. 8. ref. 3.

Item gaudet foro

22. Gaudent præterea immunitate fori Regulares etiam novitii. Vide *verb.*

Iudex laicus num. 14. & 15. Etiam im-Religiosi, puberes, & proinde nondum annum *Etiam Novitii.* formalis probationis ingressi: nam ex quo habitum assumunt, adherent Religionis, & reputantur ut Ecclesiastici, Marchin. *resolutione pro Ord. milit. arvic. 6. numero 58.* Quod potiori iure procedit in Relig. Clericorum Regul. circa hospites: nam hi statim ac in Religionem recipiuntur, more solito habitum & observantiam aliorum profitentur, & contravenientes puniuntur, gaudentque omnibus Religionis privilegiis: & superiores cum iis omnibus facultatibus utuntur, quibus & curi novitiis, præsertim circa sacramenta Pœnitentiæ & Ordinis; unde non solum fori, sed etiam canonis, & gabelarum immunitate gaudere debent; contra Pasqualium *decis. 424. num. 2. part. 6. tract. 8. resolutione 70.*

23. Item gaudent Religiosi milites *Etiam Equites S. Ioannis.* ex Religionibus erectis auctoritate Papæ, quæ nimirum sunt veræ Religionis, ut dicemus *verb. Religiosi milites, nu. 1.* Unde gaudent foro Equites S. Ioannis (Barbosa de potest. Episcop. part. 2. alleg. 12. num. 45; tract. 1. resol. 86.) etiam illi, qui ferunt mediam crucem; secundum Riccium *tom. 4. resol. 177. numero 3.* contra Bobadillam *tom. 1. lib. 12. cap. 18. nu. 833.* quia militant sub eadem Religione. *part. 3. tractat. 1. resol. 51.* Item S. Iacobi, Alcantaræ, Calatravæ, Montese, S. Stephani, & S. Lazari. Sancius in *select. disp. 49. num. 13.* etiam extra loca Commendarum; quia eorum privilegium non est locale, sed personale, sicut aliorum Religiosorum. *part. 4. tractat. 1. resol. 36. & 86. & alibi passim.* Secus de Equitibus Andrei Velleris, S. Michaëlis, Annuntiationis, Delabanda, & aliarum Religionum non approbatarum à Papa *resol. 36. cit. in fine.* Illi autem gaudent etiam novitii, ut dicemus *verb. Novitius num. 2.* Et gaudent etiam ipsorum uxores, sicut de vxoribus Clericorum diximus *num. 14.* nec refert, quod ipsæ habitus incapaces sint: nam ex l. ne ad diversa Cod. *de sil. lib. 12.* silentiariorum uxores, licet ad viros officia inhabiles, gaudere *tamen*

S. Iacobi, Alcantaræ, Calatravæ, Montese, S. Stephani & S. Lazari.

Etiam novitii. Et eorum uxores.

M m m 3.

tamen dicuntur eorum foro. Et idem dic de exemptione gabellatum. Etiam post obitum viri, quamdiu vidua, & honeste vixerint. Amaya in C. lib. 10. tit. 39. de num. 16. p. 6. tr. 8. ref. 6.

Item tertiarum.

14 Item gaudent Oblati, seu Tertiarii Religionum, si in monasterio vivunt, & absque fraude & sua ei obtulerint: etiam quoad delicta ante oblationem commissa. Sic Sacra Congregatio apud Aldan. in comp. tit. 10. num. 15. quæ addit, in casu fraudis, tales à laico iudice puniri posse, non tamen pœna corpora, sed pecuniaria. Porro Maria. cap. 114. num. 6

Et tertia via Religionum cum certis clausulis.

præter conditiones prædictas requirit in his mand. pationem perpetuam monasterio, & habitum debitum, per quæ à secularibus distinguantur, part. 4. tr. 1. resol. 31. Gaudent etiam sorores tertiariae S. Franc. etiam in domibus viventes, si vitam cœlibem ex voto traducant. Sic S. Congregat. & tenet Pont. de imped. caus. 27. cap. 19. §. 5. Contraia autem declaratio Leon. X. ab eodem revocata fuit, edita constit. 1. Mart. 1518. part. 1. tractat. 2. ref. 85. part. 4. tract. 1. ref. 31. §. Notandum, & part. 6. tract. 8. resol. 30. in fine.

Inserviens sss Monialibus cum habitu.

15 Item gaudent foro ex Bonacina in Bull. Coen. disput. 1. quæst. 16. sect. 1. punct. 3. n. 18. illi homines, qui habitum Religiosum induci, inserviunt monialibus, petendo pro illis elemosynas. ref. 31. cit. in fine §. 1.

Eremitæ approbati.

16 Item Eremitæ, Ordini vel Ecclesiæ speciatim addicti, paupertatis, vel alterius obligationis voto apud Episcopum, vel alium Prælatum edito Martinus cap. 114. num. 8. & alii part. 4. tract. 1. resol. 35.

Et hospitalarii.

17 Hospitalarii laici conjugati, & habentes de proprio, Abbas censet non gaudere foro, in cap. 2. nu. 11. de foro comp. Barbosa verò n. 40 gaudere inquit, dum modo inserviant Hospitali, Episcopi auctoritate constructo. Vide Decian.

tom. 1. lib. 4. cap. 9. num. 39. p.

3 tract. 1. ref. 60.

IMPEDIMENTA Matrimonii.

1 **I**mpedimenta Matrimonii sunt Impedimenta duplicis generis: aliqua enim tantum impediunt, nêlicitè contrahi, alia tantum postualia verò etiam contractum dirimunt, tamquam invalidum. Priora sunt illud inquinque vorum, interdictum, sponsalia, catechismus, & crimen.

2 Et nomine voti intellige votum simplex Religionis aut castitatis. Quod remanet etiam in Religiosis nulliter professis, nam votum castitatis vel Religionis ob connexionem essentialem cum statu religioso, semper valet ut potest, & sic salte ut simplex. Sanch. de matr. l. 7. disp. 27. n. 13. p. 6. tr. 7. ref. 51. & p. 11. tr. 5. ref. 39.

An qui post votum simplex castitatis virginis violaret sub promissione conjugii, teneretur ad votum: an ad matrimonium, & an peccet mortaliter vxorè ducens cum voto Religiosis, animo in eam intrandi anre consummationem vide verb. Ingressi Religionem, n. 2. & 3. Votum autem solemnè etiam dirimit, ut infr. n. 14.

3 De impedimento interdicti vide Interdictum. verb. Matrimonium, nu. 41. Impedimentum sponsalium est, quod contrahens sponsalia cum vna, non potest ducere aliam sine peccato, nisi interveniat iusta causa, quæ ad sponsaliorum solutionem sufficiat, iuxta dicenda verb. Sponsalia à num. 8.

4 Impedimentum Catechismi contrahitur ab eo, qui tenet infantem baptizandû, respondetque eius nomine ministro interroganti, an credat, an renuet diabolo, &c. Et quidem si idem sit pater catechismi, & Baptismi, contrahit impedimentum dirimens, si solus Catechismi, contrahit tantum impediens ex cap. 1. de rogen. spir. in 6 nunc autem per Tridentinum, puro probabiliter cum Pontio lib. 6. c. 11. num. 3. contra Palatium in 4. d. 42. disp. vnic. nullam contrahere; quia in illo dicitur spiritualis cognatio nō contrahi, nisi in Baptismo, &

& Confirmatione. Pro qua sententia Pontius citat declarationem Sacrae Congregat. Interpretum. part. 3. tractat. 4. resolut. 260

Ex crimen.

5 Crimina impedientia sunt vxoricidium, presbytericidium, matrimonium cum moniali scienter contractum, propterea proles de fonte fraudulenta susceptio, publica poenitentia, raptus alienae sponsae, & incestus cum consanguineis coniugis aut sponsae adhuc viventis, saltem intra secundum gradum post Tridentinum. Sed hoc impedimentum criminis per diurnam consuetudinem sublatur existimo cum Coninch de Sacrament. disputat. 30. dub. 3. n. 25. contra Rebellium part. 2. lib. 3. quest. 18. n. 23. Si quis vero scrupulosus dispensationem de eo perere velit, adeat Episcopum, secundum Navarr. & DD. communiter apud ipsum lib. 4. constit. 9. n. 5 part. 3. r. 4. res. 159.

Alia etiã dirimunt.

6 Impedimenta DIRIMENTIA antiquitus plura, per Tridentinum redacta sunt ad duo decim, quibus duo alia de novo adiecit; & continentur omnia in his verbis.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen.

Culus disparitas vis, Ordo, ligamen, honestas;

Si sis affinis, si forte coire nequibis,

Si sponsum rapias, si clandestinus inibis.

Ve error.

ERROR debet esse in substantia, ut si quis existimet ducere Bertam, & ducat Angelicam: nam error in qualitate non obstat: nisi qualitas attingat statum libertatis vel servitutis, ut si quis purans ducere liberam, vel liberum, inveniat servam, vel servum, quo casu matrimonium nullum esset ex impedimento Conditionis. Votum debet esse solemnè religiosae professionis, etiam Equitum S. Ioannis non autem aliorum. Vide verb. Religiosi Milites n. 4. & monachus, qui post votum emissum matrimonium iniret, incurteret ipso facto excommunicationem, etiam de consanguin. & affin. & puniri posset ab Inquisitoribus, ut dicemus verb. Inquisitorum. n. 83.

Conditio, votum solenne.

7 COGNATIO triplex est; naturalis, spiritualis & legalis. Prima dicitur consanguinitas, estque coniunctio multorum per dependentiam; aut ad se invicem, (& dicitur in linea recta, in qua impedimentum confurgit ex omni gradu in infinitum) aut à communi capite (& dicitur linea transversalis, & impedit ad quartum gradum inclusivè) secundum sanguinem. Cognatio spiritualis contrahitur in Sacramentis Baptismi & Confirmationis. Vide verb. Patrinus. Legalis contrahitur per adoptionem alicuius in filium. Est autem duplex; perfecta, quae dicitur arrogatio, quae scilicet adoptatus transit in potestatem adoptantis, fitque eius necessarius hæres, de potestate supremi Principis tantum: & imperfecta, quae retinet nomen generis, qua nimirum adoptatus remanet sub potestate patris carnalis, nec fit hæres necessarius adoptantis testantis, sed tantum iustitiae, atque eam sufficit auctoritas Magistratus. Et quidem in sententia Praepositi in 3. p. quest. 7. dub. 13. n. 109. & aliorum, utriusque adoptionis cognatio irritat matrimonium: quia iura in distinde loquuntur. Sed Sanchez de matrim. tom. 2. lib. 7. disp. 63. n. 8. probabilius tenet, solam cognationem adoptionis perfectae dirimere, & ita interpretanda esse iura, quia in re poenali restringi debent: praesertim, quod periculum incontinentiae ex cohabitatione, ait D. Th. fuisse motivum huius impedimenti statuendi, non procedit in adoptione imperfecta, in qua adoptatus non habitat in domo adoptantis. Et in hac sententia est ipse D. Thom. in 3. part. quest. 37. art. 2. ut colligitur ex ratione citata, quam assignat. Ex quibus Ludovic. de S. Iuan de matrim. quest. 6. artic. 11. dub. 2. conclus. 4. docuit, ex adoptione imperfecta oriri solum impedimentum impediens, quod tamen etiam negat Ochagavia de Sacram. tractat. 3. quest. 58 num. 5 part. 4. tract. 4. resol. 120. & part. 9. tract. 6. resol. 54.

Cognatio naturalis.

Spiritualis.

Et legalis.

Qua oritur ex adoptione perfecta.

8 Porro hoc impedimentum nascitur inter ipsum adoptantem, & adoptatum, & filios nepotesque adoptati usque ad quartum

quartum gradum; inter filios adoptantis & adoptatum, & inter uxorem adoptantis & adoptatum, uxoremque adoptati, & adoptantem, cap. *unic. de cogn. leg. 7.* Inter ipsos autem adoptatos nullum est impedimentum: quia cum raro plures adoptari soleant ad hoc iura non respexere, nec extendi debent, ut contra Ledesm. *de matrim. quest. 57. artic. 3.* Rebellius *p. 2. lib. 3. quest. 7. concl. 3. nu. 12.* Addeas, inter adoptatum & filiam illegitimam adoptantis non esse impedimentum, *p. 4. tr. 4. ref. 21.*

Crimen homicidii vel adulterii, vel utriusque.

9. **CRIMINA** matrimonium dirimentia quatuor sunt. Primum, si adulter promittit adulteræ se illam ducturum mortuo viro. Secundum, cum vir, & femina conveniunt ad occidendum Coniugem, ut inter se contrahant, & de facto occidunt. Tertius, cum vnus coniugum occidit alterum animo contrahendi cum adultero, etiam ignorante. Quartum, cum quis post matrimonium ratum cum vna, contrahit, & consummat cum alia sciente. De primo habetur cap. *significasti. de eo. qui duxit uxorem. Ec. de secundo. cap. laudabilem. de conuers. coniug. de tertio in cap. super hoc. de eo. qui polluit per adult. & de quarto. cap. veniens, & c. propositum. de eo qui duxit. Ec. Porro primum Sanch. *dis. 79. num. 10* tenet contrahi ab adultero, etiam si promissio coniugij sit ficta. Henriquez *verò lib. 12. cap. 14. num. 3.* probabiliter etiam docet, debere esse seriam item mutuam & reciprocam, & Laymann. *lib. 5. tractat. 10. part. 4. c. 10. num. 4.* debere esse puram, aut purificatam ante coniugis mortem: suspensa enim, & quæ pendet ex futuro eventu, non dicitur simpliciter promissio, *part. 3. tractat. 4. resol. 198.* Sed si habuerunt intentionem occultam, non contrahitur impedimentum, sed si occidat cum animo contrahendi cum vna ex filiabus Titij, contrahitur impedimentum cum omnibus. Sanch. *part. 9. tractat. 7. resol. 25.* Secus si fide promissit eam ducere. Hurtad. *ibid. resolutione 26.* de taciturnitate dissentiunt DD. *Ibid. 5.* Sed sic obiter. Incurrit *verò* adulter promittens coniugatæ*

Intentio occulta non inducit impedimentum, si occidat cum animo contrahendi cum vna sorore non potest contrahere cum nemine.

matrimonium post mortem viri, etiam si ignoret hoc esse impedimentum, *p. 10. tr. 13. ref. 51.*

10. Impedimentum **DISPARITATIS CVLTVS** est inter duos, vnū Baptistarum, alium non item. Si vterque Christianus sit Baptistarum, sed vnus Catholicus, alter hæreticus, matrimonium non est invalidum, sed illicitum. Si coniuges infideles conuertantur, debent in suo matrimonio, non contra ius naturæ contracto, permanere. Si verò alter conuertatur requirere debet alterum, an conuertatur etiam vel e, aut cohabitare absque Creatoris assensu, & si tenuat, contrahere potest prohibito; quia primum Matrimonium solutum est. Si autem aded distet, ut commodè requiri non possit, Sanchez *lib. 7. disp. 74. n. 12.* nihil ultra requirit inquit, nam moraliter certum est, quòd nolit conuertari & lares relinquere. Pontius *verò lib. 7. c. 8. n. 12.* requirit dispensationem Pontificis, vterque probabiliter, *p. 3. tr. 4. ref. 264.*

11. Coniug. verò infidelis, qui coniugem conuersum sequi non vult, potest secundum Sanchez *disputat. 77. numer. 6.* ad aliud matrimonium transire: quia nullo iure id sibi prohibetur: non enim sæculari, quia nullum est: nec Ecclesiastico, quia ad illud non tenetur. Peccare igitur contra ius naturale, & diuinum, violando leges prioris matrimonij, quia coniugem conuersum sequi tenebatur, at matrimonio dissoluto, nil superesse, quo ab alio contrahendo prohibeatur. Sed aduersus Sanchez insurgit Pontius *n. 25. ex cap. si infidelis 18. quest. 2. & ex D. Thom. in 4. d. 37. quest. 2. artic. 5. ad 3.* aitque in iure citato Ecclesiam non id decernere, sed solum promulgare pœnam violati matrimonij, & veræ fidei infideliam de iure diuino. Vtraque etiam sententia est probabilis, *par. 3. tractat. 4. ref. 263.*

12. Iam verò matrimonium Catholicum cum hæretico, vel infideli non esse ita malum intrinsecè, docuerunt Sanch. *disput. 72. nu. 5.* Filiuccius, & alii, ut nulla circumstantia licitum reddi possit. Et Pontius *in append. cap. 6.* id procedere inquit,

Cultus hæreticus in Christianum, & non Christianum.

Non tamè Catholicum cum hæretico.

Nam horum matrimonii non est omnino illicitum ex quacunque causa.

inquit, etiam si in aliquo casu adesset periculum perversionis, si magna aliqua & eximia id postulet causa, augmenti nimium & propagationis Ecclesie, tranquillitatis eius status, aut liberationis catholicorum, qui sub aliquo haeretico Principe detinentur oppressi. Nam exponere se periculo peccandi ex magna & urgente causa non est peccatum, non enim amatur periculum, sed illud ingens bonum, quod absque tali periculo acquiri non potest. Ita ille ex D. Thoma, Cajetano, & aliis, *part. 3. tr. 4. resol. 269.*

Item Vis.

13. † Impedimentum vis est, quando alter conjugum contrahit ex metu; nam tunc etiam si interius consentiat, matrimonium est nullum. Vide *verb. Metus, à n. 7.*

Ordo Sacer.

14. † Impedimentum ORDINIS confurgit ex Ordine sacro ante matrimonium suscepto, eo quia habet votum castitatis adnexum. † Sed advertite, quod si sacer Ordo per vim, & metum susceptus sit, omnes DD. cum Sanch. *de matrimon. tractat. 2. lib. 7. disput. 29.* dicunt matrimonium non dirimere, quia votum adnexum non est validum, c. *per latam, de iis, qua vi, &c.* Solus Pontius contrarium docet ex multis *lib. 7. cap. 29. num. 3* faretur tamen, sic ordinatum dignum esse dispensatione, *part. 3. tractat. 4. resolutione 193.*

Ligamen.

15. † Impedimentum LIGAMINIS confurgit ex Matrimonio rato, & multo magis consummato: qui enim vivente conjugum cum alio contraheret, non contraheret valide. † Et idem juris esse ait Coninch *de Sacrament. disput. 2. 4. dud. 6. num. 53.* cum quis secundo contrahat mortuo primo conjugum, quem tamen putat esse vivum; quia is non habet veram intentionem contrahendi, cum non possit serio intendere id, quod existimat impossibile. Quod tamen negat Sanchez *tom. 1. lib. 2. disput. 33. numer. 2.* quia talis persona est legitima, & revera habilis ad contrahendum, & intendit contrahere quatenus potest. Et affert paritatem de Baptismo haeretici, qui si habet intentionem Ecclesie, verè baptizat, quamvis Baptismus rem irritoriam putet. Pontius has opiniones conciliat

Summa Diana.

lib. 4. cap. 23. num. 1. & primam procedere inquit, quando conjux impotentis & impotentiae conscius contrahere velit contra fas, & jus: nam hic non est similis haeretico baptizanti, qui scit se posse facere quod intendit, id est facere quod intendit Ecclesia, ille non item. Secundam vero, quando impedimentum ignoraret, vel conditionatum consentium eliceret, v. gr. *quamvis de jure non possim, si tamen foris contrahere possim, consentio*: nam cum haec conditio sit de praesenti, & revera purificata, matrimonium debet consistere. *part. 3. tractat. 4. resolutione 293.*

16. † Impedimentum justitiae publicae HONESTATIS oritur ex sponsalibus, aut matrimonio rato cum consanguineo conjugis. De sponsalibus id habetur in *cap. unic. de spons. in 6.* de matrimonio rato colligit Abbas in *c. sponsum de spons.* argumento à minori ad majus. Igitur qui sponso dicit cum aliqua non potest, ea vivente, vel mortua, contrahere cum consanguinea in primo gradu post Tridentinum *sess. 24. cap. 3.* qui vero contrahit, prohibetur usque ad quartum gradum inclusivè. † *part. 9. tract. 6. resol. 13.*

17. Non solvi hoc impedimentum ait Sanchez *tom. 2. lib. 7. disput. 65. num. 21* si sponsalia communi consensu solvantur: quia remanet post mortem, quae est major sponsalium dissolutio. Sed hoc argumentum non est firmum: nam idem mortuo sponso, sponsalia non dissolvuntur; quia ille praesumitur decessisse, vel saltem debuisse decedere cum ea voluntate, cum qua contraxit sponsalia: in nostro autem casu adest voluntas expressa dissolutionis sponsaliorum. Ideo contrarium dicendum puto cum Rebelio *part. 2. lib. 3. quest. 14. numer. 3* ubi adducit pro hac sententia declarationem Cardinalium *part. 3. tract. 4. resol. 222.* Et etiam oritur hoc impedimentum ex matrimonio nullo, dummodo non sit ex defectu consensus. Valentia *part. 9. tract. 6. resol. 50.*

Ex matrimonio nullo non ex defectu consensus.

18. † AFFINITAS, si oriatur ex matrimonio consummato, seu ex copula

Affinitas.
Naa
licita,

licita, dirimit matrimonium usque ad quartum gradum inclusive: unde mortuo conjugē, non potest quis contrahere cum consanguineo illius intra quartum gradum: si verò oriatur ex copula fornicaria, non excedit secundum gradum: ut qui fornicariē cognovit mulierem, nō possit ejus consanguineam in primo, vel secundo gradu in matrimonium ducere.

*Qua non ori-
tur ex matri-
monio rato.*

† Quae verò requirantur ad contrahendam affinitatem, consule nos supra verb. *Affinitas*, ubi diximus, requiri copulam carnalem. Ex quo nunc inferimus cum Gutierrez cap. 54. num. 23. & aliis contra Præpositum in 3. part. 9. dub. 11. num. 88 ex matrimonio rato, & non consummato non oriri impedimentum affinitatis, sed solum honestatis: ac proinde pro ejus dispensatione non esse solvendum Datariae duplum, nec cognoscentem consanguineam uxoris nōdum cognitae, incurtere excommuni. *Clem. un. de consang. in. Ratio autem est, quia propinquitas sanguinis verbis, dicitur, non efficitur, ut declaravit Pius V. in Bulla. Ad Romanum, & sacra Congregatio apud Rebell. n. 109 & Farinac. in sess. 44. cap. 3. part. 6. tract. 8. resol. 25.*

*Et impoten-
tia perpetua.*

19. SI FORTE COIRE NEQUIBIS duplicem impedimentum, si nimirum conjux aut inepta habeat instrumenta generationis, aut omnino non habeat. Debet autem ineptitudo esse perpetua. † Sed

*Cum qua nō
valet matri-
monium, etiam
ad castē vi-
vendum.*

20. Nota primò, quod impotentes impotentia perpetua non possunt nubere, ne in ordine ad castē vivendum quidem: nam de intrinseca matrimonii ratione est traditio potestatis ad usum, & copulam conjugalem, quam impotentes tradere non possunt, eum non habeant: nec possunt matrimonii, vel alterius Sacramenti, aut contractus rationem essentialē ad suum ipsorum arbitrium immutare. Accedit Bulla Sixti V. edita anno 1587, declarans, matrimonia spadonum, vel eunuchorum prorsus eviratorum cum quibusvis mulieribus sive scientibus, sive ignorantibus, esse, & semper fuisse irrita. Et ita docet Henriquez lib. 12. cap. 8. num. 1. & ex recentioribus

Sylvius in add. ad 3. part. quest. 58 art. 1. quest. 2. & alii communiter. (Ex quibus rectè ait Lugo de Sac. pœn. disput. 16. sect. 6. n. 338. in Confessione eunuchi explicandam esse circumstantiam, impotentiae, non solum in peccato fornicationis, sed etiam in peccatis internis contra castitatem, si non præscindunt à malitia contra naturam, quam talis circumstantia superaddit, juxta dicta verb. *Delectatio, num. 3.* Licet dubitet Filiucius, an talis circumstantia mutet speciem. part. 6. tract. 6. resol. 35.) Non est tamen improbabili contraria sententia, quam ex cap. consultationes. & c. requisisti, de frig. & malef. & ex D. Thoma, Paludano, & alii docet Pontius lib. 7. à cap. 55. Et ejus fundamentum est, quia, cum superveniēs impotentia perpetua matrimonium jam contractum nō dirimat, signum est aptitudinem ad generandum non esse materiam necessariam matrimonii: deficientem enim materia necessaria, omnia sacramenta deficiunt. De essentia ergo matrimonii solum esse mutuum animorum conjunctionem in naturalem vitæ societatem eum diversitate sexus: quod totū reperitur in matrimonio spadonum, & in hoc matrimonio præberi dominium corporis, esto non adsit aptitudo ad generandum, quae est propter usum, nec esse novum in his, quorum usus distinguitur à dominio, traditionem solius domini posse esse integram materiam contractus independentem ab usu. Et respondet ab argumenta contraria. part. 4. l. 4. resol. 75.

*Licet valere
dicat Pontius*

21. Nota secundò, quod mulier nubēs cum impedimento extraordinariae arctitudinis, ob quod usui maritali inepta redditur tenetur si absque periculo mortis, aut gravis, & periculosa infirmitatis, potest pati incisionem, & apta fieri. Sibi enim imputet, quod sibi ante nuptias nō prospexerit. par. 3. in add. res. 3. §. Hoc supposita. Si verò ipsa ex se apta sit ad copulam, vir autem ejus inveniatur ineptus propter extraordinariam genitalium magnitudinem, vel debilitatem, non tenetur pati incisionem, etiam si commode possit, quia cum defectus sit ex parte

*Et mulier
inepta propter
arctitudinem
tenetur le-
vem incisio-
nem pati.*

viri

Secus, si defectus oriatur ex superfluitate viri.

virī ipsi incumbit remedium adhibere, & se aptum reddere, præsertim quod talē incisionem virginalis horret natura, nec facile patitur honestas. Sic Ochagavia de sacr. tr. 3. q. 69. n. 16. & cum eo Pontius Hurtad, & alii contra Megaliū in prompt. tom. 1. v. corruptio. virginis, n. 5. caput autem ex litteris, & c. fraternitatis, de frig. & malef. loquuntur in primo casu. Quid ergo agendum si id contingat? Respondeo, si nulla est spes claustra rumpendi, matrimonium solvi debere, quia nullum est; nec in contractu jus ulli acquisitum est, celebratus est enim sub conditione tacita, quod conjuges apti sint, non simpliciter in ordine ad eorum sexum, sed ad hanc conjugem in particulari, unde si vir, alioqui aptus in ordine ad aliquam aliam mulierem, ineptus sit in ordine ad hanc uxorem, aliās ex se aptam, quamvis hæc possit per levem incisionem apta fieri etiam in ordine ad improporcionatum virum, non acquirit in corpus ejus dominium, nec ipsa incisionem pati tenetur: sed matrimonium dissolvi debet, si autem infra triennium sit spes claustra rumpendi; id tempus expectari debet de jure Pontius lib. 7. cap. 62. num. 2. p. 3. tr. 4. ref. 101. & in addit. secund. ref. 3. & p. 11. tr. 5. ref. 9.

Item Raptus.

22. † Et supradicta duodecim impedimenta sunt de jure antiquo, duo quæ sequuntur, addidit Tridentinum sess. 24. c. 6. Unum est RAPTUS. nam inter raptorem, & raptam, quamdiu est sub potestate raptoris, nō potest intercedere matrimonium validum. † Quod intelligendū est, si raptus fiat causa contrahendi matrimonium, non si fiat causa libidinis. Ita Sanchez t. 2. l. 7. disp. 13. n. 4. & declaravit S. Congr. apud Mazillam. Quamvis contrarium doceat, & aliam declarationem adducat S. v. matrim. n. 9. Item nisi apta consentiat, nam secus non confurget impedimentum, esto quod injuria parentibus inferatur. Sanch. nu. 3. contra S. ubi sup. quia Concil. solum respexit libertati nuptiarum, ne scilicet virgines nubere cogerentur. p. 3. tr. 4. ref. 261. nec habet locum hoc impedimentum, si mulier rapiat vicum. p. 10. tr. 16. ref. 83.

In ordine ad matrimonium.

23. Alterum Concilii impedimentum est, si matrimonium sit clandestinum. Debet enim celebrari coram Parocho, & duobus testibus, ut dicemus V. Matrimo-
nium quoad Parochum, & testes. Hic solum addo duo. Primum est: Pont. li. 5. c. 9. & alios docere, quod ubi Concil. non est receptum; ibi matrimonium absque Parocho, & testibus contrahi possit, non solum ab incolis, sed etiam ab advenis, licet eō accedant animo sic contrahendi, mox in dōmicilium reverturi, quia lex generalis non obligat personas, nisi dependenter à loco, in quo recipiatur: unde Itali v. g. in Gallia non tenentur legibus Concilii: & eo procedentes etiam hoc animo, uterentur jure suo, quia talis transitus ob talem finem non est prohibitus, ac proinde nec dolum, aut fraudē adhiberent. l. nullus videtur 55. de reg. jur. & l. cum creditor. ff. de furtis. Sed contrarium docet Sylv. v. matrimonium 8. & declaravit Sac. Congreg. an. 1628. apud Zypdum lib. 4. tit. de spons. & matr. c. 5. p. 6. tr. 7. ref. 19.

24. Alterum est, impedimenta juris antiqui quæ per Trident. sublata sunt, censeat à Zypd. tit. de congreg. spir. conf. 1. sublata, etiam ubi Concil. non est receptum, & promulgatum, nam promulgatio Romana, quæ sola ad onera non fuit sufficiens, sufficiens fuit ad juvamina, & ad tollenda onera, quia ad hoc ob jus libertatis multo pauciora sufficiunt, quàm requirantur ad onera imponenda. Et credendum est, Concilii intentionem fuisse ubi servari per omnia temporum, & locorum injuria non permittit ibi observari debere, & posse saltem possibiliter, nam extrà Italiā raræ sunt provinciæ, in quibus quoad omnia sit receptum. Quam sententiam licet non esse improbabilem existimen eū Præposito in 2. 2. q. 95. disp. 1. dub. 7. num. 27. ejus tamen judicium ad Sac. Sedem, sacramq; Interpretum Congreg. remitto. p. 6. tr. 8. ref. 26.

Et hæc sunt matrimonii impedimenta, quibus Princeps laicus non potest aliud superaddere, ut dicemus V. Statutum laicalemum 4. Qui autem in illis valeat dispensare, V. Dispensare dictum est.

Nnn 2

25. Raptus

Et defectus Parochi & testium. Sed an hoc impedimentum, ubi Tridentinum non est receptum, habeat locum in peregrinis locorum subjectionum.

Et an illorum incola adhuc deinceps impenitentis, juris antiqui per Tridentinum sublatis.

Raptus commissus à femina, nec ipsa consentiente non est impedimentum.

25. Raptus commissus à femina si rapiat juvenem per suos ad contrahendum cum illo non est impedimentum, & est probabilis: Sanchez. & alii p. 10. tr. 16. ref. 83. irritat tamen sponsalia. Cornejo, & alii ib. §. Sed sic obiter, & non dicitur raptus, si puella consenserit invitis parentibus. Mart. à S. Joseph, & alii ib. §. Nota hic etiam. Vide verb. matrimonium.

I N C E N D I U M.

Nec pater familias.

1. Quando casu, vel fortuito incenditur domus conducta, non tenetur conductor, ad resarciendum, cum neque de culpa levissima tenetur, cum nemo quaeritur comburere, vel sua bona. Ulpianus. Unde si famulus, qui fidelis semper extitit, & semper pro tali putabatur, & fuit causa incendi, non tenetur pater familias ad damnum domesticorum, secus autem si talis non erat; & si pars domus que comburitur destruat, non tenetur ad restitutionem. Turrian. p. 9. tr. 7. ref. 31.

2. Si stabularius ignem, aut candelam in stabulo, focaria in culina, lotrices in lavatrina, aut tale quid deliquerunt. Pater familias de damno tenetur, nisi, ut dixi, famulus ille pro fideli, aut diligenti reputatus fuerit. In quo casu non tenetur Pater familias. Sic Berlichius.

3. Adverte res in incendio petulantibus non haberi pro derelictis.

I N C E S T U S.

Incestus est illicitus concubitus inter consanguineos, vel affines in gradu prohibito, sive sit affinitas carnalis, de qua V. Affinitas, sive etiam spiritualis, aut legalis, juxta dicta V. Impedimenta p. 3. tract. 4. ref. 140. §. Non reticeam. An coitus inter masculos cognatos, sit incestus, & an incestus in diversa linea, & gradu sint ejusdem speciei. Vide V. Circumstantia à num 18.

Aliqui prius in primo, aut secundo gradu, impedit vi-

2. Incestus cum consanguinea uxoris in primo, aut secundo gradu, impedit vi-

rum à jure petendi debitum, in aliis gradibus non item, quia de his jus canonici non disposuit. Pontius lib. 7. cap. 13. num. 6. contra Comitolium lib. 1. quest. 138. num. 2. part. 3. tr. 5. ref. 19. part. 11. tract. 5. ref. 38.

3. Potest autem talis vir ad debitum dispensari ab Episcopo, & à Confessario potest ab Episcopo, & à Confessione Regulari secundum Lezanam tom. 1. Episcopo. v. Affinitas, num. 4. & 5. deputato tamen Et à Confessione superiore monasterii specialiter (quasi sario Regulari deputatio durat ad libitum superioris, & ri per quodam per ejus mortem spirat) in Sacramento dam privilegium. Confessionis, & in Religionis domibus ac Ecclesiis tantum. Idque ex quodam privilegio concessio Monachis Monasterii S. Benedicti Congregat. Vallisoletan. Olim poterant hoc ipsum etiam extra Confessionem, extra propriam Ecclesiam, & probabiliter etiam absque deputatione, ex oraculis Julii II. & Pii V. apud Rodriguez tom. 1. qu. 63. art. 1. ut docuimus, part. 3. tract. 2. ref. 14. & part. 5. tract. 13. resol. 46. in fine. Sed hodie hæc oracula non suffragantur, stante decreto S. D. N. Urbani Alias felicis an. 1631. omnia oracula revocante, parte 6. tractat. 8. resolut. 32.

I N D U L G E N T I A.

1. Indulgentia est remissio pœne temporalis pro peccatis actualibus debita extra sacramentum facta ex thesauro Ecclesiastici dispensatione. *Indulgentia quid?*

2. Indulgentias concedere possunt Papa, Cardinales, Episcopi, & Legati Pontificis, & Papa quidem plenarias, perpetuas, & per totum orbem; reliqui 40. tantum dierum (præter Cardinales, qui concedere possunt 100. dierum) temporaneas (præter Legatum, qui concedere potest perpetuas c. fin de off. leg.) & uniuscuique in sua diœcesi, legatione, & provincia. Concilium generale, Capitulum sede vacante, Prælati inferiores Episcopo, etiam Episcopali jurisdictione gaudentes, aut Archiepiscopi, Indulgentias concedere non possunt Ita Faber in 4. d. 19. quest. un. disp. 38. c. 5. num. 148. *A quibus concedi possit?* *A quibus non?* *An*

Et an concedi possit vi-
conuetudini?

An verò possint ex præscripta consuetudine? Negat Sotus in 4. l. 22. quæst. 1. arc. 4. quia concedere Indulgentias est relaxare pœnas Deo debitas, quod absque ipsius, vel ejus Vicarii potestate, fieri non potest. Saltem igitur requiritur consensus Pontificis tacitum. Non est tamen improbabilis sententia Abbatis num. 2. arg. c. cum contingat, de foro comp. quod potestas concedendi Indulgentias acquiritur possit per consuetudinem; quia id docet cõmunis sententia apud Sanchez lib. 4. cap. 38. num. 21. mor. de potestate dispensandi vota, & juramenta, quæ dispensatio solvit eodem modo animas in foro Dei. Vide Layman lib. 5. tr. 7. cap. 4. num. 3. p. 5. 12. ref. 21.

Ad indulgentias concedendas requiritur causa pia.

3. † Requiritur autem ad concedendas Indulgentias causa pia. † & quidem secundum Suarez tom. 4. disp. 54. sec. 3. n. 5. & communiorem, proportionata Indulgentia, ut pro parva causa non liceat concedere magnas. Valentia tamen tom. 4. disp. 7. quæst. 20. punct. 1. Reginaldus tom. 1. lib. 7. c. 12. num. 137. contrarium non improbabili-ter sustinent. Eisque videtur favere D. Thomas in supplem. quæst. 25. art. 3. dum dicit, quaecumque causam in Dei honorem, & Ecclesiæ utilitatem urgentem ad Indulgentias concedendas sufficere. Adverte autem ex Sæv. indulgentia num. 1. quod si Papa Indulgentiam absque causa concedat, non erit invalida. p. 5. tr. 12. ref. 10.

Indulgentia profunt omnibus fidelibus etiam hæcumenis. Etiam defunctis.

4. † Profunt verò Indulgentiæ omnibus Christianis, tam vivis, quam defunctis, si utrique sint in gratia, ut dicemus, cum de requisitis num. 1. † & quidem etiam defunctis hæcumenis: quia hi susceperunt Baptismum in voto, & sunt capaces Beatitudinis: potestque pro illis offerri sacrificium. Ita contra Præpositum in 3. p. q. 14. dub. 3. n. 28. Granada in 3. p. contr. 12. tract. 15. disp. 6. num. 2. qui addit, doctæque probat, Indulgentias prodesse catechumenis etiam vivis part. 1. tract. 12. ref. 9. Defunctis verò non solum profunt per modum impetrationis secundum liberam Dei acceptantis voluntatem, ut docuit Layman ubi sup. c. 7. n. 33. Sed certo, & infallibiliter, ut do-

Et quidem certo, & infallibiliter.

cet Acosta in Cruci. quæst. 191. & alii, quia satisfactio Christi, & Sanctorum sufficit etiam pro illis, & de hac re extare Christi promissionem, constat ex perpetua Ecclesiæ traditione, & verbis illis Matthæi 16. quodcumque solveris, &c. Nec audiendus est Cajetan. in opusc. to. 1. tract. 10. quæst. 1. & tract. 16. quæst. 5. qui hanc doctrinam limitat ad illos defunctos, qui id in vita sibi meruerunt per pietatem, & curam erga alios defunctos. Nam defuncti non communicant suffragia propter merita, sed solum ob statum gratiæ, ut ibid. Acosta part. 5. tract. 12. ref. 8.

Et siue in vitam pii erga mortuos suæ sint, siue non.

5. † Effectus indulgentiæ est, ut diximus, remissio pœnæ temporalis debitæ pro peccatis. Et plenaria quidem totam pœnam remittit: non plenaria, tantam quantum explicat. † Ita tamen, ut si Indulgentia sit v. g. 20. dierum, non intelligatur remitti 42. dies pœnæ purgatoriæ, sed 40. dies pœnitentiæ præsentis vitæ, & secundariò tantundem in purgatorio, quantum remitteretur per illos 40. dies præsentis vitæ. Faustus de Indulgentiis lib. 2. quæst. 153. & 155. contra Cordubam de indulg. lib. 5. quæst. 32. part. 5. tract. 14. ref. 39.

Indulgentia plenaria delet totam, peccati pœnam temporalem. Non plenaria 40. dierum pœnitentiæ præsentis vitæ.

6. Unde communis opinio apud eundem Faustum ibid. docet, per Indulgentias liberari hominem ab onere implendi pœnitentiam impostam à Confessario modo, ut supra, ut scilicet Confessarius imposuit jejunium 40. dierum liberetur per Indulgentiam 40. dierum: jejunium annum singulis sextis feriis, per Indulgentiam 52. dierum, &c. Solutus Valentia contrarium docuit tom. 4. disp. 7. q. 20. p. 3 ductus ex eo, quod obligatio implendi pœnitentiæ ex Trident. sess. 14. cap. 3. sit juris divini, in quo Summus Pontifex dispensare non potest: ad integritatem enim Confessionis requiritur satisfactio pœnitentiæ: Et alioquin nunquam pœnitentiæ impleretur, cum Indulgentiæ quotidie suppetant. Alias rationes vide apud ipsum, quem postea secutus est Du Vallius in part. 2. tract. de indulg. q. un. art. 8. Sed non ob id recedendum est à communi sententia, nam quamvis pœnitentiæ

Vnde, & liberat ab onere implendi pœnitentiæ sacramentalem.

Non est de jure

de jure divino aliquam satisfactionem ponere debeat: tantam tamen, vel tantam, hanc, vel illam, de jure humano tenetur ponere, ad arbitrium nimirum Confessarii, vel secundum jus. Nec ullum absurdum est, ut notavit Granado *contr. 12. tract. 2. disp. 4. num. 3.* quod nemo pœnitentiam peragat, si nemo ad consequendas Indulgentias impiger est, & in frequens, quamvis optimū sit, etiam obtenta Indulgentia, eam implere; & si præservativa sit, necessarium, *p. s. tr. 12. ref. 3.*

Quid, si destruitur Ecclesia, cui Indulgentia concessa sint?

7. Quando Ecclesia destruitur, Indulgentiæ illi concessæ amittuntur, secundum Laym. *lib. 5. tract. 7. c. 3. num. 5.* quia non loco simpliciter, sed Ecclesiæ conceduntur. Si verò reedificetur in eodem loco, Indulgentia redit (sed de hoc maxime dubitat Lugo *de sac. pœn. disp. 27. sect. 8. num. 131.* quia revera illa Ecclesia est alia, physice, & moraliter, novaque consecrationem requirit. Secus, si dirueretur, & reficeretur per partes. *part. 6. tract. 7. ref. 32.*) Si autem destructa sit auctoritate superioris in pœnam delinquentium, tunc una cum privilegiis etiam Indulgentias amisisse. Quod si destruitur cum pacto, ut reedificetur in alio loco sub eodem Patrono ac titulo, probabile esse, quod etiam Indulgentiæ transferantur. Vide Villalobos *tom. 1. tract. 26. diff. 24. num. 2. part. 5. tract. 12. ref. 20. & part. 16. tract. 7. ref. 32.* Indulgentia autem, quæ conceditur alicui festo, non transfertur cum officio illius festi, ut ait Lezana *tom. 3. v. festi diei num. 13. part. 6. tract. 8. ref. 31.* in fine. Si verò cum officio transferatur etiam festum, & in concessione non fiat mentio diei mensis, sed solum festivitatis, tunc cenleo cum Sylvio V. *Indulgentia 2. si autem, transferri etiam Indulgentiam, quia tunc est dies festus alicujus Sancti, cum ejus officium & festum celebratur.*

ibidem & tract. 2. resol. 31.

Aut festum transferatur cui adnexa est indulgentia?

INDULGENTIÆ

Requisita

1. † **C**ommune est omni Indulgentiæ, primò non acquiri, nisi ab existentibus in gratia, ut supra innuimus. † Nisi quòd si Indulgentiam quis consequitur pro animabus purgatorii, non debet esse necessario in gratia, sufficit enim quod sint in gratia ipsæ animæ, quibus Indulgentiam applicat, & Ecclesia, cujus nomine opus facit, ob quod Papa satisfactionem Christi, & Sanctorum dispensat. Ita Præpositus in *3. part. quest. 12. dub. 10. num. 93. p. s. tract. 12. ref. 38.*

2. † **Q**ui ergo sibi Indulgentiam acquirere vult, si in mortali est, confiteatur, aut si confiteri non potest, conteratur, † nisi sit excommunicatus, qui etiam contritus, est membrum recisum ab Ecclesia, donec absolutionem obtineat. Ita Nugn. in *addit. ad 3. par. quest. 17. art. 1.* Quamquam probabile etiam, excommunicatum, qui absolutionem obtinere non potest, si conteratur & à contumacia recedat, fieri ab Ecclesia Indulgentiæ participem: cum alioqui orare possit in Ecclesia privatim, Jejunare, & alia opera Indulgentiæ præstare, communio verò potest per Confessarium commutari in aliud opus pium *part. ... tract. 12. ref. 13.*

3. Sufficit autem ad Indulgentiam, In gratia autem esse debet ut quis sit in gratia in eo instanti, in quo applicatur, quando nimirum verum est dicere: *Nunc primo completa sunt instanti requisita.* nam Indulgentiæ effectus provenit ex satisfactione Christi & Sanctorum, opera verò injuncta requiruntur solum ut conditio: unde parum refert, quod fiant cum peccato. Ita Granado in *3. part. contr. 12. tract. 5. disp. 2. num. 5. contra Comit. lib. 1. quest. 37. num. 2. part. 5. tract. 12. resolut. 4. §. Notandum.*

4. Imò satis probabiliter, & multum Et probabile piè addit, quod si in aliquo casu pontifex in Indulgentia nec confessionem, casu accedens acc

rem cū obice
illam acqui-
rere, receden-
te fictione.

nec contritionem requirit: vel si requirit, homo bona fide existimat se ritē confessum aut contritum esse, cum tamen non sit, ac proinde Indulgentiam propter obicem non acquirit, recedente postea fictione illam acquirat. Et ratio primo est, quia de pietate Ecclesiæ credendum, est, concedere velle Indulgentiam contritis eo modo, quem quis prudenter putat sufficere, aut confessis confessione valida; quamvis informi Secundò, quia omnia Sacramenta saltem bona fide suscepta, suum effectum sortiuntur recedente fictione: quare idem dicendum est de Indulgentiis, quæ non secus, ac illa habent suum effectum est meritis Christi, & quasi ex opere operato. Tertiò, quia qui opera a Pontifice præscripta adimplevit, habet morale jus ad Indulgentiam consequendam, ac proinde remanet dispensatus ad illam in actu primo, & ablato peccati obice, non est cur illa non consequatur. Hæc omnia Granadus, negantibus Sua, 2 tom. 4. disp. 52. sec. 2. n. 52. Coninch disp. 12. dub. 7. num. 37. & alius, nimis liberalem sit fieri inimico remissionem, objicientibus, p. 4. tr. 4. ref. 94. & part. 5. tract. 12. ref. 4.

Debent etiã
poni opera re-
quisita.
Bona ex suo
genere.

Quamvis ex
circumstan-
tiis fiant mor-
tisera.

5. 7. Secunda conditio ad Indulgentias consequendas prærequisita est operum præscriptorum positio: jejuniorum scilicet, Eleemosinæ, Confessionis, &c. & quidem num. 10. diximus non oportere, quod omnia talia opera præstari debeant in gratia. † Debere autem fieri bene moraliter, ait Sylvius in 3. part. quæst. 27. art. 1. quæst. 1. concl. 2. ita quod si fiant cum peccato veniali, ut ob vanam gloriam, non sufficiat. Faber verd in 4. d. 9. quæst. un. disp. 38. cap. 7. num. 214. sufficere inquit, si fiant sine mortali. Et Bellarm. lib. 1. cap. 13. quæst. 3. etiam facta cum mortali valere inquit, si non præscribantur fieri ad placandum Deum, sed in alium finem, puta subveniendi pauperi, aut similem. Nec ineptè quis diceret, opus bonum, etiam si fiat in finem mortiferum retinere aliquid bonitatis, qua Deum placare valeat. Unde dicendum existimo cum Granado disp. 4. num. 10. sufficere, quod opus sit bonum

ex suo genere, licet ex circumstantiis, & in individuo malum sit: nam præcepta divina, & humana implentur per opera ex suo genere bona, licet in individualiter peccaminosa. Nec opus esse, quod opus propter Indulgentiam potissimum efficiatur. part. 5. tr. 12. ref. 5. sed satis esse, in eum finem executioni mādari, licet alius finis æquè, aut magis principaliter intendatur. Ita Granado ubi sup. contra Cordubam qu. 25. ibid. ref. 7. Et probabile est sufficere, quod fiant cum intentione habituali lucrandi Indulgentiam, ut docuit Sanctarell. de Indul. cap. 15. dub. 4. cōtra Cordubam de Indul. qu. 16. qui, sicut ad merendum, ita etiam ad Indulgentiā lucrandam requirit intentionem actualem, nam non est verisimile, quod Papa requirere velit intentionem actualem, quam nec natura Indulgentiæ postulat, nec concessionis verba significant part. tract. 12. ref. 6. Quare Indulgentia plenaria Adriani VI. apud Rodriq. in comp. ref. 77. num. 53. acquiritur à recitantibus tres Ave cum tribus versiculis Angelus Domini, Ecce Ancilla, Et Verbum caro, ad sonum campanæ post solis occasum, quamvis ignorantibus tali operi talem Indulgentiam esse concessam. part. 4. tract. 4. ref. 24. Datur etiam in implendis operibus levitas materiæ, quam qui relinquit, non propterea non lucratur Indulgentiam, quia parum pro nihilo reputatur. Unde ait Trullench in cruc. lib. 1. § 1. dub. 15. num. 1. quod si iniungatur pro Indulgentia una Missa audienda, quia audire relinqueret minimam partē, adhuc Indulgentiæ fieret compos. part. 5. tract. 5. ref. 7. & iterum tract. 12. ref. 23. Et quando Pontifex Indulgentiam concedit ex justa causa, & opus aliquod requirit solum ut conditionem, tunc qui idem opus diverso cobatu, devotione, &c. ponūt, æqualem nihilominus Indulgentiam consequuntur, quia Indulgentia habet effectum suum ex opere operato, unde cum præscribitur eleemosyna indefinita, tantum Indulgentiæ acquirit qui dat unum aureum, quantum qui dat centum. Aliàs enim falsum esset, quod Indulgentia tantū valet quāsi sona.

Et non est
necesse quod
fiant princi-
paliter ob in-
dulgentiam.

Imò proba-
biliter suffi-
cit intentio
habitualis.

Et, si operum
relinquatur
minimum,
nihil obest.

Nec maiora
opera facien-
tes, plus In-
dulgentiæ ac-
quirunt.

Ita

Ita Bossius *sect. 4. cas. 21. §. 1. n. 38.* contra Polaubrum *sect. 42. num. 57. part. 5. tr. 12. resol. 8.* Adverte etiam quod si duo Pontifices facientibus certum opus tali die concederent unusquisque 40. dies v. g. Indulgentiæ, tunc facientes semel illud opus eo die, lucrarentur 80. dies indulgentiæ. Secus verò si uterque opus exigeret nullo alligatum tempore, quia tunc unusquisque exigeret opus independentè ab alio. Ita Granadus *tract. 6. disp. 2. num. 8.* Quamvis sine ulla distinctione affirmet Nald. *num. 5.* acquiri posse varias Indulgentias per idem opus & Coninch neget *dub. 9. num. 42. ibid. resol. 11.* Hæc de operibus in communi, In specie verò.

In specie de precibus suffi- 6. Quoad preces, quando in Bulla non **cit quacumque oratio ad mentē Papa quocumque modo, lingua & quantitate** determinatur, sufficit orare juxta mentem Pontificis, quascumque orationes recitando, quacumque lingua, Latina, Italica, Gallica, & c. solitarie, aut alternatim, cum socio: sedendo, stando, & c. operato, vel discooperato capite, longè, vel breviter. Quamvis consulendum sit omnibus, ut quantum fieri potest, devotè ac prolixè orent Bossius *de jubil. sect. 4. cas. 17. num. 15. part. 5. tractat. 12. resol. 33. Rodrig. in Cruo. §. 7. num. 2.* putat orationem requiri vq̄alem, quia Ecclesia non præcipit actum internum, sed externum. At

Etiam mentalis. Trullench *ibid. lib. 1. §. 6. dub. 2. num. 7.* æquè probabiliter ait sufficere mentale, si solum dicatur, orandum esse; quia oratio mentalis, oratio propriissime dicitur, & cæteris paribus, potior est vocali, & magis fructuosa. Et respondet ad rationem Rodrig. *ibid. ref. 44.*

Elemosyna etiam, sufficit quacumque, si non dicatur portione ad facultates. 7. Quoad Elemosynam, si non determinatur sufficit etiam quacumque, etiam unius oboli, nec pensanda est habitas personarum: quia ad veritatem profertur, cum propositionis indefinitæ quælibet singularis sufficit. Ita Rodrig. *num. 4.* contra Navarrum *in comm. de jubil. notab. 31. num. 34. p. 5. tract. 12. res. 14. & 31. §. Dico igitur.* Quam doctrinam aliqui apud Bottonum *in observ. super bull. Sixti V. fol. 196* extendunt etiam ad casum, quo elemosyna faciendâ præscribitur juxta facultatem: nam aliàs nemo certus esse posset

se esse Indulgentiam consecutum, cum difficillimum sit scire, quanta elemosyna cuicumque facultati respondeat. Adde, quod Reges, & Principes deberent dare aliquot leucorum millia, & sic Indulgentiæ consecutum nimis difficultis redderetur. Cumque Pontifex hæc elemosynam certæ fabricæ Ecclesiæ se applicare velle significet, si danda esset ad facultatem proportionum, colligeretur summa plurimarum Ecclesiarum fabricæ suffectura, quod Papam intendere, non est verisimile. Quam sententiam docet etiam Bossius *cas. 21. num. 30.* cum hac limitatione, ut unusquisque det elemosynam consuetam, v. gr. Princeps, qui consuevit dare unum aureum, det unum aureum; Baro qui duos julios, det duos julios, & c. *ref. 14. cit. §. Sed quid.* Pauperibus verò Sanctarellus *c. 7. dub. 1.* ait elemosynam commutandam esse in aliud opus pium, sicut infirmis jejunia, & c. Sed Fernandez *part. 3. c. 7. §. nu. 8. 3.* ait, sibi videri, mens Pontificis esse, quod qui elemosynam præbere non potest absque ulla commutatione Indulgentiam consequatur. Et stando in prima sententia, sufficit obolus, ut ait Bossius *num. 4. & 5.* ubi *num. 6.* addit, sufficere, quod pauper curet, ut elemosynam pro se alius præbeat. *ibid. res. 15. & 31.* Vide etiam *V. Jubilæum, num. 8.*

Quid de pauperibus.

8. Quoad Confessionem, quandoam requiratur ut opus injunctum, & an tunc requiratur in eo, qui habet solum venialia, vide *V. Bulla Cruciatâ, num. 15.* & *V. Jubilæum, num. 12.* Regulariter verò, si aliud non exprimitur, Confessio & Communio censentur exigi ad ponendum hominem in gratia Dei, ait Turrianus *in select. part. 2. disp. 31. dub. 64.* unde si sint duæ Indulgentiæ duobus immediatis diebus consequendæ, quam utraque confessionem, & communionem requirit, satis esse quod quis confiteatur, & communicet in primò, dummodo in secundo reperiat in gratia. *part. 4. tr. 4. resol. 166.*

Et quid de Confessione & communione?

9. Cæterum conetur quisque ex opinionibus supradictis eligere probabiliores aut tutiores; nam si quis uteretur opinione

Et an ad acquirendam indulgentiam

Satisfit operari cum opinione probabilis?

probabili, quæ in re non esset vera, secundum Faustum lib. 2. quest. 64. non acquireret Indulgentiam: quod enim in aliis materiis dicitur, sufficere, quod quis operetur ex opinione probabilis, in materia de Indulgentiis deficere. Vide etiam Bossium sect. 4. cas. 8. num. 5. p. 5. tr. 12. ref. 32.

Denique in hoc Regno & ubicumque est Bulla Cruciatæ, nulla indulgentia acquiritur sine Bulla.

Aus publicari potest absque licentia Commissarii gratuitas

10. Denique in locis Cruciatæ ad omnem Indulgentiam requiritur Bulla, exceptis Indulgentiis Regularium pro ipsis Regularibus tantum. Nec ulla Indulgentia publicari potest sine licentia Commissarii. Qui tamen nec ipse, nec ejus notarius potest quicquam in tali executione accipere, ne jure laboris quidem. Vide V. Commissarius, num. quinto. Et multo minus accipere aliquid possunt pro eadem executione officiales laici, etiam sub colore laboris impensæ. Id quod pro omnibus rescriptis papalibus ordinavit Serenissimus Rex Philippus II. in Epistola ad Excellentiss. de Terra moy, cui subscripsit totum sacrum Concilium. Et procedit præcipue in indulgentiis, quæ sunt res spirituales, & Papa eas annullat, si pro earum publicatione aliquid sumitur. part. 5. tract. 13. resolutione 71. §. Unde à fortiori.

Clausula apponi solita in indulgentiis. Volumus autem,

11. Nota hic duo: Primum, quod quando Summus Pontifex in concessione alicujus Indulgentiæ apponit illam clausulam (*Volumus autem, quod si alias Christi fideibus dictam Ecclesiam visitantibus aliquam aliam Indulgentiam perpetuam, vel ad tempus nondum elapsedam duraturam concesserimus, presentes nulla sint*) intendit tantum excludere similem Indulgentiam pro eodem Sancto, &c. propter dictionem, *aliam*, quæ est repetitiva ejusdem qualitatis, quæ immediata fuerat expressa; non autem alias, quæ eidem Ecclesiæ in honorem alterius sancti, v. g. concessæ fuissent. Lezana v. clausula n. 25. & alii par. 6. tr. 8. ref. 22.

Et si granum quinque sanctorum amissum inventatur, videtur

12. Secundum, quod stante Rubrica Indulgentiarum quinque Sanctorum, in qua dicitur, quod si amittatur granum, possit pro alia vice aliud subrogari, si quis grano amisso, & in ejus vicem

Diana, Summa.

alio substituto, granum primum inveniret, Indulgentia non priori, sed subrogato affixa remaneret, quia verificata fuit conditio, ut possit eligi secundum, & ex quo huic applicata fuit, in priori cessavit. Turtius tamen erit, utrumque retinere. In illa autem applicatione sufficit actus mentalis, quia non est concessio Indulgentiæ, & sic actus jurisdictionis; sed sola deputatio grani, tamquam conditio à Papa requisita ad hoc, ut ab ipso talis Indulgentia illi grano concessa sit. Lugo de Sac. poenit. disp. 27. sect. 8. §. 3. num. 150. part. 6. tract. 7. ref. 33.

13. Potest confessarius imponere parvam poenitentiam poenitenti ascripto alicui confraternitati pro acquisitione indulgentiarum prædictæ confraternitati concessarum. Gobat & alii, & hanc indulgentiam lactantur Christi fideles, quamquam eam ignorant. Molina, & alii, & hoc pro confessariis scrupulosis.

14. Qui accipit facultatem ab alio, quam à Papa applicando indulgentias non potest alteri concedere, ut applicet, quia delegatus non potest delegare, & probabilibus. Dian. ibid. c. 2. & qui habet facultatem à Pontifice mortuo, & adhuc eas potest applicare, & possunt acquiri indulgentiæ cum medalia mortuo ab aliquo accepta Marchant. & alii ibidem, & ita exterus à diœcesi si ante imaginem Beate Mariæ ad quam Episcopus 40. dies indulgentiæ orantibus concessit gaudet eisdem indulgentiis; sed si imago transfertur de illa Diœcesi Marchant. ibid. in fine. p. 11. tr. 2. ref. 50.

15. Valet indulgentia, etsi causa ob quam data fuit non sit omnino sufficiens, si modo Pontifex prudenter censeat esse sufficientem sive finalis sive impulsiva sit, Gobat. & alii ibid. resolut. 3.

16. Oratio facienda pro lucrandis indulgentiis alicujus diei debet esse continua unius horæ, non autem supplicationes, vel processiones, & desinit dum sol occidit sequentis diei: cum inquam incipiunt à vespere Sabbati durant per totam Dominicam usque ad planè occasum Solis: unde datur parvitas mate-

Indulgentia remanere affixa grano in termino substituto.

Ascripto alicui confraternitati pro indulgentiis in gaudendis indulgentiis potest imponi parva poenitentia.

Delegatus non potest delegare ad concedendas indulgentias. Mortuo Papa adhuc delegatus potest applicare indulgentias.

Gaudet exterus indulgentiis concessis ab Episcopo alicui imagini, Semodo Pontifex prudenter censeat esse sufficientem sive finalis sive impulsiva sit, Gobat. & alii ibid. resolut. 3.

Valet indulgentia etiam quando causa non sit sufficienter

Durant usque ad occasum solis.

Potest Superior mortuo religioso habente auctoritatem applicandi medalia indulgentiarum applicare Solis Sanctis canonizatis.

Perit quando imago vel crux deperditur.

Requiritur presentia medalia, &c.

Eidem grano plures indulgentia possunt applicari. Mortuis in eorum articulo possunt applicari à clericis, & laicis.

Per Bullam Cruciatam applicantur per se ipsam. Non valet indulgentia concessa in Ecclesia vel altari in quibus sunt alia concessa.

Etiam in opere inuncto, ut si relinquatur tantum Ave Maria ex inunctis non lucratur indulgentia. Gobat. & alii. *ibid. ref. 4.*

17. Utrique opinio est probabilis, quod Religiosus habens facultatem dispensandi medalia cum applicatione indulgentiarum si nondum omnibus applicaverit; & moritur; potest Superior conventus illas applicare, & dispensare: tenent Gobat. & alii; contrarium sentit. Dian. & alii sed isti magis negativæ adhærent. *ibid. ref. 6.*

18. Indulgentiæ non possunt applicari nisi Sanctis Canonizatis, non autem beatis. Amicus & alii. *ibid. ref. 8.*

19. Medalia, rosarium &c. quibus applicata sunt indulgentiæ nec deperduntur, quando imago Sancti vel, crucis amplius videri non potest; Sed in Cruce Caravaccia si frangatur hasta superior ita, ut non sit amplius Crux Caravaccia nec est indulgentia. Peliz. & in applicatione indulgentiarum necesse est, ut medalia, vel rosarium sint presentia: ita Lezan. & alii, hæc applicatio Aluitis fieri quando ipsi à Papa acquirunt cum hac conditione aliis communicandi. Amicus, & eidem grano, vel imagini plures benedictiones applicari possunt. Quintanad. *ibid. ref. 9.*

20. Indulgentia applicanda mortuis in eorum articulo, non solum potest applicari à confessario, verum etiam à Clericis, & laicis, ut alibi dictum est. Diana, & alii, sic per bullam Cruciatam, quæ non est applicanda à nemine, sed virtute bullæ lucratur; & in applicatione tam pro mortuis, quam pro vivis, & si sunt absentes possunt applicari indulgentiæ. Gobat, & alii *ibid. ref. 10.*

21. CLAUSULA: DUM MODO ALIAS NON CONCESSIMUS, intelligitur de eodem die, & altari, non autem de aliis diebus: sed per Urbanum VIII. declaratum fuit 2. Martii 1642. quod illud volumus intelligatur, quod si in eadem Ecclesia, vel Altari aliæ indulgentiæ perpetuæ, vel ad tempus sint concessæ presentis sunt nullius valoris, *ibid. ref. 11.*

22. Indulgentiæ vivis concessæ non possunt applicari mortuis nisi in concessione exprimat in Bulla. Dia, & alii *ibid. ref. 12.* & celebrans in peccato mortali in altari privilegiato, & applicat indulgentias animæ pro qua offert sacrificium, illa anima acquirit indulgentias, ut alibi de altari privilegiato dictum, quia gratia necessaria est accipientibus, & non dantibus. Quintanad. & alii *ibid. ref. 13.* & communicans se in peccato mortali pro anima purgatorii liberat eam eo modo quo acquiritur Jubilæum. Pellizatus, & alii *ibid. §. Sed non deseram.*

23. Per diversos actus possunt adipisci diversas indulgentias, & si opus sit, vel non sit iterabile possit quis eodem opere plures indulgentias acquirere, sicuti communicans, vel celebret cum diversis medaliis tot animas liberat. communiter DD. *ibid. ref. 14.*

24. Si quis lucratur indulgentiam plenariam non remanet liber pro adimplenda pœnitentia sibi à confessario inuncta. Dian. & alii p. 10. *traçt. 12. ref. 46.*

Concessa vivis non potest applicari mortuis. Celebrans, & se communiens in peccato mortali acquirit indulgentiam pro mortuo cui applicat.

Diversis actibus possunt acquiri diverse indulgentia. In eodem opere possunt acquiri plures indulgentia. Tenetur adimplere pœnitentiam inunctam, quamquam lucratur indulgentias.

I N E B R I A R I.

1. **S**E scienter inebriare peccatum est, & secundum Vigiers c. 2. de temper. *dub. 3. num. 26.* sic intrinsecè malum, ut nec ex mortis metu licitum fiat. Ait namque August. *sermon. 232.* Etiam si inebriari an ad hoc veniretur, ut tibi diceretur: *Au liceat ex metu mortis?* aut morieris; melius erat, ut carotua sobria occideretur, quam per ebrietatem anima moreretur. At Lessius *lib. 4. c. 3. dub. 4. num. 31.* contrarium in hoc tenet, & probabiliter, ut ait Laym. *lib. 3. sect. 4. num. 5.* nam si id licitum est ad pellendum, vel arcendum morbum, cur non etiam ad vitandam mortem comminatam; nec enim satisfacit responsio Cajetani, quod ebrietas non ordinatur per se ad hoc sicut ad illud, nam metus mortis excusat etiam ea peccata, quæ ad tale periculum non ordinantur per se, qualia sunt manum vel digitum sibi

sibi præscindere, jejunare supra valetudinem, ex virtute abstinentiæ; vesci fungis, & cibis noxiis, bibere copiam vini eliquati, etiam cum periculo febris, & similia, quæ quemadmodum cum adhibentur ad vitandam mortem, non sunt contra virtutem, ita nec contra virtutem erit immoderatus potus ob eandem eausam: quia sicut ad mortem, etiam ab extrinseco imminentem arcendam corporis sanitatem lædere licet, ita etiam in eundem finem licebit, usum rationis ad modicum impedire: sic exigente obligatione custodiæ, quam horum omnium habet homo, ob bonum totius.

Ad Divum Augustinum respondet Lessius, eum illud asserere propter ea, quæ conjuncta per accidens esse solent; & responderi etiam potest eum loqui in casu, quo ebrietas sub metu mortis præciperetur in ordine ad violandam virtutem temperantiæ, & in contemptu ipsius. *p. 6. tract. 7. ref. 44.* An alium inebriare liceat ad aliquod malum vitandum, Vide *V. Scandalum, n. 4.* An conjux conjugi ebrio debitum reddere teneatur, Vide *V. Vxor num. 3.*

Qua pacta
ebriorum sint
peccata in se?

Vel in causa?

2. Petes: An facta mala ebriorum imputentur, & sint peccaminosa? Respondeo, in se non esse peccata, quia non sunt voluntaria; sed esse quosdam effectus peccati præcedentis, quando nimirum voluntarie quis se inebriavit. Vasquez *tom. 1. in part. 2. disp. 94. à cap. 2. contra Sotum in 4. distinct. 12. quæst. 1. artic. 7. Qui disp. 227. c. 3. num. 11. notat, multa dicta, & facta ebriorum etiam prævisa, non esse peccata, ne in causa quidem, qualia sunt contumelia, blasphemia, perjurium, infidelitas, quia contumelia ab ebrio in hominum existimatione non censetur injuriosa, & blasphemia, & alia recensita non sunt peccata, nisi scienter fiant: nam qui non videt, falsum esse quod jurat, non est perjurus. Sed circa blasphemiam, infidelitatem, & perjurium, contrarium tenet Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 1. c. 16. num. 44.* Omnes tamen latentur actus ebriorum lædentes proximum in vita, aut bonis, esse peccata, falsum in causa.*

3. Adverte autem quoddam in sententia *Et quid si Soti*, quod actus ebriorum sint peccata *ebrius post in se*, si ebrium antequam hi actus se *ebrietatem, quantur, pœniteat data causa efficacis, malum in ce- malum postea sequens non erit pecca- ptum in ebri- tum in se*, quia voluntarium intercessum *etate, non po- fuit per pœnitentiam. Unde, si antequam test præver- seque- retur, confessus esset data causa, tere.* non teneretur postea confiteri damno- rum sequentium, ut ait idem Sotus *ubi sup. Imò Henriquez lib. 5. c. 5. n. 5. in glossa litt. H. putat, quoddam si illi effectui adnexa est incommunicatio, ebrius illū præver- tens per pœnitentiam non illam incur- rit. Quod licet Sanchez non admittat ubi sup. num. ult. in omnibus, admittit tamen in peccatis solius oris; in his enim si fiant ab ebrio, etiam voluntaria in causa non incurri excommunicationem, si quæ ad- nexa est. p. 3. tr. 6. ref. 52.*

I N F A M I A.

1. Infamia parvorum non nocet filiis, *Non nocet filiis.* Ine possint ordinari, & sint irregu- lares; nisi id jure decretum sit. Sic filii latellitum infames non sunt; secus vero filii, & nepotes parentum, violentas manus in Cardinales injicientium *ex ca. Felicis in 6. & filii proditorum crimen læsæ majestatis committentium, part. 10. ref. 26. tract. 11. Nec sunt infames filii carnificum ex eodem capite, quia nulla infamia contra ipsos est decreta in jure; sic Megala, & Palao; nec filii publice flagellatorum; licet ipsi, ut & damnati ad triremes ex causa famosa irregulares ex infamia sint. ibid.*

2. Vile officium inducere infamiam communiter D. D. sentiunt. Tamen Palao *Tom. 6. d. 3. punct. 20. numer. 6. & Corneio in 3. part. tract. 3. Irreg. cap. 8. dub. unic. quæst. 2. probant nullum officium inducere infamiam, nisi id jure cautum est de officio histrionum juxta, 2. 1. & 2. §. aut Prator. iunctis duobus seqq. ff. de his qui notantur infamia. Et licet hoc verum non sit, putat tamen Marchin contra Bonacin, Infamiam in uno loco posse*

Villissimum
omnium
officium.

000 in alie

In alio infamen non esse, & sic nec irregularem eo titulo si infamia ista facile non sit perventura ad locum, in quo tunc habitat, nec reversurus sit ad locum antiquum; quibus conditionibus in illo loco poterit ordinari, *ibid. v. Sed si inquiras.*

Sententia
Iudicis in-
auxritur

3. Ego id statuo: sententia iudicis incurrit infamiam, & irregularitatem. Secundo: jure ipso respectu aliquorum criminum, quæ enumerat Sylv. hæc sunt perjurium in iudicio, simonia, sodomia, improbum fœnus, id est, ubi usuræ usurarum exiguntur, sacrilegium, duellum, crimen læsæ majestatis, esse fautores hæreticorum, hæresis, &c. Sed hæc crimina debent esse publica: nec hæc infamia emendatione tollitur, sed dispensatione. *Ibidem.*

Tollitur
emendatione
triennial de-
licti.

4. Infamia facti tollitur emendatione trienniali delicti. Infamia juris Canonici à Pontifice tollitur: juris civilis à Principe sæculari tolli potest. Infamia etiam tolli potest ab Episcopo, si infamia oritur à delicto, in quo potest Episcopus dispensare: quale est juxta plures, adulterium, & illo alia minora: licet alii existiment solum posse dispensare cum sic infami, ut ordines exerceat, non verò ut ad ordines promoveatur. *Ibid. v. Quoad tertium.* Tandem per baptismum tollitur infamia orta ex delicto, quæcumque sit secundum Bonacin & Basiliæ. Ego tamen dico eum Corneio, hoc intelligi, si ille qui baptizatur infamis esset ex jure civili, & subiectus etiam esset Principibus infidelibus. Nam Judæus, v.g. subditus Principi Christiano, & ante baptismum flagellatus publicè, infamis etiam post baptismum esset, & ideo irregularis, dum à Principe Christiano illa infamia non tolleretur.

21

I N F I R M U S.

1. Infirmus excusatur ab obligatione je-
junii. Vide *Iejunium, num. 18.* Et Sa-
cerdos infirmus à recitatione Officii, *quoad iem-
nium.*
Vide V. *Hora canonica, à num. 10.* Officium
2. Infirmus in periculo mortis tene-
tur confiteri, Vide V. *Confessionis, num. Confessionã.*
14. & communicare. Vide V. *communi-
cationis, num. 9.* An etiam extremam Un-
ctionem suscipere, Vide V. *Extrema Un-
ctionis, num. 1. & 2.* Et *Unctionẽ
extremam-*

I N G R E D I.

Monasteria.

† DE ingressu ad Monachandum, *Ingressi Mo-
vide infra V. Ingressi Religio-
nasteria Mo-
nem.* Hic sermo est de clausura quoad *nialiam.*
egressum, dictum *CA V. Clausura.*

1. Prohibitum est ergo omnibus, tam *Viris, & mu-
viris, quam mulieribus in monasteria
Monialium, & mulieribus in mona-
steria virorum, ingredi, vel admitti, &
intrañtes ultra casus necessarios, & sine
licentia, peccant mortaliter, & contra
hunc excommunicationem Papalem, Sub mortali.
quam etiam incurrunt Superiores utri-
usque sexus admittentes vel ingredi per-
mittentes sub pretextu facultatis papa-
lis. Religiosi autem absque tali pretextu
admittentes, incurrunt ipso facto suspẽ-
sionem à divinis, privationem officiorũ,
& inhabilitatem ad alia in posterum ob-
tinenda ex variis motibus diversorum
Pontificum, præsertim Gregorii XIII.
& Pii V. de quibus inter alios Bonacina
*de claus. quest. 4. & 5. Sanchez in opuscu-
lor. lib. 6. à c. 16. & Suarez, tom. 4. de relig.
lib. 1. à c. 10. † Qui tamen, cum in c. 7.
num. 8. ait, fœminarũ ingressum in Mo-
nasteria virorum, secluso scandalo, pra-
vo sine, &c. non esse mortalem, eo
quia nullo jure statuitur, non est ad-
mittendus; nam Bulla Pii V. clarè loquitur,
& posita est in Bullario, Nec simi-**

liter

liter admitti debet Laymann; dum *lib. 4. tract. 5. cap. 12. num. 4.* dubitat, an fœmina ingrediens absque prætextu licentiæ, mortaliter peccet, & quia prohibitio Pii V. lata est in eas, quæ prætextu licentiarum monasteriorum pacem turbabant, & sic illum non admittit Bonacina *q. 5. punct. 3. num. 1. part. 4. tract. 4. ref. 179.* nam idem Pius vivæ vocis oraculo, contrarium declaravit Cardinali Cibello, apud Quarantam *verb. Monasteria.*

Qualis esse infirmitas monialis pro ingrediendo Confessario cum licentia.

2. Necessitas autem censetur infirmitas monialis pro ingressu Confessarii ad ipsam audiendam, non solum quando Regula præcipit confessionem, sed etiam quoties ipsa infirma asserit, se tali Sacramento indigere. Portell. *verb. Clausura mon. num. 9.* minime verò electio Abbatissæ, vel Priorissæ pro ingressu Episcopi, vel Prælati Regularis, nisi in casu, quo Moniales in electione discordarent, & timeretur de subornatione: aliter enim electio fieri potest, Prælato recipiente vota extrinsecus per craticulam. Villalobos *tom. 2. tract. 35. diff. 46. n. 12. part. 3. tract. 2. resol. 67. à §. Notandum.* Azor. *tom. 1. lib. 13. cap. 8. quest. 4.* putat esse, sufficientem necessitatem, si nupta adultærii apud virum suspecta ab eo necari formidet, aut si vidua ob majorem honestatem id euperet, ut in Monasterium de licentia Episcopi ingredi possit. Sed quoad nuptam S. Congregatio declaravit Episcopo Salmaticen. talem licentiam ab Episcopo concedi non posse. Portell. *n. 2. ibid. resol. 130.* Quoties verò Confessarius vel alius Religiosus ad audiendam Confessionem, vel in alium finem Monasterium de licentia superioris ingreditur, putò cum Sanch. *in summ. tom. 2. lib. 16. c. 16. num. 46.* ingredi posse cum socio; nam licentia sibi concessa, ratione decentiæ extendi videtur ad socium. Oppositum tamen non improbabiler docuit Bonacina *quæst. 4. punct. 4.* nam ait ipse, sicut non dedecet, Religiosum cum viro Principe agere in cubiculo, socio ad fores manente: idem dici potest, quando ingreditur Monasterium. Finita autem Confessione, statim sicut infra quadran-

Qua valeat etiam pro socio.

tem) ut ait vir doctus apud Villalobos *diff. 49. num. 2.* egredi debet, alias non peccabit mortaliter, *part. 3. tr. 2. resol. 51.* clausuram tamen non violabit, nec censuram incurret: quia hæc lata est contra ingredientes absque licentia, unde non debet ad eum extendi, qui cum licentia ingressus, modicum ea abutitur: est enim constit. ex Gregor. & decretum Tridentini *sess. 25. cap. 5.* de hac re, odiosum, ut ait Suar. *tom. 4. lib. 1. cap. 7. num. 5.* contra Merollam *tom. 2. disput. 1. diff. 7. n. 498.* Et sic docet Sanch. *n. 68. & n. 69.* probabiliter id extendit ad eum, quo quis peracto opere, molimina in Monasterio traheret in malum finem, v. gr. ad fornicandum, contra Bonacinam *ubi sup. n. 22. part. 3. tr. 2. resol. 67.*

Egressoris post confessionem statim Sed non sub censura.

3. Et ob eandem rationem Abbatissa vel Priorissa virum in Monasterium intramittens, etiam in malum finem, non incurretur Abbatissa intro-

4. Licentiam in scriptis, quam pro ingressu virorum in Monasteria Monialium requirit Tridentinum, Bellochius *part. 2. q. 9. n. 162.* censet requiri tantum in foro externo; in interno autem sufficere vocalem. Contrarium tenet Sanch. *n. 30.* Cujus opinio non procedit in casibus ordinariis pro medicis, chirurgis, carpentariis; cœmentariis, & similibus operariis. Nam his dare potest licentiam Abbatissa, ex licentia Prælati, ad majorem cautelam in scriptis. Dixi ad majorem cautelam, quia hæc licentia sufficit si sit vocalis, non enim est licentia ingrediendi, sed facultas talem licentiam concedendi, de qua Tridentinum non loquitur. contra Grass. *in decis. part. 1. lib. 4. cap. 23. n. 6. part. 3. tract. 2. resol. 129.* Et ad ingressum cōfessarii regularis in monasterium exemptum non requiritur licentia Episcopi *p. 10. tr. 16. ref. 42.*

Nec censuram Tridentini, quia hæc lata est contra intrantes tantum *p. 2. tr. 16. resol. 32.* Incurreret tamen ex communicationem Gregorii, quam probabile est, non incurere Moniales subditas; quia in constitutione fit solum mentio de Abbatissis, &c. Rodriguez *qq. reg. tom. 1. q. 47. art. 3.* contra Pilliuc *tom. 1. tr. 15. c. 5. n. 119. ibid. resol. 31.*

Licentia scripta non requiritur ad ingressum operariorum. Nam his dare potest licentiam Abbatissa ex facultate Prælati semel atq; semper concessa.

*Censura, in-
trās in mo-
nasterium oc-
cultē absolvi
potest ab E-
piscopo.
Incurritur e-
tiam censura
cum al. pō-
nis à Religio-
sis admitten-
tibus fami-
nas intra
claustra.*

*Sed omnes
istā censurā
non ligant
infantes.*

*Et in tali in-
gressu excu-
sat parvitas
materia.*

*A Superiore,
& Episcopo
loci danda est*

5. Petes: An excommunicatio intrantis in Monasteriū Monialium, si sit occulta, absolvi possit ab Episcopo? Respondeo affirmativē. Vide *verb. Absolvere, n. 7.*

6. Incurrunt quoque excommunicationem Papalem Religiosi intromittentes fœminas in Monasterii claustra, absolubilem tamen per Cruciatam secundum Rodriq. in *expl. motus Pii V. n. 34.* & à superiore Regulari per privilegia. Incurrunt quoque privationem officiorū, & inhabilitatem ad alia in posterum obtinenda ipso facto, absque alia declaratione, (adhuc tamen requiritur sententia, juxta dicenda *verb. Poena, n. 2.*) & in his dispensare possunt Generales, & Provinciales, ut ait Rodriq. *tom. 2. q. 84. art. 7. contra Grass. part. 1. lib. 4. c. 23. num. 12.* non tamen confessarius per Cruciatam; quia non sunt censuræ, *part. 3. tract. 2. resol. 66.*

7. Nota hic duo. Primum est, quod pena prædicta non ligant infantes docti expertes. hi enim in monasteria admitti possunt, & si sint fœminæ in claustra virorum. (Suar *tom. 2. lib. 6. c. 16. num. 4. part. 3. tr. 2. resol. 67.* Item nec Reges, Reginae, & Cardinales ob eorum excellentiam. Idem Suarez *tom. 4. lib. 2. c. 7. nu. 5. ibid. §. Ad argumentum.* † conerarium postea docuit de Cardinalibus in *part. 5. tr. 2. resol. 20.* quia in dicto Gregorii decreto id Cardinal. ultra casus necessarios prohibetur expressè. †

8. Secundum est, in fractione clausuræ dari parvitatem materiæ, quam Nald. *verb. Clausura num. 1.* dicit esse ingressum, (& idem de egressu Monialis diximus *verb. Clausura num. 5.*) ad duos pedes per breve tempus. Quam sententiã, licet non approbet Homobonus *tom. 1. part. 4. resp. 61.* existimans parvam materiã esse ingressum solius mediæ corporis, quando nimirum corpus manet in limine, partim intra, & partim extra: approbat tamen Merolla *tom. 1. disput. 1. cap. 2. diff. 7. num. 502. part. 5. tract. 5. resolutione 22.*

9. Licentia ingrediendi intra septa monasteriorum confessoribus Regularibus non solum danda est à suo superiore,

verum etiam ab ordinario loci, & hoc solum extenditur ad confessores non ad superiores ordinarios Religionis, ita declaravit Congregatio, *part. 10. tractat. 16. septa Monasterium Monialium. resol. 42.*

10. Personæ perillustres, quæ obtinentur licentiam à Papa aliquoties ingredi septa monasterii monialium cum assignatione matronarum in casu absentia, vel legitimæ causæ: possunt aliam eligere, & variare. Pellizz. *part. 10. tractat. 14. resol. 31.* Sed Dian. tenet quod solum in casu mortis unius posse eligere aliam, & non in aliis casibus, & si in brevi dicatur per tres vices in tribus monasteriis poterit duabus unum ingredi, & semel in uno ex duobus, vel si dicatur in quatuor monasteriis, & breve dicat ter potest semel in quatuor ingredi. Pellizz. *ibid. §. Sed quid dicendum,* & potest semel ingressus transferri in die quo fit aliqua publica præsentatio, *ibid. in fine.*

Mortua assignata non potest alia eligi.

Perillustres possunt cum vicibus concessis ingredi, di in conventibus assignatis.

I N G R E D I Religionem.

Vide *verb. Novitatus, verb. Novitius, & verb. Professio.*

Religionem ingredi tenetur, qui-
cumque id vovit. Potest tamen ingressum differre, ad vitandum scandalū infirmorum, secundum Valentiam. Vide *differe ad verb. Scandalum num. 29.* Item ad occurrendum necessitati sororis in gravi necessitate, & prostitutionis periculo constitutæ, si votum non est emissum pro tempore determinato, secundum Palaum *tom. 3. tractat. 16. disput. 1. punct. 7. §. 5. num. 13.* Imò etiam, si pro determinato, secundum Sanchez in *summ. tom. 1. lib. 4. cap. 20. num. 31. 32.* & Trullunch in *Decalog. tom. 1. lib. 2. cap. 2. dub. 23. n. 10.* quia, ait Sanchez, providere tali necessitati est opus tantæ charitatis, ut secundum prudentis arbitrium, videatur majus Dei obsequium, quam præsentaneus Religionis ingressus. Et quamvis Palaus objiciat, non esse illud sororis levamen

men actum majoris virtutis, nam alioqui votum in tale subsidium commutari posse propria auctoritate, & non obstante tali necessitate. Religionis ingressum esse licitum, etiam secundum Sanchez, & idem capacem obligationis voti; nihilominus in casu occurrente consulerem dilationem ad aliquod tempus, vel ad majorem cautelam recursum ad Episcopum, qui juxta dicta *verb. Episcopus*, in tali casu dispensare potest, *part. 6. sr. 7. resol. 54.*

Non tamen uxorem ducere cum intentione ingrediendi ante consummationem.

2. Altrictus voto Religionis non potest matrimonium contrahere; animo Religionem ingrediendi infra bimestre, ante consummationem, quia exponeret se periculo fraudandi votum, videretur quoque illudere Sacramento: & non leuem sponsam inferret injuriam, quæ non posset alteri nubere, donec ipse profiteretur. Est communis opinio apud Sanchez *de matrim. lib. 1. disputat. 43. num. 7. & 10. ubi num. 6. bene notat*, contrarium non esse improbableem, cum sponsus de jure post matrimonium contractum possit infra bimestre uxorem relinquere, & ad Religionem transire; si enim id sponsæ injuriosum non est, nec erit injuriosum eam ducere eo animo. Quod potiori jure procederet contra Cuchum *lib. 5. cap. 12. num. 20. si quis uxorem duceret eo animo absque voto. part. 3. tr. 4. res. 81.*

Et si post votum defloraret puellam sub promissione conjugii, hac promissio nulla esset.

3. Petes primò: An qui post votum hujusmodi defloraret puellam sub promissione conjugii, teneretur ad votum potius, an ad matrimonium? Respondet Lessius *lib. 2. cap. 10. dub. 4. numer. 32.* & alii communiter, teneri ad matrimonium, & probabiliter: nam obligatio promissionis conjugii cum defloratione, cum sit justitiae, solvit obligationem voti, quæ est Religionis. Præsertim quia eam solvit quoque superveniens necessitas patris, quæ solum ponit in filio obligationem charitatis, *part. 3. tractat. 4. resolut. 203. & 280.* Sed probabile quoque est, teneri ad votum, ut docuerunt Navarrus, & Rodriquez, quos citat, & sequitur Laymann *lib. 5. tract. 10.*

part. 1. cap. 2. numer. 5. quia promissio facta puellæ post votum non tenet, utpote domini in suum corpus Deo præacquisti per votum. Ex quo patet ad argumenta. Dices: Tenetur saltem puellam ducere ratione damni illati, sicut qui deflorasset absque voto sub ficta conjugii promissione. Respondeo, negando paritatem nam qui fictè promittit, tenetur promittere ex animo: qui verò promittit post votum, promittere non potest: unde paritas solum currit cum eo, qui puellam deflorasset absque ulla promissione, qui non teneretur illam ducere ob damnum illatum, *part. 3. tract. 4. resol. 280 §. Sed contrariam, & part. 5. tract. 14. resol. 38.* Probabile quoque est, quod ait Pontius *lib. 6. cap. 12. numer. 19.* tale teneri primò ad conjugium, & postea infra bimestre Religionem, nondum consummato matrimonio intrare, quia sic utramque obligationem impleteret, *part. 3. tract. 4. resol. 203. §. Notandum.*

4. Petes secundò: An dispensatus in voto Religionis ratione infirmitatis, cessatur dispensatus etiam si convalescat? Et respondeo negativè. Affirmativam tamen sententiam docent nonnulli, cum quibus *verb. Dispensatio, num. 5.* diximus, cessante causa dispensationis, non cessare ipsam dispensationem. Et hanc sententiam tenent novissimè Auctor casuum conscientiae Bonon. *casu 1. fol. 35.* & Zambellus *verb. dispensatio, n. 5. part. 6. tract. 7. resol. 43.*

Si autem in voto ratione infirmitatis dispensaretur, dispensatio censeretur data pro tempore infirmitatis.

5. Religionem ingredi potest uxortus, si uxor etiam ipsa recipiatur in monasterium, aut si senex sit, (id est annorum secundum Riccrum sexaginta; secundum Sanchez quinquaginta: nam mulier anno 50. sterilefcit ut vir sexagenarius, &c. aut secundum Pontium deficiat in robore, valetudine, &c. judicio Episcopi) in sæculo manens voto castitatis se astringat, *cap. cum sis, & cap. apol. de convers. conjug.* In quibus juribus cum de utroque conjugate sermo sit, potest etiam uxor ingredi Monasterium, viro Religionem (etiam S. Joann. Hierosol. ut docet Pontius *ubi infra, n. 1. contra Sanch.*

Conjux uterque Religionem ingredi potest simul.

Vel convenire, ut unus ingrediatur, altero manente in sæculo cum voto castitatis.

Si senex sit, lib. 7.

lib. 7. disputat. 32. num. 4. Vbi infra §. Non desiam.) ingrediente, vel si senex sit (id est annorum 60. aut secundum Bonaciam quæ 3. punct. 4. n. 12. ætatis, quæ ex prava valetudine annis 60. respondeat, &c.) manente in sæculo cum voto castitatis, ut docet Pontius lib. 9. cap. 12. nu. 3. quamvis neget Hurtadus de matrimo. disp. 11. diff. 9. num. 8. Debet autem conjux in hoc casu ab Episcopo licentiam impetrare: quamquam Pontius dicat, talem obligationem extinctam esse per contrarium usum, part. 4. tractat. 4. resolutione 73.

Si verd alter 6. Petes, An uxor hæretici damnati & illorū dampnatus esset postea reconciliati, si nolit illum recipere debeat ingredi Monasterium? Affirmativè respondet Simanca tit. 40. n. 16. & testatur de communi: in favorem nimirum fidei (ad piscandos facilius de hæreticos lacu hæreticos) & matrimonii, in quo divorcium Matth. 19. licitum est, ob fornicationem carnalem, ergo non ob spirituale post emendam cum perversionis periculum jam cessaverit. Ego verd teneo cum Mendoza de fide vol. 1. disput. 76. sect. 6. §. 206. & 207. & aliis multis, per sententiam hæresis declaratoriam, remanere conjugem jure cohabitandi, & debitum petendi privatum in poenam hæreticos, absque alia declaratione: nam cohabitare cum viro dampnato tamquam hæretico est insuave, & infame; & cum Judex private hæreticum possit omnibus bonis, private etiam potest jure, quod habebat in conjugem: uxor igitur dampnati tamquam hæretici remanet solum ligata vinculo matrimonii, non tamen tenetur illum quantumvis reconciliatum in domum recipere, Nec propterea tenetur ingredi in Monasterium: nam hoc nimis durum esset, & in favorem hæretici, qui in sæculo liber maneret. Et hæc omnia contra Barbosam in rub. 2. part. num. 21. & 22. ff. solut. matrimo. procedunt, etiam si sententia non sit publica, sed intra privatos parietes, nam posita sententia hæresis, & induto reo habitum pœnitentiæ, statim emergunt pœnæ hæreticorum. Sic Fagundez in decalog. tom. 1. lib. 4. cap. 8. n. 11.

Item procedunt de viro, si uxor ut hæretica damnata fuerit: habet enim ex presam de jure facultatem ingrediendi Religionem, & consequenter etiam manens in sæculo sacris initiatus, quia status Sacri Ordinis, & Religionis propter solemne, & perpetuum castitatis votum æquiparantur, & cum hæc sit gratia, in favorem viri Catholici ampliari debet. Et ita etiam tenet Fagundez loc. cit. numer. 21. contra Angles, Lopez, & alios penes ipsum numer. 12. part. 6. tract. 7. res. 25.

7. Parentes cogere possunt filias suas impubes intrare monasterium, puberes non item. Vide verb. Pater num. 2. Et quidem ad habitum suscipiendum ex Rodriquez, Naldo, & novissimè Vecchio disput. 52. dub. 9. num. 16. puella impubes non ad monachandum. Nam ad monachandum. Sed spontanea admitti potest; quia ex terminari, quod puella habitum suscipere debeat duodecim annos excedere. Sed Suarez id negat, & Medina de Sacram. cont. lib. 4. contr. 9. cap. 4. testatur, se illi decreto interfuisse, & Patres Concilii nihil minus cogitasse; sed solum decernere voluisse, ut puella pubes ante habitum susceptionem examinaretur de libertate, juxta dicenda verb. Professio, n. 2. part. 4. tr. 2. res. 47.

8. Nota hic, quod donatio facta ante ingressum Religionis, tenet, non obstante Trident. in sess. 25. cap. 16. ubi disponit, quod donatio Religiosi non aliter valeat, quam si fiat infra bimestre proximum professioni; nam loquitur de Novitio, ut §. Congregatio apud Menoch. in addit. ad lib. 2. de arbitr. jud. casu 436. n. 3. part. 3. tr. 2. res. 55.

9. Nota etiam, quod si illegitimus auctoritate Principis aut Magistratus legitimatus in sæculo, Religionem ingrediatur, non manebit dispensatus ad officia Religionis, quia talis dispensatio non pertinet ad laicum. Portell. verb. Illegitimus num. 5. Qui etiam num. 6. Idem docet de Sacerdote illegitimo dispensato in sæculo ad beneficium parochiale. p. 3. tr. 2. res. 102. §. Nota.

10. Dare aliquid pro receptione ad habitum

habiturum Religiosum, est Simonia. Sed an hoc procedat in habitu Religiosorum Equitum, vide *verb. Simonia, num. 7.*

INJURIARE.

Licet injurianti, respondere, mentiris.

1. Vide *verb. Contumelia.* Hic solum confirmamus, quod à nobis dictum est. *verb. Compensare, num. 4.* Quod obijcienti crimen falsum, vel occultum; liceat respondere, *mentiris*, nam quidam Theologus id negat, afferens exemplum Christi, qui à Pharisæis laceratus illa contumelia, *Demonium habes, non respondit, mentimini, sed Ego demonium non habeo.* Probat etiam: quia hæc responsio cum inferatur post contumeliam, non habet rationem defensionis, sed potius vindictæ. Nos verò dicimus, optimum quidem esse, quod sequamur exempla Redemptoris, respondendo, *non sum*; non tamen ad id teneri: & illud *non sum*, esse etiam velatam mentitam, cum autem injuria sit expressa, posse propulsari expressè per verbum *mentiris*: quod in tali casu ex circumstantia actualis defensionis patet non esse offensivum, sed defensivum. Et sanè Theologi cum Mendoza in 2. 2. volum. 2. disp. 170 §. 14. n. 119. dicunt, quando blasphemus obijcit Deo mendacium, quod aliter refelli non potest, pertinere ad Religionis virtutem, respondere ei, *mentiris*, quod signum est, hoc verbum non esse sic intrinsecè malum, ut aliquando honestari non possit. Præsertim, quod talem injuriam probare possim mendacem in judicio, & ut talem ad punitionem adigere. Et sic tenet Hur, *rad. ubi supr. & alii. pars. 6. tr. 6. resolutione 16.*

INQUISITORES.

Inquisitores de jure communi.

1. INQUISITORES de jure communi debent esse annorum quadraginta *Summa Diana.*

Clem. nolentes, de heret. & si minores eligentur, electio esset nulla. Ita Zabarella num. 3. Sed cum hodie Inquisitores Italiae creentur à DD. Cardinalibus Inquisitio. Romanæ de scientia Summi Pontificis, parum curandum est de ætate. Ita Farinacius de heret. quest. 186. num. 51. Qui verò creantur à Generali Inquisitore Hispaniæ, sufficit, si attingant annum trigessimum, ex privilegio Summi Pontificis. Ita Zanardus part. 1. cap. 6. quæstione 12. Quæ etiam ætas sufficit in eorum Commissariis. Ita Molina tom. 5. tractat. 5. disputation. 28. numer. 23. part. 4. tractat. non. 8. resolutione 54.

2. Inquisitores secundum Zanardum parte 2. cap. 6. quest. 12. debent esse magis Theologi, quàm Jurisperiti, quia debent de propositionibus hæreticibus judicium ferre. Ad processum verò & examen adhibere possunt peritos Consultores, &c. At Simanca tit. 4. num. 3. testatur, experientia jam in Hispania compertum esse, quod commodius sit, Inquisitores Jurisperitos eligere, quàm Theologos. Et certè ipsi plura facere debent ut Jurisperiti, quam ut Theologi. *part. 4. tract. 8. resolutione 52.*

3. Inquisitores extorquentes pecuniâ prætextu officii Inquisitionis, secundum Suarez de cens. disp. 23. sect. 5. num. 2. incurrunt excommunicationem *Clem. 2. de heret.* Advertit tamen Sanctarellus de her. cap. 40. dub. 5. num. 26. aliquos contrarium docere, & multis rationibus probat, Inquisitores in dicta *Clem.* non includi. Stando autem in sententia affirmativa, puto cum Bonacina tom. 3. disp. 2. q. 10. punct. 10. non incurrere excommunicationem, si accipiant pecuniam spontè, etiam prætextu officii, oblatam: procurent aut extorqueant prætextu mutui, dati, crediti, &c. vel titulo etiam officii, extorqueant mutuum, &c. *resol. 4. tract. 8. resol. 28.*

4. In Hispania secundum Scacciam de jud. lib. 1. cap. 87. num. 12. Inquisitores, alique S. Officii ministri, non solum pecuniam, sed neque esculenta & poculenta. *An Inquisitores incurrant excommunicationem extorquentes pecuniâ prætextu S. Officii? Et quid si accipiant spontè oblatam. Procurent titulo Mutui? Crediti, &c.*

Etiam extorquendo sub prætextu S. Officii.

Et quid de
esculentis, &
poculentis?

ta accipere possunt sub pœna excommu-
nicationis, privationis officii, restitution-
nis dupli, & aliis. Et sub iisdem pœnis
tenetur minister revelare, si alium mini-
strum hoc accepisse sciat. Alibi tamen
ubi hæ prohibitiones non extant, escu-
lenta, & poculenta non rejici, *part. 4. tit. 8*
resol. 8.

Inquisitores
non proceden-
tes contra
hæreticos lu-
cri, vel pravi-
alterius affe-
ctus causa,
incurrunt
excommuni-
cationem.

Minime, si
excommunicata-
te, &c.
Sicut non in-
currunt irre-
gularitatem,
si remittant
familiares
reos ad judi-
cem laicum,
quando non
gaudent im-
munitate.

Sed in hoc
casu bonum
esset, consu-

5. Inquisitores omittentes procedere
contra hæreticos odii, rancoris, vel lucri
causa, incurrunt excommunicationem
supradicta *Clem. §. verum*, à qua, extrà
mortis articulum, à solo Romano Pon-
tifici absolvi possunt. Non ita, si proce-
dere omittant propter timorem, vel ad
evitanda scandala. Ita *Locatus in pr. verb.*
Inquisitor num. 19. part. 4. tract. 8. resolu-
tione 37.

6. Inquisitores remittentes reos fami-
liares Judici laico, in casu quo non gau-
dent privilegio fori, non incurrunt irre-
gularitatem: nam *Judex Ecclesiasticus*,
ut notat *Vanshel in cap. si iudex laicus*,
de sentent. excommuni. in 6. tenetur id fa-
cere, quoties ad ipsum defertur à Judice
laicus incedens in habitu clericali. Id
quod etiam faciendum præcipitur in
Concordia: quia nimirum Inquisitores
tunc non damnant, nec jurisdictionem
committunt, sed remittunt causam ad
iudicem laicum, qui aliàs erat illius
competens. Ita *Suarez de cens. disput. 47.*
sect. 1. num. 10. & alii. Et probatur à for-
tiori, quia *Judices Ecclesiastici & In-*
quisitores tradentes, brachio sæculari
degradatum, vel de hæresi convictum,
non fiunt irregulares, cum ex *cap. no-*
vimus, & *cap. si iudex de verb. sign.* tum
ex *Bulla Gregorii XIV.* in qua Ponti-
fex eum iudicibus tradentibus reos in
casibus exceptis brachio sæculari, non
dispensat, sed declarat non incurrere
irregularitatem. Quod ait *Gambacurta*
de immunit. Eccl. lib. 2. §. 8. in cit. capite
Inquisitores, & Episcopos ab irregulari-
tate excusari ex vi præcepti Aposto-
lici mandantis reos tradi, & simul ir-
regularitatem tollentis, posset quis
negare: nam secundum *Suarez & alios*
excusantur, quia non sunt causa proxi-
mæ cooperantur ad mortem. Manifesta-

tor autem malefactoris tunc incurrit ir-
regularitatem, *cap. tuanos, de homicidio, inquisitorem.*
quando esset accusator, vel testis neces-
sarius ad cognitionem causæ, vel hoc fa-
ceret ut minister justitiæ. Sed his, non
obstantibus, in casu occurrenti consule-
rem, ut Inquisitores non remitterent
absque consultatione Supremi Inquisi-
toris, *part. 4. tractat. 2. resolut. 101.*
Quid quando tradunt brachio sæcu-
lari reum hæreticum? Vide *verb. Inquisi-*
torum, n. 254.

INQUISITORVM IVRISDICTIONIO Qualis.

7. Inquisitorum jurisdictionem esse de-
legatam, tener *Narbona in 3. part. re-*
comp. lib. 4. tit. 1. leg. 20. Gloss. 22. num. 79.
Zanardus in direct. Theolog. part. 2. præ-
1. cap. 6. & alii. Portocarrero in Alleg-
super compet. Jurisdic. inter Inquisit.
Ministr. regales numer. 48. & alii esse or-
dinariam. Utraque vera opinio est pro-
babilis. Imò utraque vera. Nam in se
& à principio est delegata: accedit ta-
tamen ad conditiones ordinaria. Vel, ut
rectè ait Moura opusc. 1. de ensalmis, &
incant. sect. 3. cap. 1. num. 6. quoad utili-
itates ordinaria; est ordinaria, & quoad
utilitates delegata delegata. Non pla-
et distinctio Barbose in l. Prator §. 1.
num. 65 ff. de iudic. quòd Inquisitor Ge-
neralis habeat jurisdictionem ordina-
riam, alii verò delegatam, eo quia sunt
ab ipso amovibiles. Nam etiam Inquisi-
tor Generalis est amovibilis à Summo
Pontifice, à quo non solum ipse, sed et-
iam alii Inquisitores jurisdictionem ac-
cipiunt immediatè, & mediante solum
nominacione personarum Inquisitori
Generali à Papa indultam. Ita Torre-
blanca de magia lib. 3. cap. 5. numer. 211.
& 12. & alii. part. 4. tractat. 8. resolutione
1.

Loquendo
tam de in-
quisitore Ge-
nerali, quam
de aliis.

8. Inquisitorum jurisdictionio, quamvis
concessa sit cum clausula ad beneplacitum,
non expirat ob mortem concedentis. Et
hoc in favorem fidei. Ita *Pegna in direct.*
part.

part. 1. comm. 56. & 57. & alii. *Ibidem.* in fine, & resol. 19.

Sicut nec eorum Vicarii, delegati aut Commissarii expirat per mortem Inquisitoris: etiam pro causis ante illius mortem nondum inceptis. Ita Trivisanus lib. 1. deci. 66. num. 7. 9. 10. & alii, ex cap. *ne aliqui*, & Glossa ubi in verb. non excepta de heret. in 6. resolutione 19. citat. Suppono autem cum Pegna parte 3. comm. 61. §. Sed jam & aliis, posse Inquisitores suam jurisdictionem subdelegare: quia id potest delegatus Principis ex cap. *super questionum, de offic. deleg.* Imò posse etiam sibi Vicarium seu Commisarium constituere, cum Trivisano ubi supra à num. 4. & aliis. An verò delegatus Inquisitoris possit subdelegare, vide Pegnam part. 3. com. 64. §. *Hæc tamen ratio.* Causas, ob quas Inquisitores delegare possint, vide apud Emericum part. 3. q. 15. §. Respondemus, part. 4. tr. 8. resol. 18.

Et delegare examen totum, si illi aut ipsi sint legitime impediti.

Inquisitorum jurisdictione concessa est cumulativè quoad Episcopos, & Capitulum Sede vacante.

Circa non exemptos.

10. Possunt etiam delegare examen testimonium, si aut ipsi, aut testes essent legitime impediti. Cessante verò impedimento, debent ipsi examinare. Et sic cautum est in instructione Hispanensi, docentq; Cantera q. crim. c. 2. num. 8. & alii, p. 4. tr. 8. resol. 29.

11. Jurisdictione Inquisitorum secundum Farinacium tract. de heresi. question. 186. num. 38. & alios, concessa est cumulativè quoad Episcopos: unde illis non præjudicat, part. 4. tractat. 8. resol. 2. Imò neque præjudicat Capitulo Sede vacante, quod, sicut Episcopus, est ordinarius iudex in causa hæresis jurisdictione exercens per Vicarium ad id specialiter deputatum, ut patet ex cap. *ad abolend. de heret. ibi, vel Clerici ipsi sede vacante.* Et colligitur ex Clement. 1. §. propter, de heret. docentque Gundissalvus de heret. question. 7. num. 8. & alii. Et procedit non solum, quando ædes vacat absolute, sed etiam quando Episcopus esset captivus, vel non haberet expeditas litteras. Et ita docet Decianus in tractat. crim. lib. 5. cap. 21. numer. 13. Sed quoad exemptos in causa hæresis, cum Episcopus non sit iudex ordinarius, sed delegatus, ut docet Simanca Cathol. just. tit. 25. n. 6. contra Hostiensem in cap. *ad Abolend. num. 13.* Capitulum sede vacante cognoscere non potest: quia succedit Episcopo in his, quæ sibi competunt de jure ordinario, non autem ex delegatione: Ita Decianus ubi supra, n. 14. contra Socinum in cap. *ad Abolend. n. 44. par. 4. tr. 8. ref. 33.*

12. Quoad ministros verò Inquisitorum Hispaniæ, jurisdictione ipsis inquisitoribus inest privativè, etiam quoad Episcopos. Et hoc ex exemptione Apostolica, additis Regiis litteris illam observari subentibus. Ita Portocarrero in allegat. de Jurisd. Inquisit. num. 49. part. 4. tr. 8. resolutione 2. §. Notandum. Et in Hispaniæ inquisitione obtinuit consuetudo, ut in causa hæresis generaliter soli Inquisitores cognoscant; Episcopis aut per se, aut per Vicarios assistentibus; Et quod Episcopi non possint separatim ad inquisitoribus cognoscere, sed ad nunciationes sibi factas ad inquisitores transmittere debeant, qui soli processum forment, inque suis tantum carceribus rei custodiantur. Ita notat Sanctarellus tr. de heret. cap. 40. dub. 2. n. 15. qui addit, esse in Hispaniis litteras Apostolicas mandantes, ut Episcopi, & alii Ordinarii inquisitoribus hæc relinquunt, neque in eis se intromittant. Quod si ipsi repugnant, efficere debeant summariam de rebus informationem, eamque ad inquisitores transmittere sicut & reos, quando expediens sit eos capere, ne fugiant. Vide etiam Riccium part. 3. decis. 279 n. 1. *Ibidem* §. Sed consuetudine.

13. Generaliter enim inquisitores non solum possunt exercere, quæ sibi competunt de jure, sed etiam quæ ex consuetudine. Ita Molina de just. tom. 5. tractat. 5. disputat. 28. num. 14. Portocarrero Allegat. pro Jurisdictione inquisit. num. 24. & alii: quia consuetudo, quemadmodum privilegium, dat jurisdictionem. Accedunt litteræ Philippi II. & Philippi III. talem consuetudinem confirmantes, quam citatus Portocarrero probat habere vim legis, part. 4. tract. 8. resolutione 3.

Et quo ministros proprios privativè, uti videtur.

Imò Inquisitores Hispaniæ in causa hæresis soli procedunt, assistentibus Episcopis per se, aut per Vicarios.

Nam eorum jurisdictione ampliat ex consuetudinibus.

*Quid de sor-
tilegiis?*

14. De sortilegiis autem, etiam non manifeste sapientibus hæresim, inquisitores cognoscunt per Bullam Sixti V. Sed cumulativè quoad Episcopos. Ita Leone in *lib. de Sortileg. cap. 8.* qui addit, quòd causas superstitionum, incantationum, veneficiorum & blasphemiarum Episcopi possunt cognoscere, & nisi sapiant manifestè hæresim, absque inquisitorum interventu decidere, & terminare, per textum in cap. *accusatus, de hæret. in 6.* Et sic censuisse Sacram Congregationem Generalem Romanæ & Universalis inquisitionis sub die 21. Decembris 1602. *part. 4. tract. 8. resolutione 107. & 119.*

Et causis lamiarum?

15. Eodem pacto in causis lamiarum inquisitio Hispanica observat procedere simul cum Episcopo, ut præcipiunt textus cap. *per hoc, de hæret. in 6. Extravag. ex eo, de hæret. & Clem. 1. de hæret. Quamvis doceat Pegna Paralip. ad tractat. de strigibus Bernard. Comensis,* quòd si in hac causa soli velint procedere, id possint, & quodcumq; soli fecerint validum sit, ex constit. Alexandri VI. directa ad Angelum de Verona Inquisitorem. *p. 4. tr. 8. resol. 120.*

Citatus ab Inquisitore simul, & Episcopo cuinam comparere tenetur?

Varia sententia.

Sed in Hispania Episcopi non citant.

Non licet

16. Citatus eodem tempore ab Episcopo & ab inquisitore, ex Molina *tract. 5. disput. 20. num. 17.* potest adire quem velit. Ex Roias, *singul. 44. num. 7.* debet adire Ordinarium. Pegna *part. 3. quest. 5. comm. 54.* docet, quòd, si Episcopus procedat jurisdictione ordinaria, debet talis adire inquisitorem; quia jurisdictionis inquisitoris tanquam delegata est major ordinaria Episcopi. Quod si Episcopus & inquisitor compatibilia jubeant, scilicet, ut diversis horis coram se compareat, reus secundum Zanardum *part. 2. cap. 6. quest. 13.* tenetur utrique obedire. Sed hæc questio non habet locum in inquisitione Hispanica, ubi soli inquisitores reos citant Episcopis autem id non permittitur, cum nec permittatur, edita contra hæreticos promulgare. Ita Molina *disputat. 29. num. 17. part. 4. tract. 5. resolutione 52. §. Notandum, & tract. 8. resol. 47.*

17. Non licet inquisitoribus, cogere

suspectum vehementer de hæresi ad abjurandum sine Episcopo. Ita Azorius *Inquisitorib. tom. 1. lib. 8. cap. 18. questio. 16.* & Molina *juratione de disput. 28. numer. 16.* contra Campegium *vehementi si. add. ad Zanch. de hæret. cap. 8. litt. 1. A. si ne Episcopo, cogere abjuratio teneret, & reus maneret subiectus pœnæ relapsi, cum non abjuratio sit al. ud expressè sancitum. Idem dic de Episcopo, si sine inquisitore id faceret. effectum.* Ita Farinacius *de hæret. quest. 86. num. 79.* contra Castrum qui *tom. 1. tractat. 4. disp. 8. punct. 13. num. 18.* contrarium probare nititur ex *Clem. de hæret. §. Auro part. 4. tractat. 8. resol. 49.* Adde, quòd Soria *Et ubicumlib. 1. cap. 3. numer. 5.* docet, extare consuetudinem, quòd inquisitores abjurare consueverunt, & purgari cogant sine Episcopo: quam eis licet. consuetudinem, ubi recepta est, non dampnarem. *part. 1. tract. 8. resol. 50. in fine & ante tract. 7. resol. 3. in fine. §. Quaro secundò.*

18. Reum absolere sine Episcopo Inquisitores non posse, docet Simanca *Et ubi ad est talis consuetudo, possunt reum absolere. cath. Inst. tit. 3. num. 9.* Possè Molina *disput. 28. numer. 15.* Zanardum *parte. 2. cap. 6. questio. 15.* distinguere: & posse, vere, inquit, si reus non est convictus, nec confessus, nec indiciatus sufficienter ad torturam; in quo etiam casu possè Episcopum seorsim ab inquisitoribus, quia non est inventus reus, non posse verò, quando est confessus, aut sic indiciatus, ut debeat torqueri: quia tortura non potest infligi, nisi ab utroque simul & negotium grave postulat congregationem. Ex his prima opinio placet, quæ fundatur in *Clement. 1. de hæret.* Sed in aliquibus provinciis est consuetudo, ut inquisitores sine Episcopo sententiam absolutoriam proferant. Quam consuetudinem approbo cum Sanctarello *de hæresi cap. 40. dub. 2. numer. 13. parte 4. tractat. 8. resolutione 50.* videtur etiam, posse inquisitores absque Episcopo reconciliare apostatas, qui vulgo dicuntur *renegati*, si spontè ad ipsos veniant, & pœnitentiam postulent: quia id se practitari vidisse faretur Molina *de just. tom. 5. tract. 5. disput. 28. num. 16.* Licet adversus ipsum insurgat Palaus *tract. 4. disput. 8. punct. 13. num. 17. part.*

part. 5. tractat. 7. resolutione 3. §. Quaro se-
cundò.

Quando in
imponendis
pœnis in-
quisitor. & Or-
dinariis dis-
cordant, con-
sulendus est
Summus
Pontifex.
Et in Hispa-
nia supra-
mus Sena-
tus.

19. Quando in infligendis pœnis in-
quisitores & Ordinarii discrepant, con-
sulendus est Summus Pontifex. Ita Sau-
darellus ubi supra, & alii ex cap. per hoc,
de heret. in 6. Quod procedit in Inquisi-
tione Romana: nam in Hispanica ex pri-
vilegio Sedis Apostolicæ & in particula-
ri Clement. IX. non ad Papam, sed ad su-
premum Senatū recurrendum est. Quod
etiam observatur in quibuscumque ap-
pellationibus. Ita Freytas de Conf. sollicit.
quest. 15. num. 20. Sed in hoc Regno Sici-
liæ, ubi sunt tres Inquisitores, si unus
cum Episcopo sentiat, & alii duo dissen-
tiant, remittenda est causa ad Senatū; si
verò duo sentiant cum Episcopo, sen-
tentia protinus ferenda est, ait Simanca
titul. 60. cap. 10. part. 4. tractat. 7. resolu-
tione 37.

IN Hispania
pœnam im-
positam solus
supremus In-
quisitor mi-
norare potest.
In Romana
verò Inqui-
sitores cum
Episcopo.

20. Aliud discrimen est inter Inquisi-
tionem Romanam & Hispanicam. Nam
in Romana, ubi Inquisitor cum Episco-
po pœnam delinquenti imposuit, potest
cum eodem illam minorare, quod in
Hispanica solus Supremus Inquisitor fa-
cere potest. Ita Pegna direct. part. 3. comm.
108. Quòd verò in Romana id solum
cumulative fieri possit, adest decretum
Urbis de mandato D. N. Urbani VIII.
apud Bariolam Aphor. V. Poena §. 2. Unde
opinio Zanchini tractat. de heret. cap.
21. num. 2. quòd id possint Inquisitores,
petito & non obredito consensu Episcopi
quoad laicos, non est amplius ample-
ctenda. Ibid. §. Notanda.

VBI Inqui-
sitores sunt
plures, non
possunt seor-
sim actus
graves iuris-
dictionis ex-
ercere.

21. Ubi sunt plures Inquisitores, unus
sine altero potest leviora exercere. Non
tamen procedere ad capturam reorum,
ad indicendam purgationem, ad publi-
cationem testium ad copiam actorum
recondendam: nisi alter illorum absit. Ita
habet instructio Toletana ann. 1562. nu-
mero 3. & docet in terminis Simanca tit.
34 numero 37. part. 4. tractat. 8. resolut.
60. & 90.

Nec pœnas
imponere sine
consilio.
Quod ta-

21. Debent in imponendis pœnis con-
siliū petere, ex cap. fin. ad med. de heret.
in 6. & ex cap. ut commissi §. Advocandi,
eodem titul. & libro. Sed dubium est, an in

tali casu vota consultorum sint decisi-
va ut illa Inquisitores sequi teneantur?
Esse decisiva in Inquisitione Lusitana re-
statutur Sousa Aphor. lib. 1. cap. 1. num. 14. &
lib. 2. cap. 36. num. 9. Et universaliter in
omni, Albertinus quest. 26. conclus. 15.
Zanardus part. 2. pri. cap. 6. quest. 42. ait,
periculosum esse & reprehensione di-
gnum, Inquisitores à votis Consultorum
tribus casibus discordare. Primò, quan-
do cum Consultoribus consentit Episco-
pus. Secundò, quando omnes Consulto-
res sunt unus voti. Tertiò, quando ma-
ior pars consentit in innocentiam in-
quisiti. Sed in Inquisitione Hispanica puto,
Consultorum vota non esse decisiva, sed
tantum consultiva; quod patet ex in-
struct. Toletana. Et ita docent Bariola
verb. Consultorum, & Barbola, Collect.
tom. 3. lib. 5. tit. 2. cap. 12. num. 8. Non ta-
men esse tutum, si Inquisitores sunt
Theologi, à suffragiis Consultorum di-
scedere. Ita idem Bariola part. 4. tract. 7.
resol. 38.

men in Hi-
spania non
teneantur se-
qui

22. Sed quid, si Inquisitores sine ad-
vocatione Consultorum sententiā pro-
ferant? Videtur, quòd talis sententiā sit
invalida; quia petitorum consilium re-
quiritur pro forma, sine qua actus non
subsistit, cap. dilecti de rescript. & cap. cum
in veteri de elect. ubi irritatur electio ob
omissum consilium. Ita tenet Palaus tr.
4. disp. 8. punct. 11. num. 4. Sed posset quis
dicere, quòd si habenti potestatem man-
da. ut peti consilium, mandati censeretur,
ut actus rectè præstetur, non ut validè,
ut docet Sylvester verb. Consilium 1. q. 3.
Hoc autem accidit in casu nostro, quia
Inquisitores ab Urbano IV. Clement.
IV. & aliis Pontificibus habebant po-
testatem sententiandi contra hæreticos
absolutam: postea verò à Pontifacio VIII.
præceptum habuerunt de adhibendo in
sententiis petitorum consilio, ut patet
ex cap. fin. ibid. §. Sed maior.

Sed quid si
non petant?
Videtur sen-
tentiā fore
invalida. Sed
contrarium
suaderi po-
test.

23. Quoad capturam verò reorum,
Sousa lib. 2. cap. 26. num. 16. tenet consi-
lium non esse necessarium, sed conveni-
ens. Quod habetur in instruct. Tolet. &
cap. commissi, de heret. in 6. ubi dicitur
consilium adhibendum, quando ita ex-
pedias

In captura
reorum an
Consilium sit
necessarium?

pediens judicaverint. Cui capiti concordari debet cap. *fin. §. lubemus. ibidem §. An verb.*

Possunt autem capere in alieno territorio absque litteris dominorum.

24. Inquisitores possunt reum capere in alieno territorio absque litteris subdialibus Dominorum temporalium, quia hæresis est crimen fori Ecclesiastici, nullo pacto spectans ad iudices laicos. Idem dicendum est quoad Dominos spirituales, saltem in Hispania. Nam iudex potest citare per proprium nuncium quando loca sunt sub eodem Præfide: omnia autem loca subsunt imperio spirituali Summi Pontificis, cujus Inquisitores, & Episcopis litteras requisitorias mittere. Ita Scaccia *de iudic. lib. 1. cap. 13. num. 4. & §. part. 4. tractat. 8. resolutione 7.*

Inquisitores habere possunt familiam armatam.

25. Inquisitores habere possunt familiam armatam. Ita cum aliis Pagna *part. 3. quest. 56. comm. 103.* qui addit, eos armorum licentiam non solum dare posse officialibus destinatis ad denunciandos, vel capiendos hæreticos, & comitandos Inquisitores: sed etiam cæteris ministris, qui quavis alia ratione S. Officio inserviunt, ut Advocatis, Natariis, Consultoribus, &c. Ex quibus notat Zabarella *in Clement. 2. §. Porro num. 9.* eos punire posse Dominos temporales impediētes supradictos pro armorum delatione, tamquam turbatores sui officii, *p. 4. tr. 8. resol. 31.*

Suosque familiares cognoscere in criminalibus, & civilibus.

26. In causis criminalibus suorum familiarium Inquisitores Hispaniæ habent jurisdictionem, exceptis certis criminibus, de quibus Joannes de Hevia *Curia Philippi. part. 3. §. 1. num. 19.* & alii. In causis civilibus Ferdinandus de Castro *tom. 1. tractat. 4. disput. 8. punct. 12. §. 2. num. 9.* tenet, habere jurisdictionem solum respectu officialium, qui sunt à se cretis, non autem respectu aliorum externorum. Sed hæc opinio non placet quoad Regnum Valentiniæ, & Siciliæ, ubi (ait Roias *part. 2. num. 422.*) ex concordia inter Regiam Majestatem & Inquisitionem, Inquisitores cognoscunt in causis civilibus omnium familiarium. Quod etiam ait Paramus *de orig. Inquis. lib. 3. quest. 6. num. 27.* ex jure municipali

Regni Siciliae, ex juris Pontificii decisionibus, privilegiis, & consuetudine memorabili. Narbona *recopil. lib. 4. titulo 1. leg. 20. Gloss. 1. num. 14. & Gloss. 6. numero 2.* testatur, id servari etiam in Catalonia, & in Regno Aragoniæ, & Majoricarum. Et ex Paramo observat, quod in hoc Regno Siciliae non solum familiares, sed etiam eorum uxores, adhuc viduæ, quamdiu viduæ fuerint, gaudent privilegio fori. *part. 4. tractat. 8. resolutione 55.*

27. Porro jurisdictio DD. Inquisitorum in suos familiares in quibuscumque causis est Ecclesiastica, non secularis; nam Joannes XXII. illis concessit familiam armatam, cujus nomine ait Zanardus *part. 2. princ. 1. cap. 6. quest. 31.* venire Notarios, Advocatos, Consultores, Fideles, Birruarios, & familiares omnes. Quod autem in concordatis Sicilia, Valentiniæ, &c. Rex talem jurisdictionem limitat in aliquibus casibus, id factum est non contradicente Senatu, ad restringendam omnimodam jurisdictionem, quam ipsi habebant, non quod in ipsis concordatis Rex illis tribuat jurisdictionem, ut ait Pontius *lib. 5. cap. 12. num. 15.* Ita Narbona *tom. 2. in 3. p. recopil. li. 4. tit. 1. leg. 22. Gloss. 12.* quem vide, *part. 1. tractat. 2. ref. 136.* Ex quibus patet, Regem non posse hanc Inquisitorum in suos familiares jurisdictionem pro aliquo casu sine ipsorum consensu limitare. Quod etiam verum est, dato quod esset regia. Primum; quia hoc privilegium concessum fuit propter servitia & bene merita facta à Tribunali S. Officii ad bonum publicum unde est remuneratorium, degenerans in contractum, ac proinde factum irrevocabile, per ea, quæ tradunt Cochier *de liberat. Eccles. part. 1. pap. 10. num. 10.* & alii communiter. Secundum, quia, dato quod talis jurisdictione sit regia, jam per incorporationem cum Ecclesiastica facta est Ecclesiastica etiam ipsa, & cum sit concessa non subditis, non potest amplius revocari, utpote quæ semel ab ipsis acceptata transiit in jus, ut dictum est de omni privilegio concessio Ecclesiæ à Principibus *verb.*

Jurisdictione Ecclesiastica, non seculari.

Immu-

Immunitas Ecclesiastica, num. 7. part. 4. tr. 1. resol. 82.

Inquisitores non possunt legere libros prohibitos.

Non excusantur à residentia Parochiali. Habentur tamen in suis præbendis ut residentes, & fructus percipiunt.

Inquisitores soli publicat in Hispania edicta fidei.

Et possunt præcipere sub censura ut Clerus, & populus eorum sermonibus assistat. Et dicta fidei audiat.

Inquisitores non possunt dispensare super irregularitate contracta propter hæresim.

28. Inquisitores an possint legere, & dare licentiam legendi libros hæreticorum, vel alios prohibitos, vide *verb. Hæreticorum, à n. 45.*

29. Inquisitores non excusantur à residentia parochiali. Ita Sanctarellus *part. 1. quaest. 11. nu. 4. contra Cenedum part. 4. tr. 8. resol. 71.*

30. Habentur tamen pro præsentibus & residentibus, & percipiunt fructus suarum præbendarum, simul cum distributionibus quotidianis, ex privilegio speciali Pauli III. & Pii V. illis concessio in favorem fidei. Ita Armendariz *in re-comp. leg. Navarr. lib. 2. tit. 13. leg. 2. §. 2. n. 7.* & alii ex declaratione Cardin. apud Garfiam *de benef. rom. 1. part. 3. cap. 2. nu. 456. Ibid. §. Quoad secundum.*

31. In Regnis Hispaniarum soli Inquisitores publicare possunt edicta fidei. Non autem Episcopi. Ita Molina *disp. 26. nu. 13. part. 4. tract. 8. resol. 126.*

32. Inquisitores possunt sub pœna excommunicationis præcipere, ut Clerus & populus eorum sermonibus assistant. Ita habetur in cap. *ut commissi, de hæret. in 6. ibi. convocandi etiam Clerum & populum.* Et ira docet Simanca *tit. 34. cum 24. contra Angelum rom. 1. verb. Inquisitorum num. 9.* Quod observari ex consuetudine Tribunalis, testatur *direct. verb. Prædicare num. 2.* Ex quo à fortiori concludit Avila *de cens. part. 2. c. 5. disp. 1. dub. 3.* quod præceptum Inquisitorum, ut omnes sub excommunicationis pœna in templum conveniant ad audienda edicta fidei obligat sub mortali, quia est ad exaltationem fidei, ut sciant quid debeant ipsis denunciare, *part. 4. tr. 3. resol. 89.*

33. Videtur cum Locato *verb. irreg. nu. 2.* quod Inquisitores dispensare possint super irregularitate contracta ab hæreticis, ex Bulla Clement. VIII. quæ incipit. *Cum sicut, §. vobis etiam.* Sed hoc privilegium vel fuit personale, vel non fuit usu receptum, vel per alias Bullas posteriorum Pontificum fuit revocatum. Et Idco Pius V. *ann. 1567.* prohibuit di-

spensare cum Sacerdotibus hæreticis pœnitentibus, ut Missam celebrent, teste Sanctarello *de hæret. c. 25. p. dub. 1. nu. 6.* Et hanc sententiam tuncur absolute Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 2. c. 25. num. 19. p. 4. tract. 8. resol. 85.*

34. Quidquid dicat Menochius *lib. 1. consil. 94. num. 12.* docet Scaccia *de iudic. lib. 1. cap. 67. num. 7. & cap. 66. numer. 13.* & 16. cum aliis, posse Inquisitores recusari ut suspectos. In quo casu determinavit Instructio Toletana *ann. 1561. num. 52.* quod recusatus cessare debet, & certius facere consilium, quousque cognita suspicionis causa. Consilium de jure provideat. Idemque fieri si omnes simul suspecti habeantur, *part. 4. tr. 8. ref. 5.*

35. A sententia Inquisitorum lata est Sed à diffinitura hæreticos, & eorum fautores &c. non datur appellatio, nisi ad interlocutoriam, ut dictum est V. *Appellatio, num. 30.* Modum appellandi vide *Ibid. num. 15. latio.* Ad quem *Ibid. n. 12.*

36. Datur etiam appellatio à sententia torturæ ex *l. 2. c. p. de appellat. recipient. & l. penult. cap. quorum appellat. non recipiuntur,* nisi appellatio esset frivola & calumniosa; qua non obstante possent ad ulteriora procedere. Quando sit frivola, ipsorum arbitrio remittitur. Farinacius *quæst. 36. num. 27.* advertit, tunc esse frivola, quando in processu apparent legitima indicia torturæ, & purgata non sunt in termino defensionis. Sed quando appellationis calumnia non est clara, sed sumus in dubio tam facti, quam juris debent DD. Inquisitores superferre à tortura, & expectare quid pronuntiet iudex super appellatione, ut optimè observat Caravita *in ritu Mag. Cur. 238. num. 10. p. 4. tract. 6. ref. 20. & tr. 8. ref. 32. §. Notandum.*

37. Debent etiam superferre à processu noviter delati criminis contra reum, qui jam in alia causa appellavit, & Superioris responsum expectare, nisi in causa sit gravissima; nam tunc, non obstante appellatione, circa illud procedere possunt, *part. 4. tit. 6. resolut. 20. §. Nota secundo.*

Do.

AN Inquisitores habeant iurisdictionem Legatus Papae

Et in Regulares Regularis Prælati

Saltem in delictis commissis extra officium

AN Inquisitor Generalis possit alios ab officio remove, aut transferre. Et quæ de causa?

38. Docet Sanctarellus c. 40. dub. 5. num. 31. olim legatum Summi Pontificis habuisse iurisdictionem in Inquisitores, ut patet ex constit. Urbani IV. hodie vero sine speciali facultate Pontificis, vel supremæ Inquisitionis Romæ non solet legatos Pontificis se ingerere, part. 4. tract. 8. ref. 27.

40. Inquisitores Regulares, delinquentes in officio Inquisitionis, non posse puniri à suis Prælati, sed à Cardinalibus Universalis Inquisitionis & in Hispania à Generali Inquisitore, certum est: quia exempti sunt quoad hæc à Prælati Regularibus. Ita Roias de har. part. 2. n. 418. & alii. Sed nec si deliquerint extra officium possunt suis Prælati poenam dare, quæ aliquo modo retardare possit officium: sed solum in talibus Superioribus Regulares sumere possunt in formationes, & transmittere ad supremum Tribunal. Aliàs daretur vis impediendi indirectè Officium S. Inquisitionis, Ita Castus t. 1. tract. 4. disp. 8. punct. 12. §. 2. n. 23 part. 4. tr. 8. ref. 53.

41. Videtur docere Molina disp. 28 num. 7. quod Inquisitor Generalis possit ad libitum alios Inquisitores ab officio remove, & à loco ad locum transferre. Sed contrarium tenendum est cum Castro, ubi supr. num. 23. nisi interveniat iusta causa. Quæ quoad removendum potest esse triplex. Prima, si non haberent debitas condiciones. Secunda, si superveniente infirmitate, ad officium inhabiles fierent Tertia, si in exercendo officio dolosè deliquissent. Quoad translationem etiam triplex. Prima, quando unus Inquisitor admodum aptus, effectus constitutus in loco non tantam aptitudinem requirente, quantam requirit alter. Secunda, quando contra ipsum suscitata essent rixæ & odia capitalia ex eo quod processerit contra nobiles & insignes personas, unde imminet scandalum. Tertia, quando non bene se haberet cum Principibus. Sed in his duobus casibus posterioribus, si hæc contra Inquisitorem suscitata sint sine iusta causa, ad meliorem locum transmitti debet, ne puniatur, ubi meretur. Ita Zanardus,

p. 2. c. 6. quæst. 9. & 19. & alii, p. 4. tr. 8. ref. 34.

42. Inquisitores in remittendis & temperandis poenis habent maiorem potestatem, quam alii iudices, ex cap. ut commissi. de heret. in 6. Unde Cartharius in pract. interrogat. reos. lib. 2. c. 1. numer. 27. docet, posset eos licitè reo impunitatem promittere, si verum fateatur. Vide num. 200.

43. Inquisitores non possunt permittere, quod laici in causis fidei cum iudicibus assistant. Ex permissione tamen Pontificis possunt: non quidem ut votum habeant decisivum, sed ut solummodo videant, rectè contra hæreticum agi. Ita Zanardus part. 1. præc. 1. c. 6. quæst. 29. Et hoc pacto existimo procedere consuetudinem Veneris introducere possint. Etiam, quod cum Inquisitore assistat unus ex Senatoribus, ut testatur Thuanus lib. 4. hist. ann. 1549. part. 4. tractat. 8. re solut. 105.

INQUISITORVM IURISDICTIONE in quas personas.

44. Inquisitores, sicut & omnes Ecclesiastici iudices, non cognoscunt nisi Christianos Baptizatos, ut constat ex Tridentino sess. 14. cap. 2. sive hæreticum punire velint, sive Iudaismum, aut Paganismum, I à DD. communiter. Excipit tamen aliquos casus, de quibus infra numer. 103. in quibus Inquisitores procedere possunt contra Iudæos, & alios cuiuscumque sectæ. par. 4. tr. 8. ref. 78.

45. Si verò aliquis sit Baptizatus invalidè ex defectu formæ, materiæ, aut intentionis, Sanctarellus de heret. cap. 1. dub. 2. num. 6. & alii docent, non subiacere iurisdictioni Inquisitorum, quia non est membrum Ecclesiæ, & debet rebaptizari. Sed Simanca tit. 31. numer. 5. & alii dicunt, si se baptizatum reputat, subiacere: nam Baptizatus fuit Baptismo flaminis: & in hac re plus valet opinio, quam veritas. Idem docet Sayrus lib. 3.

6. 4. n. 11.

lib. 3. c. 4. num. 11. in casu, quo reus habuerit intentionem suscipiendi Baptismum, vel communiter reputetur ut Baptizatus, ut semper contingit. Et Palauus, tom. 1. tract. 4. disp. 8. punct. 6. §. 6. num. 3. testatur hunc casum anno 1619. Cefaraughstæ accidisse. Varios etiam casus distinguunt Ricciullus de iur. pers. lib. 3. c. 6. & Cante-
ra qq. crim. cap. 1. de har. n. 5. part. 4. tract. 8. resolut. 78.

Quid si dubitetur de susceptione Baptismi?

46. In dubio autem de susceptione ipsa Baptismi, sic distinguit Cante-
ra. Aut reus natus, & conversatus est inter Christianos, & tunc præsumitur baptizatus: aut natus, & conversatus inter infideles, & non præsumitur baptizatus: aut natus inter Christianos, & conversatus cum infidelibus: & tunc, si captus fuit infans, licet præsumatur baptizatus, non potest ab Inquisitoribus puniri: si vero captus fuisset post annos discretio-
nis, posset, part. 4. tract. 8. ref. 115.

Non in Pa-
pam.

47. Cæterum ex baptizatis Inquisi-
tores in primis non possunt procedere contra Papam in hæresi deprehensum, ut dicemus verb. Paps. num. 5.

Nuncios, &
Officiales Se-
dis Apostoli-
cæ.

48. Deinde non possunt procedere contra Nuncios, & Officiales Sedis Apostolicæ. Ita Zanardus part. 2. cap. 6. qu. 21. Officiales Sedis Apostolicæ secun-
dum Molinam de iur. tract. 5. disp. 28. nu. 10 illi sunt, qui nomine Sedis Apostoli-
cæ ad negotium ipsius Sedis pertineus delegantur. Non illi, qui ab eadem quo-
tidie mittuntur ad causas particulares inter alios iudicandas ac dirimendas.
part. 4. tract. 8. resolut. 24.

Episcopos
etiam non
consecratos.

50. Tertio non possunt procedere contra Episcopos (Nec eos ex quavis causa excommunicare, sicut nec Episcopus Inquisitores secundum Megal. in 3. par. lib. 1. c. 3. quæst. 2. num. 43. licet Cante-
ra 2.1. de har. num. 65. contrariam praxim adducat part. 5. tract. 9. ref. 51.) Idque procedere ait A. ugnas de confess. solit. qu. 32. num. 7. & 11. etiam in titularibus, & in electis, & nondum consecratis. Quod si Episcopus de hæresi suspectus, esset de fuga, vel quid moliretur in manifestum fidei detrimentum, capi posset, & custodiri, donec Summus Pon-

Dianna. Summa.

tifex consulatur. Ita Zanardus qu. 22. In aliis casibus Inquisitores recipere possunt dicta testium, & processum ad Pontificem mittere cum cautelis de quibus Pegna part. 3. comm. 76. Ita Suarez de fide disp. 20. sect. 4. numer. 25. contra Gloss. in c. Inquisitores v. Apostolica. ibi, Monachum, & Archidiaconum p. 4. titul. 8. ref. 21.

Aut in aliis
Inquisitores.

51. Hoc ipsum facere potest Episcopus contra Inquisitorem suspectum de hæresi, imò, si crimen esset notorium, aut ille Inquisitoris officium dimisisset, Episcopus posset contra illum absolute procedere. Sed in primo casu adhibendo cautelam, ne scandalum orietur. Ita Roias singul. 109. p. 4. tr. 8. ref. 25.

52. Tandem unus Inquisitor non potest procedere contra alium Inquisitorem; quia par in parem non habet jurisdictionem. Ita Zecchius tom. 1. de har. c. 11. num. 13. & alii communiter, part. 4. tract. 8. ref. 25. Ex quibus patet, minus procedere posse contra Cardinales.

53. Contra alios procedere possunt, etiam si sint Magistratus, & vel Religiosi exempti. Et, quamvis Pius V. in const. Pastoris æterni limitationem posuerit, dummodo à suis superioribus præventi non fuerint, hodie tamen constat Constitutio Pauli V. interdicens Prælati Regularibus de causis hæredicibus suorum subditorum cognoscere, eosque punire. Ita Sanctarellus de har. c. 40. dub. 3. num. 2; part. 4. tract. 8. ref. 23. §. Notandum.

Maximè autem
procedere possunt
contra Magi-
stratus, Reli-
giosos.

54. Sed quid de Generalibus Ordinum; Hieronymus, & Emanuel Rodriguez, ille comp. ref. 79. num. 1. hic qq. reg. som. 2. quæst. 81. art. 1. putant, esse, sicut Episcopi, immediate Apostolicæ Sedi subjectos; sed merito contrarium docet Freytas add. ad Acug. quæst. 12. num. 20. quia in cap. Inquisitores, excipiuntur solum Episcopi: unde extendi non debet ad Generales ordinum, ex regula l. si quidem §. fin. ff. de pona le. at. At, quamvis hoc verum sit, non debent Inquisitores contra illos procedere, incon-
sulto Supremo Inquisitionis Senatu, ut bene observat Zanardus part. 2. c. 6.

Etiam Ge-
nerales.

Iust. 23. Ex hoc tamen non sequitur, Generales communicare in privilegio Episcoporum p. 4. tr. 8. res. 23.

Et in defunctos de hæresi coi. victos.

55. Et tandem procedere possunt contra defunctos hæreticos, dummodo de hæresi convincantur, citatis hæredibus, &c. Vide verb. *Hæreticorum*, num. 24.

INQUISITORVM IVRISDICTIONE,
in qua delicta.

Inquisitores puniunt hæreticos.

56. **D**elicta ad Tribunal Sacræ Inquisitionis pertinentia sunt quæ sequuntur. Primum, & Principale est hæresis. Deinde omnia hæresim sapientia, de quibus mox suo ordine. Adverte autem, quod, dum Inquisitores cognoscunt de hæresi, possunt etiam cognoscere de connexis, & incidentibus, qualia sunt, quæ tradit Pegna p. 3. comm. 20. Et ratio desumitur ex l. nulli c. de iudiciis: Nam, cui conceditur causa principalis, conceditur quoque connexa incidentia, & emergentia ex illa. Ita Menochius de arbitr. lib. 1. quest. 45. num. 9. Notat tamen Decianus lib. 5. cap. 23. null. 13. quod, cum Inquisitores habeant jurisdictionem limitatam, non possunt cognoscere de emergentibus, & dependentibus, quæ hæresim immediate non tangerent. parte 4. tract. 8. resolutione 70.

Et proferentes propositiones erroneas. Temerarias Scandalosas. Piarum aurium offensivas. Et similes.

57. Nomine hæreticorum non solum veniunt hoc loco proferentes propositiones hæreticas, sed etiam erroneas, temerarias, scandalosas, piarum aurium offensivas, & alias huiusmodi, quarum multos gradus enumerant, & declatant Joannes de la Cruz part. 1. pract. 1. art. 1. concl. 3. & alii. Ratio est praxis Ecclesiæ tales propositiones damnantis. Multas enim huiusmodi damnavit Concilium Constantiense in Viclepho & Pius V. nec non Gregorius XIII. in Michaeli Bay. p. 3. tract. 8. res. 34.

Vide hic multa exempla.

58. Quapropter procedere possunt contradicentes, Confessos Religiosis ab Episcopo approbatis, teneri iterum eadem pecca-

ta Parocho confiteri, ut adimpleant præceptum Innocentii III. in cap. omnis utriusque sexus. quæ fuit opinio Hostiensis, & aliorum apud Adrianum in 4. quest. 5. de Confessione. Et ratio est; quia talis propositio sapit hæresim. Unde Joannes de Poliacco, illam pertinaciter defendens, vocatus Romam, compulsus est à Joanne XXII. palinodiam canere. Idem merito Sixtus IV. commisit Inquisitoribus hoc delictum punire, ut advertit idem de la Cruz in statu Relig. lib. 2. c. 6. dub. 1. concl. 3. & alii p. 4. tract. 8. res. 102.

59. Prædicantes autem opinionem Sotti in 4. dist. 19. quest. 3. art. 2. quod Anima in Purgatorio non detineatur ultra decem aut viginti annos. secundum Henriquez lib. 7. cap. 16. num. 4. cognosci etiam possunt ab Inquisitoribus; quia talis opinio est temeraria, utpote contra morem Ecclesiæ, celebrantis anniversaria, & Missas ultra 20. annos. Apud quem Concionator quidam compulsus est à S. Inquisitionis Senatu talem sententiam retractare. Sed Suarez in 3. part. tom. 4. disp. 46. sect. 4. nu. 6. putat, talem sententiam non esse dignam censura, sed solum esse incertam, & voluntariam. part. 4. tractat. 8. res. 101.

60. Confessarium, qui diceret poenitentis: Non possum te absolvere, nisi reveles complicem, docet Medina in sum. lib. 2. cap. 4. S. 1. esse denunciandum ut hæreticum, & ut talem ab Inquisitore puniendum. Sed Villalobos summ. tom. 1. tract. 9. disp. 38. num. 9. negativam sententiam tenet: quia dicere non possum, multoties incidit cum nolo. Eandem sententiam tenet Coriolanus de cas. reser. part. 1. sect. 3. art. 2. num. 3. Et ratio est quia quamvis sic hæretis dicere quod liceat proximum intamare; dubium tamen est, an revelare complicem in Confessione, sit illum infamare. p. 5. tr. 8. res. 9.

61. Adverte hic cum Zanardo tom. 2. pract. 1. cap. 6. qu. 44. quod quamvis Tridentinum sæpe dicat, Episcopos contra propositiones temerarias, & cæteras huiusmodi debere procedere; non tamen propterea derogat potestatem Inquisitorum in hoc casu, quia Delegatus

gatus est major Ordinario. Sed loquendo de Episcopo, intelligitur quoque locutum de Inquisitore, qui una cum Episcopo in causis fidei, vel ad fidem pertinentibus procedit. Inculcat autem Episcopis expresse; quia ubique sunt, & Inquisitores non Ita p. 4. tr. 7. ref. 94 §. Verum.

62. Delicta sapientia hæresim in quibus dictum est supra, Inquisitores procedere, sunt sequentia. Igitur.

Puniuntur in apostatas à fide vulgo (renegati.)

63. Secundò procedere possunt Inquisitores contra Apostatas à fide vulgò Renegati, qui nimirum à Catholica fide recedentes, in alias sectas transierint. Quamvis enim c. contra Christianos de har. in 6. loquatur de transeuntibus ad ritus Judæorum, idem tamen dicendum est de transeuntibus ad ritus Saracenorum, & Paganorum: quia in favorem fidei etiam in pœnalibus fit extensio. Ita Sanctarellus de har. cap. 2. dub. un. numer. 1. & alii, parte 4. tractat. 7. resolut. 3.

Non autem Apostatas à Religione.

64. At verò Apostatæ à Religionibus non puniuntur à S. Officio, nisi Apostasiæ aliquid addant, quod sapiat hæresim. Ita Pegna part. 2. com. 4. Adminicula aliqua recenset Zanardus part. 2. pr. 1. c. 5. §. 19. Primum, si à Religione transeat ad partes hæreticorum. Secundum si habitum laceret, pedibus conculcet, blasphemias in Religionem evomat. Tertium, si uxorem ducat, celebret cum excommunicatione, vel aliquid aliud contra Ecclesiæ determinationem efficiat. Sanctarellus de har. c. 41. dub. 3. addit quartum, si per annum in excommunicatione persistit, negligens ad Religionem redire. Ibid. §. Quæro igitur.

Nisi in certis casib.

65. Tertio procedere possunt Inquisitores contra evomentes blasphemias hæreticales, etiam ex iracundia, etiam sub conditione, ut v. g. Non credo in deum, nisi te occidam. quia in hac blasphemia includitur pura affirmatio, quod, si ad occidendum illum opus sit non credere in Deum, blasphemus paratus est libenter id facere. Ita Roias de har. part. 2. num. 172. Et 173. part. 4. tit. 8. ref. 87. Falsum autem est, quod docent

Palau de iust. har. pun. lib. 1. c. 12. & Corduba lib. 1. quæst. 12. §. 15. notab. 4. blasphemiam hæreticalem esse misti fori, & in ea dari locum præventioni, tam quoad Judicem Ecclesiasticum, quam quoad laicum. Nam soli Inquisitores possunt de illa cognoscere. Ita Lorca in 2. 2. quæst. 13. art. 2. disp. 51. & alii Imò Sanctarellus de blasphem. c. 8. dub. 1. num. 1. ex Bulla quadam Julii III. putat, Inquisitores esse judices contra omnes blasphemos, sive Blasphemia hæreticalis sit, sive non. p. 4. tr. 7. ref. 8.

66. Porro blasphemia hæreticalis dicitur, quæ hæresim, seu falsum contra fidem formaliter, seu virtualiter continet. Ad blasphemiam item hæreticalem pertinent nomina quædam convicii Deo tributa, ut si eum quis dicat injustum: Nam licet id expresse non affirmetur enunciando, sed simpliciter nominando; nihilominus satis virtualiter affirmatur, cum profertur. Blasphemia autem non hæreticalis dicitur omnis illa, quæ nec formaliter nec eminenter continet falsitatem contra fidem, ut sunt omnes blasphemias, quæ proferuntur per modum optandi, impetrandi, aut imprecandi. Item, quæ sunt nominando aliquid, quod in Deo verè est, sed per modum contumeliæ, & irrisionis. Igitur hæc blasphemia al dispetto di Dio, est hæreticalis, quia sensus illius est, quod id, quod blasphemus profert; fieri omnino debeat, etiam si Deus sua omnipotentia id nolit, ac proinde derogat divinæ potentia: unde possunt Inquisitores tales blasphemos punire. Ita Floronus de cas. reser. p. 2. cas. 3. num. 8. & alii contra Suarez de Relig. tom. 1. lib. 1. cap. 5. num. 8. Idem dicendum est de illis verbis, Rinego Dio. Ita Roias de hæres. part. 2. num. 170. & alii communiter. De his autem Rinego Maria Virgine, San Petro, &c. dubium est, & Sanchez summ. tom. 1. lib. 2. cap. 32. num. 26. negat esse hæreticales, & de illis Inquisitores cognoscere. Nota, quod blasphemus punitus sufficienter à Judice laico, potest iterum ab Inquisitoribus propter suspicionem hæresis examinari. At si plene

Blasphemia hæreticalis est, quæ hæresim formaliter, aut virtualiter includit.

Et hæc, Al dispetto di Dio.

Et hæc, Rinego Dio. Quid de his Rinego Maria Virgine, Rinego S. Petros

examinatus fuit à iudice Ecclesiastico, non potest iterum examinari ab Inquisitoribus, quia est crimen misti fori quoad Ecclesiasticum. Ita Soufa *Aphor. lib. 1. cap. 19. numero 24. parte 2. tractat. 7. resolutione 8. à §. Nota usque in finem.*

*Item puniunt
conspuro-
res, & percu-
tientes sacras
Imagines.*

57. Quartò procedere possunt Inquisitores contra conspurcantes, & percutientes sacras imagines, etiam si id faciunt ex iracundia. Ita Bellochius *part. 2. quest. 1. num. 73.* & alii: quidquid dicant Ghirlandus *de sortil. quest. 10. n. 12.* Torreblanca *de Mag. lib. 3. c. 8. num. 17.* Hoc enim factum olet hæresim Lutheranam de Imaginibus explodendis. *part. 4. tr. 7. resol. 9.*

Schismaticos.

68. Quintò contra Schismaticos Modii, & species Schismatis recensentur infra *n. 160. p. 4. tr. 7. res. 29.*

*Sortilegos,
divinatos,
magos.*

69. Sextò contra sortilegos, divinatores, magos, & similes. Circa quos quamvis de jure antiquo tunc solum cognoscere potuerint, quando dicta crimina saperent hæresim manifestè; hodie tamen ex jure novo Sixti V. cognoscunt omnes sortilegos, & maleficos, ut facientes brevia cum caracteribus, seu litteris ignotis, vel recitantes quasdam orationes pro sanandis infirmis, fabricantes imagines cereas, & puncturis eas cruciando ad amorem, vel infirmitatem inducendam, vel maleficia faciendi capillis, ferramentis, clavibus, lapidibus &c. ab ore malefactorum evomendis. Item aspicientes speculum aur phialam cum candela, & aqua benedicta, & dicentes aliqua verba pro inveniendis furtis, vel ad scienda secreta. Hi omnes ex Riccio *tom. 1. res. 423.* subduntur jurisdictioni DD. Inquisitorum *part. 4. tract. 8. res. 103.* post initium. Sed cumulatim quoque ad Episcopos: nam correctio juris vitanda est quoties potest, & constitutio Sixti V. est odiosa Ordinariis, & idem restringenda. Ita Scaccia *de iudic. caus. lib. 1. cap. 12. num. 63.* & alii *part. 4. tract. 8. res. 107. §. Nota tertio.* Qui omnes loquuntur de dicta Constitutione, quasi ubique usque recepta sit, Sed de hoc dubitat Azo-

*Quod non po-
terant ante
Const. Sixti
V.*

rius *tom. 2. lib. 9. c. 26. quest. 4.* & Motru *opusc. 1. sect. 3. cap. 1. num. 9.* suspicatur, saltem in Lusitania non esse receptam. Unde si sortilegia hæresim non sapiant, Freytag *quest. 5. num. 35.* putat etiam à laicis iudicibus cognosci posse, si prævenerunt. *tract. 7. res. 10.* circa medium §. 1. Verum Inquisitores cognoscere poterant sortilegium in dubio, an saperent hæresim manifestè, seclusa etiam Constitutione Sixti V. quia iudex delegatus cognoscit, an sua sit jurisdictio. Ita Simancas *tit. 30. n. 21.* qui id probat jure, ratione, & consuetudine. *part. 4. tract. 8. resol. 112.*

*Poterant au-
tem in dubio
an saperent.*

70. Porro sortilegium sapit manifestè hæresim, si in eo adhibeantur Sacramenta: Ita Bernardus Comensis *Lucerna Inquisitoria v. Sacramentis abuti,* & alii contra Locatum *v. Sacerdos, num. 4. part. 4. tract. 8. res. 13.* Secundò, si adhibeatur hostia non consecrata, sed super quam sit celebrata missa. Ita Scaccia *de iudic. lib. 1. cap. 12. n. 44.* & alii contra Ghirlandum *de sortil. quest. 10. num. 15. part. 4. tract. 7. res. 10. §. Quarto.* Tertio, quoties adhibentur sacramentalia, aut verba sacra, Ut Evangelium, Symbolum, Pater noster, Ave Maria, Psalmus aliquis, aur alia verba Sacrae Scripturae, seu alia Sanctae Orationes, aut imagines cereae, quas vocamus *Agnus Dei,* vestes Sacerdotales, & similes res sacrae. Ita Sesse *tom. 4. decis. 463. numer. 9.* & alii communiter contra Torreblanca *de mag. l. 3. cap. 8. numer. 16.* Et ratio horum omnium est, quia, cum res supradictas sortilegiis adhibent, significant, se credere illas ad malefactorum operationem vim habere. Idem dic cum supradictis DD. si adhibeantur Sanctorum Reliquiae. *parte 4. tract. 8. resolutione 14.*

*Sapit verò
manifestam
hæresim, sor-
tilegium, si
adhibeantur
Sacramenta,
Hostia bene-
dicta, quavis
non consecra-
ta, Sacramen-
talia, Verba
sacra.*

*Agnus Dei,
Vestes sacer-
dotales, & si-
milia.*

71. Præterea omnis dæmonis invocatio sapit hæresim manifestam, etiam dæmonis insi nulla rerum aut verborum mixtura interveniat. Ita Spina *apol. 4. contra Pontinibium.* Et hoc sive invocatio fiat verbis imperativis, sive deprecativis, sit deprecatio hæc enim distinctio est ridicula: Nam *tu quis es, qui imperes illi, imperativa,* qui nul-

*Omnis etiam
vocatio sapit
manifestam
hæresim sive
deprecativa,*

cui nulla comparari potest terrena potestas? Omnis ergo invocatio ut effectum habeat, supponit pactum cum dæmone cuius commercium, utpote inimici Dei, nobis interdictum est. Ita Simanca *tit. 30 n. 17.* Igitur hæresim sapiunt sortilegi, quoties præsentia vel præterita occulta revelant, ut furra, &c. quia hæc dæmone suggerente sciunt. Item si à dæmone petant, ut tentet altius pudicitiam, ut inveniat thesaurum, ut impediat, ne ignis filum comburat, transferat hominem, vel rem aliquam de loco ad locum, inducat nebulas, & tempestates, & similia, quæ demon naturali virtute præbere potest, & scire. *p. 4. t. 7. ref. 10. à §. Sed ori- tur. & tract. 8. ref. 15.*

Nam omnis supponit pactum cum illo. Ita est, cum dæmon consuleretur de occultis.

Solicitantur ad tentandam alterius pudicitiam.

Inveniendus thesaurum.

Inducendas tempestates, & similia.

Puniunt similiter lamias, vulgo Dæne di fora.

Enfalmatores.

Revelationes à dæmone proferentes.

72. Huc spectat primo causa lamiarum, & strigarum, contra quas ait Pegna *in paralip. tract. de strig. Bern. Gomenf. titius esse quod Inquisitores procedant requisitis Ordinariis, sicut in causis hæreticorum ex cap. per hoc, de her. in 6.* Si verò soli procedant, utum fore, quidquid sive absolvendo, sive condemnando decreverint, ex const. Alex. IV. ad Angelum de Verona Inquisitorem. Sed praxis Inquisitionis Hispanicæ contra tales consortium Episcoporum admittit, *p. 4. t. 8. ref. 120.*

73. Huc spectat secundò causa enfalmatorum: Nam Inquisitorum est enfalmos cognoscere, & enfalmatores punire, etiam quando non sapiunt hæresim manifestam, saltem cumulativè, ex const. Sixti V. Ita Llamas *3. p. method. c. 3. tit. incant. §. ad secundum:* qui latè ostendit, quinam enfalmi sapiant hæresim manifestam, & qui hodie Inquisitoribus subdantur. Unde pater contra Valentiam *ro. 3. disp. 6. q. 13.* delictum enfalmorum non esse misti fori respectu Magistratum secularium. *parte 4. tractat. 8. resolutione 122.*

74. Possunt etiam cognoscere revelationes muliercularum. Ita Moura *opusc. 2. d. incant. sect. 2. cap. 3. n. 9.* Et Torre *in 2. 2. tom. 2. quæst. 95. art. 2. disput. 3.* dat regulas ad cognoscendum, quando revelationes sunt à Deo, vel à dæmone. *p. 4. m. 8. ref. 125.*

75. Huc spectat tertio causa Astrologorum judiciorum, quos DD Inquisitores cognoscunt ex Constitut. Sixti V. quia eorum modus revelandi est valde periculosus Republicæ, multis superstitionibus expositus, & ex occulta dæmonum societate pendere præsumitur. Quod enim dicunt, se eventus non certò affirmare, dicere videntur ad tegendas fraudes, & vitandas pœnas futuras. Ita Scortia *in Bull. Pont. Epit. 104. theor. 361. & alii. parte 4. tractat. 7. resolutione 17.*

Astrologos judiciorum.

76. Et tandem huc spectat cognitio Ægyptianarum vulgò Zingare, quæ bonam vel malam fortunam divinant. Possunt enim Inquisitores illas punire, ut docet Villadegio *polit. c. 5. §. 20. num. 30. parte 4. tractat. 8. resolutione 128.* Et hæc quoad sortilegos, & maleficos divinatores, &c.

Ægyptianas vulgò zingare, divinatores fortunam.

77. Septimò procedere possunt Inquisitores contra legentes, aut retinètes libros hæreticorum, necromanticorum pentacula, & ex const. novissima Urbani VIII. libros Astrologiæ judicariæ, nec non libros ab ipsis Inquisitoribus prohibitos. Ita Soufa *aphor. Inqu. lib. 1. c. 3. n. 54. p. 4. tract. 7. resol. 61. §. Non designam.*

Item puniunt legentes aut retinètes libros hæreticorum, necromanticorum, &c.

78. Octavò procedere possunt contra laicos & Ecclesiasticos non Sacerdotes Missam celebrantes, aut confessionem excipientes, ex constitutionibus Pauli IV. Greg. XIII. Sixti V. & Clem. VIII. quas affert, & explicat Scortia *in Bull. epit. 162. theor. 403. part. 4. tract. 7. ref. 11. & 12.* Item contra Sacerdotem non consecratam hostiam, & vinum appositum, eoque est in peccato mortali, sed verba consecrationis super particulam consecratam proferentem, & elevantem hostiam non consecratam. Ita Sariola *v. Sacerdos §. 12. cit. §. Notandum.*

Non sacerdotes celebrantes, aut Confessionem excipientes. Sacerdotes celebrantes, & non consecrantes.

79. Nonò procedere possunt contra Confessarios sollicitantes penitentes in Confessione, vel Confessionis prætextu, &c. juxta Constitutiones Pauli IX. Pii IV. Clement. VIII. & Gregorii XV. Imò Sanctarellus *de hæret. cap. 44. dub. 1. num. 2.* putat, Inquisitoribus hanc cognitionem

Confessarios sollicitantes.

tionem competere de jure communi, quia tales Confessarii sunt suspecti de hæresi, ut probat Peyrinus *priv. Minim. tom. 2. cogit. 4. Greg. XV. §. 3. n. 6.* Sed cumulative quoad Episcopos. Vide *verb. Episcopi jurisdictio in Confessarios sollicitantes p. 4. tr. 7. ref. 7.*

Non declarantes pœnitenti sollicitate obligati- tionem denunciandi. 80. Item contra Confessarios non declarantes pœnitenti sollicitate obligati- tionem denunciandi, vel (& multò magis) si dicant, non teneri, cum tenerentur. Ita Soufa *aphor. lib. 1. cit. 34. numer. 73. parte 4. tractat. 7. resolutione 7. §. Nota.* Aut revelan. etiam.

Aut revelan. etiam. 81. Item contra confessarios revelantes cum aliquo errore confessiones, scilicet id sibi licere, vel aliter malè de Sacramentis Ecclesiæ sentientes, concluso errore, non possunt contra eos procedere. Ita Molfesius *tom. 1. tr. 7. c. 23. n. 68. p. 4. tr. 8. ref. 95.*

Quid si prætatu- rum Jubilai- solvant? 82. Vasquez *in 3. part. tom. 4. de excomm. textu Jubilai. Dub. 19. num. 15. & 16.* advertit, Inquisitores procedere etiam solitos contra Confessarios prætatu- rum Jubilai hæresim absolventes. Sed hoc factum displicet Sancto *sele. disp. 44. num. 23.* quia nemo puniri debet absque culpa ex *L. si putatur, ff. ad leg. Aquiliam, C. satis perversum, dist. 561 inventum;* talis verò Confessarius cum utatur opinione probabili, nullam culpam committit. Sed ego hujus dubii resolutionem prudentiæ DD. Inquisitorum remitto *parte 4. tractat. 8. resolutione. 179.*

Item puniunt Matrimonium contrahentes post votum castitatis solemne. 83. † Decimò, contra Clericos constitutos in Sacris, vel Religiosos professos matrimonium contrahentes †. Itè contra conjugatum, qui uxore manente in sæculo, absque ejus licentia in Religione proficetur, vel Ordines sacros assumit. Ita Cantero *c. 1. de her. n. 71. p. 4. t. 7. ref. 4. §. Nota secundò.*

Item puniunt Matrimonium contrahentes post votum castitatis solemne. 84. Undecimò, contra ducentem uxorem hæreticam. Ita Sanctarellus *de her. c. 41. dub. 3. num. 1.* An verò simile matrimonium possit ex aliqua causa justificari, vide sup. *V. n. 30. p. 4. t. 7. ref. 5. §. Nota.*

Item puniunt Matrimonium contrahentes post votum castitatis solemne. 85. Item contra contrahentes binas nuptias nõ solum quando sunt ex gen-

re Mahumetano, & nuptias palam celebrant, ut perperam docuit Simanca *tit. 40. num. 3. & 4.* sed absolute & simpliciter in quocumque casu, Ita Freyra *add. ad Acug. quest. 2. n. 32.* & alii *p. 4. tr. 7. ref. 4. §. Verum* propè finem.

86. Sed difficultas est, an tale crimen sit misti fori. Et Soufa *lib. 2. cap. 35. num. 18.* tale fuisse inquit, stando in jure communi; nunc autem ad solos inquisitores pertinere, & extare de hac re declarationem Summi Pontificis ad Inquisitorem Lusitaniæ. Sed Gequensis *prax, cap. 68. num. 13.* etiam nunc esse misti fori, inquit; cum hoc tamen, quod si reum Curia sæcularis præveniat, ad inquisitorem remittere debeat, qui ipsum torquet super intentione, & abjurare faciat, & deinde ad Curiam sæcularem remittat, puniendum pro bigamia. Si verò præveniat inquisitor, puniatur in totum ab ipso, nec se possit amplius Curia sæcularis ingerere. Idque ex litteris Congregationis S. Officii, quæ conservantur in Curia *p. 4. tr. 7. ref. 4.*

87. Duodecimò procedere possunt contra spretos campanarum, ut quidam olim fuit, qui nocte Sabbati Sæcti abstulit à quibusdam campanis malleolum, & apposuit in arbore nucis. Ratio est, quia despectus campanarum est unus de Turcarum erroribus. Ita Riccius *t. 1. ref. 423. p. 4. tr. 8. ref. 102. in fine.*

88. Decimotertiò, contra frangentes cedulones, in quibus aliqui declarantur excommunicati; quia tales sunt suspecti de hæresi. Et sic observat Homobonus *part. 4. resp. 16. vol. 1. in Curia Archiepiscopali Salernitana* decisum esse. *Ibid. initio.*

89. Decimoquartò, contra infordecentes in excommunicatione per annu; quia tales sunt suspecti de hæresi, ut docet Tridentinum *sess. 25. c. 3. & cum multis DD. Rojas sing. 60. n. 2.* Imò hanc sententiam Palauus *in sum. tom. 1. tr. 4. disp. 4. punct. 2. num. 6.* adeo vream existimat, ut dicat, eam procedere: etiam quando excommunicatio lata fuit ex causa civili; quia æqua, imò major contumacia videtur in eo, quem à comparèdo levior causa re-

Aut contra- hentes binas nuptias.

Item puniunt spretos campanarum.

Frangentes cedulones declarantes quempiam in excommunicationem incurrisse. Infordecentes in excommunicatione per annum.

Et causa fidei fa retardat, Sed ego cum Barbosa tom. 3. l. 5. tit. 2. c. 6. n. 6. contrarium teneo quod decidit Romana Rota apud Gonzales in reg. 8. Cancell. Gloss. 5. n. 106. Imò inquisitores Hispani cōtra eos tantum excommunicatos post annum procedunt, qui excommunicati sunt ex causa fidei. Idē docet Genueus in prax. c. 68. num. 8. de inquisitione Romana: sed Soula lib. 1. c. 27. n. 6. negat p. 4. t. 7. ref. 18.

Comedentes carnes diebus prohibitis. 90. Decimoquintò, contra comedentes carnes diebus prohibitis, & non recipientes Sacramenta Pœnitentiæ vel Eucharistiæ semel in anno, quia tales sunt de hæresi vehementer suspecti. Ita Zeccius tom. 1. tit. de fide. cap. 11. num. 5. Verum tamen est, quòd supradicta fieri possunt sine mentis errore, quòd inquisitores ex personarum, facti, & temporis qualitatibus deprehendent. Sed contra non communicantes in Paschate procedere solent Episcopi. part. 4. tractat. 8. resolut. 38. Et in esu carniū excusat parva materia, ut dictum est. verb. lejunium, n. 49.

Sumentes in Communione plures Hostias 91. Decimoseptimò, contra sumentes in Communione plures Hostias, seu Particulas. Ita Hæredia de sacram. tit. de Euchar. dist. 2. part. 9. d. un. n. 1. p. 4. t. 8. ref. 96.

Et disputantes de fide in casibus prohibitis. 92. Decimoctavo, contra disputantes de fide in casibus à jure prohibitis juxta ea, quæ diximus verb. Excommunicationes, n. 3. Ita Zarnardus p. 2. c. 6. q. 32 p. 4. t. 8. ref. 56.

Puniunt itē inquisitores hæreticorum fautores, defensores, & receptatores. 93. Decimonondò contra fautores, defensores, & receptatores hæreticorum. Ita Duardus in Bull. Cœn. lib. 2. can. 1. quasi. 33. num. 4. ex DD. communi. p. 4. t. 7. ref. 21.

Et ut tales, Magistratus aliquid contra eorum jurisdictionē statuentes. 94. Vigestimò proinde procedere possunt contra Magistratus, primò si aliquid statuunt, quòd eorum jurisdictionem impediatur, cogendo eos censuris, ut talia decreta revocent, quæ ipso jure sunt irrita ex c. statutum, de har. in 6. & ex Bullis Alexandri IV. Innocentis IV. & Urbani IV. Ita Zarnardus part. 1. c. 6. q. 28 p. 4. tract. 8. resolut. 104. Secundo, si negligent prestare auxilium, & favorem pro capiendis hæreticis, & cetera. Ita Castrus

lib. 2. cap. 1. num. 16. part. 4. t. 8. ref. 65. & 104. ante §. Notandum. Tertio, si latam contra hæreticos sententiam exequi noscunt, cogendo illos censuris, & inquirendo contra illos tamquam fautores hæreticorum. Neque obstat prætextus, quòd sententia sit injusta; nam nullo pacto se in causis hæreticalibus intromittere possunt. Ita Pegna, part. 3. q. 36. comm. 85 p. 1. tract. 2. ref. 135. part. 4. tract. 8. ref. 26.

Quarto, si ministros S. Inquisitionis, denunciatōres, testes, & c. perterrefaciant. Quinto si aliquem ex ipsis, vel eorum Advocatum, Procuratorem, Notarium, Testem, accusatorem, vel alium S. Inquisitionis ministrum offendant, offendere tentent, teneant, dejiciant, vel quomodolibet Officium S. Inquisitionis impediunt, ut minutim recenset Pius V. in Bulla si de proterendis, edita ann. 1569. §. 1. 3. 4. quam Bullam Urbanus VIII. novissimè renovavit. Sexto, si trahant ad sua tribunalia Personas Ecclesiasticas extraneas subditas, catus a jure permisos. Ita Salonius in 2. 2. D. Th. q. 67. art. 1. contr. 1. concl. 3. p. 7. t. 1. ref. 28. §. Et tandem. Quæ omnia à fortiori procedunt in aliis personis similia perpetrantibus. p. 4. tract. 7. ref. 13. & ex parte etiam in p. 3. t. 1. ref. 9. §. Sed his, circa finem.

95. Qui omnes subduntur etiam inquisitorum judicio, si aliquem ex illis injuriaverint, sive factis, sive verbis: quia non solum ipsi injuriantur, sed etiam S. Officium inquisitionis, ac proinde Ecclesia, & fides. Ita Bobadilla tom. 4. l. 2. c. 17. n. 112. p. 4. t. 8. ref. 91.

96. Item, si dent consilium reo detento in carceribus inquisitorum, ipsis in vitis, etiam justum. Ita Locatus pr. Inquis. cas. 10. Placent. p. 4. t. 8. ref. 67.

97. Item, si transierint arma, equos, & c. in terras infidelium. Sed contra tales procedit tantum inquisitio Hispanica. Ita Cantero qq. crim. cap. 1. de har. n. 68. p. 4. t. 7. ref. 19.

98. Vigesimo primò procedere possunt inquisitores contra falsos testes deponentes in causa hæresis, eorumque corruptores; & c. Sanctarellus de har. cap. 39. dub. 3. n. 17. p. 4. t. 7. ref. 16.

99. Vige-

Aut quovis modo S. Officium impediant, ut minutim recenset Pius V. in Bulla si de proterendis, edita ann. 1569. §. 1. 3. 4. quam Bullam Urbanus VIII. novissimè renovavit. Sexto, si trahant ad sua tribunalia Personas Ecclesiasticas extraneas subditas, catus a jure permisos. Ita Salonius in 2. 2. D. Th. q. 67. art. 1. contr. 1. concl. 3. p. 7. t. 1. ref. 28. §. Et tandem. Quæ omnia à fortiori procedunt in aliis personis similia perpetrantibus. p. 4. tract. 7. ref. 13. & ex parte etiam in p. 3. t. 1. ref. 9. §. Sed his, circa finem.

Maximè, si illorum quæpiam injuria verint.

Reo in suis carceribus consilium dederint.

Arma, equos & c. in terras infidelium transfulerint

Item testes falsum deponentes in causa fidei, eosque corruptores.

Et in certis
Regnis Hispaniarum
sodomitas.

99. Vigesimo secundo inquisitores Litanianae ex const. Pii IV. & Greg. XIII. & ex Privilegio Regis, ut notat Moura de inegnt. opus. c. 1. sec. 3. r. n. 16. procedere possunt contra sodomitas. Quod etiam de inquisitoribus Valentiae, Aragoniae, & Barcinonae ex Bulla Clem. VIII. testatur Palaus tom. 1. r. 4. disp. 8. punct. 12. n. 11. p. 4. r. 7. ref. 20.

An sint iudices competentes reconciliatorum, Hispanice (Sambenitadas.)

Respondeo in aliquibus casibus affirmativè.

100. Vigesimo tertio secundum quosdam apud Roias singul. 68. num. 1. & 3. inquisitores sunt iudices competentes super reconciliatos; Hispanice sambenitadas. Sed ipse merito contrarium tenet. Nec obstat cap. aliud. 11. quast. 2. Nam, ut observat Pegna, varias habet expositiones. Attamen non est dubitandum, si inter se dicti poenitentes rixati fuerint, dum in carceribus detinentur, vel propter habitum poenitentiae unus in alterum convicia dixerit, posse inquisitores illos punire. Ita Roias ibid. contra Farinacium de har. quast. 186. n. 37. in fine p. 4. r. 8. ref. 69.

Sicut si poenitentiam ab ipsis impossitam non impleverint.

101. Possunt etiam tales, & omnes alios punire, si poenitentiam ab ipsis impostam non adimpleant: sunt enim de haereticis suspecti, quasi praecedens illorum conversio ficta fuerit. Ita Simanca ench. titul. 61. numer. 7. parte 4. tractat. 7. resol. 14.

102. Haec sunt delicta, in quibus inquisitores habent jurisdictionem in Christianos. Nam

Puniant ita Iudeos negantes Deum unum aeternum, omnipotentem, creatorem omnem.

103. Vigesimo quarto procedere etiam possunt ex Bulla Gregorii XIII. edita anno 1561. contra Iudeos negantes, quae habent cum Christianis communia circa fidem, ut Deum esse unum, aeternum omnipotentem, omnium creatorem; aut id alicui etiam privatim insinuantes.

Et sic ad sectam Saracenorum vel aliam impiam transientes. Damones invocantes, colentes, atque diffusentes, et ad haec Christianos perdu-

Et ex hoc capite punire Iudeos possunt, si ad sectam v. g. Saracenorum transierint, quia tunc necesse habent peccare in his, quae communiter nobiscum crederent. Ita Directorium part. 2. quast. 46. contra Soufam libro primo cap. 37. num. 27. part. 4. tract. 7. ref. 2. initio, & 8. Sed ex fulentes, eis immolantes, thus, & alias fumigationes offerentes Verbo, facto,

exemplo, aliove modo nefaria huiusmodi docentes Christianos, vel ad capere docere tentantes. Christum purum hominem aut peccatorem, Deive Matrem non Virginem, simileve haereticales blasphemias proferentes. Auxilio, consilio, opere Christianam à fide ad impias sectas, superstitiones, aut haesim sollicitantes. Aliquem à fide vel Baptismo post ejus declaratam nutu, verbo, facto, aut alio quocumque modo voluntatem retrahentes, dehortantes, aut quovis modo impedientes Haereticos, apolitave scienter receptantes, alentes, comitatu juvantes, associantes, deducentes vel deducendos, & associandos curantes, defendentes, & quomodolibet auxiliium, consilium, favorem deferentes, vel faciendes, ne ab eis perpetrata investigari queant. Prohibitos libros defendentes, retinentes, aut divulgantes, vel ad eam rem operam suam conferentes Decisioni habentes Christianos: sacram Hostiam, Crucem, Christum Dominum conspuentes, vel facientes quid simile.

Agnum, ovem, aut aliud quid cruci affigentes, aut appendentes. Christianas nutrices tenentes, vel cogentes quando communicant, uno, aut pluribus diebus effundere lac in cloacas, aut latrinas. Et in his casibus Inquisitores procedere possunt non solum contra Iudeos; sed etiam Mauros, & alios quoscumque infideles. Ita Ricciullus de iure pers. lib. 1. cap. 5. numer. 7. part. 4. tractat. 7. resol. 2.

edre tentantes. Haereticos de Christianis, & Christi parabolis blasphemantes. Christianos ad haesim vel aliam falsam sectam sollicitantes, retrahentes, dehortantes, aut quovis modo receptantes, alentes, comitatu juvantes, associantes, deducentes, defendentes, & quomodolibet auxiliium, consilium, favorem deferentes, vel faciendes, ne ab eis perpetrata investigari queant. Prohibitos libros defendentes, retinentes, aut divulgantes, vel ad eam rem operam suam conferentes Decisioni habentes Christianos: sacram Hostiam, Crucem, Christum Dominum conspuentes, vel facientes quid simile. Christianos aedentes. Christianas nutrices tenentes, vel cogentes quando communicant, uno, aut pluribus diebus effundere lac in cloacas, aut latrinas. Et in his casibus Inquisitores procedere possunt non solum contra Iudeos; sed etiam Mauros, & alios quoscumque infideles. Ita Ricciullus de iure pers. lib. 1. cap. 5. numer. 7. part. 4. tractat. 7. resol. 2.

Christianos aedentes. Christianas nutrices tenentes, vel cogentes quando communicant, uno, aut pluribus diebus effundere lac in cloacas, aut latrinas. Et in his casibus Inquisitores procedere possunt non solum contra Iudeos; sed etiam Mauros, & alios quoscumque infideles. Ita Ricciullus de iure pers. lib. 1. cap. 5. numer. 7. part. 4. tractat. 7. resol. 2.

INQUISITORVM JURISDICTIO

Quoad torturam.

104. Inquisitores debent esse proniores ad torturam; quia crimen haereticis est occultum, & difficilis probatio. Ita Rojas de haeret. part. 2. numer. 295. & alii contra Torreblancam de mag. lib. 3. cap. 19. num. 3. Simanca Ench. 2. num. 26. & cath. inst. tit. 65. n. 51. addit. Est enim aliam rationem; quia confessio rei in casu

comodatio, casu hæresis non solum Reipublicæ, sed
abjuratio, ipsimet hæretico proficit, Vnde inter
& purgatio, remedia terminandi processum, quan-
do reus est tantum indiciatus, tortura
videtur cæteris ad veritatem eruendam
nandum pro- accommodatior: cum purgatio, & ab-
cessum semi- juratio potius inventæ sint ad excluden-
plenum. dam suspicionem, & infamiam hæresis.

Ita Pegnap. 3. commen. 39. ex Instructio-
ne Toletan. ann. 1561. num. 46. 47. 48.
Secundum quam licet quando adsunt
indicia ad torturam; indici possit pur-
gatio: melius tamen esse, ait Genuensis
in praxi cap. 32. quod reum torqueant.
Et ita conclusum esse in Curia Archie-
piscopali Neapolitana part. 4. tr. 6. resol. 1.
Quod etiam procedit in Clericis. Ita
Guazzinus tom. 2. lib. 1. defen. 30. cap. 10. n.
6. ibid. resol. 36. in fine.

Non debet 105. Cæterum cum tortura sit reme-
tamen adhi- dium subsidiarium, & ultimum, adhi-
beri, quando bendum solum in defectu testium, ut
delictum alia inter alius Porrell. verb. Tortura, num. 4.
via probatur. quoties delictum alia, via probari potest,
a tortura abstinere debent. ibidem §. No-
tandum.

Nec sine sus- 106. Et quamvis doceat Delrius disq.
ficientibus magis. appen. 2. lib. 5. quasi. 22. leviora in-
indiciis. dicia requiri ad torquendum reum in
crimine hæresis, quam in aliis crimini-
bus, Simanca in ench. tit. 52. numer. 52.
& alii ex l. 1. in princip. ff. de quest. ibi,
ita ut sola servorum confessio deesse videat-
ur, & ex l. milites, §. oportet, & l. cum co-
gnitionaliter. Cod. eod. tit. requirunt in
hoc crimine indicia magna, & vhe-
menter urgentia, ita ut sola rei confessio
deesse videatur. (Quod in particulari

Et quoad 107. Quod in particulari
Clericos, & Religiosos ur- de Clericis, & Religiosis docet Guazzi-
gentioribus. nus tom. 2. lib. 1. defen. 30. c. 10. num. 6.
propter præsumptionem bonitatis,
quam ipsi habent. Vbi infra resol. 36. in
fine.) Quænam autem sint indicia ma-
gna, & urgentia, docent Blancus de
indic. num. 10. & Guazzinus tom. 2. lib.
1. defen. 30. cap. 4. num. 3. Sed ego puto in
hoc dari non posse certam regulam,
sed standum arbitrio DD. Inquisito-
rum, pensatis circumstantiis in casu
particulari. Ita Caballus ref. crimin. cent.
3. cas. 251. num. 14. & alii. Verum Inquisi-

torum arbitrium non est absolutum, sed Arbitrio In-
limitatum secundum juris dispositio-
nem. Ambrosinus de proc. inform. lib. 4.
cap. 1. n. 15. & alii communiter. Unde, si
reus sine legitimis indiciis tortus confi-
teatur, talis confessio nihil confitenti
præjudicat; etiamsi superveniant legiti-
ma indicia. Ita Binsfeldius comm. de ma-
tes. & matb. leg. 7. q. 2. conclus. 2. Immo
etiamsi indicium superveniat sit indi-
cium confessionis extrajudicialis. Ita
Quevedo de indic. & tort. part. 2. cap. 4. n.
11. contra Marsilius in l. q. n. 63. de q. p. 4.
tr. 6. resol. 2.

107. Si sint indicia sufficientia ad tor-
turam, sed reus illa eliderit per alia indi-
cia, non potest torqueri. Ita Guazzi-
nus tom. 2. lib. 1. defen. 20. cap. 4. n. 23. DD.
communiter. Imò secundum Gram-
maticum vot. 3. num. 20. & alios, unum
indiciam pro reo tollit indicia fisci, ut
torqueri non possit. Sed hoc non placet.
Sicut non placet doctrina Bajardi add.
ad Clar. q. 64. num. 98. quod sit in arbi-
trio judicis, super quale indicium reus
debet torqueri: quia ut torqueri debeat,
omnia indicia cumulari debent. Ita Ca-
valcanus de brach. regio. part. 3. 134. ibid. §.
Et tandem.

108. Si Inquisitores habent vhe-
mentem opinionem contra reum, quamvis
extra processum, possunt eum verba-
liter terrere, minando torturam, etiam
si indicia legitima non procedant: quia
hoc non est torquere. Nisi sit persona
timida. Ita Guazzinus tom. 2. lib. 1. de-
fen. 30. cap. 5. num. 3. Qui addit, quod
quando adsunt indicia ad terrendum,
vel leviter torquendum, possunt judi-
ces reum in loco torturæ spoliare, & fu-
ni alligare, vel in saltum elevare. Quod
personalis tractat. de indic. n. 78. exempli-
ficat, quando judex haberet unicum te-
stem non integrum, vel duos testes sin-
gulares deponentes de indiciis remotis.
Et Peregrinus cons. 2. n. 104. docuit, u-
num indicium remotum sufficere ad in-
ferendam torturam levem. Sed hæc do-
ctrina in nostro Tribunali non est in usu
ibid. §. Notandum.

109. † Ut ergo reus torqueri possit, Quid requi-
requi-

natur ad in-
dicentiam
torturam?
Quanam in-
dicant?

requiritur sufficientia testium deponen-
tium vel immediatè de ipso delicto, vel
de confessione rei extrajudiciali, vel
de famo, vel de indicio proximo, &
maximè inferente delictum, vel etiam
de remotis. † Nam indicium proximū,
quamvis unicum, sufficit ad torturam,
ut patet ex Carerio in *pract. l. observa-
re curabis, num. 109.* & aliis. Unicum
verò indicium remotum non sufficit:
sed debent esse saltem duo. Et tunc Ber-
tazzolius in *l. mox citat.* docet sufficere,
etiam si sint levia. Cui subscribit Del-
rius *appen. 2. lib. 6. quest. 2.* etiam in casu,
quo in jure non sint expressa; dummodo
sint verisimilia, & probata saltem per
duos testes; quod est valdè notandum,
part. 4. tit. 6. resol. 4.

Et testis?

110. Ceterum, si testimonium sit im-
mediatè de ipso delicto, sufficit etiam si
sit unicum, dummodo sit omni exceptio-
ne majus. Ita Villadiego in *polit. cap. 3. n.*
367. Erit verò omni exceptione major
testis secundum Gloss. *verb. majores, cap.*
1. de affin. & consang. si nulla exceptione
repelli poterit, seu nullam prorsus macu-
lam contraxerit, *part. 4. tractat. 6. resolu-
tione 6.*

Praesertim in
re bona fa-
ma?

111. Adverte tamen, quòd si reus sit bo-
nae famae, non potest torqueri ex dicto
unius testis, etiam omni exceptione ma-
joris, ut docet Sanctarellus *c. 41. dub. 1. n.*
1. quamquam contrarium docet Cabal-
lus *cent. 1. cas. 84. num. 15.* E contra verò,
si reus sit malae vitae, torqueri potest ex
testimonio unius de visu, quamvis
non omni exceptione majoris, ut do-
cet Farinacius *question. 37. numer. 65.*
dummodo non sit ipso jure inhabilis,
vel non patiatur plures defectus. *Ibid. §.*
Sed quid.

112. Quando habentur duo indicia re-
mota, ut ad torturam sufficiant, proba-
ri debent singula duobus testibus. Id-
que Farinacius *n. 14.* ad eò verum putat,
ut *n. 16.* dicat unicum testem, quamvis
omni exceptione majorem, non proba-
re remotum indicium. Et juxta hanc do-
ctrinam Clarus *lib. 5. §. fin. quest. 22. num.*
2. concordat Gloss. in *l. fin. v. vel indicis.*
§. fam. haris, cum Gloss. in l. si quis v. vel

convictus. C. ad leg. Julia majest. quae vi-
dentur sibi contraria. part. 4. tractat.
6. resol. 3. Duo autem testes contestes
probant indicia remota, etiam si aliàs
non sint idonei, ut familiares, infames,
&c. Ita Rojas *de har. part. 2. num. 289.*
contra Menochium *de praesumpt. lib. 1.*
cap. 9. n. 5. Et ratio est; quia indicia re-
mota, ut sufficiant ad torturam, de-
bent esse duo, & probata per duos, &
duos, & ita quatuor testes: quos proin-
de non oportet esse omni exceptione
majores, sicut is, qui immediatè depon-
it de delicto: hinc enim solus sufficit ad
torturam. *Ibid. §. Nota.*

113. Si verò indicia remota sint plura
duobus, tunc & satis est probari testibus
singularibus, ut docet Locatus *q. 37.* con-
tra Simancam *tit. 65. nu. 4.* Et Caballus
cent. 2. cas. 193. n. 6. probabiliter sentit,
sufficere singulares minus idoneos, &
repulatos. Quamvis Sousa *lib. 2. cap. 39.*
sententiam Locati limiter ad indicia pro-
xima. *part. 4. tit. 6. resol. 5.*

114. Et ad particularia descendendo, Certè non
Inquisitores Romani (nam Hispani possunt tor-
Confessarios sollicitantes torquere non quere Con-
solent) non possunt torquere Confessa fessarii solli-
cium sollicitantem ex delatione unius citantem ex
foeminae quantumvis honesta, & bonae delatione u-
famae. Quidquid eòtra sentiat Zanardus nius foeminae
part. 3. cap. 88. Probatur a majori; quia quantumvis
delatio cujusvis foeminae unica non honesta.
sufficit ad detrudendum in carcerem Imò nec in-
Confessarium, ut contra Canteram carcerare.
apud ipsum optimè observat Sousa *de*
Confess. sollicit. tractat. 2. cap. 21. numer. 6.
ergo multò minus sufficit ad eum tor-
quendum. Et ratio est; quia mulier
nunquam est testis omni exceptione ma-
jor. Igitur Inquisitorum arbitrio remit-
titur, quinam testium numerus in hoc
delicto sufficiat, consideratis circum-
stantiis, qualitate reorum, & testium;
&c. In Tribunali Hispanico talis Con-
fessarius nunquam detruditur, nisi à
duobus, vel tribus denunciatur, ut ob-
servat Sousa *ibid. num. 7.* Et si est Reli-
giosus, non detruditur in carcerem se-
cretum sine consilio supremi Senatus. *part.*
4. tit. 6. resol. 21.

Item nec ex dicto unius testis minoris 20. annis.

115. Præterea non possunt inquisitores torquere reum ex dicto unius testis minoris viginti annis, quia talis testis non est omni exceptione major, nec integer, cum non habeat ætatem requisitam in l. cum non habeat ætatem requisitam in l. in testimonium. Ita Canter a 99. crim. cap. 2. de prob. per testes quasi. l. n. 31. contra Bartolum in leg. de minor de quasi. in prin. Sufficiunt tamen duo testes minores, quia secundus facit novum indicium, cum quo testimonium unius sufficit ad torturam. Ita Delrius disq. mag. app. 2. lib. 5. quasi. 15. litt. F. Et Canter a ubi supr. observat in Consilio Summo inquisitionis ex dicto unius testis mulieris, & minoris captos fuisse duos homines pro hæresi, qui erant de genere Maurorum, & quorum ceremoniæ erant Mahumetana; quia nimirum contra eos erat præsumptio, cum ex malis parentibus præsumatur contra filios, ex cap. quia verisimile, de præsumpt. p. 4. tr. 6. resol. 25.

Et in Clericis præter indicia requiri infamiam, docet Canter a 9. 11. de reo. n. 11 & alii. Quæ opinio est probabilis, & pia, ac multum favens statui Clericorum. Sed in casu hæresis contrarium tenendum puro cum Pegna part. 3. comm. 110. litt. F. & aliis, quia majus periculum imminet in Clerico, & Doctore, qui magis possunt alios lædere sua doctrina, quam in laicis ignaris. Et dato quod infamia necessaria sit ad Clericum torquendum, hæc sufficienter habetur ex semiplena probatione, aliisque indicis, quæ eum suspectum, & infamatum reddunt. Observent tamen inquisitores, quod in casu occurrenti, cæteris paribus, mitius torquendi sunt Clerici, quam laici Ita Pegna ibid. & alii contra Quevedo de indic. part. 1. cap. 12. n. 17. p. 4. tr. 6. resol. 36.

Non sufficit ad torquendum reum dictum socii criminis.

117. Inquisitores non possunt reum torquere ex solo dicto socii criminis, nisi aliud indicium, aut præsumptio concurrat: quia ex dictis supra ad torturam tunc sufficit unicus testis, quando est omni exceptione major qui facit probationem semiplenam: talis autem non est socius criminis. Ita Canter a 99. crim. c. 2.

q. l. n. 57. & alii contra Blancum de indic. ad l. fin. d. q. n. 378. & 179. & alios part. 4. tr. 7. res. 7.

118. Quænam verò adminicula sufficiunt ad torquendum, si ad sit dictum unius socii criminis? Peguera decis. crim. 5. num. 35. ait, id in lege non inveniri determinatum, ided Inquisitorum arbitrio remittit. Sed, ad sedandos illorum scrupulos, apponam aliquos casus ex Quevedo de indic. & tort. part. 2. cap. 5. num. 5. & Soula lib. 2. cap. 25. num. 24. in quibus dari potest tortura cum unius socii dicto. Primus est, quando concurrunt testes de auditu. Secundus, quando concurrens fama. Tertius, quando concurrens fuga. Quartus, si concurrat stricta amicitia nominati cum socio. Quintus, si secreta allocutio, & conversatio cum eodem. Mascardus de prob. concl. 1318. numer. 43. ait dictum socii facere indicium, si interrogetur a iudice, non autem si sponte proferatur. Contrarium sentit Quevedo ubi supra num. 17. nam dictum voluntarium minus corruptum præsumitur. Sed quidquid sit de hoc: nam in nostro Tribunali socii criminis semper habentur ex interrogatorio iudicis, & si se diffundunt, id faciunt ex metu censurarum. part. 4. tr. 6. resol. 7. 8. Notandum est tamen sic obiter, & resol. 9. §. Notandum.

119. Monticellus in præx. crim. reg. 4. num. 46. ait, non sufficere dictum socii criminis adminiculatum, nisi accedat mala nominati conversatio, & fama: nam bona fama elidit indicium resultant ex socii dicto. Sed ego id remitto Inquisitorum arbitrio; nam si cum tali dicto concurrerent tor adminicula, & præsumptiones, ut superarent bonam famam, nominatus omnino torquendus esset. Ita Fatinacius quasi. 34. num. 188. Non nego tamen, personas ingentis famæ, & qualitatatis torqueri non posse ex dicto unius socii quantumvis adminiculato, ut si Princeps a subditis denunciaretur, ait Delrius disq. magic. append. 2. lib. 5. quasi. 6. aut (addo ipse) denunciaretur persona, quæ in Civitate pro Religioso, eximia sanctitatis publicè

Nisi concurrant.

Testes de auditu. Fama. Fuga.

Stricta amicitia; aut collocutio cum tali socio.

In quibus casibus non oportet quod præcesserit interrogatio iudicis.

Et, si adminicula superant bonam famam, hæc non obest.

Quævis fama ingens elidat dictum etiam duorum, & trium sociorum criminis.

Quod in aliis
sufficit ad
torturam.

publicè haberetur. Nam merita præcedentis vitæ plurimi faciendæ sunt ex l. 3. §. sed si ex improviso, & aliis. Unde cum his non solum unius, sed etiam duorum, & trium sociorum criminis dictum non sufficeret ad torturam; quod tamen in aliis sufficit, etiam si nulla adsint indicia, ut docet Palus tom. 1. tract. 4. disp. 9. punct. 15. §. 4. num. 1. contra Zagardum part. 3. cap. 9. imò etiam si non sint contestes, ex Soufa Aph. lib. 2. cap. 39 numer. 55 part. 4. tr. 6. resol. 7. §. Notandum est tamen hic, quod §. tandem, & resol. 9.

Etiã, si nulla
adsint in-
dicia.

Et ipsi non
sint contestes.
Socius crimi-
nis, alius in-
habilis non
sufficit ad
torquendum
complicem.
Corollarium.

120. Sed quid, si socii criminis præter hoc crimen, quod confitetur, patitur alios defectus? Ut si est infamis, perjurus, &c. Respondeo, non posse inquisitores ex ejus dicto quantum vis adminiculato reum torquere. Ita Delrius lib. 5. sect. 3. qui tamen append. 2. q. 17. lib. 5. contrariam sententiam tenendam esse putat, utpotè Reipublicæ, & justitiæ utiliores: nam alioqui numquam inveniretur idoneus, cum malefici, & similes plurimis, horrendisque criminibus sint innodati. Sed contraria opinio, quam docuimus, est communis. Et ex ea Farinacius infert, quod si reus prius examinatus delictum negaret, & complices, vel de se confessus delictum, interrogatus de complicibus, illos taceret; si postea iterum de complicibus interrogatus, vel tortus, spontè, aut per torturam, à prima depositione variando socios nominaret, talis nominatio non faceret indicium ad socios torquendos sufficiens, & hoc ex defectu perjurii, nisi cum illius dicto gravia concurrerent adminicula. part. 4. tract. 6. resolutione 8.

Facit tamen
fidem absque
tortura.

121. Ut socii criminis fidem faciant, secundum Delrium lib. 5. sect. 3. & alios torqueri debent. Sed placet opinio Simancæ tit. 53. nu. 38 quod sufficiat juramentum. Et ita, servatur in Tribunali Inquisitionis Hispanicæ, & teste Ballo tract. var. lib. 1. quest. 26. num. 6. in magna Regia Curia hujus Regni. part. 4. tract. 6. resol. 10.

Sicut etiam

122. Similiter nec torqueri debent

testes inhabiles, ut excommunicati, infames, &c. quos dicemus infra num. 104 les. in causis fidei admitti posse. Sed indicium faciunt, sive majus, sive minus, spectatis personarum qualitate, & aliis circumstantiis, etiam si spontè, & sine tormento testificentur. Possunt tamen, imò quandoque etiam debent torqueri, quando id DD. Inquisitores judicaverint expedire. Ita Pegna part. 3. quest. 46. comm. 113. & alii contra Sanctarellum de hæret. cap. 38. dub. unicum. 1. Et ita sine tortura admittuntur testes inhabiles in Inquisitione Hispanicæ, & (teste Riccio part. 2. dec. 1. 258.) in Curia Archiepiscopali Neapolitana. part. 4. tr. 6. resol. 11.

123. Qui tortus ex dicto socii criminis adminiculato, non confitetur, potest iterum torqueri, si postea alii duo socii criminis de eodem delicto testificentur. Ita Giurba cons. crim. 50. num. 42. Licet alii in homine bonæ famæ & vitæ id procedere negent. part. 4. tr. 6. resol. 7. §. Notandum secundò.

124. Dictum sagarum, & lamiarum, vulgò Donne di fora, quod in suo ipsatum conventu personam viderint alioqui bonæ famæ, non sufficit ad illam torquendam: quia in testimonio sagarum est peculiaris difficultas, quoniam multoties non corporaliter, sed per dæmonum illusionem alios in suis conventibus vident, quo modo videre possunt quascunque personas, etiam sanctas, si in earum personam se alii transformant. It. Farinacius de hæret. quest. 185 §. 8. n. 151. & alii contra Delrium l. 5. sect. 3. Idem in casu contingenti DD. Inquisitores consulant Tannerum tom. 3. disp. 4. q. 5. dub. 2. Palus tom. 1. tr. 4. disp. 8. punct. 16. §. 5. num. 2. observat, in Tribunali Hispanico ex depositione præcisâ complicum, sine indicio; aliisque adminiculis, reum pro hoc delicto minimè capi. part. 4. tr. 6. resol. 30.

125. Fama sola ad torturam non sufficit, nisi persona infamata sit vilis, & fama non sit orta à malevolis aut levibus hominibus, sed ab honestis, & fide dignis, & tandem per idoneos testes probata sit.

Tortus autè
ex dicto socii
criminis, &
negativus, |
super testifi-
cantibus aliis
duobus potest
iterum tor-
queri.
Dictū lamia-
rum vulgò
(Donne di
fora) non
sufficit ad
torturam.

Sola fama
non sufficit ad
torturam.

fit. Ita Simanca *tit. 63. num. 37.* nec satis esse, quod testes dicant, hanc esse publicam famam, nisi etiam rationem addant necessarium concludentem. Quid autem doceat Caballus *cent. 1. cas. 84. num. 14.* communis opinio tenet, quod si fama esset vehemens, sufficeret ad torturam absque adminiculis. Quenam sit fama vehemens, aliqui relinquunt arbitrio iudicis. Farinacius *quast. 4. num. 28.* advertit, non esse vehementem, si ortum habeat à personis inhonestis, & non fide dignis, nisi numerus testium in probatione famæ hunc defectum suppleat. Deinde non esse vehementem, si nulla appareat causa; etiam si procedat à mille personis. Sed, cum hæc requisita ad famam vehementem sint adminicula, quæ recensuit Simanca, hæc sententiæ non pugnant: & idem est dicere famam vehementem, ac famam adminiculatam. Multi asserunt, famam habentem ortum ab aliqua verisimili causa, & conjectura, sufficere ad torturam, etiam si testes non sint ita honesti, & fide digni. Sed hanc sententiam meritò reprobatur Farinacius *ib. numer. 159.* Debent enim testes deponentes de fama esse spectatæ vitæ, & omni exceptione majores, ad minus duo. Ita Miranda *de ord. iud. tom. 2. quast. 26. artic. 5. part. 4. tractat. 6. resolutione 13.*

Nisi sit vehemens.

Seu adminiculata.

Et de ea testentur persona honesta, fide digna. Omni exceptione majores. Et ad minus dua.

An ad torturam sufficiat fuga ante, vel post accusationem?

An sola titubatio & mutatio vultus in interrogando? An variatio?

126. Fuga post commissum delictum antequam accusetur, secundum aliquos, inter quos Miranda *ibid. artic. 8.* est sufficiens indicium ad torturam; quia dicitur semiplenam probationem. Sed fuga post accusationem non ita, cum ex alia causa procedere possit. Non desunt tamen, qui dicant, fugam à carcere, etiam attentatam, esse sufficiens indicium ad torturam, dummodo non adsit animus revertendi. Vide Farinacium *quast. 30. numer. 85. part. 4. tractat. 6. resolutione 14.*

127. Sola titubatio, & mutatio vultus in interrogatione rei, non est indicium sufficiens, ut Inquisitores possint illum torquere nisi aliqua adminicula concurrant. Ita Menochius *de præsumpt. lib. 1.*

quast. 79. num. 21. Variatio seu vacillatio debet etiam adminiculari aliqua conjectura, indicio, seu præsumptione, aliàs non sufficit ad torturam. Ita Zanardus *part. 3. cap. 93.* Idem etiam dicit de mendacio, cum Miranda *tom. 2. quast. 26. art. 12.* Et mendacium *concl. 1.* contra aliquos apud Giurb. *conf. cium? 87. num. 27.* docentes, quod mendacium super facto principali per se solum sufficiat ad torturam. Et contra eundem Giurb. *ibid. num. 26.* docentem, quod plura mendacia ab invicem adminiculantur pro tortura. *part. 4. tractat. 8. resol. 15.*

128. Confessio extrajudicialis sufficit, Sufficit ad ut Inquisitores reum torquere possint, torturam quia non est credendum, aliquem sibi confessio ex-falsò crimen imponere. Ita Sylvester *traiudicia-verb. Iudicium quast. 2.* & alii. Folle-*lis. Verisimilius* verò *2. part. practic. num. 204.* ad-*ducit septemdecim requisita, ut confes-* sio extrajudicialis sufficiat ad torturam. Sed quatuor sunt necessaria. Primum, quod sit verisimilis, & causam præ-existentm habeat. Secundum, quod fiat seriò, non jocose, aut ex iracundia. Tertium, quod sit specialis de loco, & tempore, non generalis. Quartum, quod sit probata testimonio duorum. Ita Menochius *de præsumpt. lib. primo quast. 9. num. 16.* Et quoad ultimum Villadiego *polit. cap. 3. num. 317.* contra Soufam *lib. 2. cap. 22. num. 10.* qui putat sufficere, si probetur testibus singularibus, quod etiam docet Albertinus *de agnosc. quast. 25. num. 20.* si confessiones extrajudiciales essent plures, unaquæque singularibus testibus comprobata. Sed quid, si reus confessionem extrajudicialem revocaret? Adhuc torquendus esset, nisi error probetur. Ita Clarus *qu. 21. num. 31.* & Caballus *cent. 1. cas. 81. contra Menochium loc. cit. num. 25. part. 4. tr. 6. resol. 12.*

Etiamsi illa reus revocaret.

Torqueri debet omninò reus vehementer indicia- tus, qui negat delictum. Maximè in S. Officio.

129. Quando delictum est vehementer indicatum, & reus negat, non possunt Inquisitores eum punire aliqua pœna extraordinaria, sed debent torquere, & veritatem elicere, ex *l. delictum ff. de delictum. quast.* In Tribunali maximè Inquisitionis; in quo non tam pœna reorum, quam

quam emendatio intenditur, quæ obtrahatur confessa veritate. Ita Sanchez in opus. tom. 1. lib. 3. cap. unic. dub. 12. num. 4. & alii. Sed Menochius lib. 1. quaestione 92. numer. 3. id remittit prudentiæ Inquisitorum, part. 4. tractat. 8. resolutione 18.

130. An debeant admittere appellationem à torturæ sententia; dictum est supra n. 35.

Si superveniant nova indicia, possunt Inquisitores reum seculum & negativum iterum torquere. Ita Simanca titul. 65. num. 75. Sed indicia supervenientia, ex Guazzino tom. 2. lib. 1. diff. 30. cap. 23. num. 8. debent esse talia, ut per se sufficiant ad torturam, & præterea propinqua, non remota, quamvis.

Quevedo part. 2. cap. 7. num. 6. putat satis esse indicia remota sufficientia, & Caballus cent. 2. cas. 192. num. 5. quod sufficiant plura remota ad leviter torquendum. Pegna præterea part. 3. com. 35. numer. 156. requirit, ut indicia supervenientia sint diversa specie, & substantia à primis. Sed contra sentit Quevedo ubi supr. part. 7. tract. 6. resolutione 16.

Possunt etiã in prima tortura confessus, se retractavit.

132. Idem potiori iure dicendum est de reo semel torto, & confesso, ac confessionem postea revocante: posse nimirum secundo torqueri; quia ex illa revocatione videtur resultare novum indicium ortum ex torti vacillatione, & variatione. Ita Canterana ubi supra, qui observat, sic observari in sacro Tribunali. Et Simanca titul. 65. num. 80. qui declarat Instructionem Hispanam, anno 1484. n. 15. quæ contra videtur, part. 4. tr. 6. resol. 23.

Non tamen tertio.

133. At DD. Inquisitores non debent reum bis tortum, & confessum, sed bis etiam confessionem retractantem, tertio torquere. Nisi priores torturæ leves fuerint, & reus in posteriori confessione alia nova signa confessioni priori addiderit. Ita Canterana qq. crim. cap. 2. de prob. per test. quaest. 1. numer. 67. Guazzinus tom. 2. lib. 1. defens. 30. cap. 14. num. 6. & alii multi contra alios multos cum Binsfeldio comm. de mal. & Matth.

lib. 2. quaest. 1. concl. 14. part. 4. tractat. 6. resol. 24. 1

134. Inquisitores possunt torquere reum, qui non vult respondere interrogationibus, non ad extorquendam veritatem, cum ad hoc requirantur indicia sufficientia ad torturam, sed ad extorquendam responsum affirmativam, aut negativam. Ita Baldus in l. accusatione, post num. 11. Cod. qui accusare non poss. cuius opinio in facti contingencia approbavit Consilium Neapolitanum apud Capycium decis. 145. Debent tamen in hoc sequi praxim sui Tribunalis, part. 4. tr. 6. resol. 34.

135. Reus confessus potest ab inquisitoribus torqueri ad extorquendos complices, & (ut in iure dicitur) in caput alienum. Multi enim curant plus de complicitibus, quam de se ipsis. Ita decrevit Pius V. die 28. Julii ann. 1569. & docet contra Roias de heret. part. 2. numer. 243. Canterana cap. 2. de prob. per test. quaest. 1. num. 52. qui testatur, ita praticari in supremo Consilio. Neque opus est indicium, quod habuerit complices criminis, ut docet Lessius lib. 2. c. 29. dub. 16. num. 152. & alii quia Pius V. in suo decreto id non requirit. Et hoc etiam servat Romana, & universalis Inquisitio. Ratio est; quia, ut observat Locatus verb. Hæreticus, §. hæreticus convictus, delictum hæresis est tale, ut communiter cum sociis, & complicitibus committi soleat. part. 4. tract. 6. resol. 27.

Et si est confessus ad extorquendos complices

136. Convictus, vel confessus de factis hæreticis, si neget intentionem, torquendus est super intentione secundum Canterana qq. crim. rubr. de her. factis, de quibus non convincitur, part. 1. num. 276. & à num. 573. putat, tradi debere Curie seculari. Si verbò convictus vel confessus sit de verbis hæreticis, & neget intentionem, conventus, torquendus esse super intentione. Mibi opinio Canteranæ admittenda videtur, quando reus ultra confessionem, non convincitur de delicto. Nam si fateatur, & convictus sit, quamvis neget intentionem, tradendus est Curie seculari, alias omnes subrefigerent, & se excusa-

Et si confessus verbis hæreticis vel factis, de quibus non convincitur, torqueri potest super intentione.

excusarent. Et sic observatur in inquisitione Hispanica, ut testatur Sesse in dec. Regn. Arag. tom. 4. dec. 4.41 n. 3. par. 4. tr. 7. resol. 34.

rationabiliter ac prudenter aguat, nec ullam culpam committunt. p. 4. tract. 6. resol. 38.

Sicut legentes, & detinentes libros hæreticorum, secundum Genuensem.

137. Retinentes, & legentes libros hæreticorum, Necromanticorum pentacula, &c. torqueri posse super intentione, & complicibus ait Genuensis in pr. Archiep. cap. 68. numer. 12. part. 4. tr. 7. resol. 5.

Non possunt torqueri laborantes morbo Gallico, brachio debilitato, erudatione vena, difficili anhelitu. Non mulier pregnans. Aut puerpera ante 40. dies.

138. Cæterum persona valetudinaria torqueri non potest. Unde inquisitores non debent in primis torquere laborantes morbo Gallico, brachio debilitato, patientes erudationem venæ, vel difficultatem anhelitus. Ita Landerchius conf. 184. Circa quartanarios, consulant medicos. part. 4. tractat. 6. resol. 29. §. Et tandem.

Non minores 14. annis.

139. Item nec mulierem gravidam, etiam terrendo. Ita Pegna part. 3. comm. 39. Quamvis Zanardus part. 3. cap. 88. dicat, terri posse. Ibid. §. Dicendum est. Nec etiam puerpera ante quadraginta dies. Unde si infra hunc terminum tora confiteretur, non ei confessio præjudicet. Ita Bajardus add. ad Clarum q. 64. n. 67. Quamvis Gomez tom. 3. var. c. 13. n. 3. remittat huic terminum arbitrio iudicis. Ibid.

Aut senes.

140. Rursus torquere non possunt minores 14. annis. Ita Delrius lib. 5. sect. 9. contra Villadiego pol. 1.3 num. 322. Possunt tamen tales terri ducendo sub equileo absque ligatura. Ita Miranda Ib. initio.

Quoties Inquisitores reus torquent ex opinione probabilis, non possunt puniri.

141. Et tandem non possunt torquere senes. Sed senectus non est annorum numero computanda (ut docet Villagut. prax. crimin. tit. 5. cap. 21. numer. 12. requirens annu 60.) sed valetudine, robore, qualitate delicti, & delinquentis Inquisitorum arbitrio. Quando verò torqueri non possunt, posse terri ait Cavalcanus part. 3. num. 126. Ibid. §.

Nota etiam. 142. Inquisitores reum torquentes ex opinione probabili quod possint, relicta probabiliori, secundum Delrium lib. 5. app. 2. q. 1. & Sancium disput. 44. c. 72. non possunt à suis visitatoribus puniri; quia

INQUISITORVM IVRISDICTIO Quoad pœnas.

143. Pœnas hereticorum formalium invenies verb. Hæreticorum pœna, Circa pœnam abjuratōnis, vide verb. Abjurare.

Abjurantes de levi in Inquisitione Hispanica puniri possunt pœnis gravibus.

144. Abjurantes in Tribunali S. Inquisitionis de levi, secundum Zanardum part. 3. cap. 134. non possunt puniri pœnis gravibus, ut trirerium, fustigationis, &c. Sed pœnis pecuniariis, vel carceris per aliquot menses, vel alterius publicæ pœnitentiæ non multum gravis. Sed praxis Inquisitionis Hispanicæ est in contrarium: nam ex dicentibus, sollicitantes in confessione aliquando damnantur ad trireres, sicut qui duas uxores ducunt; & tamen utrique abjurant solum de levi. Ideò Palaus in sum. tom. 1. tract. 4. disput. 7. punct. 1. num. 9. qualitatem pœnæ remittit Inquisitorum arbitrio, pensata qualitate personæ, & delicti. part. 4. tractat. 7. resolutione 1.

145. Negantem propositionem Theologicam, quæ evidenter infertur ex propositione de fide, non possunt punire tamquam hæreticum; quia talis non est hæreticus, sed præsumitur. Ita Villalobos tom. 2. tractat. 1. diff. 10. num. 6. contra Canum de loc. theol. lib. 12. cap. 9. Nisi ser infertur in illa negatione persistent; nam tunc erit puniendus tamquam hæreticus negans principium revelatum. Ita Sanchez nax. in sum. tom. 1. lib. 2. cap. 8. n. 12. part. 4. tr. 7. resol. 7. 9.

Pro hæretico puniri non potest negans propositionem Theologicam qua evidenter infertur.

146. Judæos, Mauros, & alios infideles in casibus recensitis supra numer. 1. 9. possunt Inquisitores ex Soula lib. 1. cap. 37. numer. 29. punire pœna arbitraria, majori vel minori pro qualitate delicti, videlicet pœna privationis conversationis cum Christianis, pecuniaria, carceris, verberum, trirerium, etiam in perpetuum, tradi præterea possunt Curie

Judæi, & alii infideles delinquentes ut supra puniuntur pœna arbitraria pro qualitate delicti.

Vsque ad mortem.

Sicut etiam Apostata a fide, vulgò (Renegati.)

Quid si exterius solum ex metu fide abnegaverint, mente verò retineant? Distinguedum est.

Confessus, & convictus de factis, aut verbis hære-

tica seculari; ac ultimo supplicio puniri, ex const. Gregor. XIII. Nam quoties pœna remittitur arbitrio judicantis, extendi potest usque ad mortem, ut ait Pagna *part. 2. comm. 69. part. 4. tract. 7. resol. 2. §. Sed deveniendo.*

147. Apostatas, vulgò *Renegati*, punire etiam possunt pœna arbitraria, pecuniar, triremium, fustigationum, &c. Et si abjurant de formali, pœnis hæreticorum. Ita Lorca *in 2. 2. quest. 12. artic. 1. disput. 50 num. 3.* In sacro Tribunali hujus Regni Mauri facti Christiani, qui postea cum aliis Mauris ad terras Turcarum fugiunt, torquentur super intentione, & si negent apostasiam, adhuc ad triremes per triennium dampnantur. *part. 4. tr. 7. resol. 3. §. Et tandem, & §. Nota tandem.*

148. De captis à Saracenis docet Rojas *de hæret. part. 1. num. 108.* quod si metu mortis vel tormentorum fidem abnegaverint, sed nihilominus mente retineant, non sunt hæretici, nec reconciliandi, sed in loco Religioso reponendi sunt, & in fide instruendi, maximè si capti fuerint minores natu. Sed optimè docet Ricciullus *tract. de iur. person. lib. 6. cap. 5. num. 7.* hoc procedere, si tales cessante metu, doluerint, & pœnitentiam egerint: minimè verò, si metu cessante, adhuc in negatione fidei perseveraverint; si personæ graves sint, ut Prælati, Monachi, Theologi, aut similes, & metus non fuerit mortis aut tormentorum, sed exilii, carceris, fustigationis, vel alterius generis non cadentis in virum constantem. Nam in his casibus essent vehementer suspecti: nec enim videretur animus: & alioqui omnes possent talem metum adducere. Si verò negatio fiat à personis infimæ conditionis, & non bene fidei causam callentibus, adhuc oritur suspicio levis. Ad hoc ergo ut metus excuset in aliquo casu, debet in iudicio probari. *part. 4. tract. 7. resolutione 3. à §. Non desinam.*

149. Posse Inquisitores punire ut hæreticum eum, qui confessus, vel convictus, dicat se actus hæreticales fecisse, sed neget intentionem, docet Rojas *de*

hæret. part. 1. num. 276. & à num. 573. Sed Canteria *rub. de hæret. cap. 1. dub. 6. n. 69.* putat torquendum esse super intentione, quod etiam docet Decianus *lib. 5. cap. 36. n. 19.* si agatur non de factis, sed de verbis hæreticalibus. Sed ego puto, quod si quis fateatur, & simul etiam convictus sit, se actus hæreticales exercuisse, aut verba hæreticalia protulisse, dandus esset brachio seculari: alioqui omnes hoc subterfugium invenirent. Secus, si essent tantum confessi, vel tantum convicti. *part. 4. tract. 7. resol. 34.*

150. Conspurcantes Sacras Imágenes, debent Inquisitores ex Simanca *titul. 27. num. 20.* puniri interdum dura, & ultre sententia, quemadmodum Gregor. X. in Concil. Lugdun. constituit: interdum pœnitentia publica, vel jejuniis, elemosynis, & orationibus, multa Pecuniaria, aut fustigatione. Quod si comprehendantur errore intellectus id fecisse, plectendos esse instar hæreticorum, aut suspectorum, primò toritur aut abjurazione, mox tradendo Curia seculari. Ex Genuense *c. 18. num. 12.* puniri debent fustigatione, triremibus, carcere, infamia, exilio, &c. Advertit Sousa *lib. 2. cap. 42. num. 16.* quod si hoc delictum sit publicum, sive animum hæreticalem fateatur, sive non, tradi debet Curia seculari ultimo supplicio puniendus, ob facti qualitatem. Et si fateatur, & misericordiam petat, adhuc mori debere; quoniam tantum scelus non potest manere impunitum, & de rei conversione semper timeri potest. *part. 4. tractat. 7. resolutione 9.*

151. Blaphemi hæreticales, & graves, si sint viles, secudum Salzedum *in add. ad Diaz c. 110. litt. A.* flagellis caduntur publico spectaculo, lingua, ferro, vel ligno comprehensa, atque ad triremes mittuntur. Si sint nobiles, pœna pecuniaria mulctantur, & ad tempus in Monasterium recluduntur. In blaphemiis levioribus condemnari solent, ut in die festo in Ecclesia, dum divina celebrantur, stent nudo capite sine chlamyde, au-

reticalibus trahi debet Curia seculari, etiam si neget intentionem.

At qualiter puniri debent conspurcantes, & percipientes Sacras Imágenes.

Maximè si delictum sit publicum.

Nobiles hæreticaliter blasphemantur, & in monasterium recluduntur. Ignobiles, & lingua comprehensa ad de, au-

remes mittuntur. Secus si blasphemiam sint leues. Orta ex vehementi aliqua passione. Nec frequentes.

de, nudis pedibus sine veste succincti, dextera facem ferentes, & Sacris peractis sententiam publicè audiant, jejunia, preces, pecuniariam multam. Ita Salzedus, & Simanca tit. 8. num. 10. 11. qui addit, quod post flagella in exilium mittuntur. Sed in nostro Tribunali Hispanico magis frequens est pœna trirremium. Vide Rojas de heret. part. 2. num. 176. Qui autem ita magna, vel alia vehemēti passione bis, aut ter blasphemaret, & sedata passione dolorem ostenderet, salutaribus pœnitentiis plecti deberet, habita ratione loci, personæ, blasphemiam. Ita Zanardus part. 3. cap. 134. contra Comitolum resol. moral. lib. 4. quæst. 9. cap. 3. qui existimat absolutè remittendū esse. Qui verò loco, aut linguæ vitio verba heresim sapientia proferret, jam dictum est pœna ordinariā plectendum esse; nam ad blasphemum pertinet probare, se joci causa ea verba dixisse. Ita Pegna part. 3. comm. 17. part. 4. tractat. 7. resolutione 8.

Libros hæreticorum legentes, & retinentes puniuntur juxta qualitatem personarum, & librorum.

152. Retinentes, & legentes libros hæreticorum, puniendos esse tanquam hæreticos, docet Carrerus tract. de heret. num. 125. Sed rectè id negat Torreblanca de Mag. lib. 3. cap. 25. n. 31. Sicut enim tantum de hæresi suspecti, leviter, aut vehementer juxta personarum, & librorum qualitatem, quo pacto leviter, aut graviter puniri debent. Pegna part. 2. comm. 3. ait, se talibus jejunia, orationes, & peregrinationes imponi vidisse. Potest tamen casus contingere, ut ex circumstantiis delicti, & qualitate personæ, tales gravioribus pœnis plectendi sint. p. 4. tr. 7. resol. 6.

Sicut etiam Iudæi impriantes Talmud, libros cabalisticos, & alios nefarios audentes habere, legere, scribere, vel exemplare advehere, donare, commutare, aut aliàs quomolibet distrahere, & alienare, puniendi sunt Inquisitorum arbitrio pœna amissionis librorum, Fisco applicandorum, aliisque gravioribus, & corporalibus. Ita Soula lib. 1. cap. 21. num. 52.

Diana. Summa.

ex consti. Clement. VIII. Qui idem docet de Typographis, & Bionopolis. §. Notandum est.

154. Hæreticorum fautores, receptatores, & receptatores, præter pœnas recensitas à Pontifice in Cod. excommunicamus, & credentes, de heretic. quas non incurrant, nisi per annum in excommunicatur, præteritione inforderint. Ut notat Palaus in summa. tom. 1. tractatu 4. disputat. 3. punct. 6. num. 4. & præter illas, quas enumerat Sanctarellus tract. de her. quæst. 182. puniri possunt arbitrio Inquisitorum, pœnis pecuniariis, exilio, fustigatione, trireribus, aliisque corporalibus pœnis pro qualitate delicti, & si opus fuerit, etiam confiscatione bonorum, stante const. Pii V. si de protegendis. Ita Palaus ibidem. Quibus quidem pœnis habentibus latitudinem multandi sunt etiam consanguinei & amici hæreticorum, si eisnaverint, &c. sed mitius, vel acrius pro majori vel minori sanguinis conjunctione & amicitia. Quod procedit etiam in dubio, anta-les faveant hæretico consanguineo, vel amico propter consanguinitatem & amicitiam, vel ob crimen hæresis. Nam id præsumi debet, quod excusat à culpa. Ita Palaus ibid. punct. 5. num. 13. Hi ergo puniuntur exilio, vel pœna pecuniaria. Maxime si sint bonæ vitæ. Ex quibus infertur cum Lorca in 2. 2. quæstione II. art. 4. disput. 48. num. 6. contra Suatez de fide disput. 24. sect. 1. num. 8. quod tales non incurunt excommunicationem latam in Bulla Cœnæ contra fautores & receptatores hæreticorum; quia ad hanc incurrendam requiritur intentio formalis favendi hæretico, ut hæretico cap. accusatus §. Sacerdotes, de heret. in 6. parte 4. tractat. 21. §. Hoc supposito, prope finem.

155. Sed quid, si effectus fautoris non sequatur? verbi gratia quis hæreticum domi recepit, ut ab inquisitoribus liberaret; sed hoc non obstante, inquisitores ibi invenerunt. Subjicitur ne is supradictis pœnis? Negative respondet Bonacina tom. 3. in Bull. Cœnæ disputat. 1. quæst. 2. punct. 3. num. 3. Primò, quia

Hæreticorum fautores, receptatores, & puniuntur, præter alias multas pœnas, pecuniaria. Exilio, Fustigatione. Et aliis, arbitrio inquisitorum. Etiam confiscatione bonorum. Etiam si sint eorum consanguinei vel amici, sed mitius pro gradu consanguinitatis & amicitia. Et ut plurimum exilio. Aut pœna pecuniaria. Qui verò faveret hæretico ratione hæresis, incurret, etiam si effectus fautoris frustra retur.

SS

man

mandans percuti Clericum, si percussio non sequitur, non incurrit excommunicationem. Secundò, quia quando aliquis effectus prohibetur sub excommunicatione, & minus principaliter prohibetur mandatum, vel consilium, &c. si effectus non sequitur, à consulente, mandante, &c. excommunicatio non incurritur. Tertio; quia favor hæreticis prohibetur, ne in hæresi faveantur, ergo dum quis fovere non potuit, non erit puniendus ut fautor. Sed affirmativè respondendum est cum Suarez *de fide disp. 24. sect. 1. num. 14.* Tum, quia supradicta opinio in particulari practicari non potest: nam, qui non denunciât hæreticum, cum tenetur, etiam si alius denunciât, atque ad eò effectus fautoria non sequatur, incurrit excommunicationem Bullæ Cœnæ. Tum etiam, quia favor hæretico prohibetur, ne hæresis commissa habeat firmitatem, quò effectus semper obtinetur, saltem pro aliquo tempore; ergo, &c. Primum argumentum Bonacinae procedit in casu, quod mandatum ordinatur ad executionem ejusdem delicti, v. gr. ad percussionem Clerici; at in casu nostro non procedit, cum favor prohibeatur in ordine ad tuitionem hæretici, non verò ad hæresim patranda. Et ratio est, quia in hoc casu delictum semper est consummatum in suo genere. Secundum item non habet locum in casu hæresis; quia Bulla Cœnæ, & alia jura æquæ excommunicationem injungunt hæreticis, eorumque fautoribus, &c. Ad tertium responsio patet ex nostro argumento secundo. *Ibid. §. Sed in fine.*

Non revelantes hæreticos non puniuntur, ut fautores hæreticorum.

Nisi ad hoc ex officio teneantur.

Nam tunc puniuntur ut illorum fautores.

156. De non revelantibus hæreticos videtur dicendum cum Deciano *lib. 5. cap. 51. nu. 25.* quod puniri debeant tamquam hæreticorum fautores; nam tales ex Castro *de iust. hæret. punit. lib. 2. cap. 13.* sunt vehementer suspecti de hæresi. Sed Sanctarellus *de hæretic. cap. 9. dub. unic. num. 19.* & alii id negant, si aliæ circumstantiæ non concurrunt. Sed puniendos esse arbitrio D. D. Inquisitorum tamquam eorum mandatis inobedientes. Unde puto cum Rojas

singul. 3. num. 18. tales nec leviter suspectos esse de hæresi. Id verò limita in personis, quæ ex officio vel speciali præcepto denunciare tenentur, ut fiscus, familiares, &c. qui non denunciantes hæreticos, puniendi sunt ut hæreticorum fautores, ut docet Sousa *in Bull. Cœn. cap. 2. disput. 12. num. 6.* & alii. *Ibid. §. Et tandem.*

157. Ut fautores etiam hæreticorum puniri possunt Inquisitores sæculares Judices, & Magistratus, in omnibus illis casibus, quos enumeravimus supra *num. 94.* Sed Farinacius *de hæret. quest. 182. num. 80.* eos à talibus pœnis excusat, si non in contemptum, & odium S. Officii talia perpetrarem, sed ex alia causa, ut de fautoribus hæreticorum diximus. Et hoc ex verbis ipsius Bullæ ibi, *Nemo autem expurgationem habere, &c.* At Scottia *ep. 106. theor. 278.* non excusat; Bullamque ài illos excipere, qui datis probationibus docerent, se minime S. Officium violasse: non autem eos, qui se violasse probarent nõ ex odio &c. Esse etiam de hæresi suspectos Officium S. Inquisitionis, quacumque ex causa impediens, docet Sousa *lib. 1. c. 28. nu. 17.* contra Sanctarellum *de her. c. 41. dub. 3. num. 5. part. 4. tract. 7. resolut. 13. & tr. 8. ref. 26. 65. & 104.*

158. Ut fautores hæreticorum, etiam puniendi sunt, auxilium præstare resisti ad præquisiti ad hæreticos capiendos, &c. standum aut & repugnantes. *part. 4. tract. 8. ref. 65. xilium contra.* Et quamvis multi Doctores apud Pa-
laum *tom. 1. tract. 4. disput. 3. punct. 5. nu. 7. recusantes.* hæreticos, & excusant à fautoria personas privatas. *Etiamsi sint* & requisitas ex solo peculiari præcepto, *persona pri-* & non ratione officii, ut Farinacius *vates.* *de hæret. quest. 182. §. 2. num. 36.* Nihilominus contrarium dicendum est cum Sousa *Aph. lib. 1. cap. 25. num. 6. 7. 8.* omnes personas etiam privatas, omittentes præstare auxilium, dum possunt, testimonium contra hæreticos ferre, veritatem manifestare nolentes, cum ab Inquisitoribus requiruntur, fautoriar incur-
rere. De Magistratibus auxilium negantibus habetur in *cap. ut officium, §. denique, de hæret. in 6.* & in *cap. ad abolendum, §. penult.*

§. penult. & in cap. excommunicamus. §. moneantur de heret. p. 4. r. 7. ref. 2. à §. Et tandem.

Item transferentes arma, equos &c. in terras infidelium.

Animo eos iuvandi contra Christianos.

Pœna Schismaticorum multa referuntur.

Non tamen irregularitas

Vide schismaticus species.

159. Transferentes arma, equos &c. in terras Infidelium, animo ipsos adjuvandi in bello contra Christianos, possunt Inquisitores juxta gradum suspitionis torquere, & tamquam fautores hæreticorum punire. Si verò hæc faciant lucrandi causa, & viles sunt, fustibus cæduntur, sin minus, exilio, pecunia in ea quantitate, qua equi & arma valebant, mulctantur, si verò transportata fuerint pœna pecuniaria duplicatur. Ita testatur Bobadilla polit. tom. 1. lib. 2. c. 17. n. 69. p. 4. r. 7. ref. 19.

160. Schismaticos ait Palau tom. 1. tract. 6. disp. 4. punct. 6. nu. 20. puniri posse pena pecuniaria, exilio, carcere, trirēibus, & si pertinaces sint, tradi Curie seculari. Sanchez autem in sum. tom. 1. lib. 2. c. 36. à num. 10. pœna amissionis jurisdictionis, excommunicationis lætæ sententiæ, inhabilitatis ad beneficia Ecclesiastica acquirenda, etiam post schismatis pœnitentiam, & privationis ipso jure beneficiorum ante schisma adeptorum. Vide alia pœna in const. Pauli IV. edita ann. 1559. Non sunt tamen irregulares ex cap. quia diligentia, de eluc. ut vult Pegna part. 2. comm. 79. Nam ibi solum hæretur, esse inhabiles ad beneficia. Ita Suar. de cens. disp. 43. sect. 2. num. 7. Essent tamen irregulares irregularitate generali, si crimen esset notorium, dignumque depositione, quæ cessat, ablata infamia per contrariam pœnitentiam. Sayrus de cens. lib. 7. cap. 12. num. 16. v. 3. Porid schisma tribus ferè modis committi potest, ut optime observat Lorca in 2. 2. qu. 40. ar. 1. sect. 3. disp. 48. num. 7. Primo per separationem à membris, & non à capite, ut si in spiritualibus Hispani nolent communicare cum Italis. Et de hac non fit mentio in jure, quia nunquam solet accidere. Secundò recedendo simul à membris & capite, nimirum Romano Pontifice. Tertid, recedendo solum à Romano Pontifice: qui quidem recessus tripliciter contingere etiam potest. Prinò negando obedi-

tiam vero Pontifici. Secundò instituyendo & sequendo pseudo-Pontificem Tertid exercendo actus Pontificiæ potestatis sine auctoritate Pontificis. Et hi modi ferè omnes in diversis Canonibus tamquam schismata reprobantur, ut in Bulla Cœnæ, in cap. licet, de elect. in cap. nec licuit, dist. 17. & c. de Liguribus 24. quasi. 1. Illud hic nota cum Coninch in 2. 2. disp. 30. d. 5. n. 48. non sufficere ad schisma, quod quis in re aliqua nolit obedire Pontifici, quia ipsi videtur difficilis; aut contra suum honorem, commoditatem &c. aut quia putat sibi Summum Pontificem id non posse præcipere, dum eum Ecclesiæ caput nō agnoscit: sed requiri inobedientiam conjunctam cum quadam rebellionē, qua quis velit se subtrahere omnino à subjectione ejus, quem certò novit esse Pontificem, aut de quo nulla ratione dubitat probabiliter, an sit verus Pontifex. Si verò nollet subjici, quia dubitaret an verè, aut vade esset à Cardinalibus electus, non esset schismaticus, parte 4. tract. 7. resolutione 29.

261. Pœnas Sortilegorum, Magorum &c. ait Pegna part. 2. comm. 67. esse anathema, dignitatum suspensionem, verbera, exilium, carceres, monasteria, aliaque supplicia, spectata personarum qualitate, infami mitra ad spectaculum productio, aut scalis alligatio cum vituperatione propè Ecclesiæ fores. Sed hodie laici ignobiles ut plurimum traduntur trirēibus, ut docet Genuensis in prac. Archiep. cap. 68. num. 8. Soufa Aph. lib. 1. c. 58. num. 10. ad 17. inter multos casus observat, quod Sacerdos celebrans Missam super calamita, pasta, aut similibus rebus aptis ad sortilegia peragenda, aut qui vasibus, aut vestibus sacris &c. in sortilegiis abutitur, vel in celebratione Sacrorum nefandas & turpes preces porrigit, deponitur, privatur beneficiis, & in carcerem detruditur. Si verò celebrat pro vivis, ut moriantur, à Sacerdotio privatur, & perpetuo exilio relegatur, una cum eo, qui hoc consuluit, aut mandavit. Novissimè autem Gregorius XV. in Bulla edita 20. Martii 1623. mandavit, ut

Pœna sortilegorum
Magorum, &c.
Anathema.
Suspensio.
Verbera.
Exilium.
Carceres.
Monasteria.
Et aliæ.

Et si mors aliorum contingat, ultimum supplicium.

§§§ 2 constito,

confitto, quod aliquis pactum cum Diabolo inierit, & à fide apostatando, maleficus sive fortilegiis unam, aut plures personarum mori fecerit, etiam pro primo lapsu Curia seculari tradatur, debitis poenis puniendus. Si vero aliquis ex tali pacto infirmitatem, divortia, impotentiam generandi, sive animabus, frugibus vel aliis fructibus notabile damnum intulerit, muris claudatur, sive carceribus in S. Officio Inquisitionis mancipetur. Et tandem, qui ureretur in fortilegiis SS. Eucharistiae Sacramento, tradendus esset Curia seculari, ex ordinatione S. Officii, ut tradit Moura de incant. opusc. l. sect. 3. c. 5. n. 29. & alii. Quae omnia procedunt etiam de Magis: nam si inveniuntur cum errore in intellectu, puniuntur ut haeretici formales; secus vero puniuntur supradictis poenis, pro qualitate personarum & circumstantiis delictorum p. 4. t. 7. ref. 10. à §. Verum.

Quid de
lamiis vulgo
(Donne di
fora) infanti
cidis?

162. Lamiæ vulgò *donne di fora*, non traduntur Curia seculari ob caedes infantium, sed puniuntur poenis apostatarum à fide. Ita Pegna in annot. ad Amb. ne Vign. contra ipsum *quæst. de strigib. art. 2. §. si verò dicunt*. Si verò à Judice seculari præventæ fuerint & Inquisitoribus consignatæ, expedita hæresis causa. S. Officium debet ac solet eas remittere eidem judici, & de hoc extat particularis constitutio Pii V. Ita etiam Pegna ubi supra, & in Paralip. ad tr. de strig. Bern. Com. ubi meritò, addit, quòd aliquando ob infanticidiorum frequentiam, & alias circumstantias aggravantes, facta abjuratone, de mandato Pontificis judici seculari traduntur, qui processum de novo formans, eas puniat de homicidiis secundum leges. Quod si se spontè præsentent, etiam si à fide aberrassent, & ex animo apostatassent, admittuntur ad reconciliationem, nec eorum bona confiscantur, nec habitus poenitentiae illis imponitur. Et si post abjuratorem relabuntur, in Inquisitione Hispanica admittuntur ad reconciliationem bis, & ter, teste Palao tom. 1. tr. 4. dist. 8. punct. 16. §. 5. n. 3 p. 4. tr. 8. ref. 118.

Et quid de

163. Quoad Astrologos judicarios

aliquid eventurum affirmantes de futuris contingentibus à libera hominum voluntate pendentibus, etiam si id se non certo affirmare asserant, Canonice poenis, & aliis Inquisitorum arbitrio puniri, docet Soufa Aph. lib. 1. c. 48. num. 15. ex const. Sixti V. Et sic in Hispania Clericum, qui prædixit tempus, genus & modum mortis Henrici IV. Francorum Regis ut postea contigit, suspensum fuisse ab Ordinibus, & beneficiis privatum, & à tota Hispania relegatum. p. 4. t. 7. ref. 17 §. Quibus.

164. Laici & Ecclesiastici non Sacerdotes audientes Confessionem, ex const. Pauli IV. Greg. XIII. Sixti V. & Clem. VII. etiam si sint verè poenitentes, traduntur Curia seculari. De quo prodit novissimè Bulla Urbani VIII. id extendens etiam ad minores 25. annis. Sed hæc poena in inquisitione Hispanica non est amplius in usu. Sed, ut observat Soufa Aphor. lib. 1. c. 33. si talis sit laicus & persona vilis, fustibus caeditur, & ad triremes mittitur, aliaque poenæ spirituales superadduntur. Si verò fuerit persona honesta & religiosa, damnatur ad triremes. Si mitti non potest ratione qualitatis, mittitur in exilium, & si in aliquo Ordine fuerit, ab eo suspenditur toto exilii tempore. Quod si delictum aliquas circumstantias habeat aggravantes, alia poenæ juxta gravaminis qualitatem adduntur. Sicut, ait Palao punct. 16. §. 9. si circumstantiæ minuentes accedant, poena supradicta minuitur. Adverte hic primo, quòd in supradictis decretis non comprehenditur simplex Sacerdos, vel etiam approbatus, sed suspensus ab audiendis confessionibus, si confessionem audiat & absolutionem impendat. Ita Soufa opusc. de solie. tract. 1. c. 9. num. 5. & aph. lib. 1. c. 33. num. 3. Qui notat secundò, ad violationem dictorum decretorum sufficere, audire confessionem, quamvis absolutio ex aliqua causa non impendatur, sufficere etiam solam confessionem generalem audire, quamvis talis mitius puniri deberet. Specialem verò confessionem semel audire, vel unum solum peccatum, sufficere ad

Astrologis
judicariis

Non Sacerdotes audientes Confessionem, de jure tradi debent Curia seculari

Sed in Hispania, si sunt viles, fustigantur, & ad triremes mittuntur.

Si verò honesti, mittuntur statim ad triremes.

Et si non possunt, exulant. Suspenduntur etiam ab Ordinibus, pro tempore exilii.

Et hæc poenæ crescit, & decrevit pro circumstantiarum gravitate, aut levitate.

ad pœnam ordinariam. Nota tandem, quod Religiosi & Sacris Ordinibus initiati neque in hoc, neque in aliis delictis fustigantur. *p. 4. tr. 7. res. 11.*

Iisdem pœnis plectuntur non sacerdotes celebrantes. 165. Iisdem ferè pœnis in inquisitione Hispanica puniuntur ex Sousa *ibid. cap. 32. num. 12.* laici & non Sacerdotes Missam celebrantes. Nec Curia seculari traduntur, non obstantibus constitutionibus Gregorii XIII. Clem. VIII. & novissimè Urbani VIII. Porro dictas constitutiones violat, qui semel Missam celebrat, aut celebrare incipit, quamvis non perficiat, nec verba consecrationis proferat. Non tamen, si vestibus sacris induitur celebrare intendens, & postea non celebrat. Ita Sousa *ibid. part. 4. tr. 7. res. 12.*

His conjugati, si viles sūt, vapulant, & ad trirèmes mittuntur; Si honestiores, exulant, & alius pœnis spiritualibus castigantur. Quid si ad se aliqua præsumptio de morte conjugis? 166. Contrahentes binas nuptias, si sunt viles, fustigantur, & per quinquennium ad trirèmes mittuntur. Honestiores verò & mulieres per idem tempus relegantur, aliis pœnis spiritualibus impositis. Ita Sousa *Ahor. lib. 1. cap. 35. num. 20.* & Castrus *tom. 1. tract. 4. disp. 8. punct. 16. §. 8. num. 2.* qui addit, nobiles ultra exilium plecti posse pœna pecuniaria. Et Moura observat, iisdem pœnis puniri consulentes, ut quis binas nuptias contrahat. Adverte hic, quod si ad sit aliqua præsumptio in favorem rei, nempe quia per longam absentiam conjugis, dicebant defunctam esse, loco fustigationis trirémium damnandus est ad exilium & pœnam pecuniariam. Quod etiam servandam esse ait Castrus, si quis post duas uxores, assumptas ad Tribunal seipsum deferret, antequam ab alio denunciaretur; addens, interim non in carceribus secretis, sed in peculiari domo servandum esse. Sed quid, si quis habens vivam uxorem, deveniat ad actum proximum contrahendi cum alia v.g. faciendò contractum dotis, denūciationis in Ecclesia &c. Romæ in sacra Congregatione S. Officii puniatur pœna exilii, carceris, vel aliis arbitrariis, ubi prius super intentione tortus fuerit. Sed in Inquisitione Hispanica, in qua contra polygamos mitius proceditur, & delictum consummatum supra dictis pœnis

punitur, in attentato Inquisitores consultant supremum Senatum. *part. 4. tract. 7. res. 4.*

167. Iisdem ferè pœnis plectitur Religiosum professum, vel qui emisit vota biennium in Societate Jesu, Matrimonium contrahentem. Sic de Inquisitione Hispanica observat Palaus *tom. 1. tr. 4. disp. 8. punct. 16. §. 8. num. 4.* Idem dic de conjugato in Religione profitente, vel sacros Ordines assumente absque licentia conjugis manentis in sæculo. Vide Cantaram *cap. 1. de heret. n. 71.* Unde utrumque damnare per quinquennium ad trirèmes. Nisi qualitas personæ, vel aliæ circumstantiæ concurrerent, ut necesse foret reum torquere, & pœnam trirémium augere, ut si esset de provincia infecta hæresis Lutherana, *p. 4. tr. 7. res. 5. & §. fin.*

168. Confessarii sollicitantes puniuntur suspensione ab executione Ordinum, privatione beneficiorum & officiorum quorumcumque, ac inhabilitate perpetua ad illa, privatione vocis activæ & passivæ: & si sollicitator Religiosus sit, exilio, trirémibus, carceratione, etiam perpetua, aliisve pœnis proportionalitate delicti, etiam traditione Curia seculari. Ita Pontifex Gregorius XIII. in sua constitutione. Alii alias enumerant pœnas. Et Palaus *disp. 9. punct. 11. num. 2.* quoad Religiosos, ait, præter privationem vocis activæ & passivæ, præcipi solere, ut in choro & refectorio ultimam sedem habeant, & laram sententiam iterum per Secretarium in suo Conventu, præsentibus omnibus Religiosis audiant. Quod si sollicitatio ad plures personas extendit, & cum illis turpitudines graves quis commisit, ab omnibus Religiosis post lectam sententiam flagellatur. Ultra quas ut supra diximus ex Bulla Gregorii, damnari debet sollicitans ad trirèmes per septennium, maxime si virorum sollicitatio fuit, & ita in Regno Siciliae practicatur, quando Confessarius plures sollicitavit, maxime si sollicitatio habuit effectum. Id ipsum generaliter servari in Inquisitione Romana, testatur Barriola *tract. de Confes. sollicit. Et hanc*

Iisdem pœnis plectitur Religiosus professus Matrimonium contrahens. Aut conjugatus in Religione profestens.

Confessarii sollicitantes suspenduntur ab Ordinibus, & aliis pœnis plectuntur. Pro qualitate delicti.

Ut trirémibus.

hanc sententiam docent Freytas *add. ad Acug. q. 24. num. 15.* Cantara *qq. crimin. cap. 1. de haer. n. 65.* & alii. Dubium remanet quoad privationem Confessoriorum à Confessione, an possit esse ad tempus, & pro solis mulieribus. Nam Riccius *part. 3. colloc. § 49.* testatur, Neapoli Parochum sollicitantem suspensum fuisse à cura animarum per annum. Et Palaus *disp. 9. punct. 11. num. 2.* ait, tunc privandum esse in perpetuum, & virorum Confessione, quando sollicitatio sit gravis & plurium personarum. Sed in Tribunali Regni Siciliae practicitur, in omni casu sollicitantem ad turpia privari in perpetuum Confessione tam virorum, quam mulierum. Et hanc opinionem ubique servandam esse puto, stante Greg. XV. constitutione novissima, extendente poenas supradictae Bullae ad Confessarios sollicitantes pueros. Et ita docet Sousa *de Conf. sollicit. 2. c. 15. n. 13. p. 4. §. 7. res. 7.*

Et privatione Confessionis in perpetuum etiam quoad viros. &

Quid, si non declarans sollicitatis obligationem denunciandi? Quid de sollicitata non denunciante?

169. Confessarius non declarans foeminae sollicitatae obligationem denunciandi, aut ei dicens, desistere non teneri, punitur ab Inquisitoribus pro qualitate culpae. Et ita habetur in dicta constituc. Greg. XV. & notat Sousa *Aph. lib. 1. c. 43. num. 73. ibid. §. Nota etiam.*

170. De foemina verò sollicitata non denunciante, an puniri ab Inquisitoribus debeat ut faulrix, disputant Freytas *add. ad tr. de Conf. sollicit. q. 20. n. 28.* & Sousa *ubi sup. cap. 19. ibid. in fine.*

Et de Confessariis revelantibus Confessionem?

171. Confessariis revelantibus Confessionem nulla a jure imponitur poena ipso facto incurrenda: sed in *omnis utriusque sexus, de poenit.* dicitur, tales à Sacerdotali officio deponi, & in Monasterium ad agendam poenitentiam detruudi debere: quae poenae sententiam iudicis praerequirunt. Ita Coninch *de sacr. disp. 9. dub. 4. n. 70.* Sed poenas talibus infligendas referunt DD. multi apud Barbofam *Collect. tom. 2. lib. 5. tit. 8. c. 12. n. 15. p. 4. tr. 8. res. 95.*

In excommunicatione per annum infordescentes

172. Infordescentes per annum in excommunicatione pro causa fidei contracta (quos tantum cognoscere Inquisitores diximus) punire possunt Inqui-

sitores tamquam haereticos, non veros, sed praesumptos, seu tamquam fautores & defensores haereticorum. Ratio est: quia, ut ait Emericius *part. 3. quast. 41.* si quis est leviter de fide suspectus, & citatus ad respondendum, negligit intra terminum respondere, suspicio levis transit in vehementem. Si autem in illa negligentia & excommunicatione perseverat per annum, suspicio vehemens transit in violentam ex *cap. cum contumacia.* Vide Scacciam *de iudic. Eccl. lib. 1. cap. 98. n. 4.* Annus autem debet esse continuus, & toto illo tempore cum potestate comparandi, & incipit à die declarationis, vel sententiae, vel notorietatis. Ita Pegna *parte 3. tract. 172. parte 4. tractat. 7. resolutione 8.*

173. Sodomitas in Regno Portugalliae Inquisitores puniunt hoc modo. Si sint convicti, vel confessi, Curiae seculari in actu publico relaxantur. Ita Palaus *disputat. 8. punct. 12. numer. 11.* Si verò delictum fuerit argentatum, & non consummatum flagellis caeduntur, & ad triremes mittuntur. Si verò membrum quis posuit in anum, quamvis extra semen effuderit, probabile est puniendum esse poena ordinaria. Ita Sesse *dec. 475. num. 5. tom. 4.* Sed Sousa *lib. 1. cap. 59. n. 63.* id verum putat, quando hic actus fuerit repetitus, ut repetitio suppleat id, quod defuit ad complementum actus sodomitici. Et Freytas *quast. 24. num. 6.* contra Mouram *apud ipsum ibid.* docet, non posse Inquisitores relaxare sodomitas Censurae seculari nisi sint incorrigibiles, *p. 4. tract. 7. res. 20.*

Quid de sodomitis in Portugalliae

174. Ei, qui daret consilium reo in carceribus S. Officii detento in vitis Inquisitoribus, ait Locatus *cas. 10. placent.* deputari posse poenam ad ipsorum arbitrium, *part. 4. tr. 7. res. 67.*

Reo in carcere Inquisitorum detento, consulens punitur Inquisitorum arbitrio.

175. Fugiens à carcere, in quo pro haereti detinebatur, non est habendus pro convicto, & damnandus pro haeretico, docuerunt Zanchinus *de haeret. cap. tur pro con. num. 4.* & Campegius *in add. lit. B. vito.* quia praesumitur fugisse carceris tadio, metu falsorum testium, aut timore tormentorum, non quia errorem habeat in intel-

Fugiens verò à carcere non statim habetur pro convicto. Nisi citatus, non comparereat.

intellectu. Ita Rojas de heret. par. 2. affer. 25. Conspicit tamen contra ipsum indicium ad torturam, & si non compareat ex tali indicio cum aliis adjuncto potest citari ad comparandum, & si nec tunc compareat, condemnari. Ita Sesse rom. 4. dec. 471. num. 8. Si verò reverratur, puniri debere pœna arbitraria, ait Sousa Aphor. lib. 2. cap. 26. num. 32. Et Pegna p. 3. comm. 37. testatur, in Hispania præsertim, consuetudine receptum esse, ut si fugiēs honestior sit, ut nobilis, Doctor, Religiosus, aut honorabilis civis, custodiatur arctius, & dulcius puniatur. Si verò sit vilis, publice verberibus flagelletur, & causa hæresis in sua forma procedat. Mitius tamen cum illis agendum esse, qui custodis incuria fugerunt, part. 4. tr. 7. resol. 15.

Non implentes pœnitentias ab Inquisitoribus impositas, Zanichinus de heret. cap. 10. num. 4. & Rojas sing. 122. num. 3. putant puniendos esse tanquam relapsos. Quod cum Riminaldo lib. 2. cons. 156. numer. 13. contra Simancam verum puto, quando pœnitentia imposita rendat directè ad hæresim detestandam, nam tales pœnas non implere est vehemens signum à jure statutum approbationis erroris. Minimè verò quoad alias pœnitentias, etiam si reus cum juramento illas servare promiserit. Igitur is tanquam impœnitens damnandus est pœna arbitraria, jejunii fustigationis, vel duplicata jam imposita. Ita Cantera qq. crim. c. 1. de her. n. 60. Quod si quis pœnitentiam impositam propter hæresim probatam recipere renuit, vel aliàs impositam animo obdurato implere recusat, velut impœnitens est judicandus, & si nolit respicere, Curia seculari tradendus. Ita Pegna p. 3. comm. 146. part. 4. tract. 7. res. 17.

As non implentes alias, puniuntur pœna arbitraria.

In hæresi manifestè deprehensus, vel eam confessus, aut convictus abjurare recusans, Curia seculari tradendus est ex const. Martini V. Si verò confessus aut convictus non fuerit, non statim Curia seculari tradendus est, sed excommunicatione per annum steterit, tanquam hæreticus

condemmandus. Ita Locatus pr. inqu. v. suspicio num. 8. ibid.

178. Falsos testes in causis hæresis Rojas de heret. part. 2. n. 156. & si puri eos esse asserunt pœna talionis & ita non puniuntur pœna talionis. Et ratione probatur, quia in hoc crimine urget major ratio, quam in aliis, ut pœna talionis imponatur; quia nomina testium non publicantur, unde datur major ansa ferendi falsum testimonium. Sed regulariter contrarium servatur in praxi utriusque inquisitionis. Dixi regulariter; quia Sousa Aph. lib. 2. cap. 8. numer. 29. primam sententiam admittit, quando ex falsa testificatione reus combustus fuerit. Sed in tali casu consulendum ju- dicio Supremo Inquisitorem, ut ait Salzedus in add. ad Diaz. cap. 93. lit. B. quia decretum Leonis nec promulgatum fuit ut lex universalis, nec ubique receptum est. Quando autem sine Supremo Inquisitoris consilio punire falsos testes velint, producere eos posse ait Sousa ubi supra num. 27. in publicum spectaculum, ligatis manibus & pedibus, discoperto capite in camisia, fustigare, ad triremes mittere, aliisque pœnis multare, ut mitra infami, exilio, & carcere etiam perpetuo. Sed quid, si testis falsum deposuit in favorem inquisiti; nec gando hæresim, quam sciebat commisisse? Fustigari debet, vel ad triremes mitti, vel utrumq; simul pati, vel aliis pœnis extraordinariis plecti. Ita Palaus disp. 8. punct. 15. §. 6. n. 9. & 10. Corruptens verò testem precibus, minis, aut pretio, ut falso in Tribunali contra aliquem deponat, iisdem pœnis subest, quibus ipse testis falsus. Ita Simanca tit. 6. 4. n. 96. p. 4. tr. 7. resol. 16.

Falsi testes in causa hæresis non puniuntur pœna talionis. Nisi in certis casibus.

Quid si inrent falsum in favorem hæretici? Et quid de corruptentibus testes?

179. Reus, qui confessionem in tormentis factam revocaret, non docens de errore, & causa, ob quam erravit, tradendus esset Curia seculari, quia in tali casu semper præsumitur malitia & dolus, ut nimirum pœnas debitas fugiat. Ita Simon docet Rojas de heret. part. 2. assert. 25. n. 265. & de errore, alii contra Caneram qq. crim. c. 1. de tradi debet heret. num. 70. & Simancam tit. 13. num. 14. Quorum opinio negativa in uno casu admitti.

Quid si quis revocet confessionem hæresis in tormentis factam? Et non docet?

admitti potest, quando scilicet reus revocat aliqua non plenè probata ad executandos complices affines, amicos, &c. imò etiam plenè probata, dummodo adversum se confessus sit, nec retractet, hæresim consummatam, in hoc enim casu rariò relaxandus erit; quia præsumitur illas res revocare, vel celare metu, vel alia de causa. Ita San. Vincente in ma-

Nisi revocet statim. Et in nuscrit. c. 5. num. 3. & c. 2. §. 6. Universaliter autem revocans confessionem etiam contra se factam statim, & in præsentia iudicis. Si verò revocet post impletam poenitentiam, puniri debet ut temerarius Inquisitorum arbitrio.

statim, & in nuscrit. c. 5. num. 3. & c. 2. §. 6. Universaliter autem revocans confessionem etiam contra se factam statim, & in præsentia iudicis, etiam si non probat errorem, non est relaxandus, quia revocasse præsumitur propter errorem & lapsum lingue. Qui verò confessionem de hæresi factam revocat post impletam poenitentiam, puniendus est tamquam temerarius. Inquisitorum arbitrio: sustigatione nonnunquam, addita comminatione gravis poenæ, si in eandem temeritatem incidit: & si persistat, tradendus Curie sæculari ut impœnitens. Ita Soufa *Aphor. lib. 1. c. 48. n. 23. p. 4. tr. 7. ref. 22.*

INQUISITORVM PRAXIS

In procedendo.

In accusatio- ne hæresis non requiruntur solemnitates juris libellorum, ff. de accus.

180. **I**n accusatione hæresis non sunt necessariae solemnitates legis libellorum ff. de accus. Ita Seaccia de iud. lib. 2. cap. 52. numer. 3. Unde ait Paramus de orig. Inquis. lib. 3. question. 9. numer. 93. in accusatione portecta contra hæreticum per Procuratorem fiscalem non debere apponi locum & tempus præcisum commissi criminis, sed tantum oppidum, seu civitatem, & mensis ac annum, part. 4. tract. 8. ref. 40. §. Notandum.

Et admitti potest ad accusandum inimicus capitalis.

181. Ad accusandum, ait Pegna comment. 146. non posse Inquisitores inimicum capitalem admittere. Et ita videtur inferri ex cap. testes, 2. q. 7. ubi repulsus à testimonio, repellitur ab accusatione, nam ut omnes concedunt: inimicus capitalis in testimonium hæresis non admittitur, Sed ego puto cum Arclatano

n. 10. admitti posse, cãtã tamen & tamquam suspectum; nam inimicus admittitur ad accusandum, ut persequatur suam & suorum injuriam; & quidem injuriam suam persequitur quis in accusatione hæresis: quia ex l. Manichæos C. de hæret. quæ in Religionem divinam committuntur, omnium injuriam respiciunt. *Ibid.* initio.

182. Ad denunciandum, admittere possunt absentes, si proprio nomine & juramento denunciationem firmet. Ita Simanca p. 4. tr. 8. ref. 41.

183. Admittere etiam posse denunciationem in scriptis sine nomine denunciantis, & testes in tali denunciatione nominatos ad examen vocare, ait Paramus ne denuntiatio quæst. 6. num. 93. Quæ opinio olim non displicebat; nam ex Caltrio tom. 1. tr. 4. disp. 8. punct. 4. n. 4. de hæres. 85. num. 68. & Fatinacio, admittendi sunt testes, quos defert inimicus capitalis, unde multo magis contra ipsos admittendi videntur, quos præstat denunciator occultus, cum illi sint suspensiores. Sed, quia praxis est in contrarium, à contraria ipsorum opinione non est recedendum. p. 4. tr. 8. ref. 41.

184. Ad hoc ut possint Inquisitores procedere contra aliquem, & ipsum de hæresi interrogare. Valentia to. 2. disp. 6. contra aliquem suspectus, vel propter publicam infamiam, vel propter semiplenam probationem, vel propter gravia indicia. Sed Rojas de hæres. part. 2. n. 20. & alii docent, modicam & levem suspicionem sufficere, Castrus disp. 7. punct. 1. num. 7. distinguit, atque primam opinionem procedere, quando levis suspicio de hæresi oritur ex jure aut consuetudine, ut in contrahentibus v. g. binas nuptias: secundam verò quando levis suspicio oritur ex delicto cui ex opinione, DD. adnexa est suspicio, non autem à lege, aut consuetudine. Omnes hæ opiniones sunt probabiles, Sed secunda magis placet, cum hoc ut procedat in persona vili, improba & abjecta: non inhonesta, nobili, religiosa. Ita Pegna part. 2. comm. 12. & 80. p. 4. tr. 8. ref. 39.

185. Julius

Sive procedo-
re debeant
per denun-
tiationem aut
querelam.
Sive per In-
quisitionem
generalem.

185. Julius Clarus *lib. 5. §. finali, quest. 6. n. 7.* quamvis admittat, in hoc crimine ex levi suspitione procedi posse, requirit tamen denunciationem, vel querelam, alias inquit, nimis latae habeant darentur Inquisitoribus. Sed ego teneo cum Scaccia *de iudic. lib. 1. cap. 59. n. 11.* stante suspitione, quae levis sit per comparationem ad vehementem; in se tamen iudicis arbitrio sit notabilis, juxta Gloss. *1. c. excommunicamus, §. qui autem, de haeret.* (de qua re fuse Albertinus *de agnoscenda quest. 34. num.*) procedi posse non solum per viam accusationis, seu denuntiationis, sed etiam per viam Inquisitionis generalis non precedente infamia, ex cap. *accusatus, de haeret. in 6.* Ratio est; nam alioqui sequeretur, quod si quis Crucem combureret, vel aliud factum haereticale committeret, & Inquisitor inquirendo generaliter, eum inveniret sine denunciatione & accusatione non posset contra eum procedere quod est absurdum *p. 4. tr. 8. n. 4.*

Ad capturam
aliqua re-
quirunt in-
dicia tortu-
ra.

186. Ad reorum capturam non proceditur ex *Cantera qq. crim. cap. 1. quest. 1. num. 60.* nisi sint sufficientia indicia ad torturam, & sic servari testatur ab Inquisitoribus Hispaniae, sicut etiam de Inquisitoribus Italiae testatur *Genvensis in pr. cap. 68. num. 1.* Qui addit, quod quando persona denunciata est gravis, solet Inquisitor uni ex Consultoribus injungere, ut se ab illius Parocho secreto informer de vita & moribus. Atque haec, quia carceratio in rebus fidei famam non parum laedit, Imò testatur *Palaut tom. 1. tr. 4. disp. 8. punct. 13. §. 1. n. 5.* statutum esse in Hispania, ut secluso periculo fugae, &c. nullus Inquisitor particularis capiat Religiosam, vel aliam personam nobilem, nisi supremum Senatum consulat, missis ad illum probationibus & indiciis contra illum, quod habetur in *Instructione Tolertana ann. 1561. num. 5.* *Rojas de har. part. 2. asser. 1. num. 22.* ait, sufficere testimonium unius omni exceptione majoris, secus si denunciatus sit nobilis & bonae famae. Quate *Acugna de Conf. solic. q. 4. n. 27.* ait, Sacerdotem in causa haereticis

Summa Diann.

non esse incarcerationum ex unius testis delatione. Sed in casu occurrenti DD. Inquisitores considerent qualitates testis & rei. *part. 4. tr. 8. ref. 1. & 1. §. 2. circumstantandum est.* Quod etiam procedit in captura Confessarii sollicitantis, qui non debet capi ex delatione unius mulieris quantumvis honestae, potest tamen ex hoc contra ipsum inquiri, & si inveniat levis, seu malae vitae, tunc capi. Ita *Freytas add. ad Acug. q. 4. n. 27.* contra *Canteram qq. crim. c. 2. q. 1. n. 47. part. 4. tract. 5. ref. 55.*

187. In casu tamen duplicis Matrimonii, antequam ad capturam procedatur, praecedere debet plena probatio ut constet, reum uno eodemque tempore duas uxores habere, idque non solum ipsius delatione, sed etiam testibus legitimis, aut authentica de libro Parochi, ubi adscribi solet. Testes vero satis est, quod dicant, mulierem pro uxore rei haberi, illumque eam, tamquam uxorem tractare, in una domo convivere, &c. Quod si talis antequam testificetur, seipsum Inquisitori detulerit, non in carcere secreto, sed in peculiari domo, recludendum esse, ait *Castus tom. 1. sum. tract. 4. disp. 8. punct. 16. §. 8. num. 2. p. 4. tr. 7. ref. 4.*

188. Possunt Inquisitores procedere in causis fidei simpliciter & de plano, sine strepitu, & figura iudicii, ex privilegio in cap. *statuta de haeret. in 6.* Ita *Scaccia de iudic. lib. 1. cap. 52. num. 2.* & alii. Quod tamen privilegium non tollit solemnitates juris divini, aut juris gentium neque necessaria ac substantialia causae, qualis est legitimatio personarum, &c. alioqui processus esset nullus. *p. 4. tract. 8. ref. 48.*

189. Quod si denunciatus sit absens, & delictum plene probabile videatur, mandat *Hispalensis Instructio ann. 1484. numer. 19.* ut per edictum citetur ad allegandum, firmandum processum, & omnes actus illius; infra terminum dierum triginta, de decem, in tres terminos dividendum, vel etiam plurimum pro quantitate distantiae. Dicit autem, quia citatio est necessaria etiam

T. tr

pro

Sed circa hoc
Inquisitores
considerent
qualitates
testis & rei.
circumstan-
tandum est.
& qua-
litates testiū,
& rei.

Cum hoc,
quod ad ca-
pturam ob-
stet, reum uno
eodemque
tempore duas
uxores habere,
idque non
solum ipsius
delatione, sed
etiam testibus
legitimis
aut authentica
de libro Parochi,
ubi adscribi
solet. Testes
vero satis est,
quod dicant,
mulierem pro
uxore rei,
haberi, illumque
eam, tamquam
uxorem tractare,
in una domo
convivere,
&c. Quod si talis
antequam
testificetur,
seipsum
Inquisitori
detulerit, non
in carcere
secreto, sed
in peculiari
domo,
recludendum
esse, ait
Castus
tom. 1. sum.
tract. 4. disp.
8. punct. 16.
§. 8. num. 2.
p. 4. tr. 7.
ref. 4.

Inquisitores
in causa fidei
procedere
possunt de
plano.
Non tamen
sine solemnitate
juris
divini, & ju-
ris gentium.

Vnde si de-
nunciatus est
absens, citari
debet ad al-
legandum, fir-
mandum pro-
cessum, & om-
nes actus illius,
infra terminum
dierum triginta,
de decem, in
tres terminos
dividendum, vel
etiam plurimum
pro distantia
quantitatis.
Dicit autem,
quia citatio est
necessaria etiam

prosententia definitiva. Sed Castrus *to. 1. tract. 4. dist. 8. punct. 4. num. 3.* quamvis doceat unicam citationem tribus æquivalentem sufficere, quia in nullo iure expressè habetur, quòd debeat esse trina: maxime in hoc crimine, in quo iudex non tenetur ad solemnitates juris aliàs requisitas; tres tamen ait expediri solere. *part. 4. tract. 8. resolut. 80.* Sed ego teneo cum Rojas *singul. 29. num. 2.* & aliis, tres citationes requiri, quamvis Carterius de hæret. *num. 128.* habeat, sufficere duas. *part. 4. tract. 8. ref. 42. §. Sed*

Citatio vero continere debet causam, ob quam vocatur.

Et si sit contumax, condemnatur.

quot. Citatio autem debet continere causam, scilicet, quòd compareat ex causa fidei. Ita Decianus *lib. 5. c. 32. n. 8.* Quamvis Pegna *part. 3. comm. 33.* putet, sufficere, quod citetur ad comparandum coram Inquisitoribus volentibus ab eo aliqua scire. *Ibid. §. Notandum.* In singulis verò citationibus, si reus sit convictus, fiscalis libellum accusatoris edit, & cum terminus elapsus fuerit, ad publicam sententiam proceditur, & ejus statua comburitur. Si verò sit leviter suspectus, & citatus sub pœna excommunicationis non compareat, fiscalis petat libellos aggravatoribus, quibus ejus contumacia denunciatur, & tunc si post annum non compareat, Inquisitores declarent illum hæreticum. Ita Sousa *c. 49. à num. 2. p. 4. tr. 7. ref. 27. & tr. 8. ref. 42. §. Notandum* in fine.

Etsi compareat post annum, non auditur quoad bona.

192. Si contumaces post annum compareant, tenet Scaccia *ib. c. 98. n. 34.* quod audiri debeant tam quoad personam, quam quoad bona, & ita servari testatur Romæ in Tribun. General. Inquisitionis. Sed Simanca *tit. 2. n. 21.* docet, quod circa bona non audiuntur, nisi de innocentia eorum plenè constiterit. *Ibid. & t. 7. ref. 27. §. Sed hic.*

Carceratis citius est Confessarium denotare ante judiciale Confessionem.

193. Carceratis in S. Officio, si petant Confessarium ante judiciale Confessionem, securius est; non concedere, ut mandat Instrum. Toletana *ann. 1561. num. 71.* nisi in articulo mortis. Ita Pia-secius *part. 2. c. 4. art. 6. num. 7.* qui addit, neque admittendos esse ad audiendam Missam. Sed Pegna *part. 2. comm. 25.* benignius videri inquit, ut reis etiam sanis

Confessarius concedatur, etiam si confessi non fuerint in iudicio. Multaque inde commoda oriri posse. In hoc autem casu partes Confessoris erunt, reum ad judicalem sui & aliorum confessionem hortari; & addere, nevé metu carceris, vel tormentorum, sibi, aut aliis falsum crimen imponat. Non tamen illum absolvere priusquam ab excommunicatione absolutus, & Ecclesiæ reconciliatus fuerit. *part. 4. tract. 8. ref. 6.*

194. Instructio Hispalensis *ann. 1484. n. 16.* mandabat, dari reo Advocatum & Procuratorem. Sed quoad Procuratorem revocata fuit per Instructionem Toletanam *ann. 1561. num. 35.* Et sic hodie hæretico non datur Procurator, sed solum Advocatus, ut tradit Simanca *tit. 1. num. 2. 3. part. 4. tr. 8. ref. 9.* Quod si reus sit absens, & de hæresi tantum suspectus, admittitur Procurator, ut defensor innocentia: at si sit convictus, admittitur solum ad excusandam contumaciam. Ita Sousa *lib. 2. cap. 49. numer. 11. part. 4. tract. 7. resolut. 27. §. Notandum.*

Quomodo autem se gerere debeat Advocatus cum reo, eadem Toletana instructio determinat *num. 36.* quæ videatur. Quæ autem Advocatus allegaverit reo præsentem, habenda sunt ac si ab eodem reo proferantur, nisi Advocatus erraverit, & reus, etiam post triduum, contradixerit. Simanca *titul. 1. numer. 8.* Possunt verò inquisitores compellere Advocatos censuris, ut alicujus rei patrocinium suscipiant. Ita Narbona *lib. 4. tit. 1. leg. 20. gloss. 22. num. 63. part. 4. tr. 8. ref. 9.*

195. Magna celeritate ait Simanca *Causas reorū tit. 44. num. 32.* expediri debere causas hæreticorum, non esse differendas spe futurarum probationum, quæ nunquam fortasse venient, & rei interim aggravantur; nec causas jam conclusas diutius differendas, ut plures simul rei ad spectaculum deferantur. Ideo Instructio Vallisolet. *ann. 1488. numer. 30.* mandat statim procedi, & reorum hæreticorum causas celeriter finire. Et inquisitor Generalis *ann. 1499.* in quadam Epistola ad inquisitores Barcin. *num. 3.* docet,

Nisi in articulo mortis. Sed si conhortari; & addere, nevé metu carceris, vel tormentorum, sibi, aut aliis falsum crimen imponat. Non tamen illum absolvere priusquam ab excommunicatione absolutus, & Ecclesiæ reconciliatus fuerit.

Reo non datur Procurator, sed solum Advocatus.

Qui ab Inquisitoribus compelli poterit.

Causas reorū debent Inquisitores celeriter expedire.

docet, quòd intra decem dies à captu-
ra detur reo accusatio cum termino ad
defendendum, & sic quam primùm po-
test ad sententiam definitivam devenia-
tur; capiendum autem non esse, nisi post
sufficientem probationem. *part. 4. tract. 8. resol. 72.*

*Et verba du-
bia regulari-
ter in sensu
Catholico
interpretari.*

196. Verba dubia, sicut & dubias te-
stium depositiones, debent Inquisitores
in sensu Catholico interpretari, nisi reus,
qui dixit verba ambigua, habeat contra
se finitram præsumptionem, præsertim
ex qualitate personæ. Vel si ipse reus
contrarium confiteatur; & ideo ejus in-
tentio diligenter perquiri debet. Ita Al-
bertinus *de agnosc. quæst. 34 n. 48.* Quod
si neget, & indicia urgeant, venire potest
ad torturam. Ita Rojas *part. 1. num. 105. 375*
Sed in casu occurrenti, videndi om-
niud sunt. Navarr. *lib. 5. consil. 6. num. 6.*
& Simanca *tit. 54. num. 21. 22. part. 4. tr. 8. resol. 83.*

*Vocare etiam
Qualificato-
res Theologos.*

197. Debent etiam Qualificatores
Theologos vocare ad propositiones du-
bias declarandas, eisque omnimodam
fidem præbere. Imò Deltius *lib. 5. sect. 15. excomm. 1.* putat, quòd etiam si In-
quisitores sint Theologi, non pertinet
ad ipsos cognoscere, utrum factum vel
dictum sapiat hæresim, quamvis, quan-
do certum est, quòd hæresim sapiat, co-
gnoscere possint an sapiat manifestam.
Freitas verò *quæst. 5. num. 42.* utrumque
ad Inquisitores spectare inquit, si sint
Theologi. Sed in praxi semper vocantur
Qualificatores, quod etiam docet Instru-
ctio Toletana *ann. 1561. num. 1. part. 2. tr. 8. resol. 84.*

*Inquisitores
debent reum
examinare
de genere.
De parentibus
De educatione
De disciplina.
An sciat cur
captus sit.
An, & quos
habeat inimi-
cos.
De consuetis*

198. Quod attinet ad reorum exa-
men, sic procedendum est. In primis reus
interrogetur de genere suo, de paren-
tibus, de educatione, de disciplina, de
bonitate, & pravitate, de societate, & a-
micitia, de moribus, & verbis, & an scia-
tur captus sit, an aliquos habeat suspi-
ctos, quos, & qua de causa. Deinde intra
primos dies capturæ benigne admonen-
dus erit veritatem dicendam, & dum in-
terrogatur, poterit humile scammum cõ-
cedi, ut sedens, quicquid animum habeat
Tertiò interrogatur de consuetis Ca-

tholica Religionis, quas devotiones ha-
beat, quando, & cui confessus sit, si com-
municaverit, Ecclesias frequentaverit:
quas preces Ecclesia præcipuis diebus
fundere soleat: & similia, quæ Christia-
ni communiter sciunt. Et hæc omnia do-
cet Zanardus *part. 3. c. 87. part. 4. tract. 8. resol. 88.*

199. Quamvis autem reus non teneat-
ur respondere & veritatem dicere, an-
tequam aliquam sibi cõstet processus
& acta, & judicem legitime interrogare,
ut habet probabilior sententia Cajetani
in 2. 2. a. 69. q. 2. & aliorum: hæc tamen
sententia non procedit in causa hæresis;
& ideo Inquisitores non tenentur mani-
festare infamiam, indicia contra reos,
& c. quia hæresis est crimen exceptum,
ut etiam crimen læsæ majestatis, & pro-
litio Civitatis, in quibus procedi potest
de plano, simpliciter, & absque figura
d. cii, ut habetur in *c. fin. de hæret. in 6.*
& docet Pegnera in *pr. crim. §. 5. n. 13. p. 4. tract. 8. resol. 130.*

200. Addit Cartharius *lib. 2. cap. 1. n. 27.* posse Inquisitores interrogantes
eum promittere illi impunitatem, si
verum fateatur: quia in remittendis
reus amplio rem habet, quam alii Ju-
lices, potestatem. Sed Scaccia *de judic. lib. 1. c. 87. n. 2.* id negat, docetq; Inqui-
tores non debere promittere, nisi quòd
eum agent benigniori, quo poterunt,
modo, seu quòd Ecclesia dummodo non
et relapsus, secum misericorditer ager.
Sed Inquisitores circa hoc videant Pe-
nam *part. 3. comm. 23. n. 206.* & Cante-
am *qq. crim. c. 1. num. 9. p. 4. tract. 8. resolu-
tione 22.*

201. Si Inquisitores in examine co-
noverint reum ad suum Tribunal non
pertinere, non se intromittant (habe-
tur in *cap. accusatus*) sed relinquunt suis
iudicibus puniendum. Cujus sensus est,
ut Moura *de incant. sect. 3. cap. 6. num. 10.*
quod simpliciter relinquere debent, non
aliis iudicibus puniendum remittere.
Idque docet de sortilegio non sapien-
te hæresim manifeste. Sed hoc quoque
delictum hodie ad Inquisitores pertinet
ex nova constit. Sixti V. *part. 4. tract. 8. resol. 111.*

*Christiano.
An confessus
sit.*

*An commu-
n carverit.*

*Ecclesias fre-
quentaverit.
Et similia.*

*Reus verò te-
netur verita-
tem dicere.*

*absque eo,
quod sibi ma-
nifestentur
indicia, in-
famiam, &c.*

*Neque hæc
Inquisitores
manifestare
illi tenentur.*

*An verò pos-
sint impuni-
tatem pro-
mittere si fa-
teatur?*

*Cartharius
affirmat.
Scaccia ne-
gat.*

*Et quid si
cognoscant
non esse de
hæresi suspi-
ctum?*

ref. 111. Confessarium etiam sollicitan-
tem, inventum non esse suspectum, non
tenentur remittere, sed possunt ipsi pu-
niri. p. 4. tr. 5. ref. 54. §. Non desinam. & tr.
p. ref. 7. §. ult.

INQUISITORVM PRAXIS
Circa testes.

Testes in cau-
sa hæresis.

202. † DE testibus ad torturam
necessariis, & sufficienti-
bus dictum est supra à num. 104. Nunc
aliqua dicenda sunt de differentiis, &
qualitatibus testium in generali, & eo-
rum sufficientia ad plenam probationem,
pro sententia condemnatoria ad pœ-
nam ordinariam, deque eorum exami-
ne. Igitur †

Non possunt
esse inimici
capitales.

203. Inquisitores non possunt admit-
tere in testes inimicos capitales, Ita Si-
manca titul. 64. num. 80. Imò Rojas p. 1.
2. num. 231. ait, tali inimico neque in arti-
culo mortis credendum esse, neque in
tortura; etiamsi fuerit recenter recon-
ciliatus. Quænam sit inimicitia capi-
tales, docet Clazius discept. crim. di-
scept. 34. cap. 1. num. 1. & alii. Inimicitia
non capitalis non impedit, quin ali-
quis in testem admitti possit, licet ad-
minutus. Ita Parisius lib. 4. consil. 2. n. 46
Castrus Palaus tom. 1. tract. 4. disp. 8. punct.
15. §. 1. numer. 10. tenet, amicum stri-
ctum vel consanguineum inimici ca-
pitalis non esse admittendum in testi-
ne hæresis, quod generaliter, ut docet
Gabriel consil. 78. num. 8. & 24. lib. 1. de
suspectis de inimicitia, quales sunt et-
iam subditi inimici capitalis, &c. Sed
Zanchinus apud Farinacium de hæret.
quest. 158. §. 6. num. 107. tenet, admitti.
Quæ sententia amplectenda est in ca-
su, quo sunt probabiles conjecturae,
quod tales ex zelo fidei, & non ex odio
moveantur ad testificandum, ut docet
Soufa lib. 2. Aph. c. 10. num. 8. Unde di-
ctis testibus non creditur, nisi legitimo
adminiculo adjuventur. part. 4. tract. 8.
ref. 16. & 57.

Admitti pos-

204. Admittuntur tamen excommu-

nicati, criminosi, infames, socii criminu-
um, ut pater ex c. infideli factorem, de har. in
6. Unde etiam perjurus, Judæus adver-
sus Christianum apostatantem, hæretici-
cus, domestici, familiares, consanguinei,
mulieres, minores. Ita Gundisalvus de
har. q. 13. num. 10. & 12. part. 4. tr. 8. reso-
lutione 57.

105. Et quidem hi omnes admittun-
tur, etiam si alia adsint probationes, &
sine tortura, Ita Rojas singul. 183. numer.
8. Et hoc verum est si procedatur
via inquisitionis, siue via accusatio-
nis, quidquid in contrarium asserat
Barbosa, tom. 3. lib. 5. tit. 2. cap. 5. numer.
8. Ibidem §. Dico secundò. & tractat. 6. re-
sol. 10.

206. Sed tales non admittuntur in fa-
vorem hæretici, si ab ipso adducantur.
Ita Rojas ubi supra n. 9. contra Gomez
rom. 3. cap. 12. num. 23. Admitti tamen pos-
sunt familiares, domestici, & consanguini,
maximè probatæ vitæ, sed tamquam
testes diminuti. Ita Pegna part. 3. comm.
119. contra aliquos apud Mascardum de
prob. lib. 2. concl. 857. num. 2. 4. ibid. §. Dico
tertio.

207. Item contra patrem hæreticum
admittitur filius. Qui tamen secundum
Genuensem in prax. cap. 18. num. 9. non
debet cogi, si alii suppetunt: quia
est ex privilegiatis, qui cogi debent
tantum in subsidium. part. 1. tract. 1.
4. resolutione 4. paragr. Tertia opinio, in
fine.

208. Cæterum depositio unius testis
ex inhabilibus supradictis raro sufficit
ad torturam, nisi adminiculis & gravi-
bus præsumptionibus adjuvetur. Depo-
sicio duorum sufficit, sicut etiam ad pœ-
nam extraordinariam. Ad ordinariam
verò non sufficit, nisi sint tres ad minus
vel quatuor testes, quia cum sint in-
habiles, non integrè probant; & ideo in-
habilitas debet multitudine compensa-
ri. Ita Pegna parte 3. quasi. 64. comm. 113.
Imò Clazius discept. 17. num. 46. p. 1.
vel quatuor
testes.
Etat. 8. resol. 57. §. Dico quarto. & resol.
123.

Admittitur
etiam filius
contra pa-
trem.

Cæterum de-
positio unius
ex testibus in-
habilibus nõ
sufficit ad
pœnam extra-
ordinariam.
Sed requirun-
tur altem-
duo.
Ad ordina-
riam verò,
vel quatuor
testes.
Vel duo omni-
exceptione
maiores,
ordi-

209. Nec item plenè quoad pœnam
ordinariam

ordinariam probatur delictum ex duobus testibus, quorum unus sit omnino integer, alter vero inhabilis. Ita Sanctarell. de her. cap. 38. dub. un. num. 7. part. 4. tractat. 8. resol. 57. §. Dico quinto, & resol. 129.

Testes singulares singulare oblativa, nihil probant Admuniculativa, & diversificatiua sufficiunt ad torturam, & ad penam extraordinariam.

210. Testes singulares alii sunt singularitate oblativa, quando dictum unius repugnat dicto alterius: alii admuniculativa, quando dictum unius favet dicto alterius, ut si unus testetur de visu, alius de auditu, &c. Alii denique singularitate diversificatiua, quando scilicet ex diversis testium dictis diversus actus in substantia colligitur, ut si unus deponat pro tali loco & tempore, alius pro alio loco & tempore. Primi ex his nihil probant. Secundi & tertii probant plusquam semiplenè, & sic sufficiunt ad torturam & ad penam extraordinariam, non tamen ad ordinariam. Ita Mascardus de prob. lib. 2. concl. 81. 6. num. 12. parte 4. tractat. 8. resolutione 57. §. Verum, & infra.

Duo testes omni exceptione maiores testificantes de duobus actibus hereticis, non convincunt.

211. Duo testes omni exceptione maiores testificantes de duobus actibus hereticis diversis, ut si unus dicat, reum ex observantia legis antiquæ Sabbathum custodisse, alius verò, se circumcidisse, non convincunt. Ita Rojas de her. part. 2. numer. 14. r. Sed contraria opinio Simancæ tit. 37. numer. 11. est etiam probabilis, & eam sequitur Inquisitio Lusitana. At Romana, Hispanica, ac proinde nostra Siciliæ sequitur opinionem Rojas. Porro qui dicantur testes omni exceptione maiores, dictum est supra num. 110. part. 4. tractat. 8. resol. 57. §. Dico septimo, & tractat. 7. resol. 31.

Sicut si deponant de eodem, sed unus pro tali loco, & tempore, alius ab quo loco & tempore.

212. Si unus deponat de hæresi pro tali loco & tempore, & alius deponat de eadem sine loco & tempore, non convincunt. Ita Fatinaeus quæst. 64. num. 107. Si vero uterque deponat pro eodem loco & tempore, quamvis in verbis discordent, convincunt. Ita Pegna part. 3. comm. 12. contra Albertinum in cap. 1. q. 16. nu. 24. de her. part. 4. tr. 8. resol. 57. §. Dico nono, & Dico decimo.

213. Ex duobus testibus contestibus

& idoneis possunt Inquisitores punire hæreticum malæ vitæ & famæ pœna ordinaria. Ita Cabrera qq. crim. c. 1. de her. num. 61. & alii contra Sparhartum prax. Reg. tract. 7. c. 14. num. 2. & alios; qui tamen vel id negant de testibus non idoneis, vel de reo bonæ alioqui vitæ. Nam in ore duorum vel trium stat omne verbum, nec ab hac regula hæreticus aliquo jure excipitur. Nec obstat quædam nomina testium reo hæretico non publicentur, quin idonei esse possint & omni exceptione majores; nam hic defectus Inquisitorum diligentia superabundanter impeditur. Sed hæc dicta sunt in rigore loquendo: nam nostra Inquisitio Hispanica ad pœnam ordinariam regulariter tres contestes & idoneos testes requirit, part. 4. tractat. 7. resol. 32.

Duo testes idonei convicti mala vita, & fama.

214. Præsumptiones & indicia, quantumvis plenè probata, sicut non sufficiunt ad pœnam ordinariam in aliis delictis, ex Glossa verb. illorum in cap. veniens 1. de testibus: ita nec in crimine hæresis, in quo probationes debent esse luce clariores ratione majoris periculi. Ita Simanca tit. 50. num. 21. tit. 51. num. 2. & in Ench. tit. 34. numer. 1. contra Locatum verb. hæreticus num. 22. Et de eisdem videtur expressè in cap. litteras, de præsumptionibus. Sufficiunt ergo ad pœnam extraordinariam, trirremium v. gr. fustigationis, exilii, carceris, &c. Ita Pegna parte 2. comm. 80. Quamvis Menochius conf. 82. numer. 144. putet, solum sufficere ad pœnam pecuniariam, part. 4. tract. 8. resol. 36. §. licet infra in resol. 116. videatur sibi contrarius. §.

Sed Inquisitio Hispanica requirit tres.

Præsumptiones, & indicia non sufficiunt ad damnandum reum ad pœnam ordinariam. Sed tantum ad extraordinariam, trirremium, Fustigationis, Exilii, &c.

215. Ex duabus semiplenis probationibus non confurgere unam integram, ait Doula Aph. lib. 4. cap. 5. num. 10. ex qua Inquisitores possint reum punire pœna ordinaria, quia sunt in suo ordine diversa, ac proinde inanimibiles. Sed contrarium tenent Locatus verb. testis, & Rojas singul. 88. num. 16. quia utraque semiplenatio tendit in eundem finem. Dicedum tamen cum Canterà qq. crim. cap. 9. n. 2. secundam opinionem procedere.

Dua probationes semiplenæ non niuntur ad faciendam unam integram, & pœna ordinariam.

Tit 3. si præ-

si præterea adsint alia iudicia, secus procedere primam: & hoc pacto concordare posse. Inquisitio verò Hispanica sequitur absolute primam sententiam, etiamsi adsint alia iudicia, *part. 4. tract. 7. resol. 30.*

Testes in S. Officio interrogari possunt, licet non contestata, & parte non citata. Et capi possunt ad instā. t. am. Fisci ad perpetuam r. i. memoriam.

216. Quoad interrogationem testium, in crimine hæresis interrogari possunt lite non contestata, & parte non citata ac recipi ad instantiam Fiscalis ad perpetuam rei memoriam, quia Inquisitores procedunt simpliciter & de plano. Et sic recepti faciunt fidem in plenaria iudicio. Quod practicum vidit Canteria *gg. crim. cap. 2. quæst. 1. num. 6.* in Inquisitione Regni Galiciæ, & videtur provisum in text. *cap. in favorem fidei de har. in 6.* Sed negat Bartolus in *l. fin. ff. de quæstione & Felinus in cap. 2. de testibus ibidem & resolutione 115.*

Debent autem interrogari an sint Iudæi, Saraceni, &c.

217. Inquisitores possunt & debent interrogare testes an sint Iudæi, aut Saraceni, & sic practitari testatur Canteria *gg. crim. c. 2. num. 41.* Et quamvis hoc durum videatur, cum nemo teneatur suam turpitudinem patefacere, unde communis opinio apud Felinum in *cap. cum causam, de testibus, num. 44.* contrarium tenet; sustinetur tamen in favorem fidei, & fundatur in quadam Instructione Inquisitionis apud Cantariam, qui aliam probationem addit, nimirum, quia est maxima præsumptio contra testem ex tali genere, quod non dicat veritatem contra reum ejusdem generis, idque est multum adnexū causæ principali, ut probari potest ex *cap. quia verisimile part. 4. tractat. 8. resol. 114.*

Et recipi coram duobus Religiosis.

218. Quando Inquisitores recipiunt testes, præter secretarium adhibere debent duas personas Religiosas. Ita habetur in *cap. ut officium, §. verum, de har. in 6.* Sed ibi Simanca *titul. 64. nu. 9.* nomine Religiosorum intelligit etiam Clericos, & Pegna *part. 3. quæst. 63.* laicos graves & prudentes. Quæ opinio vera est, non solum in defectu Clericorum, ut docet Genuensis *cap. 68. numer. 1.* sed etiam data eorum copia. Sed in Tri-

Aut Clericis, vel etiam laicis prudentibus.

bunali Hispaniæ semper adsunt quinque personæ, Judex, testis, scriba, & duæ religiose personæ, religiose inquam non habitu, sed virtutibus, ut docet Paramus *lib. 3. quæst. 4. num. 50.* Quando testes contra hæreticos recipiunt Episcopi Repertorium *v. exam. test.* ait non teneri religiofas personas adhibere, sed optime Pegna ubi *suprà* teneri docet *par. 4. tr. 8. resol. 12.*

219. In aliis delictis æquum est testes confrontare cum reo, ex *l. si postulare v. rini, §. quæstioni, ff. ad legem Iuliam de adult.* Sed hoc Inquisitores in causa hæresis facere non debent, & habetur in Instructione Toletana *ann. 1561. num. 72.* Et docet Sanctarellus *de har. cap. 39. dub. 4. numer. 22.* Ratio est, quia ex hoc testes abstinere à denunciando. Genuensis *prax. cap. 68. num. 6.* id admittit in duobus casibus. Primò, quando testes sunt locii criminis. Secundò, quando judicatur abesse periculum, ut si testis sit vilis, qui parum curat de bona fama, ut meretrix, &c. In quibus, vel aliis casibus quàm cautè, & quo modo & forma talis confrontatio sit faciendā, Inquisitores videant, Scaccia *de iudic. lib. 1. cap. 87. numer. 19 part. 4. tractat. 8. resol. 63.*

Non tamen confrontari cum reo.

Nisi in certis casibus.

Et tunc cum magna cautela.

220. Testes in summario recepti, & cum juramento sic examinati debent iterum interrogari, sed ut vulgo dicitur, ratificari: aliter non faciunt fidem in iudicio. Nec sufficit, quod reus habeat illos pro repetitis. In hac autem ratificatione ait Simanca *titul. 64. num. 24.* non solere prius dictum Inquisitores ostendere, ut sic agnoscant, an verum dixerint: si enim falsum dixerunt, nisi valde memores sint, in ratificatione diversificabunt: Sed, si longum tempus à priori dicto secutum sit, inhumanam hanc sententiam appellat Roias *singul. 206. numer. 2.* cum hominum memoria labilis sit: Et testem cautè dicere debere, quod si aliter dixit in alia examinatione, ad illam se refert, in qua melius recordabatur. Sed modum ratificationis ponit Instructio Toletana, quæ *ann. 1561. num. 30.* in illa duos honestos Ecclesiasticos

Postquam vero in summario recepti sunt, debent ratificari.

Coram duabus personis

Ecclesiasticus, abfente Fiscalis.

cos praefentes exigit, & ann. 1576. num. 3 ab ea Fiscalem excludit, part. 4. tractat. 8. resolutione 14.

Sed quid si in ratificatione diversificens? Monendi sunt de diversitate, & interrogandi de causa, scribendo quidquid respondendum, standum enim est secundo dicto. Si in primo deposuerit innocentiam, & in secundo haeresim secus si contra.

231. Si posteriora testium dicta cum prioribus non congruant, tunc ait Simanca titul. 24. num. 4. legenda esse illis priora, & interrogandos, cur tam varia dicant? Monendos, ut in veritate maneant, & quidquid responderint, scribendum esse. Et si facilliter mittendos in carcerem, si ve id causa postulat, torquendos & puniendos esse. *ibid. §. Notandum etiam quod.*

232. Si testis in priori dicto deposuit innocentiam, & in ratificatione revocat prius dictam, & deponit haeresim, statur secundo dicto: quamvis in aliis delictis stetur primo. Ita Covarruvias lib. 2. var. cap. 13. num. 9. & alii. Quae doctrina vera est, non solum quando testes deponunt contra se, & suos complices; sed etiam contra alios. Sed quid, si in priori dicto deposuit haeresim, in ratificatione autem negat? Mihi non displicet Delrius lib. 5. sect. 5. & Simanca tit. 64. num. 59. docentes, quod in hoc etiam casu standum sit secundo dicto, quando constat talem revocationem non levitate, aut pretio, &c. sed zelo Catholicae fidei factam esse, quia in indicio servari debet aequalitas. Sed quia contraria sententia est communis, ideo ab illa non recedo. Et haec omnia probantur ex cap. *accusatus §. licet*, ibi, *contra se & alios complices deponendo*, iunctis verbis praecedentibus, *tam de se, quam de aliis super facto haeresis, &c.* Ex quo ait Trevian. lib. 2. decis. 59. num. 13. sancitum esse, quod in causis fidei inter duo dicta jurata standum est illi, quod fidei favorem concernit. *part. 4. tract. 7. resolutione 22.*

Si reus testibus nihil opponat, habentur pro idoneis. Debent tamen Inquisitores illorum vitam, & ed-

233. Si reus nihil testibus opponat, ex cap. *presentium de testibus*, testes praetulerunt idonei, & omni exceptione majores. Unde quamvis Ciazzius *discept. 22. §. num. 27* doceat, quod, ubi requiritur testis omni exceptione major, ut requiritur in sacro Inquisitionis Tribunali, Fiscus probare teneatur, testem esse talem; id tamen Sacra Inquisitio

non observat. Negari tamen non potest quod Inquisitores debeant testium vitam & conditiones inquirere, quamvis illis reus nihil opponat. Maxime quia illorum nomina reo non revelantur. Ita Albertinus in cap. 1. de har. in 6. quaestione 16. num. 32. part. 4. tract. 8. resolutione 124.

234. Exceptiones in causa haeresis, contra testes non admittuntur, nisi sint inimicitiae capitales, conjurationes, subornationes, & adsummam tales, quae illos penitus rejiciant. Ita Simanca in *Eneh titul. 35. num. 3. ibid. §. Non desinam.*

235. Quamvis autem oppositiones testium in causa appellationis in aliis causis non admittantur, in causa tamen haeresis, in qua proceditur de plano, & sine strepitu, Cantero *qq. crim. cap. de prob. per test. §. de plena prob. num. 58.* tenet admitti, etiam in causa appellationis, ubi haec locum habuerit etiam in quacumque parte, & (ex clementia iudicis) etiam post conclusionem in causa. Et citat *Instructioem Madrilianam ann. 1561. numer. 38. part. 4. tractat. 8. resolutione 127.*

ditionis inquirere.

In causa haeresis non admittuntur exceptiones, nisi penitus rescipientes.

Oppositiones vero ex Cantero admittuntur etiam in causa appellationis. Etiam in quacumque parte.

INQUISITORVM PRAXIS
In torquendo.

236. **F**alconus *reg. 468. numer. 5.* cum multis aliis asserit, reum torquera posse sine data copia indiciorum & defensione, si ab ipso non petatur, idque colligi ex *l. unus §. fin. ff. de quasi. sibi, postulante reo.* Et ideo Navarrus *lib. 5. consil. 8.* excusavit quendam Inquisitorem, qui multos reos torqueri iussit absque data copia indiciorum, & absque termino, ad defendendum; quia non petierunt sibi dari. Dicendum est est tamen cum Simanca *tit. 52. num. 8.* & aliis communiter, reo antequam torqueatur dandam esse copiam indiciorum cum dilatione & termino ad defendendum. Et ideo in nostra Inquisitione Hispanica, ut observat Paramus *lib. 3. quest. 4.*

priusquam reus torquetur, dari ei debet terminus ad defendendum cum copia indiciorum.

quæst. 4. num. 53. & habet Instructio Toletana ann. 1561. num. 32. Inquisitor propria manu testimonium dicta scribit, & reo præbet. Cætera q. crim. quæst. 9 de Ind. num. 3. cum aliis distinguit: & dandam inquit si reus est literatus, secus si idiota. part. 3. Add. secund. resol. 29 & part. 4. tractat. 8. resol. 28.

Seculis hominibus testimonium.

237. Quando reo datur copia indiciorum & testimoniorum, tacentur nomina testium, quod est peculiare in causa hæresis, ut tradit Simanca apud Clarum in praxi quæstione 49. Nam in aliis criminibus ex cap. qualiter & quando, extra de accusat. publicari debent. Sed quia cap. fin. de her. in 6. id docet in casu, quo immunitat testibus periculum ex rei qualitate. Personalis de iudic. & tort. a numer. 19. tener talem consuetudinem in omnibus casibus non valere. Quod probari potest ex Bulla Pauli III. mandante, nomina testium etiam in hæresis crimine cessante periculo publicari. Sed non est recedendum à communi praxi sacrorum Tribunalium, quam determinavit Congregatio Cardinalium die 4. Maji 1566. & etiam Instructio Toletana 1561. num. 39. Quæ utraque etiam prohibet publicari reo ref. siones testium super interrogatoriis rei, si ex illis reus venire potest in notitiam testium, sicut etiam aliarum circumstantiarum, ex quibus talis notitia oriri posset. Vnde Inquisitorum arbitrio relictum est, quas circumstantias publicare velint, quasque tacere. Ita Pegna part. 3. comm. 124. & alii part. 4. tr. 6. resolutio. 28.

Si reus minor est, dandus est ei Curator.

Qui tamen non sit ejus pater.

Nec sit pra-

238. Si reus minor sit, Judex debet ei dare curatorem, alias ejus confessio non valeret. Ita Monticellus reg. 10. numm. 17. & alii. Et quamvis alicubi contrarium observetur, quam consuetudinem non improbat Eymericus, tit. 6. cap. 21. num. 3. in Tribunali tamen Inquisitionis Hispanicæ curator assignatur juxta instructionem Toletanam ann. 1561. numero 25. quæ advertit Curatorem esse non posse de officialibus Inquisitionis. Et contra Gomez lib. 3. cap. num. 64. non debet pater

constitui in curatorem filii, & sic observatur. Curator autem non debet esse præsens quando minor torquetur, licet præsens esse debeat, cum sententia torture pronuncietur. Ita docet Garcia ord. process. ins. Offic. fol. 29. & observatur in Tribunali Hispanico: quamvis contrarium videatur colligi ex l. clarum, C. de auctorit. præst. Bene etiam observat Gomez ubi supra, curatorem non debere esse præsentem, quando reus interrogatus de delicto respondet, quia debet respondere ex propria scientia, non ex aliunde suggestis. parte 4. tract. 6. resol. 35.

239. Si plures complici in delicto torquendi sunt, Judicem incipere debere à viliori, & debiliori, docet Simanca tit. 65. num. 66. cum aliis communiter, quia nimirum à tali facilius veritas sciri potest. Quæ opinio procedit etiam, quando testes torquendi sunt. Sed advertit Guazzinus tom. 2. lib. 1. defens. 30. c. 19. n. 4. hæc vera esse, quando à qualia indicia de omnibus haberentur, secus si unus esset alio magis indicatus. Verum hæc opinio suam patitur difficultatem. part. 4. tr. 6. resol. 26.

240. Quoad speciem tormenti, Inquisitores, saltem in hoc Regno, non debent recedere à tormento finis, quod recepit consuetudo, & approbat l. nullus. ibi. fæcularum tormenta. Cæterum advertit Simanca tit. 65. num. 62. non æquè omnes esse torquendos; sed mitius debiles, timidos, honestos, & c. durius vero fortes, robustos, humiles, & c. Soula lib. 2. cap. 30. num. 30. ait, considerandam etiam atrocitatem delicti, & qualitatem indiciorum. Nec nisi per horam torturam durare debere, aut plures tribus quæstiones fieri. part. 4. tract. 6. resol. 35.

241. Quando reus ex aliquo impedimento torqueri non potest, Inquisitores cum puniunt pœna extraordinaria cum abjuracione, pro qualitate delicti, & probationibus. Ignis enim tormentum nec Magna Regia, nec hujus Regni Inquisitores amplius adhibent: quia praxis offendit, quod ex multis sic tortis nemo

sens, dñ reus torquetur.

Aut interrogatus de delicto, respondet.

Cum plures ex eodè delicto torquendi sunt, & omnes cum a qualibus indicia, incipiendum est à debiliori. & viliori.

Non debent Inquisitores adhibere aliud tormentum à fine. Mitiori, & duriori, pro qualitate personarum.

Et si torqueri non possit, cogat abjurare, & dare pœnam extraordinariam. Nunquam vero adhibeant ignem.

ad adhibeant
ignem.

Dum rei tor-
quentur, in-
terrogari de-
bent genera-
liter utrum
dicere verum
velint in his,
de quibus
accusati sunt.
Minimè ve-
rò in parti-
culari.

Quod si ti-
meant male-
ficio detineri,
quo minus
confiteantur.
Iubeant de-
nudari.

Omnes pilos
abradi.
Os, & fora-
mina auriū,
navium, anū.

Et vulvam
diligenter e-
xaminari.

Premittant
etiam exor-
cizationem
Sylvestri.

Appendant
collo Sacras
Reliquias,
Agnos bene-
dictos, Asper-
gant aqua
lustrali.

Et instillent
cereo bene-
dicto.

Vel alia ad-
hibeant re-
media.

nemo confitebatur, part. 4. tractat. 6. re-
solutione 35.

242. Inquisitores debent reos in tor-
tura generaliter interrogare, ut verita-
tem dicant de omnibus, de quibus sunt
accusati, & nullo pacto fallum contra
se, vel alios proferant: minimè verò
particulariter, & nominatim: nam hoc
esset potius fallum suggerere agoni-
zanti, & facile, quidquid expresse pe-
tierint, confessuro. Quod cautè, pie,
que providit Instructio Toletana ann.
1561. numer. 49. docentque Roias de
har. part. 2. num. 395. & alii part. 4. tr. 6.
resol. 19.

243. Si timeant, reum in tortura ve-
ritatem ex incantationibus, & male-
ficiis non fateri. docuit Pegna part. 3.
comm. 39. lit. F. omnes vestes debere
ab eo tollere; Binsfeldius com. malef.
& math. leg. 7. quæst. 1. concl. 15. omnes pi-
los abraderet; Ambrosius de process. in-
form. lib. 4. cap. 1. num. 220. os, foramina
narium & aurium, anum, vel vulvam,
& si qua plaga vel Auterium, aut in-
cisio in corpore adsit, diligenter inqui-
rere. Nam testatur Damhauderus pract.
crim. cap. 37. num. 21. se oculatim vi-
disse mulierculam veritatem in tor-
tura tacuisse, donec pili omnes puden-
dorum per constrictes abradi ei fuerunt,
& pergamina ibi ante, & retro inserta
inventæ fuit, peregrinis dæmonum vo-
cabilis, & aliquot crucibus depicta,
à qua impassibilis penè reddebatur.
Et simile quid etiam ipse in Urbe Nea-
polis accidisse testatur. Poterunt et-
iam Inquisitores Ecclesiasticis reme-
diis uti, nimirum præmittere exor-
cizationem Sylvestri lib. de strigimag.
admir. appendere collo sacras reli-
quias, agnos benedictos, effundere in os
aquam benedictam, & inopinato in-
stillationem cerei benedicti; quæ om-
nia adducit Delius append. 2. lib. 5.
quæstione 25. & 29. Item possunt à tor-
tura desistere, & post aliquot dies repe-
tere, ut idem docet; quia dæmon non
semper strigibus assistit, sed eas aliquan-
do aut sua spontè, aut Dei iussu deserit.
Alia etiam remedia adducunt Queve-
Diana. Summa.

duo de indic. & tortur. part. 2. cap. 6.
Malleum maleficiorum tom. 1. part. 3.
quæstione 15. & ipse iterum Delius
lib. 5. sectione 9. parte 4. tractat. 6. resolu-
tione 37.

244. Si in tormento reus confiteretur, Si verò reus
debet postea confessionem extra locum in tortura
torturæ ratificare, ut patet per Gloss. confitetur, de-
in l. 2. verb. aliquid, Cod. quorum appell. bet confessio-
non recip. & in l. servos, Cod. ad leg. Jul. n. m. extra lo-
de vi publ. alias non illi nocebit. Idem cum tortura
dic si confessus sit ex propinqua realis ratificare.
tormenti comminatione, secus si ex re-
mota. Ita Pegna part. 3. comm. 39. num. scribitur.

150. Modus talis ratificationis est,
quod non lecta sibi confessione monea-
tur ad repetendum quidquid in tortu-
ra pro veritate dixerat, & quidquid di-
cat notetur, & postea legatur ei confes-
sio per extensum, & interrogetur, an ea,
quæ sibi lecta sunt, sint illa ipsa, quæ di-
xerat in tortura, & tamquam vera ve-
ratificare. Et hæc est praxis Fariga-
citi magis perfecta, & recepta. Præterea
si reus est minor, ratificatio debet fieri
coram curatore. Ita Garthas ord. process. in
S. Officio sol. 30. pag. 1. part. 4. tractat. 6. re-
solutione 22.

245. Tempus ratificationis nullo
communi jure præfinitum est. Bartolus
in l. 1. §. Divus Severus, ff. de quæst. ait,
hoc positum esse in arbitrio Judicis.
Cæterum Gomez tom. 3. c. 13. num. 24.
rectè admonet, intercedere debere spa-
tium unius diei ab inflicta tortura, quam
opinionem sequitur Inquisitio Hispanica,
ratificationem postulans post hor-
as 24. quod etiam statuitur in Instru-
ctione Toletana ann. 1561. numer. 53.
Quamvis Miranda tom. 2. quæst. 26. art.
17. concl. 3. asserat, Inquisitores post tres
dies ratificationem exposcere, quod il-
lis permittit instructio Hispalensis ann.
1484. num. 15. & Pegna benignius esse
inquit. Sed Cantero qq. crim. cap. 2. qu. 1.
num. 67 nobiscum observat regulariter
fieri post horas 14. part. 4. tract. 6. resol.
22. §. Sed praxis.

246. Si quis in tortura confessus, po-
stea ad bancum Judicis revocaret, & post
revocationem iterum spontè confitere-
tur, &

in tortura
confitetur,
de-
bet
confessio-
non recip.
Cod. ad leg.
Jul. n. m.
extra lo-
de vi publ.
alias non
illi nocebit.
Idem cum
tortura
dic si confes-
sus sit ex
propinqua
realis
ratificare.
tormenti
comminatione,
secus si ex
remota.
Ita Pegna
part. 3. comm.
39. num.
scribitur.

Modo, qui
scribitur.
150. Modus
talis
ratificationis
est,
quod non
lecta sibi
confessione
moneatur
ad repetendum
quidquid
in tortura
pro veritate
dixerat,
& quidquid
dicat
notetur,
& postea
legatur ei
confessio
per extensum,
& interrogetur,
an ea,
quæ sibi
lecta sunt,
sint illa ipsa,
quæ dixerat
in tortura,
& tamquam
vera
ratificare.
Et hæc est
praxis
Farigaciti
magis
perfecta,
& recepta.
Præterea
si reus est
minor,
ratificatio
debet fieri
coram
curatore.
Ita Garthas
ord. process.
in
S. Officio
sol. 30. pag.
1. part. 4.
tractat. 6.
resolutione
22.

Post diem
integrum.
245. Tempus
ratificationis
nullo
communi
jure
præfinitum
est.
Bartolus
in l. 1. §.
Divus
Severus,
ff. de
quæst. ait,
hoc
positum
esse in
arbitrio
Judicis.
Cæterum
Gomez
tom. 3. c.
13. num.
24.
rectè
admonet,
intercedere
debere
spatium
unius
diei ab
inflicta
tortura,
quam
opinionem
sequitur
Inquisitio
Hispanica,
ratificationem
postulans
post
horas
24. quod
etiam
statuitur
in
Instru-
ctione
Toletana
ann. 1561.
numer. 53.
Quamvis
Miranda
tom. 2. quæst.
26. art.
17. concl.
3. asserat,
Inquisitores
post tres
dies
ratificationem
exposcere,
quod
illis
permittit
instructio
Hispalensis
ann.
1484. num.
15. &
Pegna
benignius
esse
inquit.
Sed
Cantero
qq. crim.
cap. 2. qu.
1. num.
67 nobiscum
observat
regulariter
fieri post
horas
14. part.
4. tract.
6. resol.
22. §. Sed
praxis.

Quod si con-
fessionem re-
vocaret, &

V u u tur, &

*goffiterum
rati haberet
confessio ad
huc valeret.*

*Confessio ta-
men tortura
etiam rati-
cata, revoca-
ri potest.*

*Quando reus
torquetur su-
per intentione
& complici-
bus, ut queri
debet cum
clausula, extra
præjudicium
probatorum.*

tur, & confessionem in tortura factam ratificaret, tunc confessio in tortura facta valeret. Ita Canteras *ibid.* §. Notandum est tamen *et si*.

247. Confessio facta in tortura, & po- stea legitimè ratificata, revocari potest, allegando & probando errorem. Ita Caballus *referim cent. 2. cap. 186. num. 24.* Sed si error non probetur, deveniendum est ad sententiam definitivam *Ibid.* §. *fin.*

248. Quando reus convictus torquetur super intentione, & complicibus, præjudicium probatorum: aliter si ipse persistat negativus, vel etiam si cum dicta clausula interrogetur de delicto, ipse negativus manens purgabit omnes probationes, quidquid asserat Gomez. *tom. 3. cap. 13. num. 20.* si verò torquetur cum clausula, & nihil super delicto interrogetur, etiam si negativus maneat, damnandus est ad pœnam ordinariam, quia Fisci jus acquisitum non læditur. Ita Boërius *decis. 163. num. 13.* & alii communiter *part. 4. tr. 6. resol. 32.*

INQUISITORVM PRAXIS In ferendo sententia.

*Inquisitores
debent ferre
sententias in
scriptis.
In publico,
In die festo.*

149. Inquisitores debent ferre sententias in die, non in nocte, nisi multitudo negotiorum impediatur. Debent præterea ferre in publico, & in scriptis, aliàs erit nulla. Item in die festo, ut multitudo populi ad spectaculum congregata timere discat, & malà committere vereatur. Ita habetur in Instructione Tolletana *anno 1561.* docet Salzedo *præc. crim. Diaz. cap. 114. lib. 1.* & approbat praxim Inquisitionis Hispanicæ. *part. 4. tractat. 8. resolutione 98 & 106.*

*Et in scripto
sententia con-
demnatoria
exprimere er-
rorem.
Citationes.
Admonitio-
nes.*

250. Debent præterea in sententiis condemnatoriis exprimere specialem errorem, de quo reus notatus fuit; investigationem criminis, citationes, admonitiones, confessiones, probationes, legitimas inducias ad pœnicendum,

obduratum animum; & reliqua processus justitiam concernentia. Ita Pegna *processum cõ- part. 3. comm. 40. resol. 106. cit.* Non teneatur tamen sententiam proferre sedentes pro Tribunali, neque immediatè per se. *Ibid.* §. *Nota hic.* In determinanda qualitate culpæ contra fidem opinio Theologorum sequenda est; in procedendo, & condemnando, Canonistarum. Ita Azorius *tom. 1. lib. 2. cap. 17. quest. 12.* Si ex parte juris sunt diversæ opiniones, probabilius est, teneri Inquisitores sequi probabiliorem. Si verò opiniones sunt æquè probabiles, sicut si ex parte facti deat æquale dubium, sequenda est opinio, quæ favet reo. *Ibid.*

251. Quando in imponendis pœnis Inquisitores ab Ordinario discordant, quid faciendum, dictum est suprà *num. 19.* Vbi etiam *num. 22.* dictum est, vota Consultorum esse solùm consultiva, non autem decisiva. Et si verò Inquisitores, Ordinarius, & Consultores, omnes conveniant in tradendo reum brachio seculari; id tamen facere non debent inconsulto supremo Senatu. Ita habetur in Instructione Tolletana, & docet Molina. *part. 4. tractat. 8. resolutione 122.* At si una opinio est probabilior, illam sequantur.

252. Ut autem tradendo reum brachio seculari non incurramt irregularitatem, advertit Pegna *part. 3. comm. 85.* non debere expressè dicere iudici laico, ut contra reum exequatur sententiam mortis; sed quod agat adversus illum juxta leges, aut exequatur suam sententiam. Sed hos scrupulos abstulerunt Paulus IV. & Pius V. statuentes, ut Inquisitores, & eorum Consultores, ministri, &c. nullam irregularitatem incurramt ob qualemcumque concursum ad mortem hæretici. Unde si iudex secularis dis- ferret executionem mortis, possent Inquisitores insistere, ut sollicitet absque irregularitatis metu. Ita Barbosa *tom. 2. lib. 5. tit. 7. c. 13. num. 5.* contra Covarruviam in *Clem. 1. part. 2. §. 5. num. 6.* Ex quo patet, nõ teneri præmittere protestationem.

cap. novimus de verb. signif. *part. 4. tr. 8. resol. 51.* & obiter olim *part. 1. tractat. 1. resol. 1.* Tradentes vero non habent scrupulum irregularitatis. Nec enim tenentur protestari. Et si quis eorum irregularitas fuerit, abs-

*in vicem ab-
solvi possit.*

resol. 135. §. Notandum. Si quam verò In-
quisitor irregularitatem incurreret, pos-
set ab alio absolvi ex privilegio Urbani
III. *Ibid. & tractat. 2. resol. 102.* Quod pri-
vilegium secundum Pegnam p. 3. *comm.*
72. verius est competere eorum Com-
missariis. *resol. 102. cit. in fine.*

*Ceterum ne-
minem inde-
fensum dam-
nent.*

253. Illud verò in primis observent
Inquisitores, neminem indefensum con-
demnare. Defensionis substantia consi-
stet in scientia eorum, quæ testes dixe-
runt, ex cap. *qualiter. & quando de accu-
sat. in 6. ibi, & exponenda sunt ei capitula
ut facultatem habeat se defendendi.* Imò
mihi placet communis Jurisconsulto-
rum doctrina apud Farinacium *quest. 39.
num. 35.* quòd defensio concedi de-
beat reo etiam confesso, & convicto,
etiamsi non pater. Ratio est; quia de-
fensio est de jure naturali & divino, ut
patet in *Clem. Pastoralis, ibi, de re judi-
cata, de crimine gravi delato.* Unde in
hoc neq; de absoluta potestate Princeps
dispensare potest. Et sic Summus Ponti-
fex *cap. 1. de caus. possess. & proprietatis*
fatetur, se nihil contra partem inaudi-
tam definire posse. Excipiuntur tamen
aliqui casus, ut quando delictum est no-
torium, quando timetur populi tumultus,
& alii, quos Villalobos *tom. 2. tract.*
14. diff. 4. numer. 6. & alii numerant, in
quibus scit Princeps reo nullam com-
petere, nec habere posse defensionem.

*Ad quamvis
ipenam.*

Extra hos casus tollere defensionem ob-
servat Aragon. *in 2. 2. quest. 67. artic. 2.*
esse peccatum contra justitiam, sicut est
tollere ab aliquo arma quibus se iuste
tueri poterat. Quæ omnia procedunt
non solum, quando reus ad pœnam or-
dinariam mortis damnandus est, sed
etiam quando ad extraordinariam tri-
remium, exilii, &c. nam leges absolutè,
& sine distinctione loquuntur, & idcò
nec nos distinguere debemus, ex *l. de
presio, ff. de public. in rem. act.* Ita Lessius
lib. 2. cap. 29. dub. 11. numer. 102. Ne-
que obstat consuetudo, si qua est, in
contrarium: nam consuetudo contra
jus divinum, & naturale non pravalet,
ut docet Suarez *de leg. lib. 7. cap. 6. num.*
4. & alii communiter. Et quamvis Les-

sus *num. 99.* doceat, defensionem esse de
jure gentium, cui contraria consuetu-
do derogat, Glossa in *l. si locus, ff. quem-
admodum servit. amit.* fatetur tamen
procedere à jure naturali; judicium verò gen-
tium quando à naturali procedit, contra-
ria consuetudine non abrogatur, ut ob-
servat Bonacina *de leg. disputat. 7. quest. 1.
punct. ultim. numer. 8.* Adde ex Salas *de
leg. tractat. 29. resp. 19. sect. 2.* quòd ut jus
gentium abrogetur, omnes gentes debe-
rent in eandem consuetudinem con-
venire, quod est moraliter impossibile.
Concludamus igitur cum Medea apud
Bobadill. *in polit. tom. 2. cap. 5. numer.*
36. quòd quantumvis justa sit senten-
tia, quæ inaudita parte fertur, Judex in-
justus erit. Sed quidam Inquisitor (in-
quies) apud Navarrum *lib. 5. const. tit. de
accus. 8.* reos torquebat sine data copia
indiciorum, & defensione: & in Re-
gno Sicilia Magna Curia sic etiam ob-
servat, ut ordinariè ex abrupto, & palati-
no modo reos torqueat. Respondco, pra-
xim illius Inquisitoris, & Regni Sicilia
à Theologis, & Jurisperitis communi-
ter refelli, & contra praxim Regni Sici-
liae insurgit Rovitus *add. ad prag. 1. de
bonis prod. numer. 20.* Adde, quòd alia est
ratio de tortura, & de sententia con-
demnatoria ad pœnas. Nam, ubi negat-
ur defensio ad torturam, defensio non
tam negatur, quam differtur, danda post
tormentum, etiamsi in illo confiteatur.
Non ergo valet argumentari à paritate
torturæ ad condemnationem, p. 3. *Add.
secund. resol. 29.*

*Imò nec ad
torturam.*

254. † Quando reus non est plenè con-
victus, sed tantum indiciatus, Inquisi-
tores possunt tribus modis terminare
processum: per abjuracionem, per tor-
turam, & per purgationem. De abju-
racione dictum est *verb. Abiurare. de
tortura, tam quoad requisita, quam quoad
praxim, dictum est etiam supra. verb.
Inquisitorum iurisdict. & praxis quoad tor-
turam. †*

*Pro cessum
non plenum
terminare
possunt per
abjuracionem,
Torturam.
Et purgatio-
nem.*

255. Quoad purgationem instructio
Toletana *ann. 1561. n. 46. 47. 48.* eam re-
medium periculosum, fallax & incertum
appallat. Quod etiam docet Farinacius

*Sed hæc in
Sicilia exo-
levit.*

Vuu 2 de har.

de *har. quasi. 194. num. 64.* qui addit, propterea in Sacrae Inquisitionis Tribunali supremo ferè aboletum esse. Modus eam indicendi habetur in alia Instructioe, ad quam instructio prædicta se refert, *part. 4. tract. 8. resol. 77.*

Dress autem 256. Ad purgationem indicendam indici per solam infamiam, Sed gravem, & vehementem. Probatur per testes integros. Aut inhabiles plures duobus. sufficit sola infamia, ex cap. *inter sollicitudines, de purg. canon.* Ita Delrius *lib. 5. sect. 3. vers. sed de infamia.* Sed hæc infamia debet esse publica, gravis, & vehemens. Ita Gabriel *lib. 1. conf. 160. num. 4.* ex eodem textu. Rursus non debet probari per testes inhabiles, nisi essent plures quam duo, & reponerent verisimilia. Ita Pegna *part. 3. contr. 19. 82.* contra Locatum *verb. Accusatio.* An sufficiat, quando ortum habet ab æmulis, & vilibus hominibus, vide Pegnam *ubi supra* negativam sententiam docentem, *p. 4. tract. 8. resol. 82.*

Reus tortus 257. Quando reus præmissa defensione ex probatione ne remanet cum probatione plusquam semiplena, ac proinde torquetur, etiam si in tormento non confiteatur, indicenda ei est aliqua poena arbitraria. Nisi acris tortura videatur omnes suspensionem evacuasse. Si verò tortus est cum probatione tantum semiplena, absolvendus est. Ita habet Instructio Toletana *ann. 1561. num. 54.* & docet Cantera *qq. crim. cap. 2. quasi. 1. num. 65.* & *quasi. 22. nu. 12.* qui etiam testatur de praxi S. Inquisitionis Hispaniæ. Quamvis Paramus *lib. 3. q. 4. num. 6.* absolute doceat, per torturam omnia indicia purgari. *part. 4. tractat. 6. resol. 33.*

Tortus verò cum semiplena, absolvi debet. 258. Si reus absolvatur, eo quod in tortura persisterit, & deinde superveniant novæ probationes; Farinacius docet has conjungi non posse cum præcedentibus; quia hæc per torturam mortuæ sunt, & nullam vim habent. Si verò absolutus sit sine tortura, eo quod indicia, & probationes ad illam non sufficiebant, supervenientem probationem cum præcedente conjungi. Et hanc esse communem, & usu receptam sententiam, *part. 4. tractat. 7. resolutione 35.*

259. Idem expressè habetur in in-

structionibus Toletana *ann. 1561. num. Et instructio- 69.* & Hispalensi *ann. 1484. numer. 3. nes.* Quarum doctrinam Rojas *part. 2. asser. 49. numer. 385.* veram putat, etiam si reus absolutus sit in totum, sive ab instantia Judicis, sive definitive. Nec obstare legem si cui, *s. r. de accusationibus*, ut docet Decius *conf. 137. part. 4. tractat. 8. resolutione 10.*

260. Sed quid, si reus ex defectu probationis non sit absolutus, sed ad poenam extraordinariam condemnatus? Si novæ probationes de eodem crimine superveniant, possunt iterum Inquisitores in poenam ordinariam condemnare? Caltrus *tom. 1. tractat. 4. disputat. 37. num. 8. & 9.* docent, condemnare posse, si poena extraordinaria nondum sit executioni mandata: sin verò, non posse; sed ab ordinaria detrahendum, quantum extraordinaria importat, ne reus puniatur gravius, quam par est. Et ita observatum esse in Hispania testatur Caltrus. Hæc autem doctrinam benè limitat Sousa, nisi poena ordinaria sit capitalis; nam tunc esset indivisibilis, & ab illa poena arbitraria subtrahi non posset, *part. 4. tract. 7. resol. 25.*

Quod si post torturam datus si ad poenam extraordinariam, supervenientibus poenam ordinariam, superari non potest, nisi poena extraordinaria nondum sit executioni mandata: sin verò, non potest; sed ab ordinaria detrahendum, quantum extraordinaria importat, ne reus puniatur gravius, quam par est. Et ita observatum esse in Hispania testatur Caltrus. Hæc autem doctrinam benè limitat Sousa, nisi poena ordinaria sit capitalis; nam tunc esset indivisibilis, & ab illa poena arbitraria subtrahi non posset.

INTERDICTUM.

1. **I**nterdictum est censura Ecclesiastica, Sacramentorum usum divina officia, & sepulturam Ecclesiasticam prohibens secundum seipsa. Primò triplex est, locale, personale, & mixtum. Secundò quodlibet istorum aut est generale, aut speciale. Causas interdicti. Vide *verb. Censura.* Hic solum.

2. Nota primò, quod quando interdictum dicitur populus, aliqui tenent comprehendendum, qui habet domicilium in loco populi interdicti, etiam si habeat aliud domicilium in loco non interdicto. Ita habet in localderinus *de interdicto.* Sed verius est, quod ait Suarez *disp. 32. sect. 2. num. 16.* & alibi ferretalem.

Debet onus interdicti in loco interdicti, non in alio. Cum interdicatur Clerus non intelliguntur interdicti Religiosi. Qui tamen interdican- tur, quando interdicuntur Ecclesiastici. Sicut etiam Novitii. Conversi. Moniales. Eremita.

talem, dum habitat in loco interdicto, ferre, debere onus interdicti, in aliò vero loco liberum esse. p. 5. tr. 10. res. 70.
 3. Nota secundò, quòd quando interdicatur Clerus, non intelliguntur interdicti Religiosi, nisi exprimentur, aut ex contextu id colligatur. Ratio est; quia Religiosi in odiosis non veniunt nomine Cleri. Ita Præpositus in 3. part. quæst. 4. dub. 2. num. 11. contra Megalam in 3. part. lib. 2. cap. 1. quæst. 2. num. 15. Nisi Religiosus haberet beneficium seculare, ut Canonicatum, &c. quo esset ab aliis segregatus. Quando vero interdicitur Ecclesiastici, comprehenduntur Religiosi; etiam conversi, & moniales, imò etiam Eremitæ. Et verius est comprehendendi etiam Novitios. Qui tamen non comprehenduntur, si interdican- tur Religiosi; quia in odiosis nomine Religio- forum non veniunt Novitii. Ita etiam Præpositus ibid. part. 5. tract. 10. resolutione 80.

An sufficiat debitum pecuniarium.

4. Causa materialis proxima interdicti est peccatum. Vide verb. *Censura à numero 10.* Unum hic nota, quòd pro debito pecuniario non potest ferri interdictum locale tam generale, quàm speciale Extravag. *providè, de sentent. excomm.* quam Extravag. *Sorus in 4. dist. 12. quæstion. 3. artic. 11.* extendit etiam ad interdictum personale generale, propter paritatem rationis, quod scilicet inde multa animarum damna sequantur. Sed probabilior visa est contraria sententia Præposito in 3. part. quæst. 3. dub. 1. num. 5. quia ibi solum agitur d. interdicto locali, & ex natura rei interdictum personale poni potest propter debitum pecuniarium. part. 5. tract. 9. resolutione 79.

INTERDICTI LOCALIS
Effectus.

Interdictum locale impedit publicam Missarum &c.

1. Præmissis effectus interdicti localis est, ut in loco interdicto nec Missæ, nec divina Officia publicè celebrentur, Ante Bonifacium VIII. nequa secrete

to celebrari poterant, nisi semel in hebdomada ad renovandum Sacramentum. Bonifacius autem in cap. *Alma mater* concessit, ut in loco interdicto Missæ & Officia secreto celebrarentur in Ecclesiis, & Monasteriis. † An verò celebrari possint etiam in Oratoriis privatis, & aliis locis extraordinariis? Negat Turrianus lib. 6. dist. 49. quia ibi fit mentio tantum Ecclesiarum, & Monasteriorum. Sed probabilior est contraria sententia Præposito in 3. part. quæst. 4. dub. 3. num. 29. quia in materia favorabili Oratoria possunt sub Ecclesiæ nomine comprehendi, part. 5. tract. 10. resolutione 60.

Officiorum celebratione in Ecclesiis, Monasteriis, Oratoriis privatis, & aliis solitis.

2. † Concessit etiam Bonifacius, ut in interdicto locali, quando Missæ & Officia secreto celebrantur, Clerici omnes & Sacerdotes, intersint, non tamen laici, nisi in certis solemnitatibus, ut infra dicemus. † Nomine autem Clericorum veniunt etiam conjugati, si habeant requisita Tridentini, nam eo ipso, quod servitio Ecclesiæ de mandato Episcopi deputati sunt, videntur in hoc æquales aliis Clericis. Adde, quod essent melioris conditionis, quam alii, si ipsi stipendia acciperent absque assententia. Nisi dicas, debere stipendiis privari, quod est valde durum, nulla præsupposita eorum culpa. Ita Coninch de *Sacr. disp. 27. dub. 2. num. 30.* contra Hurtado de *interd. diff. 7. n. 19. part. 5. tract. 10. resol. 85.*

In quibus celebrari possunt privatim. Interveniuntibus omnibus Sacerdotibus, & Clericis, etiam conjugatis, si habent requisita Tridentini.

4. Extendi etiam debet supradicta cõcessio ad communionem laicalem, ut scilicet tam Clerici quam Sacerdotes celebrare non valentes communicare possint per manus aliorum, quia ibi dicitur: *Dicantur divina officia sicut prius; at prius, hoc est, ante interdictum, id licitum erat; ergo etiam in eo.* Adde quod favores sunt ampliandi. Et cui conceditur principale, conceditur etiam accessorium. Ita Faber in 4. dist. 25. quæst. 1. dist. 5. cap. 3. num. 25. contra Cornejo in 3. part. tract. 5. 8. 1. dub. 4. part. 5. tract. 10. resol. 82.

Qui omnes etiam possunt communicare per manus aliorum.

5. † Laici tempore interdicti interesse possunt Sacro, & divinis Officiis in die.

Laici verò in intervenire.

Possunt in die Natalis Domini. Pascha. Pentecostes. Corporis Christi. Conceptionis pro Ecclesiis Minoribus, cum suis Octavis. Festa autem Pasche, Pentecostes, & Nativitatis comprehendunt festa sequentia immediate.

Et more Ecclesie, in quibus diebus laici possunt etiam communicare.

In aliis vero diebus laici non possunt divinis Officiis assistere. Quamvis in necessitate in ministros assumi possint.

die Natalis Domini, Pasche, Pentecostes, & Assumptionis B. Virginis excipitur. cap. *Alma mater*. Item in festo Corporis Christi, & ejus Octava, nec non in festo Conceptionis, & Octava in Ecclesiis, in quibus dicitur Officium, quod incipit *Egredimini*, ex concessione Martini V. & Eugenii IV. Sed dubium est, an per festa Paschatum intelligantur tantum primi dies, Et ita ait Suarez disputat. 34. sect. 1. numer. 39. Sed probabilior sententia Fabri ubi supra docet, venire etiam festa sequentia, & sic omnes tres dies Pasche, & Pentecostes, sicut etiam omnes dies festos continuè succedentes Nativitati, quia illi omnes pertinent ad festum principale. part. 5. tractat. 10. resolutione 61. Accipienda etiam sunt hæc festa juxta morem Ecclesie inchoatus à primis Vesperis. Et Festum Pasche sumi potest saltem à *Gloria in Excelsis* Sabbathi Sancti usque ad Completorium inclusive. Ita Moscoso tract. 16. cap. 8. *Ibidem à §. Notandum.*

6. In his solemnitatibus, in quibus laici possunt divinis Officiis interesse, possunt etiam Sacram Eucharistiam sumere, sicut supra diximus, de Clericis, & Sacerdotibus non celebrantibus, nam qui assistunt Missæ, sunt participes Sacrificii. Ita Mercerus in 3. part. quest. 24. dub. 2. contra Sorum in 4. dist. 22. q. 3. art. 1. & alios. Unde si tempore interdicti contingat præceptum Communionis, ut in Paschate, poterit secularibus dari. part. 5. tractat. 10. resolutione 87.

7. Præter solemnitates prædictas non possunt laici Officiis divinis assistere, bene tamen possunt à Sacerdotibus celebrantibus in ministros assumi, deficientibus Clericis: quia cum Sacerdotibus concessum sit principale, concedi etiam præsumitur accessorium. Ita Præpositus in 3. question. 4. dub. 3. numer. 31. Qui addit Episcopum, & simplicem etiam Sacerdotem tempore interdicti in celebrando duos ministros adhibere posse, ut ante solebat. part. 5. tr. 10. resol. 87.

8. Quod si laicus Sacris assistat seclusa necessitate, & secluso etiam contemptu & scandalo, puto peccare tantum venialiter, idque contra Coninch disput. 17. dub. 3. num. 68. etiam in Sacrificio Missæ. Imò Avila part. 5. disput. 5. dub. 2. probabile putat, nullo modo peccare, quia non prohibetur laicus interesse, sed prohibentur Clerici illum admittere. Qui proinde si interdictum violent, secundum Tannerum ex suo genere mortaliter peccant part. 5. tr. 10. resol. 68.

9. Alter interdicti localis effectus est, quod non licet Eucharistiam ministrare, nisi tempore mortis. Excipitur etiam casus in quibus licitum est assistere Sacro, & divinis Officiis, de quibus supra. Alter extrema unctio in loco interdicto conferri non potest. Non est tamen improbabile, conferri posse, quando in articulo mortis quis non posset Pœnitentiam, aut Eucharistiam recipere, v. g. quia non exhibuit signum, aut motum pœnitentiæ. Nam tunc extrema Unctio videtur habere locum Sacramenti Pœnitentiæ, & potest facere de attrito contritum. Ita Trullench in Bull. Cr. lib. 1. §. 3. dub. 7. numer. 2. part. 5. tract. 9. resol. 83. & tr. 10. resol. 77. Sacramentum Pœnitentiæ semper ministrari potest tempore interdicti, quod jure antiquo non licebat.

10. Matrimonium licet tempore interdicti contrahere. Nam quamvis in c. si sententia, de sent. excomm. in 6. generatim prohibeatur susceptio Sacramentorum, exceptis casibus in jure expressis, & matrimonium in jure non excipitur; tamen illa prohibitio intelligitur de Sacramentis commissis administrationi Ecclesie; administratio vero matrimonii competit ipsis contrahentibus. Deinde in cap. appellamus, de seriis dicitur matrimonium quocumque tempore contrahi posse, ex quo videtur sequi, quod non prohibeatur tempore interdicti. Et tandem matrimonium, licet sit Sacramentum, est etiam contractus, ac proinde non videtur simpliciter prohibendum. Ita Villalobos som. 2. tr. 19. diff. 2.

diff. 3. num. 15. contra Suarez disp. 33. sect. 2. n. 51. part. 3. tr. 4. ref. 267. & par. 5. tr. 10. resol. 81.

Sed quid de benedictionibus nuptiarum?

11. Sed quoad benedictionem nuptiarum est peculiaris difficultas; quia inter divina officia computatur, imò habet adjunctam Missam, & preces solemnes, quæ interdicti tempore prohibentur. Sed Turrianus *lib. 6. disp. 49. dub. 4.* docet, illam celebrari posse in diebus, in quibus permittuntur divina officia publice celebrari; ut in diebus Paschatis, &c. Et Covarruvias in *c. Alma mater p. 2. s. 2. numer. 7.* contra Henriquez *lib. 13. cap. 45. num. 3.* ait, fieri posse quotidie eodem modo, quo divina officia singulis diebus celebrantur, scilicet januis clausis. Insurgit tamen Faber *ubi sup. cap. 2. numer. 30.* contra hanc sententiam; quia quando divina officia privatim celebrantur, laici ei intervenire non possunt, ergo non possunt interesse sponsus & sponsa *part. 5. tr. 10. ref. 84.*

Sub mortali.

12. Sed an circumstantia januarum clausarum, vel alia, sit servanda in celebrando sacro &c. sub mortali? Affirmat Hurtado de interdictis *diff. 10. num. 32.* Sed, ut ait Turrianus *lib. 6. disp. 49. dub. 6.* posset quis dicere, quod secluso contemptu & scandalo, non sit materia gravis *p. 5. tr. 10. ref. 65.*

INTERDICTI PERSONALIS Effectus.

Interdictus personaliter non potest licite sacramenta conferre, potest tamen valide

13. ¶ Effectus interdicti personalis sunt ferè iidem. Primus est, quòd interdictus non potest sacramenta conferre licite. Potest tamen valide, nam interdictum non tollit potestatem Ordinis aut jurisdictionis, sed impedit usum licitum illius. Uade interdictus valide absolveret. Quod si dicas, excommunicatum denunciatum non absolvere valide, ergo neque interdictum; nego consequentiam. Nam interdictus æquiparatur excommunicato non tolerato in hoc, quòd uterque prohibetur Confessiones audire, & uterque peccat

audiendo Confessionem; non tamè tollitur interdictio; sicut excommunicato jurisdictionis, quia non reperitur in iure expressum de interdicto, sicut de excommunicatione. Ità Cornejo in *3. p. tr. 5. § 1. disp. 2. dub. 3. q. 4.* contra Fabrum *c. 1. n. 23 p. 5. tr. 14. ref. 62.*

14. Episcopus interdictus à sacro faciendi, potest conferre Ordines minores: quia non necessariò conferuntur in sacro. Imò etiam majores, ut ait Præpositus in *3. part. q. 4. dub. 3. num. 25.* contra Henriquez *lib. 13. cap. 43. num. 1.* quia non est necessè, ut ordinans Sacrum faciat, sed conferre Ordines potest, alio celebrante, *p. 5. tr. 10. ref. 86.*

15. Potest etiam conferre Sacramentum Confirmationis secundum Fabrum *c. 2. n. 17.* etiam si causam dederit, quia hoc Sacramentum æquiparatur Baptismo propter moræ periculum. Per accidens autem peccaret non præmittendo Confessionem, quia confirmaret in mortali, non autem; quia violaret interdictum. Sed an probabiliter, alii judicent, *part. 5. tr. 10. resol. 63.*

16. Si Sacerdos interdictus toleratus celebrat, licitum est non interdictio Missam audire, ut dictum est de excommunicato propter Extravag. *ad evitanda.* Si verò sit denunciatus, Faber *num. 47.* negat quia dum prohibetur relativum prohibetur etiam correlativum: ac proinde dum quis privatur celebratione divinarum, intelligitur etiam privari assistentia passiva aliorum. Deinde, quia hoc est cooperari Sacerdotis peccato mortali. Sed Suarez apud Fabrum, *l. cit. & Turrianus lib. 2. disp. 49. d. 2.* affirmant, quia interdictum personale militat solum contra personam interdictam. Nulla enim prohibitio apparet in iure, ne alii cum interdicto communicent. Neque ulla est species cooperationis in peccato Sacerdotis, dum ille non inducitur, &c. Utraque opinio est probabilis. *part. 5. tr. 10. ref. 64.*

17. ¶ Secundus effectus interdicti personalis est Non potest interdictus divinis Officiis interesse. Quod si naturaliter non accedat, debet expelli. Si verò expelli potest, non

Episcopus interdictus à celebrando potest conferre Ordines, etiam sacros

Et confirmare.

Et si celebratus potest non interdictus Missam audire. Idque probabile, etiam si sit denunciatus.

Et divinis
Officiis inter-
esse.
Unde ab illis
expelli debet.
Quid si non
potest.

non potest, ait Faber num. 113. cessan-
dum esse à divinis, ex supradicta ratione
quod correlativa simul prohibentur un-
de sicut non licet interdicto Sacrum au-
dire, ita nec Sacerdoti coram interdicto
celebrare. Sed contrariam sententiam
tenet Mercerus in 3. part. quest. 24. dub. 3.
quia jura dum præcipiunt excludi inter-
dictos, loquuntur de interdicto locali.
Nec est aliqua moralis cooperatio cum
ipso, cum invitè relinquatur part. 5. tr. 10
resol. 64.

Interdictus
ab ingressu
Ecclesie in-
telligitur so-
lum prohibi-
tus ingredi
tempore Offi-
ciorum. Nam
in aliis tem-
poribus potest
ingredi, &
orare.

18 Interdicto ab ingressu Ecclesie se-
cundum Gordonum tom. 2. lib. 7. quest.
16. cap. 8. num. 55. & 56. omnis ingressus
in Ecclesiam est prohibitus. Secundum
Suarez disputat. 35. sect. 4. prohibetur so-
lum ingressus formalis ad orandum & c.
Sed ego teneo cum Navarro cap. 27. nu-
mer. 170. quod solum prohibeatur in-
gressus tempore divinorum Officiorum,
in alio autem tempore ingredi ipsi licet
etiam ad orandum, quia Ecclesia funda-
ta est propriè ad celebranda, & audienda
divina officia, non autem ad privatas
orationes fundenda, nisi per accidens:
lex autem pœnalis propriè, & strictè in-
terpretari debet. Imò puto probabiliter
cum Avila part. 5. disp. 4. dub. 5. concl. 6.
quod etiam dum divina Officia cele-
brantur, transire possit per Ecclesiam, &
sic transitoriè orare parte 5. tract. 10. resolu-
tione 72.

Et Sacramen-
ta recipere.

19 Probabile est, per interdictum ab
ingressu Ecclesie non prohiberi usum
Sacramentorum, sed tantum divinorum
Officiorum, & sepulturæ, ut docet
Henriquez lib. 13. cap. 32. numer. 2. con-
tra Gordonum tom. 2. lib. 7. questio. 16.
cap. 8. numer. 56. Unde quamvis talis
non possit in Ecclesia divinis Officiis
interesse, potest nihilominus in ea Sa-
cramenta recipere. part. 5. tract. 10. resol.
73. Probabile item est, interdictum ab
ingressu Ecclesie posse divina Officia
audire, & Missam celebrare in cœmete-
rio, quia nomen Ecclesie in lege pœnali
strictè sumendum est. Ita Filliucius tom.
1. tract. 18. c. 5. num. 103. contra Villalob.
2. 1. tr. 19. dif. 9. n. 5. part. 5. tract. 10. resolu-
tione 74.

Et Missam ac
divina Offi-
cia audire in
Cœmeterio.

20. Si interdictus ab ingressu Eccle-
siae decedat in gratia, sepeliri potest in loco sacro
in loco sacro absque ulla absolutio-
ne. Nam est absolutus à jure, quod po-
tèst etiam
cedat in gra-
tia.
pœniteat, interdictum sublatum manet
Ita Cornejo disput. 2. s. 4. quest. 2. part. 5.
tractat. 10. resol. 74. † Atque hic est ter-
tius interdicti personalis effectus, pri-
vare Ecclesiastica sepultura. De quo vi-
de fufius V. sepelire. Addi potest quar-
tus, nimirum, quod interdictus sit inca-
pax novi beneficii, sed an ita, ut collatio
nulla sit ipso jure, vide verb. Beneficium,
num. 21. †

Secus non
potest, nisi sit
absolutus.

21. Clericus interdictus dicens divi-
num Officium: si ad Orationes præmit-
tat Dominus vobiscum, secundum Suárez
apud Turrianum ubi infra, peccat mor-
taliter. Sicut si benedicat aquam cum
asperfione salis, vel Episcopus benedi-
ctionem det cum solemnitate, quia hi
actus licet quantitate parvi, sunt tamen
graves in qualitate, ut potèst adnexi Or-
dini sacro. Sed probabilis est sententia
Turriani de cens. l. 6. disp. 49. dub. 5. quod
hæc omnia sint peccata solum venialia
ex parvitate materiæ. part. 5. tractat. 5. re-
solutione 59.

Clericum in-
terdictum di-
centem in
Officio priva-
to Dominus
vobiscum, &
benedicentem
aquam lu-
stralem, pro-
babile est pec-
care solum
venialiter.

I N T E R D I C T I Ablatio.

23. Interdictum latum ab homine
tollitur à solo, qui tulit, vel ejus quo pacto
superiore, successore, aut delegato, tol-
latur.
tum verò à jure, si sit in pœnam commis-
si peccati, tollitur lapsò tempore pro quo
latum est. Si sit ob contumaciam, & re-
servatum, tollitur per eum, qui reser-
vaverit, nisi quod Episcopus secundum
Tridentinum absolvere potest à reser-
vatis Pontifici, quando casus est occultus.
Si reservatum non sit, & locale sit,
potest tolli ab Episcopo loci, ab habente
jurisdictionem Episcopalem, ut etiam si
sit personale generale. Personale verò
speciale à quocumq; Confessario absol-
vi potest, modò decur cautio sufficiens.
Ita

Ita Mercerus in 3. part. quest. 24. dub. 8. Cujus ultimi ratio est; quia interdictum personale speciale privat perceptione Sacramentorum non minus, quam excommunicatio; ergo sicut excommunicatio non reservata absolvi potest à quocumque Confessario, ita & interdictum. Sed quod ait Mercerus de Episcopo contradicitur à Covarruvia in c. Alma part. 1. §. 11. num. 6. v. 2. docente, quod interdictum latum à Pontifice, vel aliis sibi non subditis, non possit ab Episcopo tolli, vel ad tempus suspendi. Sed in hoc vide Barbosam collect. tom. 1. lib. 2. tit. 28. c. 55. numer. 2. parte 5. tractat. 10. resolutione 69. & 75.

I N V I D I A.

Invidia quid? Quale peccatum?

1. Invidia describitur à D. Thoma, tristitia de alieno bono in quantum propriæ excellentiæ, est diminutivum. Ex sua natura & per se est peccatū mortale. Ita Valentia tom. 3. disp. 3. q. 13. punct. 2. & alii. Sed Lorca in 2. 2. q. 36. add. ad art. 3. putat, tunc invidiam esse mortale, quando quis ita vehementer tristatur de alieno bono, ut moveatur ad illum injustè molestandum; secus, si secus. Nam dolere de bono proximi, ut diminutivū est proprii, non est dolere de illo ut est bonum proximi, sed ratione illius effectus, quem revera causat, cum tollat singularem honorem invidentis, unde non videtur adeo inordinatum, ut sit mortale. Confirmatur, quia, si quis doleat de alieno bono, eo quia dat alteri occasionem ipsum vexandi, non peccat, quia dolet præcipuè de suo incommodo. Sed non est recedendum à prima sententia. part. 3. tract. 6. ref. 86. Cum hoc tamen, ut permittamus esse posse peccatum veniale ex levitate materiæ, ut si quis doleat de aliqua re levi proximi, in qua illo minor esset: quam si ab illo auferret, non esset illi magnum detrimentum. Ita

Duvallius in 2. 2. de Char. q. 12. circa finem p. 5. r. 5. ref. 67.

Summa Diana.

I R R E G U L A R I T A S

In genere.

1. Irregularitas est canonica inhabilitas Ordines suscipiendi, aut susceptos exercendi ex solo jure proveniens. Et quidem Suarez tom. 5. disputat. 40. sect. 1. numer. 11. & alii communiter dicunt, irregularem esse inhabilem etiam ad primam tonsuram. Contra quod adest maximum argumentum, posita communi sententia Theologorum cum D. Thoma 3. part. quest. 40. art. 2. & novissimè Hurtado tract. de Ord. diff. 2. quod tonsura non sit Ordo, sed deputatio ad Ordines: Nam in odiosis non debet fieri extensio; sed Canones dicunt, irregularem esse incapax Ordinum, ergo non erit incapax tonsuræ. Sed non est recedendum à prima sententia, quæ est communis part. 4. tract. 2. resol. 88. & part. 11. tract. 5. ref. Dividitur immediate irregularitas in eam, quæ oritur ex defectu, & eam, quæ oritur ex delicto. Quæ utraque in varias species subdividitur. Nos prius, quæ omnibus irregularitatibus sunt communia, hic ponimus, mox de irregularitate ex defectu, tertio de irregularitate ex delicto agemus. Quoniam verò homicidium, & mutilatio inducunt tam irregularitatem de defectu, quam delicti, agemus de ea seorsim.

Irregularitas, tui definitio.

Species.

2. Unum hic nota, nimirum Sancium in select. disputat. 26. numer. 18. docere, quod pueri ante pubertatem non contrahunt irregularitatem: quia odia sunt restringenda. Et citat Avilam & Henriquez. Qui tamen id non dicunt, & Gavantus v. Irregularium. 9. contrarium docet part. 4. tract. 2. resol. 67. Quamvis ipse auctor in part. 3. tract. 6. ref. 88. §. Ex quibus, inclinaverit cum Sancio, & bona fide citaverit eosdem DD. Putavit etiam Majolus lib. 1. de irregul. c. 1. num. 7. irregularitates latis in juribus generalibus non contrahi ab Episcopis. Sed absque fundamento. Nam cap. quia

Et ordo descendorum. An incurra- tur à pueris?

Et Episcopis?

pericu-

Xxx

periculosum 4. de sent. excom. liberat solum Episcopos ab incurfione suspensionis, & interdicti in iure generali latorum, ab incurfione vero irregularitatis, & excommunicationis nec in c. cit. nec in alio canone excipiuntur. Vnde non est recedendum à contraria sententia Turriani de cons. lib. 8. disp. 59. dub. 1. p. 4. tr. 2. resolutione 53.

Irregularitas non contrahitur, nisi exprimat in iure. 3. Commune ergo in primis est omni irregularitati, non incurri, nisi in casibus expressis in iure, ex cap. is qui, de sent. excomm. in 6. Io. Machad. p. 8. tract. 1. res. 28. unde non valet in hac materia argumentum à similitudine: nec à fortiori. Caput autem ad audientiam, & c. significasti loquitur de dubio facti, non de dubio juris. Ita Bariola v. Irreg. §. 10. part. 4. tract. 2. res. 80. Ob prædictam rationem non est irregularis, qui ad tritemes condemnatus fuit; quia in nullo iure habetur, quod damnatus ad tritemes contrahat infamiam, & sic irregularitatem, ut docet Borellus cons. 52 p. 4. tr. 2. res. 83.

Vnde non contrahitur ex pena tritremium.

Et admittitur parvitas materia.

4. In actibus, per quos irregularitas incurritur, datur parvitas materiae. Ita Henriquez lib. 14. c. 12. num. 7. qui dat exemplum de Clerico dicente reo, ut ascendat alterum gradum scalæ. Sed hunc ipse excuso, quia non cooperatur ut minister iudicis. Vide infra n. 54. Add. ad res. 46. tract. 5. part. 5.

Ab irregularitate ex defectu non excusat ignorantia iuris.

5. Ad incurrendam irregularitatem ex defectu non requiritur scientia juris, & sic homicem occidens, etiam si nesciat homicidio impositam esse irregularitatem, illam incurrit: quia homicidium præter delictum includit defectum lenitatis. Ita Mercerus in 3. part. quest. 66. art. 9. num. 6. Ad contrahendam vero irregularitatem ex solo delicto, requiritur non solum scientia, quod actus delicti sit prohibitus, sed etiam quod sit prohibitus sub pœna irregularitatis. Quod etiam verum est de censuris Ecclesiasticis. Igitur ignorantia iuris excusat à pœnis Ecclesiasticis, etiam si sit vincibilis dummodo non sit crassa, & mortalis. Atque ita aliquem occidens cum culpa solum veniali, non incurrit irregularitatem ex delicto.

Qua tamen excusat ab irregularitate ex delicto. Etiam si sit vincibilis.

6. art. 9. num. 6. Ad contrahendam vero irregularitatem ex solo delicto, requiritur non solum scientia, quod actus delicti sit prohibitus, sed etiam quod sit prohibitus sub pœna irregularitatis. Quod etiam verum est de censuris Ecclesiasticis. Igitur ignorantia iuris excusat à pœnis Ecclesiasticis, etiam si sit vincibilis dummodo non sit crassa, & mortalis. Atque ita aliquem occidens cum culpa solum veniali, non incurrit irregularitatem ex delicto.

Ita Merolla tom. 1. disp. 1. dub. 3. numer. 83. In dubio facti contra Hurtado de irreg. disp. 3. diff. 8. circa homicid. num. 28 part. 3. tract. 5. res. 67. & par. 4. tr. diu. in iustis homicida 2. res. 85 & 36.

6. An in dubio quis censendus sit irregularis? Respondeo, in aliis casibus præter homicidium negativè, five dubium sit juris, five facti. Itaque dubitans, an sit legitimus, ceteri debet legitimus in utroque foro. Ita Henriquez lib. 14. cap. 3. num. 4. In dubio homicidii affirmative respondeo cum DD. communiter ex cap. ad audientiam. de homicidio in quo ita determinatur. Illud tamen non debet extendi ad mutilationem, nec ad homicidium iustum, quia loquitur tantum de dubio homicidii prohibiti, & odia sunt restringenda. p. 11. tr. 6. res. 29. Ita Sanchez in summ. tom. 1. lib. 1. c. 10. n. 49. Imò Henriquez ubi sup. loqui solum putat, quando homicidium verisimilius est esse patratum. part. 3. tr. 5. res. 72. & p. 4. tr. 3. res. 5.

7. Docet Honorius comp. iur. can. lib. 5. tit. 39. nu. 111. Omnem irregularitatem per Baptismum tolli, præter eam, quæ contrahitur ex defectu Sacramenti, ut bigamia. Et Villalobos tom. 1. tr. 2. diff. 7. aduersus Ugolinum de irreg. cap. 56. communem & probabiliorer vocat opinionem, quod per Baptismum tollatur irregularitas homicidii, p. 4. tr. 2. res. 51. Irregularitas ex defectu natalium tollitur per professionem solemnem, ut dicemus V. Professio Tollitur tamen irregularitas omnis per dispensationem, de qua infra.

IRREGULARITAS Ex defectu.

8. Inter irregularitates ex defectu enumeratur irregularitas bigamiae, quæ non incurritur à laico contrahente bis invalidè. Neque à contrahente secundum matrimonium fictè, aut cum vidua. Neque à secundum matrimonium invalidè contrahente ob alium defectum, Nam ex nullo iure clarè.

scilicet, aut cum vidua.
Non, ducens
foemina à se defloratam

clare deducitur, in his casibus contra-
hi irregularitatem Ita Coninch *disput.*
18. *dub. 11. numer. 101.* Ducens foemina
à seipso defloratam, non incurrit irregu-
laritatem; quia in hoc casu neuter dividit
carnem suam verè, aut interpretativè,
Ita Turrianus *de cens. lib. 9. disp. 70. dub. 2*
contra multos *part. 4. tract. 2. resolutione*
38. *& part. 7. tract. 12. res. 19. §. Ad secun-*
dum.

Incurrit ta-
men professus
contrahens,
cum virgine.
Quid de
Clerico sa-
culari in Sa-
cris constitu-
to?

9. Religiosus professus contrahens
matrimonium, etiam cum virgine, in-
currit irregularitatem bigamiæ simili-
tudinaris ex cap. *quotquot 27. quest.*
1. *Cornejo in 3. part. tractat. 5. disput. 10.*
dub. 2. quest. 5. & alii idem dicunt de
Clerico seculari in Sacris constituto, &
probant ex cap. *1. qui Clerici vel voven-*
tes, & ex cap. *2. eodem titul.* Sed contra
sentit Hurtado *de irreg. disp. 2. diff. 13. n.*
47. Nam in cap. *nuper,* secularibus in Sa-
cris imponitur irregularitas, quando
post matrimonium validum ante susce-
ptos Ordines contrahunt, & in cap. *ult. de bigamis,*
quando post ordinationem contrahunt cum vi-
dua, quæ irregularitates superflue illis
imponeretur, si ad hanc irregularitatem
sufficeret contrahere eum virgine. Ad
allatos Canones in contrarium respon-
det Turrianus *dub. 3.* ibi non apparere,
quod Sacris initiati contraxerint cum
virgine. *p. 4. tr. 2. res. 39.*

Non incurrit
maritus, cog-
noscens uxo-
rem vi adul-
terantem.

10. Maritus, cognoscens uxorem vi ab
altero cognitam, secundum Sanch. *de*
matrimon. tom. 2. lib. 7. disput. 84. numer.
15. incurrit irregularitatem bigamiæ,
quia illa vis excusat quidem uxorem à
culpa; at non relinquit matrimonium
apertum ad significandam conjunctionem
Christi cum Ecclesia. Sed Præpositus in
3. part. quest. 5. dub. 7. num. 135. putat pro-
babile, non incurtere, quia Canones re-
quirunt, ut uxor commiserit adulte-
rium, quod non committit, dum vi
ab alio cognoscitur: nam leges in odio-
sis sunt restringendæ. Dices: ducens
uxorem corruptam, etiam vi, est irre-
gularis, ergo. Respondeo, de hoc esse
expressam juris decisionem, quæ non est
in nostro casu. Ad argumentum Sanchez

respondetur, ob defectum illius signifi-
cationis hanc irregularitatem non fore
incurrendam, nisi esset jure imposta:
in nostro autem casu non sufficeret
constare, quod sit apposta in jure. *p. 4.*
tr. 2. res. 40.

11. Cognoscens uxorem post adulte-
rium, etiam occultum, incurrit irregu-
laritatem bigamiæ, ex cap. *si cuius,* &
cap. *si laici,* distinct. 34. Ita Sanchez *de*
matrim. tom. 2. lib. 7. disputat. 84. numer.
5. contra Præpositum *dub. 7. num. 133.*
Quod verò in d. cap. *si cuius* dicitur, *si*
cuius uxorem adulterium commississe cum
esset laicus, evidenter fuerit comprobatum,
refertur ad forum externum, non ad fo-
rum conscientie. Imò incurrit, etiam si
cognoscat inscius adulterii, quia irre-
gularitas ex defectu incurritur etiam
ignoranter, ut diximus *num. 5.* Et Avila
de cens. part. 7. disput. 8. dub. 1. addit cum
Thoma, id verum esse, etiam si ma-
ritus censuris compulsus adulteram
uxorem cognoverit. Igitur talis, cogno-
scens uxoris delictum soluto matrimo-
nio debet ab Ordinibus abstinere. Ita
etiam Cornejo *dub. 2. q. 4. p. 4. t. 2. res. 41.*
& p. 7. t. 12. res. 20.

Incurrit ve-
ro, si cogno-
scat post a-
dulterium for-
male, etiam
occultum.

Etiamsi id
nesciat.

12. Ad incutendam irregularitatem
bigamiæ requiritur in copula, emissio
seminis viri in foemineum vas. Ità
contra Avilam *ubi supra.* Sanchez *de*
matrimon. tom. 2. lib. 2. disputat. 83. num. 6.
apud quem hujus sententiæ rationes in-
venies. *part. 4. tractat. 2. res. 42.* Semen
mulieris non requiri, tenet Turrianus
de cens. lib. 7. disput. 70. dub. 1. quia non est
ad generationem necessarium, ex D.
Thoma in *3. part. quest. 31. art. 5. ad 3.* Sed
est æquè probabilis contraria sententia
Præpositi in *eundem locum quest. 5. dub.*
9. num. 81. quia semen mulieris ex medi-
corum sententia ad generationem est
necessarium. *part. 4. tract. 2. resolutione 43*
& part. 7. tractat. 12. resolutione 20. §. No-
tandum.

Si tamen re-
vera semen
intra vas na-
turale emis-
sum sit.
Et ipsa etiam
uxor seminet.

13. † Ex defectu natalium contrahi-
tur irregularitas, quoties quis non ori-
tur ex legitimo matrimonio, sed ex for-
nicatione, stupro, sacrilegio, vel alio
illegitimo concubitu †. Expositi verò
habent

Irregularita-
tem ex defe-
ctu natalium
contrahit
nascens ex

fornicatione, & supro.

Adulterio, Sacrilegio, &c.

Expositi vero non sunt irregulares.

Nec tenetur filius credere regulariter matri testati, se esse illegitimum.

Illegitimus item non est, qui nascitur ex parentibus legitime conjugatis, quavis conceptus sit, dum habebant impedimentum dirimens.

Nec etiam, qui natus est ex matrimonio cum impedimento, sed bona fide contracto.

Illegitimus per matrimonium subsequens parentum legitimitatur. An etiam ad exercitium

habendi sunt pro legitimis, ac proinde non sunt irregulares. Ita decrevit Gregorius XIV. in gratiam Confraternitatis pio expositis apud Cornejo in 3. par. tr. 5. disp. 15. dub. 1. n. 4. & Turrianus de cens. l. 9. disp. 71. dub. 1. qui contra Hurtadum de irreg. disp. 2. diff. 14. n. 57. & alios nostram sententiam tenent. Ratio vero est, quia tales in nullo iure illegitimi decernuntur, & interdum parentes filios legitimos ob paupertatem exponunt p. 2. tr. 15. ref. 22. p. 3. nov. Add. ref. 6. & p. 4. tract. 2. ref. 58.

14. Non tenetur filius credere matri conjugatae, etiam in fine vitae, & cum juramento dicenti, se esse illegitimum, nisi circumstantia valde urgeant, & rationes convincant, ut si etiam pater id asserat. Ita Bonacina de cens. disp. 7. quaest. 2. punct. 3. numer. 5. & DD. communiter part. 4. tract. 2. ref. 56. §. Notandum.

15. Non est illegitimus, qui nascitur parentibus legitime in matrimonium copulatis, etiam si tempore conceptionis impedimentum dirimens matrimonium detinebat. Ita Sanchez de matrimon. lib. 8. disputat. 7. num. 19. contra Praepositum de cens. lib. 6. cap. 10. num. 19. nam talis legitimus nascitur post contractum legitime matrimonium. Ibid. §. Nota secundo.

16. Item legitimi censentur filii nati ex matrimonio invalido propter aliquod impedimentum occultum, sed bona fide saltem unius contracto, & in facie Ecclesiae. Secus, si clam, vel uterque patens impedimentum scivisset. Ita Bonacina de cens. disp. 7. quaest. 2. punct. 3. num. 3. & alii. Quamvis Suarez apud ipsum ibid. requirat bonam fidem in utroque parente. part. 4. tr. 2. ref. 59. §. Nota quarto.

17. Reginaldus tom. 2. lib. 30. tr. 2. cap. 7. n. 72. probabile existimat, illegitimum sine dispensatione promotum, si postea parentes matrimonium ineant, posse susceptos Ordines exercere, & aliis initiari: quia per suspensionem illam Ordinum non incurrit novam irregularitatem, sed tantum suspensionem ab illo-

rum exercitio, quae tollitur sublata irregularitate per matrimonium parentum, sicut tollitur suspensio orta ex promotione ante aetatem, adveniente aetate. lb. §. Nota tertio.

18. Aethiopes secundum Majolum de irreg. lib. 1. cap. 21. & Gavantum v. irreg. n. 18. non sunt irregulares, etiam inter nos. Quae sententia satis probabilis videtur part. 4. tr. 2. ref. 84.

19. Non est irregularis, qui non habet aures, habet tamen crines, quibus defectum tegat, aut quid simile, ut non appareat: nam sic cessat deformitas. Ita Coninch disp. 18. dub. 13. nu. 108. contra Vivaldum tract. de irreg. tit. de aur. defectu num. 4. part. 4. tr. 2. resol. 73. §. Et tandem nec irregularis est surdaster, aut qui difficulter audit. Secus si est omnino surdus. Ita Majolus de irregul. lib. 1. cap. 25. num. 1. Ita etiam, est irregularis, qui est mutus, & non potest se explicare, non tamen blæsus aut balbus, qui in loquendo notabilem difficultatem non haberet. Ita Sayrus lib. 6. cap. 8. numer. 17. & 21. Cæcus item, si caret aliquo oculo, est irregularis ex cap. si Evangelica 50. distinct. minimam, si habet utrumque oculum integrum, quamvis careat visu dextri, vel etiam sinistri, dummodo bene videat dextro, ita ut sine notabili conversione possit Canonem legere, ad quod etiam Missalis aptario jurare potest. Ita Avila de cens. part. 7. disp. 3. dub. 1. part. 5. tr. 6. resol. 22. Denique, qui haberet sex digitos in manu conjunctos, dummodo non haberet impedimentum in u-

sumanus, & Episcopi judicio non esset admodum deformis, non esset irregularis. Ita Henriquez lib. 14. cap. 8. num. 3. p. 5. tr. 6. ref. 61. Non est irregularis, qui celebrat, et si dexterâ frontem signare non possit, quia adhuc posset celebrare sine notabili deformitate. part. 11. tract. 2. resolut. 51. nisi aliud videatur loci antistiti.

20. An Clericus secularis ex aliquo defectu corporis contrahat irregularitatem, ad Episcopum spectat judicare. Quoad Regulares probabilis est sententia Avilæ de cens. part. 7. disputat. 3. dub. 2. & alio-

susceptorum Ordinū sine dispensatione ante aetatem, adveniente aetate. lb. Affirmat Reginaldus.

Aethiopes probabile est non esse irregulares, ex defectu corporis, etiam inter nos. Non est irregularis carens auribus, sed crinibus, defectum operiens. Non surdaster. Balbus. Blasus.

Carens visu dextri oculi. Vel etiam sinistri cum certis circumstantiis.

Aut habens in una manu sex digitos conjunctos.

Ad quem spectat irregularitatis cognitio?

& aliorum contra Barbofam de potest. Episc. par. 2. alleg. 42. num. ult. quod spectat ad suum Prælatum: quia hoc magis spectat ad jurisdictionem, quam ad ordinem Episcopi, jurisdictionem autem Episcopi quoad Regulares habent eorum Prælati. Advertit tamen Suarez de cens. disput. 51. section. 3. num. 16. posse Episcopum respicere iudicium Superioris circa defectum corporis subditi, quod non inducat irregularitatem, par. 4. tr. 2. ref. 73.

Oritur etiam irregularitas ex defectu scientiæ. Quæ tamen minor requiritur in Religiosis, quàm in Clericis.

21. Irregularitas oritur etiam ex defectu scientiæ ex can. illiteratos, distict. 36. & aliis. Quænam scientiæ ad singulos Ordines requiratur, tradit Tridentinum sess. 23. cap. 4. 13. 14. Minor autem requiritur in Regularibus, quam in sæcularibus, quia illi ad animarum curam non ordinantur. Unde in cap. nullus de tempor. ordin. in 6. illiteratus prohibetur tonsurari, nisi inter Religionem. Et ideo Peyrinus tract. 2. de relig. Præ. quest. 3. cap. 7. num. 20. multos alios citans, docet, licere Episcopis ordinare etiam Sacerdotem Regularem, qui bene legit & cæntat, quamvis sit minus literatus, par. 2. tract. 16. resolutione 29. part. 3. tract. 2. resolutione 7. & pag. 4. tr. 2. ref. 74.

Sunt irregulares Curiales, & publicis functionibus occupati.

22. Curiales, & qui publicis functionibus occupantur, sunt irregulares ex cap. 1. 2. & 3. distinct. 15. irregularitate, ut aliqui dicunt, ex defectu liberationis. Nomine Curialium videntur etiam cor prehendi Conciliarii Principum, ut Regentes, Præsides, Magistri Rationales, &c. quia ibi dicitur: Curiales quicumque Curia seculari obligati sunt in ministerio alicuius publici officii, sive in perpetuum, sive ad tempus, sive iuramento, sive ex pacto, aut stipendio. Sed ut notat Mercerus in 3. part. quest. 24. dub. 13. & alii, consiliarii excipiuntur ab hac generalitate, sive ex expressa concessione Pontificis, sive ex præscripta consuetudine. Officiales etiam Episcoporum, & Administratores rerum Ecclesiasticarum, immò & rerum piarum, non sunt irregulares secundum Hurtadum de irregul. disp. 2. diff. 18. num. 60.

Notamen Consiliarii Principum. Aut Officiales Episcoporum, & Administratores rerum piarum.

quod deducitur ex can. ult. dist. 88. p. 4. tr. 2. ref. 98.

23. Obligatus ad ratiocinia non potest ordinari ante redditam rationem, etiam post desertum Officium. Ita Corneio in 3. part. disp. 14. dub. 2. num. 3. contra Tolerum lib. 1. c. 60. Potest tamen post redditam rationem, etiam ante solutionem debiti pecuniarii relictæ ex officio vel administratione; quia solutio à nullo canone requiritur. Ita citati DD. Ordinari etiam potest, si habet fideiustorem, quia ratiocinii causam sibi assumat. Ita Corneio ubi supr. Ibid. à §. Notandum.

Obligatus ad ratiocinia non potest ordinari, nisi post redditam rationem. Vel destinatum fideiustorem, qui in re causam transferat.

IRREGULARITAS
Ex delicto.

Irregularitas ex delicto non incurritur nisi adfit culpa mortalis, quia nullum jus imponit illam ob solam culpam venialem. Nec ponere debet. Imò ex Suarez tom. 5. disp. 40. sect. 3. num. 17. nec Papa potest: nam pœna debet esse proportionata delicto: & irregularitas est pœna gravissima. Hanc sententiam tenet Vasq. in 2. 2. disp. 158. c. 1. & alii multi, quam proinde Megala tom. 2. ref. 159. num. 4. improbabiliter improbabilem vocat. Ad cap. continebatur de homicidio respondet Suarez disput. 45. sect. 6. numer. 3. part. 2. tract. 16. resolutione 18. & part. 4. tractat. 4. resolutione 41.

Irregularitas ex delicto non contrahitur absque culpa mortali.

25. Sunt autem multa delicta irregularitatem inducentia. In primis hæresis, etiam occulta. cap. ad abolendam, cap. saluberrimum 1. quest. 3. Turrianus, lib. 9. disp. 62. dub. 1. & alii. Sed Corneio dub. un. quest. 4. alii qui de hæresi occulta id negant; dicuntque, citata jura loqui de hæretico publico: quam sententiam probabilem esse dicit Reginaldus tom. 2. lib. 30. tract. 2. c. 5. num. 193. part. 2. tract. 15. ref. 24. & part. 4. tract. 2. ref. 46. † Et hanc sententiam amplexus fuerat Auctor in part. 1. tract. 11. ref. 114. † Adverte etiam, probabile esse, quod

Contrahitur autem per hæresim, etiam occultam.

Clericus hæreticus post pœnitentiam, & abjuracionem possit susceptos Ordines exercere. Ita Sayrus de cens. lib. 7. c. 12. *Em.* 16. contra Bonacinam de cens. disp. 7. *quæst.* 3. *punct.* 7. *num.* 6. *part.* 4. *tract.* 4. *ref.* 38. † At *int.* 2. *ref.* 48. §. *Notandum* absolute docuerat sententiam Bonac. †.

Propter fau-
toram hære-
ticorum.

26. Suspecti de hæresi, quando suspicio oritur ex eo, quod favent hæreticis, vel illos defendunt, vel recipiunt, sunt irregulares. Ita Sanctarell. *tract. de her. c. 2. §. dub. 1. num. 3.* & alii ex c. 2. §. *hæretici de her. in 6.* Hanc opinionem Coninch. *disp. 18. dub. 7. num. 51. concl. 2.* limitat ad fautores formales, qui scilicet hæreticum fovent præcipue ob hæresim. Sed Cornejo in 3. *part. tract. 5. dub. 7. num. 44.* liberat ab irregularitate hæreticorum fautores († & ipse auctor circa hoc in *ref. 44.* suspensus manserat †) Si verò suspicio oritur ex alio crimine, tunc suspecti non erunt irregulares propter suspensionem, sed solum propter infamiam, quæ si auferatur, & suspicio prægetur, irregularitas tollitur. Ita etiam Sanctarellus *ubi supra* & alii contra Pesantium *ad. ad 3. part. qu. 20. disp. 5.* & alios *part. 4. tract. 2. ref. 48.* Neque obstat, quod quis de hæresi suspectus cogatur abjurare de vehementi, quia in jure irregularitas imponitur tantum hæreticis, non suspectis de hæresi. Ita Sà *v. hæresis. num. 3. Ibid. ref. 47.* & *tract. 8. ref. 64. §. Notandum*, & *§. 25. §. item Notandum*, & olim *p. 2. tract. 15. ref. 22. in fine*; & novissime *part. 10. tract. 11. ref. 13.* docet non incurrere hanc irregularitatem suspectos tantum de hæresi, vel schismaticos sine errore in intellectu, nec filios hæretici ortos tempore fidelitatis, nec etiam post, si pater pœnitens comburatur.

Apostasiam
fictam etiam
occultam.

27. Apostata fictè negans fidem spontè, aut timore ductus, incurrit irregularitatem ex cap. *presbyteros, dist. 90.* Ita Sanchez in *sum. tom. 1. lib. 2. c. 25. num. 6.* Sed contrarium probabile teneo cum Filliucio *tom. 1. tractat. 20. c. 9. num. 230.* si crimen occultum sit, quia talis irregu-

laritas, cum non sit apostatis peculiariter inflicta in alio canone, incurritur propter solam infamiam, quæ cessat in apostasia occulta, *part. 4. tract. 2. ref. 49.*

28. Filius natus ex patre Catholico, qui postea in hæresim incidit, & filius hæretico brachio sæculari traditus est etiam pœnitens, in nostris partibus incurrit irregularitatem ex infamia, in locis autem hæresi infectis non incurrit. Au-
verò incurrat irregularitatem latam contra filios hæreticorum in c. *statu- tum*, affirmat Avilap. 7. *disp. 4. dub. 7.* negat Hurtado *de irreg. disput. 2. diff. 3. num. 8.* Uterque probabiliter, *part. 4. tr. 2. ref. 45.* Et certum est, non incurrere filios Saracenorum, Paganorum, Judæorum, &c. ab infantia baptizatos; quia non sunt filii hæreticorum. Ita Bonacina *de cens. disp. 7. quæst. 2. punct. 7. num. 11.* Si verò sint Neophiti, hoc est in adultæ tate conversi & baptizati, sunt irregulares. Ita DD. communiter. Sed quanto durat hæc irregularitas? Jura non præscribunt aliquod certum tempus. Et placet Filliucius *tom. 1. tract. 20. c. 9. numer. 240.* id Episcopi arbitrio remittens. Nota tamen quod post decem annos à Baptismo Neophitus non est amplius irregularis. Ita Hurtado *de irreg. disp. 2. diff. 19. numer. 61. part. 4. tractat. 2. resol. 50.*

29. † Aliud delictum per quod irregularitas incurritur, est mala Ordinum susceptio. † Quam irregularitatem putat Majolus *de irreg. lib. 4. c. 32.* incurri à Latino si ordinetur à Græco, & à Græco si ordinetur à Latino, ex c. *cum secundum*, & ex c. *ex parte de temp. ord.* Sed in c. *cum secundum* prohibetur quidem hoc, at pœna irregularitatis non imponitur: in capitulo verò *ex parte* non est sermo de hac re. Ideo contrarium tenendum est cum Turriano *de cens. lib. 9. disp. 61. dub. 3.* Neque incurritur irregularitas à suscipiente Ordines ab Episcopo schismatico. Ita Præpositus in 3. *part. quæst. 5. dub. 5. numer. 38.* qui interpretatur contrariam Instructionem Clem. VIII. super Ritibus Græcorum *ann. 1595.*

Incurrit etiam
filius hæreti-
ci, qui post
pœnitentiam
natus in hæresim
incidit.

Et hoc ratio-
ne infamiae.
Quæ cum nõ
incuratur
in partibus
hæreticorum,
ibi talis nõ fit
irregularis.
Sicut nõ sunt
irregulares
filii Saraceno-
rum, Paganorum,
& Judæorum
ab infantia
baptizati.

Incurritur
etiam irre-
gularitas ex
mala Ordini
susceptione.
Non quidem
si Latinus or-
dinetur ab
Episcopo
Græco, vel
contra.
Nec si quis
ordinetur à
schismatico.

Vel ab eo, qui ann. 1595. part. 4. tract. 2. ref. 54. Item renuntiavit non incurrit irregularitatem accipiens Episcopatu Ordines ab Episcopo, qui renuntiavit quoad dignitatem. Episcopatu quoad locum, & dignitatem. Nec si tem. Neque, qui ordinatur ab alieno quis ordinatur tanto auctoritate legitima. Aut ab Episcopo absque dimissoria. Non servatis interstitiis. Interstitiis. Per saltum. Extra tempora. Cum irregularitate. Vel aliquam censuram. Vel in quocumque alio casu.

Sed solum si ordinatur furtive.

Vel si durans matrimonio etiam non consummato, sacros Ordines suscipit. Ex malo ite Ordinum exercitio sit irregularis, qui solemniter baptizatur absque Ordine requisito. Aut sine sacerdotio celebrat.

non incurrit irregularitatem accipiens Ordines ab Episcopo, qui renuntiavit quoad dignitatem. Episcopatu quoad locum, & dignitatem. Nec si tem. Neque, qui ordinatur ab alieno quis ordinatur tanto auctoritate legitima. Aut ab Episcopo absque dimissoria. Non servatis interstitiis. Interstitiis. Per saltum. Extra tempora. Cum irregularitate. Vel aliquam censuram. Vel in quocumque alio casu.

30. Incurrit autem primò, qui ordinatur furtive, hoc est, qui non examinatus, vel non admissus, suscipit Ordines, vel alium loco sui facit examine, & ipse loco illius suscipit Ordines c. 1. de eo, qui furtive ordinatur. Sed in hoc etiam casu Bonac. de cens. disp. 7. quæst. 3. punct. 4. numer. 6. licet cum formidine, docet, incurri irregularitatem solum in acceptione Diaconatus, in alio, imò vero in acceptione furtiva incurri solum suspensionem. Secundus casus est, si quis durante Matrimonio, etiam non consummato, præsumit Sacros Ordines suscipere ibidem.

31. Incurritur etiam irregularitas ex malo Ordinum exercitio. Et ideo præsumens solemniter baptizare absque Ordine requisito, & sine sacerdotali Ordine Missam celebrare, sit irregularis, ex cap. 1. & 2. de Cler. non ordin. Item, si simplex Sacerdos Confirmationis, vel Ordinis Sacramentum conferre præsumat, vel alia Sacramenta

fine Ordine requisito ministret, irregularem incurrit cap. 1. cit. Ita DD. confirmans, communiter. part. 4. tract. 2. ref. 56. Sed ordinans hanc irregularitatem non incurrit laicus Ministrans supradictos actus exercens: quia titulus alia Sacramenta sine loquitur solum de Clericis, & lex pœnalis non debet extendi. Ita Henriquez lib. 2. cap. 29. §. 1. contra Navarrum & alios part. 4. tract. ref. 77. (Quamvis in ref. 55. cit. §. Norandum supra dictum cap. 1. laicus imò etiam ad laicos extenderit. †) Imò alii qui probabile putant, Clericos non trahere irregularitatem in exercitio aliorum Sacramentorum sine Ordine requisito, præter Baptismum, & Sacramentum Missæ. Nam quamvis in c. 1. de primo solemniter dicatur, Si quis baptizaverit, aut aliquod divinum officium exerceverit non ordinatus, propter temeritatem abiciatur ab Ecclesia, & nunquam ordinatur; tamen non satis constat, alius Sacramentis sub nomine divini officii contineri administrationem Sacramentorum, cum sæpe in jure distinguantur, ut est videre in c. Episcoporum, de privi legiis in 6. in Tridentino sess. 21. cap. 4. & alibi Confirmatur; quia in cit. c. Baptismus contra distinguitur à divino Officio. Hanc sententiam tenet Sylvester v. Confessor 1. Sed non est recedendum à communi supra allata, p. 4. tractat. 2. ref. 56. & 61.

32. Ordinatus bona fide ante legitimum aetatem, & adveniente mala fide celebrans, non incurrit irregularitatem: quia à principio non incurrit suspensionem Ita Peyrinus tom. 1. cons. 1. de dotorio an. Julii 11. §. 16. numer. 29. parte 3. tractat. 4. de aetatem res. 182.

33. Non censuratus faciens coram se celebrare suspensum, excommunicatum, vel interdictum, non est irregularis, quia hæc irregularitas non reperitur in jure. Ita Cornicio in 3. part. tract. 5. disp. 6. dub. 1. quæst. 5. parte 4. tract. 2. ref. 57. §. Notatamen. Clericus autem excommunicatus faciens coram se celebrare, ex Villalobos tom. 1. tract. 21. diff. 14. nu. 3. incurrit irregularitatem illud, de cler. excomm. Sed secundum Præpositum in 3. part. quæst. 5. dub. 6. num. 58. non incurrit.

rit. *Ibid.* initio. Episcopus male utens sua potestate in conferendo Ordines, non incurrit irregularitatem. Ita Turrianus *de cens. lib. 9. disp. 61. dub. 5.* contra Majolum *lib. 4. c. 1. num. 8. Ibid. §. Nota etiam.* Et multo minus, si suspensus à Pontificalibus celebret in illis, quia suspensio est solum à solemnitate. *ref. 92. §. Notandum, & p. 5. tract. 10. ref. 4. §. Sed difficultas.* Item irregularitas non incurritur per celebrationem cum prætermissione totius ritus Ecclesie. Nec per Missam defunctorum dictam pro vivente. Nec per iteratam receptionem Confirmationis. Nec per fictam susceptionem Baptismi. Ita Turrianus contra Majolum *ibid.* qui per quinquaginta fere capita multis criminibus absque sufficienti argumento irregularitatem injungit, *ibid. §. Et nota.* Denique Sacerdos non approbatus confessiones excipiens, non incurrit irregularitatem; quia non exercet actum Ordinis, sed jurisdictionis, quam non habet. Habet enim Ordinem requisitum. Ita Bonacina *de cens. disputat. 7. quest. 3. punct. 6. num. 6.* Idem dic de Sacerdote administrante Extremam Unctionem sine auctoritate, *part. 4. tract. 2. resolutione 89.*

Incurrit vero Confessarius excommunicatus Confessionem excipiens,

Aut Eucharistiam ministrans.

Sed quid si ministrat defunctis de excommunicatione.

34. Sacerdos excommunicatus Confessiones excipiens, incurrit irregularitatem, quia exercet actum Ordinis, & violat censuram, per quam prohibetur ministrare Sacramenta. Ita Portellus V. *Irregul. numer. 13.* qui id verum putat, etiam si excommunicatio, vel delictum sit occultum. Et Bonacina *ubi sup. punct. 5. num. 6.* etiam si absolutio ob culpam poenitentis esset invalida. Sed Perez *annot. ad Villad. de irreg. cap. 2. numer. 12.* limitat, quando absolveret cum oratione, stola, & *Miserere*: secus si ordinario modo. Incurrit etiam irregularitatem ministrando Eucharistiam, etiam si non celebret: quia exercet actum Ordinis sacri. Ita Avila *de cens. part. 7. sect. 2. dub. 2. part. 4. tractat. 2. resolutione 90.*

35. Sed quid, si dubitet, an sit excommunicatus? Respondet Mercerus *in 3. part. quest. 27. dub. 5.* quod si invenia-

tur non fuisse excommunicatus, non est factus irregularis, ministrando Sacramenta, etiam si talem se existimavit: quia hæc poena non infligitur ministranti Sacramenta cum censura existimata, sed vera. Si vero inveniat fuisse excommunicatus, tunc videndum, an adhibuerit diligentiam in hoc investigando. Nam si diligentia excusat eum à culpa mortali, excusat etiam ab irregularitate: & contra, *p. 5. tract. 9. ref. 94.*

36. Excommunicatus recitando Horas, & dicendo *Dominus vobiscum*, non peccat mortaliter, nec consequenter incurrit irregularitatem, quia quamvis ille verbeulus iuxta usum Ecclesie præferat personam publicam, potest tamen quis illum dicere ut privata persona, sicut etiam potest dicere: *Venite adoremus.* Et quamvis peccat, peccatum est veniale: quia materia est levissima. Ita Hurtado *de excomm. diff. 2. disp. 5. nu. 3.* contra Suarez *de cens. disput. 12. sect. 2. nu. 13 part. 4. tract. 2. ref. 94. & part. 5. tract. 8. resol. 39.*

37. Religiosus nulliter professus Ordines recipiens, & post Presbyteratum celebrans, incurrit irregularitatem, quia recipiendo Ordines sacros sine titulo patrimonii, aut paupertatis & absque literis dimissoriis legitimi Prælati, fuit suspensus. Nisi ignorantia, aut periculum gravis infamiae excusaret: quia leges humanæ non obligant cum tanto onere. Ita Bonacina *de cens. quest. 2. punct. 10. diff. 5. numer. 4. part. 4. tract. 2. resol. 82.*

38. Simonia in Ordine non inducit irregularitatem, si sit occulta: quia nullus textus id exprimit, cap. enim *inquisitionis, de accusat.* inducit suspensionem, non irregularitatem. Immo Simonia in beneficio non inducit irregularitatem, etiam si sit publica. Ita Avila *de cens. part. 7. disputat. 4. dub. 7. conclus. 1.* contra Covarruviam *in Clem. si furiosus, part. 2. §. 3. numer. 4. parte 1. tractat. 11. resolutione 113. & part. 4. tract. 2. resolutione 92. §. Hinc & part. 10. tractat. 15. resolutione 8.* Idem de irregularitate ex infamia Sodomie *ca. cap. infames 6. quest. 1.*

Non incurrit excommunicatus dicens in Officio, Dominus vobiscum,

Incurrit vero Sacerdos Religiosus nulliter professus celebrans,

Et simonia occulta in Ordine non incurritur irregularitas. Sicut nec in beneficio. Vel in Sodomia occulta.

Quaest. 1. Nam non incurritur à Clerico Sodomita occulto, in quo nimirum cessat infamia. Ita Valentia tom. 4. disputat. 7. quaest. 19. punct. 3. §. 5. part. 2. tract. 17. resolut. 21. & 69. Et generaliter omnis irregularitas ex infamia non contrahitur, nisi crimen sit publicum: si solum homicidium excipias, ex cap. ex senore de temp. ordin. Ita Avila de cens. part. 7. disputat. 4. dub. 7. conclus. 1. resolutione 93. citat.

Vel in publica fornicatione, aut adulterio.

39. Sacerdos publicus concubiniarius, vel adulter, post peractam poenitentiam & publicam vitae emendationem, interposita aliqua temporis mora, potest sine dispensatione celebrare: nam ex infamia facti non oritur irregularitas simpliciter dicta, quae exeat dispensatione. Et quamvis Clericus concubiniarius notorius ex c. preter dist. 32. & aliis, suspensus sit ab officio, hæc tamen suspensio consuetudine ablata est, ut docet Sorus in 4. dist. 1. quaest. 5. artic. 6. Ibid. §. Notandum.

Crimen etiam occultum inducit irregularitatem ex delicto.

40. Rebaptizans aliquem, incurrit irregularitatem & poenam mortis latam in C. ne sanctum Baptismi, num. 33

41. Quæres, an crimen inducens irregularitatem, si sit occultum, dummodo sit externum, inducat irregularitatem? Negativam sententiam non esse improbabilem censet Baunius in Theolog. moral. part. 2. tractat. 11. quaest. 3. art. 4. Sed ego eam non puto probabilem; imò cum Præposito in 3. part. quaest. 5. de irregul. dub. 2. num. 5. existimo improbabilem esse, & ipse Baunius illam limitat. Primò, quod etsi peccatum occultum, communiter irregularitatem non pariat lege Canonum, ab ea tamen lege excipitur homicidium, argum. cap. quæsitum 17. tali, de tempor. ord. Secundò, excipienda sunt peccata, quibus censura est annexa; nam si in ea celebratur, incurritur irregularitas, etsi hæc celebratio occultè fiat à suspensio, vel excommunicato. p. 7. tr. 11. resolut. 48.

Diana. Summa

IRREGVLARITAS Ex homicidio.

42. † EX homicidio, siue voluntario, siue casuali, siue etiam iuridico, oritur irregularitas. Porro voluntarium non dicitur homicidium, quod in iustam defensionem fit: unde † quotiescumque quis cum moderamine inculpatae tutelæ inuasorem occidit, juxta infra dicenda verb. Occidere inuasorem, non fit irregularis; quia homicidio privato irregularitas imposita est quando est peccatum, part. 4. tractat. 2. resolut. 4. in fine, §. Sed ego. Immo quando in defensione moderamen exceditur, incurritur solum irregularitas ex homicidio casuali. Ita Hurtado de irregul. disput. 2. diff. 20. numer. 66. Est ergo homicidium voluntarium, prout accipitur in Tridentino † sess. 14. cap. 7. & † sess. 24. cap. 6. quando fit ex proposito & per insidias. Unde ex Vasquez ait Turrianus de cens. lib. 9. disput. 63. dub. 1. ad homicidium voluntarium requiri voluntatem expressam ipsius homicidii, & vulnerantem cum expressa intentione non occidendi, & nihil de occisione cogitantem, non dici voluntarium homicidium, licet homicidium in hoc casu sit voluntarium in causa, parte 4. tractat. 15. resolutione 19. & parte 4. tr. 2. resolutione 72. & part. 7. tract. 2. resolutione 29.

Incurritur Irregularitas ex homicidio voluntario.

Quale non est illud, quod fit in defensionem. Nec voluntarium in causa. Sed illud quod fit ex proposito.

43. Ex homicidio attentato sui ipsius videtur non incurri irregularitas, quia hæc imposita est homicidio consummato. Cornejo tamen in 3. part. tractat. 5. disputatione 1. dub. 2. questione 4. numero 1. putat incurri: non quidem ratione homicidii attentati, sed ratione delicti enormis inducentis infamiam. Sed tu cogita. parte 4. tractat. 2. resolutione 76.

Effectu secuto.

44. † Porro irregularitatem homicidii voluntarii incurrit non solum physicus homicida; sed etiam mandans, consulens, cooperans, vel alio pacto

Incurrit autem omnis ad homicidium voluntarius cooperans.

Yyy

Non rati-
habens.

pacto ad homicidium concurrens, juxta versus, *Iustus, Consilium, Consensus, Palpo, Recursus, participans, Mutus, Non obstant, non manifestans*, quod infra explicabimus, cum de restitutione. † Non fit tamen irregularis, qui homicidium ab alio suo nomine factum rati habet; quia hæc rati habitio non est causa homicidii. Est tamen rati habitio quoad culpam æquiparetur mandato. Ita Vasquez in *manuscripto*, contra Sylvestrum *verb. Homicidium* 4. *questione* 4. Mandans aliquem verberari, qui deinde excessu mandatarium occidit, secundum Suarez de *conf. disputatione* 45. *section. 2. numero* 3. fit irregularis, quantumcumque diligentiam adhibeat, ex *cap. ultim. de homicid. in* 6. quia semper cogitare debet mortem sequi posse, si non ex malitia ministri, saltem ex alio casu. At Præpositus in 3. *part. questione* 5. *dub. 1. et numero* 78. æquè probabiliter negat; quia si diligentiam adhibuit, non est reus homicidii; jus verò citatum loqui de mandante verberationem, ex qua prævidere potuit homicidium secutum, *parte* 4. *tract. 2. resol. 19. et part. 7. tr. 2. resol. 30.*

Mandans, & consulens homicidium non sunt censendi irregulariter, si mandatarium, &c. dicant, se non ex mandato vel consilio mortem dedisse.

Vel si ante secutum effectum mandatum revocet, nec ad aliud tenebitur. Nam cum mandatarium in gratiam agat mandantis, si post revo-

45. Tam autem mandans, quam consulens homicidium, tunc irregularitatem incurrit, quando homicidium sequitur ex vi mandati, aut consilii. Quod si homicida dicat, se non occidisse motum ex suasionem consulentis, consulens immunis erit. Ita Cornicio in 3. *part. tractat. 5. disput. 1. dub. 2.* ubi bene docet contra Henriquez *lib. 13. cap. 16. numer. 3. in gloss. littera D* dubium, an homicidium ex suo consilio secutum sit, debere se reputare irregulariter. Et Fabiena *verb. Consilium, numer. 5.* advertit, consilium censeri causam homicidii, etiam si post multos dies contingat, *part. 4. tractat. 2. resolutione* 25.

46. Excusabitur autem mandans ab irregularitate, si ante patratum homicidium mandatum revocet, nec ad aliud tenebitur. Nam cum mandatarium in gratiam agat mandantis, si post revo-

catum mandatum adhuc homicidium peragat, non amplius in gratiam mandantis & tamquam mandatarius illud committet; sed ex proprio arbitrio. Ita Avila *part. 7. disputat. 6. sect. 2. dub. 4.* contra Hurtadum de *Irreg. disputat. 2. diff. 6. num. 24. part. 4. tractat. 2. resolutione* 14. Contra verò, quia in consilio non agitur causa dantis, sed accipientis consilium, non satis est consulenti consilium revocare; sed adhibere debet preces importunas, & si hæc non sufficiant, monere occidendum ut caveat, juxta prudentis arbitrium. Ita Villalobos *tom. 1. tract. 21. diff. 20. numer. 7.* (Unde, quia consulens abortum, non potest monere infanctem, ut sibi caveat, etiam si preces adhibuerit, omnemque diligentiam, secuto abortu, evadit irregularis, ut bene docet Avila *ubi supra conclus. part. 4. tractat. 2. resolutione* 15.) Sed Præpositus *dub. 8. numer. 63. et 64.* Et (secundum aliquos) consilium, sic revocare cor solum, sicut & mandatum: nam si revocato consilio adhuc homicidium sequitur, non amplius consulenti imputabitur. Et sic in jure immunis est ab irregularitate, qui homicidium mandans, aut consulens, antequam sequeretur, mandatum revocavit, aut dissuaderet conatus est. Ita ille, quam sententiam probabilem putat Lessius *lib. 2. c. 13. dub. 3. numer. 17. part. 4. tractat. 2. resolutione* 14. dicens non incidere in irregularitatem consilium dantes, ad homicidium parato, & propter hoc citius illud commisit, *part. 9. tractat. 7. resol. 92.* † Et hanc sententiam amplexus fuerat Auctor in *part. 3. tractat. 5. resol. 83.* † Unde probabilior etiam videtur opinio Henriquez *lib. 14. cap. 16. numer. 5.* quod revocans consilium abortus, excusetur ab irregularitate, *consilii sufficere.* *part. 4. tractat. 2. resolutione* 15. Quod bene etiam advertit Sayrus *lib. 7. cap. 3.* Et si mandatarium aut qui consilium accepit occidat, mandans sit irregularis irregularitate homicidii

Consulens paratum ad homicidium non incurrit irregularitatem.

Præsertim si consulens providet solum revocationem consilii sufficere.

Et si mandatarium aut qui consilium accepit occidat, mandans sit irregularis irregularitate homicidii

mandantem cidii casualis; quia dando operam rei il-
consulente licita, cogitare debebat, tale quid con-
 non fieri irre-
 gulares.

5. *disput. 1. dub. 2. quest. 2. numer. 4. part. 3. tract. 1. resol. 14.* † Et hoc ultimum fufus
 in *resolut. 12.* † Verum sententia contra-
 ria Vasquez in *1. 2. tom. 1. disputat. 100. q. 73. art. 9. dub. 3. num. 45.* & aliorum est
 etiam probabilis. Et hæc omnia procedunt etiam in consulente *resol. 12. citat.*

Præbens ar- *part. 2. str. 15. resol. 17.*
ma occifori, 47. † Præbens arma occifori, ut ali-
 ut occidat, si quem occidat, secuto homicidio fit irre-
 irregularis. gularis homicidii voluntarii. † Sicut etiam
 Sicut fpetenti iam si det petenti, quem scit aut conje-
 arma ad oc- ctat petere ad occidendum, quia sic est
 cidendum illi fufficienter voluntarium. Secus si
 ipse concedat, nefciat, nec suspicetur. Ita Bonacina de
 fciens vel cō- *conf. disput. 7. quest. 4. punct. 8. nu. 35.* Sed
 iectans homi- Hurtado de irregul. *disput. 2. diff. 8. numer. 32.*
 cidium. negat, conjectantem, vel etiam sci-
 At venden- entem, arma peti ad homicidium,
 te arma mi- fieri irregularem; quia arma, quæ dat,
 litibus pro promiscuo sunt ufui, unde non videtur
 bello iusto homicidium adjuvare, sed ad sum-
 probabile mum dare scandalum, *part. 4. tractat. 2. resol. 11.*
 est, non fieri Immo, licet secundum Sua-
 irregularem. rez apud Turrianum *lib. 9. disput. 68. dub. 1.*

irregularis fit, qui militibus dat, vendit, aut mutuat arma determinatè ad occidendum in bello iusto: probabilis tamen est sententia negativa Avilæ *part. 7. disputat. 5. section. 3. dub. 2. concl. 1. nam,* si non fit irregularis Princeps imperans bellum iustum, multo minus fieri debet vendens arma militibus, *part. 4. tract. 2. resol. 28.* Et modo minus irregulares fiunt milites in bello iusto, propterea quod eorum commilitones inimicos occidant, nam illos non adjuvant ad occidendum, sed solum ad strenuè militandum, & sic per accidens & remotè ad homicidium concurrunt. Quod enim satellites propter similem concursum in reicidio fiunt irregulares, habemus decisionem in iure, quam non habemus in casu nostro. Sed quid in bello? Coninch de sacramen. *disputat. 18. dub. 10 numer. 98.* docet, non omnes milites eiusdem exercitus fieri irregulares propterea, quod u-

Sicut nec ip-
 fas milites
 ex homicidio
 commilito-
 num.

At in bello
 iniusto ex u-
 nicouitius

nus illorum occidat, sed ad summum *militis homi-*
 quinquaginta, vel centum vicinio- *cidio omnes*
 res, qui occidentem videre & anima- *milites fiunt*
 re poterunt. Sed opinio contraria Hur- *irregulares.*
 tado *disputat. 2. different. 6. numer. 21.*
 & communis magis placet: quia omnes milites animantur ab invicem & concurrunt ut una causa totalis, *part. 4. tr. 2. resolutione 27.* Quod verò attinet, ad bellum iustum, etiam si quis in eo incitet militem ad aliquem determinate occidendum, existimo non fieri irregularem, si propriis ipse manibus ad mortem non concurrat: nam nullo iure talis irregularitas exprimitur, & alioqui absque irregularitatis metu suadere possumus milites ad strenuè pugnandum in bello iusto, quamvis in hoc eos inanimemus ad cædes inimicorum. Ita Mendoza in *2. 2. tom. 2. disputat. 169. sect. 2. §. 137. part. 5. tractat. 14. resol. 98.* Clericus (ex homicidio) de licentia Papæ pugnans in bello, non fit irregularis. Molina *part. 9. tract. 9. resol. 6.* nec si hortatur in bello iusto ad occidendum hostes, *ibid. resol. 7.* ita etiam in casibus in quibus clericus iuste possit pugnare, hostes occidendo non incurrit, quamquam si non est necessaria pugna Clerici, & pugnat, est immunis irregularitatis. Molina *ibid. resol. 8.*

48. Circa non obstantem & non impedi- *Obligatū ex*
 cientem, dicendum est, non impe- *iustitia im-*
 dientem homicidium, quod ex iusti- *pedire homi-*
 tia impedire tenetur, fieri irregula- *cidium.*
 rem; quia influit moraliter in homicidium, privans occidendum iure suo, & re sibi necessaria ad sui defensionem. Ita Bonacina de *confur. disputat. 7. quest. 4. punct. 8. numero 37.* Sed contraria sententia Vasquez in *manuscript. de* *Et non impe-*
 irregul. est etiam probabilis, immò *diem pro-*
 præposito videtur probabilior, quia *babile est non*
 non impediens homicidium non influit *fieri irregu-*
 positivè in illud, quod requiritur ad *larem. Talis*
 irregularitatem, *part. 4. tract. 2. resolu-* *est pater non*
 tione 7. Ex quibus patet, quid dicen- *impediens*
 dum sit de patre non impediens abortū *abortum*
 adulteræ. Nam Bariola, qui est in no- *uxoris.*
 stra sententia, in *aphor. verb. irregul. est*
 Sacerdos, tenet esse irregularem; quia purgat patrem

patrem teneri ex iustitia vitam filii custodire. Lessius verò putat, patrem ad id teneri solum ex pietate; unde etiam in nostra sententia probabile est, non incurrere. *part. 4. tract. 2. resol. 8. & part. 7. tract. 5. resol. 28.* Unde a fortiori probabile est, non incurrere quem irregularitatem ex eo, quòd videns amicos suam iniuriam vindicare, occidendo suum inimicum, non impediatur ut ex Vasquez docuit Turrianus *de cons. lib. 9. disputat. 63. dub. 4.* Et multò minus, si in rixa duorum unus illorum admoneatur accurrens ne malum alteri inferant, ut ait Bonacina *disput. 7. quest. 4. punct. 8. num. 34.* contra Olasum *decis. 104. part. 2. resol. 9.* In quo ultimo casu, si quis moritur ex unico vulnere, ille solus sit irregularis, qui vulnus infixit: ceteri vero minimè. Ita Sayrus *lib. 7. c. 4. num. 3.* contra Avilam *part. 7. disputat. 6. sect. 3. dub. 3. part. 2. tractat. 15. resolutione 17.* Et si vulnus non fuit lethale, sed mors secuta fuit ex vulnerati, aut ex medici incuria, probabile est, nec vulnus est causa mortis; sed negligentia ipsorum, qui sibi impotent, quòd diligentes non fuerint, cap. *significasti de homic.* Et ita tenet Sotus *lib. 5. quest. 1. art. 9.* Quamvis Villalobos *tom. 1. tractat. 21. diff. 23. numer. 9.* contrarium etiam probabiliter doceat, ex cap. *ad audientiam*, ibi, *in dorso aliquantulum vulneravit part. 4. tract. 2. resolutione 10.*

Homicidium casuale dicitur etiam illud, quòd committitur ex excessu moderaminis. Etiam plene deliberatum.

49. Atque hæc esset irregularitas ex homicidio casuali, quòd non est solum illud, quòd indirectè committitur modo, quò explicat Præpositus. *in 3. part. quest. 5. dub. 10. numer. 74.* sed etiam commissum directè, excedendo moderamen inculpatæ tutelæ, & commissum ex subita ira, quamvis directè, & cum plena deliberatione, dummodò non fiat ex proposito & per insidias. Ita Hurtado *disputat. 2. diff. 20. numer. 66. part. 4. tractat. 2. resol. 72. †* & probabile putavit etiam *in part. 2. tract. 15. resol. 19. †*

Et si non in-

50. Ut autem per homicidium ca-

suale inducatur irregularitas, requiritur negligentia mortalis: nam propter negligentiam est imposita, & Ecclesia non videtur velle, tam gravem poenam infligere ob solum veniale. non incurritur. Et sic Clerici in cap. *quasitum, de poenit. declarantur irregulares ex oppressione filiorum, si illam procurant, aut studiosam negligentiam adhibent.* Ita Sylvius *in 2. 2. quest. 64. artic. 8. concl. 3.* & alii communiter contra Megalam *in 2. part. lib. 7. cap. 5. quest. 5. num. 100. part. 2. tract. 19. resol. 18. & part. 4. tract. 2. resolutione 21.* Quotiescumque ergo datur opera rei, siue licitæ, siue illicitæ, adhibetur tamen prudens diligentia & cautela ne homicidium sequatur, irregularitas non incurritur. Nec ergo vertens diligenter infirmum in eodem lecto, vel de lecto ad lectum transfrens, vel cibum porrigens, &c. sit irregularis, si infirmus moritur, ut bene docuit Reginaldus *tom. 1. lib. 30. tractat. 2. cap. 9. numer. 102. part. 3. tractat. 5. resol. 79. §. Non gravabor, & part. 5. tract. 3. resol. 117.* Nec amicus secundum Avilam bono animo amicum associans ne periclitetur in rixa, si postea amicus inimicum occidat, nisi (ait Præpositus *dub. 8. numer. 63.*) videatur amicum animare ad occidendum. Quod a fortiori procedit de patre, fratre, filio, &c. *part. 4. tractat. 2. resol. 17.* Nec adulter prudenter se gereret arbitrio prudentis, si adultera à viro interficiatur, ut probabiliter docet Filiucius *tom. 1. tract. 20. cap. 3. num. 8. parte 4. tract. 2. resol. 1.* Et ratio horum est, quia cum adhibetur prudens cautela, homicidium non est plene voluntarium. Nec ullum jus talibus actibus prudenter gestis expressè irregularitatem imponit. Ita Coninch *disput. 18. dub. 9. n. 80. part. 4. tract. 2. resol. 20.*

51. Est verò expressa juris decisio in cap. *tuanos, de homic.* quòd Clericus in Sacris chirurgiam exercens, fiat irregularis, quotiescumque ex ejus incisione, vel adustione sequitur mors: quæ proinde irregularitas incurritur, etiam si quæcumque adhibeatur cautela.

Sive detur opera rei licita, siue illicita.

Vnde excusatur etiam adulter cautus, si adulter à viro occiditur.

At verò Clericus in Sacris adurens, vel incidens, tamquàm chirurgus, etiam diligenter, & cautela.

perit, secuta morte sit irregularis, quia sic est decisum in iure.

Quod non loquitur in extrema necessitate, & de aliis casibus.

Et probabiliter etiam exponi potest de imperio, & incauto.

caute. (ubi nomine incisionis non comprehenditur incisionis venæ; nam hoc non pertinet ad chirurgum; unde si infirmus moritur, Clerico incidente venam; hic non evadit irregularis, ut probabiliter docuit Molina *tom. 4. disp. 75 num. 4.* contra Avilam *part. 2. disp. 6. sect. 4. dub. 10. parte 4. tractat. 2. resol. 24.* & *extrema necessitate, p. 11. tr. 7. res. 9.*) Nec verò in cit. cap. prohibetur Clericis chirurgia in extrema necessitate, ut ex Vasquez docuit Turrianus *lib. 5. disputat. 64. dub. 2.* Nec aperitio apostematis per emplastrum; nec iussio adustionis, vel incisionis. Unde, si in his casibus sequatur mors, Clericus non fit irregularis. Ita Molina *loc. citat.* Sicut etiam si ipse abscedit, vel cremavit; mors tamen sequitur ob morbi gravitatem, &c. Ita Avila *dub. 10.* Quamvis contra sentiat Suarez *disputat. 47. sect. 7. num. 4.* Adde quod citat. *cap. tuanos*, potest probabiliter interpretari de homicidio secuto propter adustionem, vel incisionem Clerici imperiti temerè se immittentis. Nam in coait Pontifex, talem posse celebrare, si peritus omnem diligentiam adhibuit, & mors culpa mulieris acciderit. Et revera, si hæc irregularitas imposita est propter homicidium, non magis dicendus est irregularis Clericus diligens & peritus in hoc casu, quam diceretur medicus laicus, si ad idem concurreret; nam prohibitio non potest facere de non homicida homicidam. Et ita tenet Coninch *disputazione 18. numer. 87. part. 4. tractat. 2. resolutione 23.*

Ex homicidio publico fiunt irregulares accusator. Testis. Advocatus. Fiscalis. Index. Carnifex. &c.

Accusator verò excusatur, si prote-

52. † Irregularitatem homicidii publici incurrunt personæ publicæ, quoquo pacto concurrentes ad sententiam, vel executionem mortis tamquam ministri iustitiæ. Talis est in primis iudex qui, si condemnaverit hominem ad furcam, etiamsi postea liberetur, est irregularis; quia liberatio per ipsum non stetit. Sed per superiorem vel Principem, juxta S. Antonin. Majol. Diaz. Negativa tamen est verior; quia irregularitas non incurritur, nisi factò secuto. *part. 11. tractat. 5. resol. 6.* item *fisca-*

lis, accusator, testes, advocatus, car-nifex, &c. † Accusator verò non incurrit irregularitatem, si (ante sententiam, saltem in ipsa accusatione, *part. 4. tractat. 2. resolutione 75.*) protestatur, se non intendere mortem accusati. *Prelatus de homicid. in 6. dummodo accuset damni illati sibi, suo patri, fratri, filio, vel consanguineo sic stricto, ut damnum & injuria illius habeatur ut propria; item Ecclesiæ & Ecclesiasticis, vel ad vitandum grave damnum Reipublicæ, vel personæ innocentis, alias inevitabilis.* Ita Præpositus *dub. 13. numero 105.* qui in hoc ultimo casu putat, non requiri protestationem. At illud de consanguineis negat Cornejo *disputacione 11. dub. 1. questione 6. numero 4. parte 4. tractat. 2. resolutione 33.* Et si protestatio ficto animo fiat, secundum Bizoxerum *de cens. cap. 5. numer. 5.* non excusat, secundum Henriquez *lib. 14. cap. 11.* excusat quia *cap. Prelatis*, requirit solum protestationem externam, quæ si sit ficta, apud iudices perigide valet, ac si esset vera. Et Ecclesia non respicit actus internos. Unde à fortiori non fit irregularis, consulens accusationem cum debita protestatione faciendam. *part. 4. tract. 2. resol. 75.*

53. Verum protestatio non excusat ab irregularitate advocatum & testem in causa sanguinis, quia textus loquitur solum de accusatore. Ita Vilalobos, *tom. 1. tractat. 21. diff. 27. numer. 1.* Sed Præpositus *dub. 13. numer. 104.* & 105. putat, quòd, quoties protestatio juvat accusatorem, juvat etiam advocatum & testes, ne facultas accusatoris frustretur, qui sine advocato & testibus nihil potest. Quam opinionem probabilem vocat Cruz, *part. 2. dub. 6. conclus. 5. part. 4. tractat. 2. resol. 32.* eamque quoad testes satis probabiliter docet Mercer. *in 3. part. question. 24. dub. 8. respons. 3.* quoties præcepto iudicis obligati; gravi metu, vel jure naturæ coacti, testimonium proferunt in casu sanguinis protestatione præmissa, quamvis Hurtado *de irreg. disput. 2. diff. 11.*

stationem adhibeat.

In casu, quo injuria sibi illata sit, vel ei, qui censeri potest alter ipse, Ecclesiæ, & ejus subditus.

Reipublicæ. Vel innocentis.

Et secundum aliquos sufficit protestatio ficta.

Sed an protestatio excuset etiam Advocatum, & testes?

Qui si sint in favorem rei, & accusator ad mortem damnatur, non sunt irregulares.

diff. 11. num. 40. falsam appellet. part. 4. tr. 2. ref. 31.

54. Et verò advocatus rei non fit irregularis, secuta morte accusatoris (sicut neque testis in favorem rei, cum ejus testimonium non sit directa causa mortis accusatoris Suarez disputat. 47. sect. 4. num. 9. part. 4. tract. 2. resol. 96.) nisi ipse postulasset poenam rationis. Imò secundum Prapositum ubi supra, verisimile est non incurrere; etiam si accusator suspendatur, obiciente ipso in progressu causæ delicta gravia cum debita protestatione, si id necessarium sit ad defensionem rei, graviter alioquin periclitantis. p. 4. tr. 2. ref. 34.

Qui autem non concurrunt ad homicidium publicum ut persona publica, aut cū mortali, non fit irregularis. Ex quo multos casus ipse decido. Circa Sacerdotes ducentes reum ad furtam.

Obligantes reum ad confitendum delictum capitale.

Vel judici interroganti an reus respondeat morti.

55. Hanc verò irregularitatem homicidii publici non incurrunt personæ private; quia imposita est tantum conciditibus ad illud tanquam ministris justitiæ. Ita Valquez, & ex eo Turrianus de cens. lib. 9. disputat. 66. dub. 3. Quo principio posito, eximuntur à metu irregularitatis multæ personæ. Et in primis Sacerdotes ducentes reum ad furtam, si illum hortentur ut scalam ascendat, vel aliquo modo cooperentur ad accelerandam ipsius mortem, etiam deliberatè. Item vendentes vel accommodantes scalam, funes, ligna, &c. pro occidendo reo. part. 3. tractat. 5. resol. 79. Et in add. secund. resol. 15. & absolutus. part. 5. in add. ad resol. 46. irreg. 5. Item Confessarius obligans poenitentem ad confitendum delictum capitale, si legitime interrogetur, vel consulat acquiescere sententiæ mortis, quam non potest differre, nisi per appellationem injustam. Ita Cornejo disput. xi. duba. question. 4. part. 4. tractat. 2. resol. 99. Vel si interrogatus à judicè, an sit obligatus ad occidendum, respondeat, teneri. Ita Valquez apud Turrianum ubi sup. dub. 4. Nam quod docet Avila sect. 2. dub. 6. conclus. 2. debere respondere, quod consulat Jurisconsultos, & Molina sc. m. 4. tractat. 3. disputat. 74. numer. 4. debere ei explicare leges in communi, nihil descendendo ad particulare, implicitè est respondere affirmativè, nec est aliquod jus distinguens in hoc

casu affirmationem explicitam ab implicita. part. 3. tractat. 5. resol. 80. Excusantur item clerici assistentes, quando reus suspenditur, si nullum carnifici auxilium præstant. Sed secundum Sayrum. lib. 6. cap. 18. num. 20. peccant mortaliter, propter prohibitionem cap. sententiam sanguinis, ne Clerici, vel Monachi secundum Suarez disput. 47. section. 4. num. 10. venialiter tantum, ex levitate materiæ. Et ego puto, nullo modo peccare, & canonem prædictum abrogatum jam esse contraria consuetudine. part. 4. tractat. 2. resol. 35. Item detegens malefactorem, vel clamans ad esse latronem, ut comprehendatur, si non id facit ut testis, vel accusator, non incurrit irregularitatem ex defectu lenitatis. Ita Turrianus ubi supra contra Bonacinam disp. 7. quest. 4. punct. 1. num. 18. part. 3. tract. 5. resol. 80.

56. Ecclesiasticus præcipiens judici, ut manè exequatur sententiam mortis, quam judex ipse tulerat, aut ut hunc furem, vel homicidam suspendat, fit irregularis, cap. his à quibus 23. question. 8. ibi, aut inferendas præcipiunt & Navarrus lib. 5. consil. de homicid. Si verò habentes jurisdictionem temporalem, committant judici laico casum alicujus capitalem, non fiunt irregulares. Ita ex cap. ultim. ne Clerici, &c. Cornejo disputat. 12. dub. 1. quest. 1. contra Henriquez lib. 4. cap. 3. numer. 6. Circa Inquisitores tradentes reum hæreticum brachio sæculari, vide verb. Inquisitum, num. 252. part. 4. tractat. 2. resolutione 78.

57. Episcopus permittens judici laico exhumationem corporis occisi ab Ecclesia, ad capiendas informationes de delicto in genere, secundum Lavorium titul. 2. cap. 7. num. 32. non fit irregularis, quia hic actus est valde remotus à morte occisoris, neque hic habetur positivus concursus, sed mera permissio. Et sic practicum esse in curia Archiep. Neapol. testatur Genuensis cap. 42. n. 10. & si judex absque licentia Episcopi hoc faciat potest excommunicari. Possévin. part. 9. tractat. 7. resol. 64.

Et similia.

Clericus præcipiens judici, ut exequatur sententiam mortis à se latam fit irregularis.

Causa tamè rei sibi in temporalibus subditi capitalis potest judici laico committere.

Quid de Episcopo permittente exhumari cadaver occisi, ut judex laicus inquirat de homicidio. Vel eradente copiam de gradationis Clerici inquisiti.

Ubi

de delicto ca- Ubi addit, in eadem curia decifum esse, *pitali & fo-* quod poffit Curia ſæculari concedi co- *ſe Clericum* pia ſententiæ deſiſitionis, ſeu degra- *alleganti?* da: ionis verbalis alicujus Clerici, qui *Amplura co-* inſiſtitus de homicidio, allegat ſe eſſe *mittens ho-* Clericum, Curia ſæculari negante. De *micidia plu-* quo tamen tu judica *part. 4. tractat. 2. re-* *res irregula-* ſol. 95.

ritates in-
curat?

58. Qui plura homicidia committit, non videtur plures irregularitates incurrere, in diſpenſatione neceſſariò manifeſtandas: nam, ubi ad aliquem effectum concurrat una cauſa totalis, non poteſt ſimul concurrere alia item totalis in eodem genere. Et ſic copula inter affines ſæpiùs repetita non multiplicat impedimenta, neque omnes copulæ ſunt in diſpenſatione manifeſtandæ, ut tenet Sanchez *lib. 8. diſput. 24. numer. 7.* Et qui tres, aut quatuor duxit uxores, non tenetur omnes manifeſtare, cum petit diſpenſationem bigamiæ, & ut tenet Ugolinus *de Irreg. cap. 56 §. 7. numer. 3. part. 11. tractat. 6. reſolut. 44.* Sed multi aſſerunt, hanc opinionem non eſſe tenendam; quia ſtylus Curie ſequitur contrariam, Coninch *diſputat. 11. dub. 14. numer. 112. part. 4. tractat. 2. reſolutione 86.*

Conſulens

fugam ei, qui
id facere non
poteſt ſine
capitis peri-
culo, non in-
currit irre-
gularitatem,
licet ſequa-
tur mors fu-
gitiui.

59. Conſulens alteri in bello fugam, cureſt annexa pœna mortis, quamvis ſciret fugientem exponere ſe periculo capturæ, immò quamvis ipſe poſtea caperetur, & ſuſpenderetur, non incurreret conſulens irregularitatem. Ita ſpenſis *in curſu Theol. tom. 2. tract. 25. diſputat. 5. ſect. 8. num. 38.* Idem dic d. conſulente alteri, ut fugiat à carcere, à quo ſub pœna mortis effugere non poteſt, vel ut eſſingat carcerem, cui eſſractioni impoſita eſſet pœna mortis. *part.*

Qui dicit, vie

vie pendens
in patibulo,
& ex hoc
carnifices i-
ſerui calcant,
non incurrit
irregularita-
tem.
In dubio ſa-

60. Non incurrit irregularitatem di- cens, cum Carnifex credit in patibulo, reum eſſe mortuum, *vivit, vivit,* & per hæc verba iterum illum pedibus calcat, in modum, quod moritur; tamen ſi iſte talis opinioni contrariæ adhærere velit, poteſt per Episcopum abſolvi. Barboſa *part. 8. tr. 7. reſol. 61.*

In dubio ſa-

61. In dubio facti, ſi agatur de homi-

cidio non eſt cenſendus irregularis ex ſi nò incur- communi ſententiâ, & ex ſtylo Curie, *ritur irregu-* *Datarie, & Pœnitentiariæ obſervato in. lartias.* fallibiliter, Franc de Lugo *part. 8. tract. 7. reſolutione 6.*

72. Incurrit irregularitatem occidens Ignorans ex- hominem, neſciens homicidio eſſe an- *communicacionem irregula-* *tionem inſu-* *riter communis DD. part. 9. tractat. 7. re-* *ſolutione 19.* non excuſatur à petitione *no. in-* *debiti, ignorans, ſe eſſe conjunctum* *currit irre-* *cum conſanguinea uxoris ſuæ, ſed con-* *gularitatem.* *trarium eſſe probabile ait Dian. ibidem.* *§. Sed ex his.*

IRREGULARITAS

Ex mutilatione.

63. Irregularitas ex mutilatione *Ex mutila-* *contrahitur, cum abſcinditur* *zione contra-* *aliquod membrum, ideſt aliqua pars* *hit irregula-* *corporis, quæ proprium habet officium* *ritatem, qui* *diſtinctum ab aliis, ut ſunt oculus, ma-* *abſcindit.* *nus, pes, auris, membrum virile, &c. non* *membrum.* *autem dentes, teſtes, labia, barba, capil-* *Et oculum.* *li, &c. Ita Villalobos tom. 1. tractat. 22.* *Manum.* *diffic. 19. numer. 4.* Abſcindens alteri di- *Pedem.* *gitum, etiam pollicem, non fit irregu-* *Aurem.* *laris; quia non eſt propriè membrum,* *ſed membri pars. Ita Bonacina de cenſ.* *diſputat. 7. quaſt. 4. punct. 8. numer. 3.* con- *tra Sotum de juſt lib. 5. quaſt. 2. artic. 1.* *part. 2. tractat. 15. reſolutione 20.* & *part.* *4. tractat. 2. reſolutione 26.* Abſcindens al- *teri auriculam, hoc eſt cartilaginem,* *non fit irregularis; nam ipſa non eſt* *membrum; ſed ſolum inſervit ad auris* *ornatum, & tutelam. Ita Avila de cenſ.* *Membrum* *part. 7. diſputat. 5. ſect. 1. dub. 1. contra Na-* *virile, &c.* *varrum penes ipſum ibidem.* Abſcindens *Non autem* *fœminæ mammillam, ſic irregularis* *dentes.* *Ita Molina tom. 4. tractat. 3. diſput. 69. Teſtes. Labrum.* *num. 6.* Sed negativa ſententiâ Villalobos *Barbam.* *ubi ſupr. eſt etiam probabilis. part. 4. cit. Digitum, e-* *§. Ex his.* Excœcans hominem, ſi viſum *tiam polli-* *ſolum detrahat, & oculum non eripiat,* *com.* *non fit irregularis; quia non mutilat* *Cartilaginæ* *propriè. Ita Megala in 3 part. lib. 7. cap. 1. auris, &c.* *num. 31.*

Probabile e-
riam, nō fieri
irregularitatem
abscindentiē
mamillam.
Excacantem
oculum.

64. Consulens mutilationem ex com-
muni opinione DD. contrahit irregula-
ritatem, sicut consulens homicidium.

Consulens A qua sententia non esse recedendum
ait Molina tom. 4. tractat. 3. disput. 75. nu-
m. 3. At, quia non invenitur aliquod jus ex-
pressum, & in penalibus non valet ar-
gumentum à pari, Cornejo in 3. part. di-
sputat. 2. dub. unic. quæst. 5. num. 3. in con-
trariam partem inclinare videtur. Stan-
do autem in prima sententia, qui consu-
lit mutilationem, ut dissuadeat homici-
dium, aliàs irrevocabile, non fit irregu-
laris. Ita Cornejo ibid. part. 4. tract. 2. reso-
lutione 18.

Et quid si
consulatur ad
vitandū ho-
mici-
dium?

65. Mutilans seipsum spontè, fit ir-
regularis, etiamsi digitum, vel digiti
partem ex indignatione, & impatien-
tia sibi eripiat, vel aliud, ex quo nec ad
celebrationem impeditur, nec de-
formitas notabilis oriatur. cap. qui par-
tem in 6. distinct. 55. In quo casu probabili-
us est, non requiri notorietatem fa-
cti, ut docet Fernandez part. 2. cap. 10.

Quid de mu-
tilato se-
ipsum?

66. Ab alio mutilatus culpa sua, quia
dedit operam rei illicitæ, ut si fuit cau-
sa rixæ, in qua mutilatus est, aut si adul-
terando abscissum est ei membrum
virile, aut testiculi, incurrit irregula-
ritatem, etiamsi membrum sit occul-
tum, & non impedit usum Ordinis. Ita
Molina de justit. tom. 4. tractat. 3. dispu-
tat. 70. numer. 18. & DD. communiter.
Sed contraria sententia Præpositi in 3.
part. quæst. 5. dub. 114. num. 117. est proba-
bilis, quia jura diligenter inspecta lo-
quantur tantum de mutilante seipsum,

ut colligitur ex cap. si quis 1. 2. & 3. &
aliis, ubi habetur affectaverint, &c. &
irregularitas non incurritur, nisi in jure
exprimatur. resol. citat. & part. 9. tractat
7. resol. 21.

67. Mutilans membrum inimici jam Et de muti-
mortui non incurrit irregularitatem, cū ante mor-
membrum mortui, non dicatur, nec sit tuum.
simpliciter membrum, ut potè carens a-
nima, & vita, sicut homo mortuus non
dicitur simpliciter homo. Ita Tolerus
lib. 1. cap. 75. num. 11. part. 7. tr. 2. resol. 28.
verb. Notabile.

IRREGULARITATIS

Effectus.

1. Primus irregularitatis effectus Irregularitas
est, reddere hominem inhabilem non potest
ad suscipiendos Ordines. Imò etiam ad assumere
primam tonsuram ut dictum est verb. Ir-
regularitas, num. 1. Ordine.
Nec Tonsu-
rum.

2. Secundus effectus est, impedire ex-
ercitium Ordinis, quos quis acceperat. Item non a-
rat. Quod in hæretico verum est, etiam xequi Ordi-
post penitentiam & abjuracionem. Ita nes jam sus-
Pegna part. 3. commun. 175. contra Hur-
ceptos.
tadum disputat. 2. de irreg. diff. 3. numero
10. Addens, Pium V. ann. 1567. prohibu-
isse Inquisitori Generali Hispaniarum,
dispensare cum Sacerdotibus hæreticis
penitentibus ad celebrandum. Suarez
de cens. disput. 43. sect. 1. num. 6. ait, cum
prædictis possit Episcopos dispensare
quoad exercitium aliorum Ordinum,
non autem Sacerdotii. part. 4. tract. 2. re-
solutione 48.

3. Irregularis secundum Hurtadum At si absol-
de irreg. disputat. 1. diff. 11. numer. 19. in-
veret, abso-
valide absolveret: quia irregularitas latio esse
impedit exercitium Ordinum, quan-
valida.
tum Ecclesia potest impedire, potest au-
tem Ecclesia ita impedire, ut omnino
irritet actum Ordinis, & in hoc casu
absolutionem, tollens ab irregulari
subdito, sine quibus jurisdictionem
absolvendi exercere non potest, cum
absolutio in non subditum sit nulla. Sed
placet contraria sententia Villatob. to. 2.
17. 21.

tr. 21. diff. 2. num. 8. quia, sicut irregularis validè consecrat, ita etiam validè absolvet. Adverte autem, quòd talis absolutio esse posset invalida ex defectu ponitenti, si peteret scienter absolutionem ab eo, qui non licitè absolveret, nisi excusaretur bona fide. *part. 4. tract. 2. resolutione 68.*

Item non potest recipere beneficia. At si ei conferantur, collationem probabile est fore validam.

4. Tertius effectus irregularitatis est, reddere hominem inhabilem etiam ad obtinenda beneficia. Et DD. communiter apud Sayrum *lib. 6. cap. 2. num. 21.* collationem beneficii factam irregulari esse ipso facto nullam, ac si facta esset seculari, quia beneficium datur propter exercitium Ordinum, quod irregularitas impedit. Sed contraria opinio Sylvestri *verb. excommunicatio numer. 4.* est probabilis; quia sicut irregularis validè retinet beneficia, ita etiam validè potest nova recipere, cum in utroque casu requiratur exercitium Ordinum. Ad argumentum supra factum negari potest consequentia. *part. 4. tractat. 2. resolutione 79. & parte 7. tractat. 12. resolutione 7.* An verò possit administrare per alium, & resignare in favorem tertii, vide *part. 10. tractat. 8. resolutione 14. & part. 11. tractat. 5. res. 1.*

5. Simoniacum occultum non incurtere irregularitatem probabiliter defendit P. Bordonus in *Bull. Cruc. part. 3. tr. 2. cap. 1. sect. 4. num. 30.* licet oppositum plures teneant. *p. 10. tract. 15. res. 9. vers. Hanc etiam.*

6. De irregularitate illegitimi, vide *verb. illegitimus.*

IRREGULARITATIS
Dispensatio, & absolutio.

Irregularitas ex delicto tolli potest per Bullam, Jubilæi, &c. extra confessionem.

7. Posita probabili sententia, quod irregularitas proveniens ex delicto, & quæ est pura pœna peccati, veniat nomine censuræ; & posita item probabili sententia Trullench. *ex part. Bulla. lib. 1 §. 7. cap. 2. dub. 18. numer. 12.* quòd censuræ absolvi possunt extra *Summa Diana.*

cramentum Confessionis, prædicta irregularitas absolvi potest extra Confessionem, & sic à Confessario absente habente scilicet facultatem ex Bulla, per Bullam? privilegio, &c. *part. 4. tractat. 2. resolutione 103.*

8. Quas irregularitates absolvere possit Confessarius virtute Bullæ Cruciatæ, inquit *verb. Bulla Cruciatæ quoad censuras.*

9. Quæ irregularitates sint dispensabiles per Episcopum, & Prælaturam Regularem, require *verb. Episcopi jurisdictione in irregularitates & verb. Prælati Regularis jurisdictione in dispensando,* sed confessarius Regularis potest absolvere, & dispensare virtute Cruciatæ, Jubilæi, & suorum privilegiorum super irregularitate, excommunicationis, vel suspensionis ordinum susceptione, cum suspensione, quæ absolutio potest dari extra Sacramentum Confessionis. *Fragofus part. 9. tractat. 8. resolutione 50.*

10. Quæ irregularitates sint dispensabiles à Commissario Cruciatæ, inquit supra *verb. Commissarius Cruciatæ.*

11. Quæ verò tollantur per Baptismum & quæ per professionem Regularem, dictum est supra *verb. Irregularitas, num. 7.*

Quis absolvere potest confessarius per Bullam?

Quas Episcopus? Prælati?

Regularis potest dispensare in irregularitate, virtute Bullæ Cruciatæ, Jubilæi, & suorum privilegiorum. Commissarius Cruciatæ?

Quæ tolluntur per Baptismum, &c.

I V B I L Œ V M
Quoad requisita.

1. **I**ubilæum est indultum Pontificis ad excitandam fidelium devotionem in publicis necessitatibus emanare solitum. Indulgentiam plenariam instar anni sancti, & pleraque privilegia certa opera in Brevi præscripta præstantibus concedens. Quæ quidem opera ut plurimum sunt jejunia, visitatio Ecclesiarum, confessio, communio, elemosyna; de quibus primo loco agendum, prius quidem de omnibus in communi, deinde de singulis in particulari. †

Jubilæum est Bulla concedens Indulgentiam, & alia privilegia præstantibus certa opera.

2. Igitur hæc opera præstari possunt

Z z z

intra

*Qua præstari possunt divisi-
m, & infra
duas hebdo-
madas.*

*Dummodo
jejunia in
una hebdo-
mada com-
plentur.*

*Et præstari
possunt in
duobus locis.*

*Item per
opera aliâs
præcepta.*

*Et si indeter-
minatè præ-
scribantur,
sufficit præ-
stare semel,
& infra ter-
minum quâ-
decumque.*

Qui præstare

intra duas hebdomas; nimirum jeju-
nando in prima, confitendo & commu-
nicando in secunda. Ita contra Leonem
de Jubil. part. 2. num. 18. & 169. Naldus
verb. Indulgent. num. 14. affirmans, ita
declarasse Sacram Pœnitentiariam Ro-
manam. Sed advertit Præpositus in 3.
part. question. 14. dub. 10. num. 87. jejunia
omnia complenda esse infra unam heb-
domadam, quia Pontificis scopus est,
ut caro jejuniis maceretur, ad quem mag-
is faciunt jejunia magis unita. *part. 3. tr.
4. resolutione 153. & part. 5. tractat. 12. re-
solutione 24.*

3. Possunt scem impleri in duobus
locis, unde quis potest hic Panormi
visitare Ecclesias, & deinde in alio lo-
co, si discedat, confiteri, communica-
re, &c. quia favor Jubilæi est persona-
lis, non localis. Ita Laymann *lib. 5. tra-
ctat. 7. cap. 8. num. 11. part. 5. tractation.
12. resolutione 53.* An verò si quis ne-
glexisset lucrari Jubilæum in patria, lu-
crari posset in alio loco, vide infra num.
48. †

4. Opera in Jubilæo præscripta com-
pleri possunt per opera aliâs præcepta:
quia non repugnat, unico actu pluribus
obligationibus satisfieri, dummodo
natura talium obligationum id patia-
tur. Et in praxi Pontifices solent publi-
care Jubilæum in Quadragesima. Ita-
que sufficit, fundere orationes aliâs de-
bitas ex voto, vel pœnitentia, & dare
eleemosynas extremè indigenti, cui
debentur ex obligatione naturali. Ita
Polacchus *de Jubil. part. 1. num. 152. &
part. 2. num. 147. part. 5. tractat. 12. resolu-
tione 31. §. Et tandem, resolutione 33. in
medio, & resolutione 54. & part. 11. tract. 7
ref. 12.*

5. Si indeterminatè præscribatur Ec-
clesiarum visitatio, oratio, & eleemosy-
na, sufficit semel visitare, orare, & elee-
mosynam facere. Idque quancumque
etiam die Dominico, ante, vel post com-
munionem. Ita Bossius *de Jubil. sect. 4. cas.
8. num. 9. part. 5. tractat. 12. resolut. 22. §.
Notandum, & resolut. 31. §. Dico igitur, &
Dico quartò.*

6. Qui verò non potest opera præ-

scripta præstare, petat sibi à Confessa-
rio commutari in alia pia opera. Imò petat sibi cõ-
mutari. Confessarius non solum commutare
potest opera omissa ex legitima causa
agritudinis, impotentia, &c. sed etiam
omissa ex malitia. Et sic tradit Filliuc-
cius *tom. 1. tractat. 8. cap. 10. num. 268.* etiam, que
quod si quis die Dominico secundæ
hebdomadæ inspiratus, dolens quod
omissa sunt ex malitia.

præscripta opera non compleverit, petat
sibi alia injungi, vel tempus prorogari,
potest Confessarius id præstare; quia
hic & nunc verè est impotens, & facul-
tas Confessarii nondum expiravit. Idem
dic, si quis alia opera præstitisset, & die
Dominico communicaturus inadver-
tenter bibisset; huic enim Communio
commutari potest in aliud opus pium.
Ita Henriquez *lib. 7. cap. 10. num. 8. par. 3.
tract. 4. resolut. 152. & p. 5. tractat. 12. ref. 25.
& 26.*

7. Non oportet, quòd omnia opera
Jubilæi fiant in gratia, sed satis est, quòd
pœnitens sit in gratia in ultimo instan-
ti, in quo Indulgentia applicatur. Imò si
quis Indulgentiam propter obiectum non
lucraretur, probabile est lucraturam po-
stea, recedente fictione. Vide *verb. Indul-
gent. n. 15.* ubi plura de requisitis invenies.
In particulari verò:

8. Circa eleemosynam adverte,
quod si quis daret nummos famulo pro
eleemosyna facienda, non lucraretur
Jubilæum, ait Leo *de Jubil. p. 2. question.
14. sect. 6. num. 175.* si famulus eleemo-
synam non præberet. Et alii idem asse-
runt, si famulus illam præberet post tem-
pus præscriptum. Quia scilicet is non
præstaret opus præscriptum ad confe-
quendum Jubilæum. At Sa *v. Indulg. n.
4.* etiam post correctionem Romanam,
contrarium docet. *p. 5. tract. 22. ref. 31. &
p. 11. tract. 7. ref. 18.* Si verò eleemosynam
certo die præscriptam quis per ignorantiam,
oblivionem, aut inadvertentiam
inculpabilem usque ad Sabbatum dif-
ferret, & tunc multò majorem efficeret,
probabile esse, ait Bossius *de Jubil. sect.
4. cas. 8. num. 9.* lucrari Indulgentiam &
Jubilæum, ex quadam æquitate, & tacita
inten-

*Opera non
debent neces-
sario præstari
in gratia, sed
sufficit esse
in gratia in
instanti con-
secutionis
imò si ponat-
ur obex,
probabile est
acquiri, reced-
ente fictione.*

*An satisfiat
eleemosyna
curam com-
mittere, si u-
cui committit-
tur, non
largiatur?
Aut non
tempore præ-
scripto?*

intentione Pontificis. Ita etiam, si præscriptam fieri in tribus diebus jejuniorum quis anticiparet, & totam simul præberet Feria IV. *part. 5. tractat. 12. resol. 22.*

Ecclesia visitari debent juxta tenorẽ Brevi. Non plures, quàm pro Vrbe designata sint. Sed si Episcopus designat pauciores, sufficiunt.

Quomodo Ecclesia visitanda? Quid nomine Ecclesia? Et qualiter in ea orandum?

Confessio quando exigitur, ut dispositio, non est necessario in eo, qui est in gratia, per contritionem

9. Quod ad visitationem Ecclesiarum, ait sufficere Filliuc. *tom. 1. tractat. 8. cap. 10. numer. 274.* quod duæ Ecclesie visitentur. Sed in hoc observanda sunt verba Brevi. Adverte autem ex Bossio *de jubil. sect. 4. cas. 19. numer. 6.* quod si Episcopus deputaret plures Ecclesias in Civitate, quàm Papa deputavit in Urbe, tunc sufficere visitare quot deputavit Papa; quia si Episcopus non potest onerare privilegium Papæ. Si verò Episcopus deputaret pauciores, aut unam tantum, illa sufficeret. Adverte etiam, sufficere, quod Ecclesia visitetur de foris, si præ multitudinem non detur ingressus. Et nomine Ecclesie venire etiam cœmeterium adjunctum, quia verba in favorabilibus latè interpretari debent. Ita *Sayman lib. 5. tractat. 7. cap. 3. numer. 9.* Qualiter autem orandum sic vide *verb. indulg. à num. 21 part. 1. tractat. 11. resol. 10. 3. & part. 5. tract. 12. ref. 19. & 51.*

10. Quoad confessionem, quando in Brevis dicitur: omnibus verè penitentibus, & confessis, vel, omnibus contritis & confessis, qui visita verint &c. concedimus indulgentiam, tunc confessio non exigitur ut opus inunctum, sed ut dispositio; unde si quis aliàs esset in gratia per contritionem cum voto, seu proposito confitendi tempore debito secundum præceptum Ecclesie, lucraretur Jubilæum. Ita *Coninch de Sacram. disput. 12. dub. 7. numer. 38. part. 5. tractat. 12. ref. 30. §. Nota etiam.* Imò nec si confessio requiratur ut opus inunctum, e mitti necessario debet, si adsint tantum venialia, ut ex *Coninch diximus V. Bulla Cruciatæ num. 15. part. 3. tractat. 4. ref. 126. & part. 5. tract. 12. resol. 30.* Quando vero confessio ad Jubilæum requiritur sufficit confessio informis, dummodo recedat fictio, tempore, quo adhuc Jubilæum durat. *Bardi in select. l. 5. q. 5. n. 11. & alii part. 11. ref. 6. ref. 10.*

11. Quando autem est necessaria; satisfactio est confiteri intra tempus Jubilæi, Et quamvis Breve dicat, ut infra hebdomadam confiteamur, & in Dominica communicemus, confiteri possumus in *seve.*

Dominica: quia dies Dominicus habetur pro complemento hebdomadæ tractæ, in qua jejunandum est. Ita declaravit Gregorius XIII. PP. Societatis apud *Acosta in Bull. Cruc. quæst. 14. dub. 3.* qui nostram sententiam tenet contra *Filliucium tom. 1. tract. 8. c. 10. num. 172. part. 2. tract. 15. ref. 28. & part. 5. tract. 12. ref. 40. §. Et tandem.*

12. Quod si quis die Veneris v. g. confiteretur, & in Sabbato, antequam Indulgentiam consequatur, peccaret mortaliter, secundum *Suarez in 3. part. tom. confessionem 4. disputat. 12. sect. 3. numer. 7.* debet iterum confiteri. Sed negat *Granado in 3. part. contr. 12. tractat. 5. disputat. 4. num. 8.* quia Jubilæum unam tantum exigit confessionem, quæ cum fieri possit aliquot diebus, priusquam Indulgentiam consequamur, & aliunde is per contritionem redire possit in statum gratiæ, non est, cur onus confessionis multiplicemus. Ita etiam docet *Præpositus in 3. part. question. 14. dub. 10. numer. 84.* Et uterque hanc doctrinam extendit ad casum, quo quis in confessione oblitus esset aliquod peccatum mortale. Cui sententiæ libenter adhæreo. *part. 5. tr. 12. ref. 1.*

Nec tenetur quis bis confiteri, si post confessionem novum peccatum committit, vel aliquod peccatum oblitus est.

13. Quoad Communionem. Si requiritur in Dominica, videtur non lucrari Jubilæum, qui communicaret infra hebdomadam, quia constat de mente Pontificis. Sed *Bossius de jubil. sect. 4. cas. 20. num. 17.* ait, id Pontificem non præcipere, sed consulere velut congruentius. Id quod deducit ex Bullis Jubilæorum post Sixtum V. qui ad tollendam hanc dubitationem, post illa verba *communicent in die Dominico*, addiderunt, *aut alia die hebdomadarum.* *part. 5. tr. 12. ref. 17.*

Communio si fieri præcipitur in Dominica, videtur anticipari non posse. Sed Bossius ait, posse.

14. Debet autem, qui in peccato est, antequam communique, confiteri, etiam si præscriptam confessionem præmiserit; quia ita exigit hoc Sacramentum.

sola contritione, tenetur confiteri, etiamsi præscriptam confessionem præmiserit.

Probabile tamen est, Communionem factam in peccato sufficere, si non sit ultimum opus, & poenitens in ultimo instanti sit in gratia.

Pueris, patientibus tussim, & vomitum; item ei, qui inadvertenter bibit, Communionem commutari debet in aliud opus pium.

mentum. Unde, si habens physicam, aut moralem impotentiam confitendi, post alia opera communicaret cum solâ contritione, non lucraretur Jubilæum; quia hic non est casus, in quo quis possit communicare cum peccato mortali sine prævia confessione. Ita Suarez tom. 4. disp. 52. sect. 3. numer. 6. contra Vega part. cap. 7. cas. 31. part. 5. tract. 12. ref. 29. † & se citat in p. 3. tract. 4. resol. 260. ubi in §. Itaque oppositum refert notare Leonem †.

15. Probabile tamen est, quod ait Bossius de jubil. sect. 7. cas. 20. numer. 17. communionem factam in peccato mortali sufficere ad satisfaciendum oneri communionis pro Jubilæo consequendo, si communio non sit ultimum opus ex requisitis, & poenitens in instanti, quo applicatur indulgentia (quod est ultimum instans desitionis ultimi operis extrinsecum, in quo verum est dicere: nunc primo omnia requisita completa sunt,) sit in gratia. Quia non omnia opera requisita præstanda sunt in gratia. Et illa verba devotè & reverenter in Jubilæo apposita respectu communionis, sumi possunt pro devotione & reverentia extrinseca, quæ consistit in externa compositione & modestia, vel etiam intrinseca; quæ consistit in actu patriæ, & cultus divini, intentione obediendi Papæ, lucrandi Jubilæum, & similibus, quæ non excludit peccatum habituale. part. 1. tractat. 11. resol. 6. in fine. part. 3. tractat. 4. resol. 148. & part. 5. tract. 12. ref. 27. circa medium & part. 10. tr. 15. ref. 55.

16. Nota etiam hic contra Fernandez in medull. part. 3. cap. 8. §. 8. num. 3. pueros non valentes pro ætate communicare, non acquirere Jubilæum communicando solum spiritualiter; sed debere illis commutari in aliud opus pium, ut ait Faustus de jubil. lib. 4. quest. 45. Quod etiam procedit in infirmis patientibus tussim, vomitum, &c. in eo, qui inadvertenter bibit, & similibus. resol. 77.

cit. §. Notandum.

I V B I L Œ V M
Quoad Confessarium.

17. † **P**ER Jubilæum concedi solet facultas eligendi confessarium approbatum, qui poenitentes absolvat à reservatis, & censuris, de quibus infra Ille autem confessarius est eligibilis per Jubilæum, quem diximus V. Bulla Cruciatæ eligi posse per Bullam. Vide ibi. Solum ergo hic dicendum quoad Regulares, quibus Bulla quoad hunc articulum non suffragatur †.

18. Ergo Regulares, quibus tempore Jubilæi conceditur facultas eligendi confessarium approbatum ab Ordinario, possunt illum eligere extra Ordinem. Ita Bossius de jubil. sect. 3. cas. 4. num. 17. contra Molfesum apud ipsum. ibid. Contra quem etiam addit, non posse Superiorem id eis prohibere. part. 5. tract. 12. ref. 37. §. Notandum.

19. Sed, an sufficiat confiteri, cum approbato à proprio Prælato? Negat Henrriquez lib. 6. cap. 6. numer. 4. in Gloss. litt. K. Quia in Brevi dicitur, approbatum ab Ordinario; Prælatus autem Regularis non est ordinarius. Idque in Jubilæo cautum esse, quia Summus Pontifex potuit animadvertere, Episcopos in approbandis Confessariis esse plerumque Prælatis Regularibus cautiōses. Bonacina de Sacrament. disput. 5. quest. 7. punct. 4. §. 1. numer. 25. affirmat, atque Papam verba illa approbatum ab Ordinario pro Religiosis apponere cumulativè, non privativè; quatenus id possunt, si velint, non tamen teneantur. Ita etiam Bossius cas. 3. numer. 10. qui ait, verba illa sumenda esse cum expositione accommodata, ut si agatur de laicis, debeant eligere approbatum ab Episcopo; si verò de Religiosis, à suo Prælato, qui est ipsorum Ordinarius. Lezana 99. regul. cap. 19. num. 19. distinguit, aitque: Vel in Jubilæo dicitur approbatum ab Ordinario tantum, vel, approbatum ab Ordinario

Per Jubilæum eligi potest in confessarium, qui eligi potest per Cruciatam

Et si non excipiuntur Regulares, eligere possunt extra Ordinem invito Superiore. Dummodo sit approbatus ad Ordinario Vel secundum probabilem sententiam à suo Prælato.

dinario loci. Si primum, possunt Religiosi eligere approbatum à suo Prælato: si secundum, non possunt. Omnes hæ sententia sunt probabiles, *part. 5. tract. 12. ref. 37. †* & opinionem Bonacina, quam novissime sequitur Zambeldus *v. iubilæum num. 19 in part. 2. tract. 17. ref. 47. & part. 3. tract. 2. ref. 21.* solum refert: unde ignaviter & petulanter illum carpit Ferro *p. 2. 99. vicar. 9. 72. †*

Quid de Monialibus?

20. Moniales secundum Polaceum *In Bull. Iubil. Urbani VIII. sect. 41. num. 8.* non possunt in Iubilæo eligere confessarium approbatum, sed debent confiteri proprio confessario. Et sic sacram Congregationem declarasse testatur. Sed ego hanc declarationem invenire non potui. Et contrariam sententiam docent Bonacina *numer. 22.* Bossius *cas. 5. num. 2.* & Peyrinus *tom. 3. c. 4. num. 4.* Qui addit, eas eligere posse Regularem à suo Prælato, vel sæcularem ab Episcopo approbatum, sive subjectæ sint Episcopis, sive Prælati regularibus, & si sunt subjectæ regularibus, posse eligere ex religione: quia favorabilia sunt amplianda. Et quod eligere possunt quemcumque approbatum ab Ordinario loci, ait Peyrinus non esse difficultatem post Bull. S. D. N. Urbani VIII. *Pontificia sollicitudo*; in ea. n. id Monialibus expressè conceditur, *part. 5. tract. 12. ref. 12. †* Hoc loco Auctor non ponit suam sententiam, licet videatur inclinare cum secunda. At in *part. 3. tract. 2. resolut. 29.* quæ postea impressa iteratò est in *tract. 4. post. 153* videtur pronior in primam. †

I V B I L Æ V M
Quoad reservata.

21. Quando in Iubilæo datur facultas expressa absolvendi à casibus Bullæ Cœnæ, non requiritur expressa derogatio ipsius Bullæ, vel individua mentio dictorum casuum. Ita Bossius *ubi infra* contra Duard. *in Bull. Cœn. lib. 3. §. 2. quæst. 2. num. 13.* († An verò

Per iubilæum absolvi possunt casus Papales.

in tali casu absolvi possit hæresis occulta, Vide *verb. Absolvere numer. 83. †.*) Sed difficultas est, an quando conceduntur casus Papales absque exceptione, intelligantur etiam concedi casus Bullæ Cœnæ? Et quidem LAVORIUS *de Iubil. part. 2. c. 28. num. 24.* & alii communiter negant; eo quia habent specialem quandam gravitatem, ob quam Pontifex in specie seiscitatus, non esset illa concessurus, & hæc sententia apud me certa est, quia quando Pontifex vult concedere casus Bullæ Cœnæ, illos explicat, sed Bossius *de iubil. sect. 1. cas. 7. num. 2.* affirmativam sententiam putat esse probabilem, quia cum facultas datur pro omnibus casibus papalibus, non est cur aliqui excipiantur, præsertim in re favorabili Bullam verò Cœnæ revocare facultates particulares personarum, Religionum, &c. minimè generales omnium fidelium & extraordinarias, quale est Iubilæum, *part. 7. tract. 12. resol. 34.* casus episcopales, ait Bonacina *de cons. disp. 2. quæst. 2. artic. 15. num. 10.* absolvi non posse, quia Clemens VIII. in quadam Bulla decrevit, ne ullus prætextu cujuscumque privilegii absolvat à casibus Episcopo reservatis. Sed meritò hanc opinionem reselunt Zanardus *part. 1. c. 21. quæst. 34.* & alii quia cum in Iubilæo expressè concedatur absolvi à reservatis Papæ, à fortiori conceditur, absolvi à reservatis Episcopo. Et alioqui rectè hanc opinionem extendunt ad casus & censuras reservatas ab Episcopo post publicationem Iubilæi, *part. 3. tract. 4. resolutione 149.* Absolvi possunt reservata, si solum dicatur à censuris, *p. 10. tr. 13. resol. 3.*

(Præter casus Bullæ Cœnæ, nisi exprimantur?)

Et episcopales.

22. Qui tempore Iubilæi obtinuit absolutionem reservatorum animo lucrandi Iubilæum, quod postea culpa sua non lucratur, non propterea in reservationem reincidit. Ita Suarez *in 3. part. tom. 4. dispus. 31. sect. 4. num. 5.* contra Rodriguez *in Bull. Cruc. §. 3. num. 8.* quia non fuit absolutus ad reincidentiam: id enim nec habetur in diplomate, nec Confessarius absolvere potest sub

Qui si Iubilæum non acquiratur non propterea revertuntur.

*Imò, si qua
in confessione
oblita sunt,
non remanēt
reservata.*

*Quod non
procedit in
eo, qui putās
se non habere
mortale,
non est con-
fessus.*

*Sed Sancta-
rel. probabile
putat, etiam
in hoc casu
procedere.*

*Quod à for-
tiori dicendū
de eo, qui in
Confessione
aliquod re-
servatū pra-
termisit ex
iusta causa.*

*Qui verd in-
tuitu Iubilæi
absolutus à
reservatis o-
pera non per-
ficit, non pec-
cat mortali-
ter.*

conditione de futuro, si lucraberis iubilæum; quia absolutio debet esse absoluta. Adde cum Sanchez de matr. tom. 2. lib. 8. d. 15. n. 21. contra Suarez ubi sup. nu. 23. quod si is in confessione aliquot reservata oblitus fuit, illa non remanent reservata, sed potest per quemcumque confessarium absolvi, quia cum illa Confessio fuerit valida, absolutio cecidit etiam indirectè super oblita; & confessarius absolvendo, habuit, & habere debuit intentionem tollendi quemcumque reservationem, p. 3. tr. 4. ref. 145. & p. 4. tr. 4. ref. 124. §. Notandum.

23. At non ita de eo qui Jubilæum consecutus est, sed non est confessus, quia non fuit recordatus peccati mortalis; nam, cum nulla peccatorum absolutio data fuerit, si is postea alicuius reservati recorderetur, debet accedere ad Superiorem. Ita Henriquez lib. 6. cap. 16. numer. 6. Sed Sanctarellus de Jubil. cap. 12. dub. 2. putat, hunc quoque confessarium sibi postea eligere posse, & per illum à talibus reservatis absolvi virtute Jubilæi: non Jubilæum lucratus est; (nec enim tenebatur confiteri venialia, ut supra diximus) & consequenter lucratus est privilegium eligendi confessarium etiam pro reservatis, quo uti potest transacto Jubilæo, quia non restringitur ad tempus Jubilæi quæ opinio est probabilis, part. 3. tract. 4. resolut. 110.

24. Nota hic à fortiori, quod si quis in confessione aliquod reservatum non manifestavit, ne manifestaret complicitem, vel ex alia iusta causa, transacto Jubilæo potest ab illo absolvi per quemcumque confessarium; quia tale peccatum habetur ac si fuisset oblitum, & sic indirectè absolutum. Ita Homobonus, p. 1. tract. 5. c. 6. quest. 39. Ibid. §. Notandum.

25. Sed an, qui absolutus fuit à reservatis intuitu Jubilæi, & postea culpa sua non acquirit, peccet mortaliter? Suarez de Relig. tom. 2. lib. 2. c. 6. num. 11. respondet affirmativè. Sed ipse negativè respondeo cum Portello v. Indul. pro Iubil. num. 20. nam is nihil promisit, nec

confessarius illi aliquam obligationem imposuit, nec ipse Pontifex. Cum igitur tale præceptum non appareat, non est cur pœnitens oneretur, part. 2. tract. 16. ref. 11. in fine p. 3. tr. 4. ref. 145. §. Sed inquirat, & p. 5. tr. 12. ref. 42.

26. Confessarius potest absolutionem peccatorum in Iubilæo differre post illud. Primò, si pœnitens judicetur probabiliter mansurus in proxima occasione peccandi. Secundo, si pœnitens completis operibus accedat ad confitendum Sabbato, & quia habet multos & intricatos casus, confessarius non potest illum statim audire. In hoc ergo duplici casu potest confessarius absolutionem differre post Iubilæum. Sed reservationem tollere, & vota commutare debet infra tempus Jubilæi. Ita Bossius sect. 1. c. 38. & 39. p. 3. tractat. 4. ref. 147. & p. 5. tractat. 12. ref. 26. §. Hinc reced.

27. Sed difficultas in his casibus est, si is interim in novos casus reservatos incideret, an posset confessarius illa absolvere? Nam Sanctarellus de Iubil. c. 8. dub. 7. & alii negant. Sed magis placet affirmativa sententia Bossii cas. 39. num. 6. & aliorum, quia is nondum consecutus est Jubilæum, & virtute Jubilæi absolvi potest ab omnibus peccatis commissis ante consecutionem Jubilæi. Et præterea hic, cum non possit amplius consequi Jubilæum, ex obedientia confessarii differentis absolutionem factus esset peioris conditionis, quam ceteri. Et tandem privilegium Principis animæ favorabile ampliandum est, part. 3. tract. 4. ref. 147. §. Difficultas, & part. 5. tract. 12. ref. 27. Vide p. 11. tract. 2. ref. 54. & 55. ubi non displicet pars negativa.

*Potest autem
confessarius
absolutionem
differre, præ-
bendam post
Iubilæum in
duplici casu*

*Et tunc, si pœ-
nitens inci-
dat in nova
reservata ab-
solvi potest,
etiam ab huius*

IUBILÆUM

Quoad censuras.

28. † **D**E absolutione censurarum faciendâ virtute Jubilæi, vide omnes censuras. Bulla Cruciatâ quoad censuras, & iura, quæ ab omnia,

*Per Iubilæum
absolvuntur
omnes cen-
suras, & iura, quæ ab*

Solvi possunt per Cruciatam, & eodem modo.

omnia, quæ ibi dicta invenies de cruciata, applica Iubilæo, nam omnes censuræ, quæ absolvi possunt per Bullam? absolvi etiam possunt per Iubilæum eodem modo, cum iisdem requisitis &c. † Etiam si solum exprimantur reservata, *part. 10. tract. 14. resol. 4.*

Nisi quod ait Moscosus per Cruciatam excommunicatum absolvi non posse ad reincidentiam. Per Iubilæum posse.

29 Unam disparitatem ponit Moscosus *tractat. 16. c. 7. numer. 5. & 6.* inter Bullam & Iubilæum quoad censuras, quod per Bullam non potest quis absolvi ad reincidentiam, etiam de consensu partis, quia Bulla non dat, nec pars dare potest, talem facultatem. Per Iubilæum verò potest pro tempore necessario ad confitendum, communicandum, visitandum Ecclesiis, &c. adhibita tamen cautione pignoraticia, fidejussoria, &c. ad satisfaciendum: & tunc, transacto Iubilæo, censuram redire quoad forum exterius, non quoad interius, nisi accedat nova culpa, *part. 5. tractat. 9. resolut. 25.*

I V B I L Æ V M
Quoad vota.

Per Iubilæum commutari etiam possunt omnia vota, quæ commutantur per Cruciatam. Et insuper peregrinationis Romæ, Compostellæ & Ierusalæ, si non excipiuntur.

29. † Per Iubilæum commutari possunt omnia vota, quæ commutari posse diximus per Cruciatam, & eodem modo. Vide *verb. Bulla Cruciatæ quoad vota* † Adde quod.

30. Quando in concessione generali non excipiuntur vota peregrinationis ad Ierusalem, ad limina Apostolorum, & Compostellam, licet probabilius sit, commutari non posse, nisi exprimantur, ut docet Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 6. cap. 54. num. 4.* probabile tamen est commutari posse, ut ait Malderus *in 2. 2. tractat. 10. cap. 3. dub. 10.* qui hoc ponit discrimen inter vota castitatis perpetuæ & Religionis, ac alia Pontifici reservata, quod illa duo non comprehenduntur in generali concessione, nisi exprimantur, reliqua verò satis expressa censentur, dum non excipiuntur. Quod si Papa concederet facultatem commutandi vota reservata: certum esset commutari posse

vota illa peregrinationis, quia exceptio firmat regulam in non exceptis. Ita Suarez *p. 5. tr. 12. ref. 58.*

31. Potest confessarius in aliquibus casibus differre materiam subrogandam in commutatione voti ad usque Iubilæum transactum, dicendo: *commutot i- bitale votum in id, quod postea tibi ipse assignabo, vel alius*, ut supra diximus de casibus reservatis. In quo casu, si pœnitens nova vota emitteret, posset illa confessarius commutare, ut dictum est de reservatis *num. 27. part. 3. tr. 4. ref. 147. & part. 5. tr. 12. ref. 27.*

32. Imò virtute Iubilæi commutari possunt vota, non solum tempore ipsius Iubilæi, sed etiam post multos annos, nam, qui Iubilæum lucratur, acquirit sibi jus ad privilegium commutandi vota, quando sibi libuerit. Ita Bossius *sect. 2. cas. 47.* & Portellius *v. Indul. pro Iubil. num. 18.* contra Regium *cas. 21. & alios part. 2. tract. 16. ref. 9.* & *part. 1. tr. 12. ref. 40.* Ex quo à fortiori sequitur, quod si quis tempore Iubilæi generalem votorum commutationem & dispensationem obtinuit, possit sibi commutare vota oblita, etiam reservata, quia reservatio generali illa commutatione & dispensatione sublata fuit, ut *sup. num. 22.* diximus de reservatione peccatorum. Ita Bossius *de Iubil. sect. 2. cas. 44.* contra Polachum *de Iubil. sect. 42. num. 69. ref. 40.* cit. §. Hinc.

33. Qui commutationem votorum à Confessario petit virtute Iubilæi animo illud lucrandi, si postea ex negligentia culpabili illud non lucratur, non propterea redeunt vota, sicut diximus supra de reservatis *num. 22.* Quæ opinio vera est, etiam circa vota commutata tantum generaliter, remittendo opera à se, vel ab alio postea præscribenda. Ita Sanchez *tom. 1. lib. 4. cap. 54. numer. 50. part. 2. tract. 10. ref. 10. p. 3. tract. 5. ref. 25. §. Quinto, & part. 5. tract. 12. resol. 41. §. Certum.* Nec peccat mortaliter, si illud postea culpa sua non lucratur. Vide supra *num. 25. p. 2. tract. 16. ref. 11. part. 3. tract. 5. ref. 25. §. Quinto* in hæc. & *part. 5. tract. 12. ref. 41.* An verò in

Confessarius verò commutare potest vota in materia post Iubilæum à se vel alio subrogandam.

Et tunc materia subrogare potest pro votis commissis etiam post Iubilæum. Et vota, quæ reperuntur tempore Iubilæi, commutari possunt post multos annos.

Et multo magis oblita ab eo, qui generalis commutationem obtinuit.

Vota commutata cum intentione lucrandi Iubilæi, si hoc non acquiritur, non redeunt. Etiam si materia non ad præscribenda. Ita Sanchez tom. 1. lib. 4. cap. 54. numer. 50. part. 2. tract. 10. ref. 10.

Certe si quis votorum commutationem obtinuit, non peccat mortaliter, si illud

caii

postea culpa-
biliter non
lucrat.

An vero qui
transacto lu-
bilæo, quod
non acquisi-
vit, petere
possit commu-
tationem vo-
torum obli-
torum?
affirmat, Leo
Sanchez ne-
gat.

tali casu post Jubilæum transactum pe-
tere possit commutativam votorum ob-
litorum, non obstante, quod lucratus
non sit Jubilæum? Affirmat Leo de Iubil.
part. 2. n. 20. quia is remanet liber à reser-
vatione peccatorum oblitorum. Sed
Sanchez num. 52. negat atque, esse dis-
spare rationem inter absolutionem
peccatorum, & commutationem voto-
rum, parte 5. tract. 12. resol. 41.

34. Non oportet quod confessarius
commutans vota, sit ille idem, qui à pec-
catis absolvit, dummodo sit approba-
tus ab Ordinario, nam hoc solum re-
quirat Bulla Jubilæi. Ita Henriquez lib. 7
c. 10. num. 8. Qui testatur ita declarasse
Gregorium XIII. parte 5. tract. 12. reso-
lutione 50.

I V B I L Æ V M

Quoad alia.

Qui Jubilæum
invincibili-
ter ignora-
vit, potest il-
lud lucrari
infra dies.
Quindecim
à die notitiæ.
Et negligens
lucrari in
patria, lucra-
ri potest in
alio loco, ubi
adhuc durat.

35. Qui tempore, quo in sua patria
publicatum fuit Jubilæum,
ex ignorantia invincibili non habuit
illius notitiam, lucrari illud potest in-
fra dies quindecim à die notitiæ. Ita
Bortoni in iubil. Sixti V. fol. 131. Et
idem de 10, qui Jubilæi notitiam pri-
mo haberet secunda die Veneris, vel
Saturni. Sed huic confessarius potest
commutare jejunia, & indicere Com-
munionem die Dominico. Item si quis
in sua patria Jubilæum lucrari negli-
geret, & post duas hebdomadas aliò
pergens, inveniret Jubilæum adhuc du-
rare, posse ibi illud lucrari. Ita Sancta-
rellus de iubil. c. 7. dub. 1. part. 3. tractat. 4.
resol. 51.

An verò pos-
sit bis acqui-
ri?
Aliqui negat

36. Sed an possit quis Jubilæum in
uno, vel duobus locis bis lucrari quo-
ad omnia privilegia? Negat Layman
lib. 5. tractat. 7. c. 8. num. 9. & alii. Et Fil-
liucius tom. 1. tract. 8. c. 10. numer. 278.
testatur Clementem VIII. respondisse,
quod Jubilæum tam in Anno Sancto,
quam in aliis semel tantum sumi po-
test. Idemque declarasse Sacram Con-
gregationem Cardinalium. Et rationem

assignat Torres in 2. 2. tom. 1. c. 188. artic.
12. disp. 7. num. 8. quia in Brevi dicitur
gratiam consequendam esse una è dua-
bus hebdomadibus disjunctivè. Sed con-
trariam sententiam tenet Henriquez
lib. 6. cap. 16. num. 3. Benzoni de Iubil.
lib. 5. cap. 15. dub. 23. & alii. Et Molfesius
tom. 1. tract. 7. cap. 16. nu. 45. probat; quia
cum Jubilæum propter opera conceda-
tur, & quis præscripta opera bis implere
possit, non est cur Jubilæum bis obtineri
non possit. Maxime quia gratiæ sunt am-
pliandæ. Ad argumentum Torres re-
spondet, particulam disjunctivam respi-
cere commoditatem fidelium, ut, qui
consequi nolit in prima, consequatur in
secunda hebdomada non autem tollere,
quominus duabus vicibus acquiri pos-
sit. Ad declarationes Clem. VIII. & Car-
dinalium potest quis dicere, de illis non
constare authenticè. Ibid. & iterum. part.
5. tr. 12. resol. 28. & olim parte 2. tractat. 17
resol. 49.

Alii affir-
mant.

37. Qui tempore Jubilæi, quando est
varietas opinionum circa injunctas in-
dulgentias sequitur opinionem proba-
bilem lucrabitur indulgentiam. Ita
Leand. part. 10. tract. 11. res. 29.

38. Non requiritur eodem die, quo
quis lucraturus est indulgentiam con-
fessionem & communionem facere, quia
solum ambæ petuntur tamquam dispo-
sitio. Sic Lugo, Turrianus & Comito-
lus contra Palqualigum, part. 10. tract. 13.
res. 55.

I V D E X.

1. † Iudex quasi Iudicem, est persona
à Republica constituta ad qua-
stiones tum civiles, tum criminales di-
rimendas. Procedit cum ad instantiam
partis, seu personæ privatae, quæ in civi-
libus actor, in criminalibus accusator
dicitur; tum ad instantiam fisci, quæ
est persona item publica curans ex
parte communitatis servari justiciam
legalem &c. Et quidem cum iudex
in criminalibus procedit ad instantiam
partis,

Iudex quis?
Et quomodo
procedat?

partis, dicitur procedere per viam accusationis, cum ad instantiam fisci, per viam denunciationis, aut inquisitionis. De quibus multa diximus VV. *Inquisitiones, & Inquisitorum*. Nunc pauca supersunt de iudice in communi, & mox plura de iurisdictione iudicis Ecclesiastici, & iudicis laici. †

Potest esse cæcus.

2. In primis cæcus potest esse iudex, & dignitatem retinere, ex l. 6. ff. ubi quis agere, vel conveniri, & l. 2. ff. de postulan. in §. colum. ibi, *Quamvis autem cæcus pro alio postulare non possit, tamen & Senatorium ordinem retinet, & iudicandi officio fungitur, & l. 8. C. de Decurionib. lib. 10.* licet Glossa limitet, quando amborum oculorum cæcus non esset. Idem dic cum Megalio tom. 2. res. 133. numer. 6. de surdo & mutuo ex l. 1. ff. de postul. cit. & Megal. adducit etiam l. cæcus de iudiciis, licet Molina de iust. tom. 5. tr. 5. disp. 39. numer. 1. doceat mutum & surdum non posse esse arbitrum, part. 5. tr. 6. res. 36.

Potest generaliter inquirere de reo ignoto in delicto notorio.

3. Quando crimen est notorium, & reus ignoratur, potest iudex ad vitandum scandalum, & propter utilitatem Reipublicæ, de illius auctore generaliter inquirere; nam alioquin multa crimina manerent impunita magno cum Reipublicæ detrimento. Ita Malderus in 2. tractat. 6. cap. 1. dubit. 18. & alii contra Cajetanum in 2. 2. quest. 69. artic. 2. cap. verò, cum oporteat cap. inquisitionis, & cap. qualiter, & quando, de accus. requirunt indicia & famam ad inquirendum in particulari, non in generali, part. 2. tract. 15. resol. 63. Si autem, inventa charta peccatorum alicujus, contra illum inquireret, peccaret mortaliter, & frangeret sigillum confessionis: quia illa charta dici potest confessio inchoata. Imò si reum convictum condemnasset, & postea sciret, totam delationem, vel accusationem ortam fuisse ex fractione sigilli, teneretur reum absolvi & dimittere. Ita Fagundes pr. 2. lib. 6. cap. 5. numer. 28. par. 3. tr. 4. resol. 112. in fine, & par. 5. tract. 11. res. 27. §. Vnde.

4. In civilibus, quando questio est

Diana, Summa.

de iure, & adsunt variae opiniones iudex sequi potest opinionem probabilioribus, cum lem, relinquendo probabilioribus, imò etiam suam. Ita Sancius pri. disp. 64. nu. 50. de iure, an & Delrius disp. lib. 5. quest. 1. §. quousque sequi possit cumque, qui asserit hanc esse communem opinionem Casuistarum, quibus probabilem, adde novissimè Palaum to. 1. disp. 2. punct. omissa proxi. titul. 7. Quod contra Valquez in p. 2. tom. 1. disp. 64. num. 5. verum puto etiam Etiam siat in iudice lupremo. At iudex arbiter, electus ut iudicet secundum suam sententiam, non potest alienam opinionem sequi, nisi teneat duplicem, nam tunc potest sequi quam velit. Ita Montesinus in p. 2. tom. 1. disp. 29. quest. 5. numer. 213. Circa verò questionem facti, tenetur sequi, quod est probabilius, part. 2. tractat. 13. res. 3. & par. 3. Add. secund. res. 13. Quod si probationes de facto æquales sunt, & jus æquè actori favet, ac convento, potest sequi utrum maluerit, Ita Sancius disp. 54. num. 51. Sed probabilius est, in tali casu debere iudicem, si res est divisibilis, eam dividere, aut si non est divisibilis, partes componere. Ita Filiucius tom. 2. tract. 21. cap. 3. numer. 144. p. 3. citat. 8. Nota, & p. 4. tr. 3. res. 40. In criminalibus sequi potest opinionem probabilem in favorem partis aut fisci. Ita Sayrus lib. 1. cap. 11. numer. 13. Imò ad hoc tenetur, quia nemo condemnandus est ad penam, nisi pro certa causa, & in criminalibus ad condemnandum reum requiruntur probationes luce meridiana clariore, leg. sciant cuncti, C. de probat. quales non sunt probationes contra reum, si pro ipso stant probationes probabiles. Ita Palaus tom. 1. disputat. 2. punct. 11. num. 4. & alii. Quæ sententia non solum procedit, quando opinio probabilis pro reo est circa factum, sed etiam, ut docet Villalobos tom. 1. tract. 1. disp. 15. numer. 34. quando circa jus. Neque est par ratio de civilibus, in quibus diximus iudicem sequi posse opinionem, quam maluerit, dummodo sit probabilis. Nam ut observat Martinez in par. 2. tom. 5. quest. 19. artic. 6. dub. 6. concl. 3. in mortalibus aliud est agere de vita, aliud de bonis

Aaaa

tempo

temporalibus. Sed quia Bonacina *de leg. tom. 2. disp. 2. quaest. 5. punct. 1. numer. 15.* & Sancius *select. disp. 44. numer. 52.* tenent iudicem sequi opinionem probabilem, etiam contra reum, quando quaestio est de jure, non illam refello tanquam improbabilem, *part. 3. ref. cit. à*

Imò quãvis ex D. Thomã dñare possit ad mortem eum, quem scit innocentem, secundũ allegata, & probata; multi tamen dicunt, teneri adhibere omnes diligentias ut illum salvet.

Et si nulla prodest officium deponere, etiam cù periculo vita.

Quod ultimum non admitto.

§. Sed hic.

5. Nota hic unum notabile, quod secundum D. Thomam *2. 2. quaest. 67. art. 2. potest*, & debet iudex damnare ad mortem eum, quem testes convincunt de delicto mortis, quamvis ipsi privatim constet esse innocentem: quia in iudicando sustinet personam publicam communitatis, & sic debet uti scientia publica, non privata. At Sylvius *in 1. 2. quaest. 66. art. 2. concl. 2.* & alii tenent, non posse talem reum occidere: nam occidere innocentem est per se malum, & adversatur tam charitati, quam iustitiã. Igitur debere avertere accusatorem ab accusatione, curare ut testes per prudentes viros corrigantur; si nolint desistere, debere litem protrahere, testes diligenter examinare ad deprehendum indicium variationis & falsitatis. Si id non proficit, curet carcerem aperiri, & dari locum reo ad fugam. Si hoc non suffragatur, & partes instent pro sententia, dicat se habere difficultatem, & eundem esse ad superiorem, quem ipse secreto informet & personam testis induat. Iudex verò superior, etiam si jus palam non faveat, mortis & mutilationis pœnam suprema sua auctoritate relaxet. Denique, si iudex ordinarius nullam adveniat viam liberandi à morte innocentem, officium deponere debere, etiam cum periculo vitæ. Ego verò existimo, quòd si adhibitis omnibus diligentis, sententiam declinare non possit, & officium deponere nequeat absque magno incommodo, potest sequi sententiam D. Thomæ, & reum morti secundum allegata & probata adjudicare. Vide Filliucium *tom. 2. tract. 48. cap. 6. numer. 171. part. 5. tract. 4. ref. 22.* In civilibus verò tenetur omnino iudicare secundum allegata & probata, *p. 10. sr. 15. ref. 16.*

6. Nota præterea, quòd Lessius *lib. 2. c. 14. dub. 9. numer. 64. edit. Parisien. ann. 1618.* putat, iudicem aliquid accipientem ab eo, in cuius favorem iudicavit secundum opinionem probabilem, quando liberum illi erat utramlibet partem sequi, non peccare contra iustitiam, nec teneri ad restitutionem, quia in tali casu pretium non accipit pro iustitia sententiæ, sed pro eo, quòd præfert unam opinionem alteri, ad quod non tenetur. Advertit tamen, hanc doctrinam procedere, stando in jure naturali, nam jus positivum id fieri prohibet. Sed etiam de jure naturali oppositum tenendum est cum Tannero *in 2. 2. disp. 4. quaest. 6. dub. 10. num. 290.* & aliis communiter *part. 3. tract. 5. ref. 55.* potest tamen iudex pro ferenda sententia iusta aliquid recipere, quòd detur ipsi, non ad redimendam vexationem, sed ad alleviendum animum ejus ad ferendam sententiam iustam, vel ex mera liberalitate. Ita Ioann. Franciscus Suarez *Ench. lib. 5. §. cui restituendum v. quòd accepisti contra Sorum de iust. lib. 4. quaest. 7. art. 1. ad 2.* Qui tamen concedit, aliquid posse sumere à tertio, nam licet ex iustitia teneatur verbi gratia ad bonum Petri, non tamen tenetur id facere in gratiam Pauli: à quo proinde potest aliquid accipere. Sed hæc sententia displicet Lessio *lib. 2. cap. 14. dub. 9. p. 3. tract. 6. resolutione 4.* Item secundum Layman *lib. 3. sect. 5. tractat. 4. c. 4. numer. 9.* potest aliquid accipere à litigante, ut illius causam expediat ante aliam, quæ tamen simul cum illa ad ipsum delata fuit, spectato naturali jure, quia in hoc nulli infert iniuriam, & cum se obliget in gratiam Titii, eius causam ante alias expedire, potest pretium sumere; quia hæc obligatio est pretio æstimabilis, *part. 3. tract. 5. ref. 45.*

7. Iudex in proferenda sententia negligens, & ob negligentiam non condemnans, non tenetur restituere fisco, vel parti læsæ pœnam pecuniariam, aliàs debitam, quia fiscus, & pars nondum acquisierunt jus ad talem multam, nec satis constat, iudicem teneri ex iusti-

Iudex in causa utrinque probabili, non potest aliquid accipere ab uno pro ferenda sententia in eius favorem

Potest tamen aliquid accipere ex mera liberalitate.

Et secundum Layman ad expediendam unam causam ante aliam, qua simul ad ipsum delata est.

Iudex non damnans ad pœnam pecuniariam ali-cui debitam, non tenetur illam restituere fisco, vel parti.

ex iustitia, hæc emolumenta fisco & parti procurare. Ità Lessius *lib. 2. c. 12. dub. 18. num. 134.* contra Molinam *de iust. tom. 1. tract. 2. disp. 95. num. 36. p. 3. tract. 6. ref. 35. §. Tertio.*

Tenetur iudex investigare veritatem.

Judex tenetur omnibus modis laborare, ut veritas inveniatur, ut secundum ipsam judicare possit. Hostica, *part. 9. tr. 9. ref. 41.*

IVDEX ECCLESIASTICVS.

Iudex Ecclesiasticus punire potest laicum delinquentem unam cum Clerico.

1. † AD Judicem Ecclesiasticum spectant omnes causæ spirituales, siue tales sint ratione personæ, siue ratione obiecti. Et sic generaliter est competens iudex Clericorum, & aliquando etiam laicorum. Nam primo † potest punire laicum, si delinquat simul cum Clerico, maximè si præveniatur in captura, quia magis dignum trahit ad se minus dignum, cap. *per tuas, de arbit.* & causæ continentia non debet dividi, *leg. nulli C. de iudic. & alibi.* Et ratio est; quia sic vicantur absurda, quæ sequerentur, si unus diversam & fortasse contrariam ab alio sententiam ferret, cum tamen agatur de eodem delicto & eadem sint probationes. Ità Fagnanus *resp. pro cons. Pauli V. part. 3.* & alii contra Pereiram *de manu reg. part. 2. c. 41. numer. 3.* Orlacum *decis. Pedemont. 103. num. 10.* & alios. Et ità restatur Scaccia *de iud. causa lib. 1. c. 11. numer. 24.* decisum esse à Sacra Congregatione Cardinalium die 10. Decemb. 1591. in l. *Si quis uxori. ff. de furtis*, solum habetur, quod socius uxoris in furando res sui viri, non gaudeat immunitate uxoris, eo quòd uxor non teneatur de furto pro rebus subtractis à viro; non quoad diversa Tribunalia pertineat. Bulla Pii IV. die 26. Maii 1565. fuit correctæ, & redacta ad terminos juris communis, & S. C. Trid. per aliam Bullam Pii V. die 20. Junii 1566. *part. 3. tract. 1. ref. 1. & p. 4. tr. 1. ref. 7.*

Coram se peierantem.

2. Deinde potest iudex Ecclesiasticus punire laicum pro periurio coram se

commisso; quia ratione perjuri factus est illi subditus. Non ità de laico erga Clericum coram se peierante. Ità Covarru. *tract. quest. c. 12. num. 8. part. 3. tr. 1. ref. 60.* Et tandem punire potest laicum in quocumque delicto misti fori, de quo vide *V. crimina misti fori.*

Et in omni delicto misti fori.

3. Item coram iudice Ecclesiastico conveniri potest laicus primò, si postquam lis contra eum in foro seculari mota est, efficiatur Clericus, nam iudex laicus non solum executionem sententiæ exercere non potest in Clerico, ut certum est, sed etiam debet à li-

Coram iudice Ecclesiastico conveniri potest laicus, si post motam litem coram laico, factus sit Clericus.

te superfedere, & ipse Clericus declinatoriam opponere pro remissione. Si enim quis post delictum ad Ecclesiam confugiens, gaudet immunitate, quanto magis gaudere debet, qui personam Deo perpetuo consecrat per Ordinum susceptionem? Ità Marinus *ref. quotid. c. 54. numer.* contra Grassum *de eff. Cler. fructuum eff. 1. 1239. part. 4. tract. 1. resol. 38.* Sed cundò ratione fructuum præbendæ sibi locatæ. Ità Valboa *tom. 2. ad tex. c. 2. de iudic. à numer. 59.* cum Abbate in cap. *si Clericus laicum 1. not. col. 4. de foro compet. ubi dicitur, quòd Clericus potest convenire laicum coram iudice Ecclesiastico pro rebus Ecclesiæ, & suis, siue agat actione reali, siue personali.* Ità etiam tenet novissimè Sacra Rota Rom. die 28. Maii 1631. *part. 4. tract. 1. resol. 24. & 56. & part. 5. tractat. 1. resolutione 7.* Sic ergò laicus emphyteuta Ecclesiæ, vel Clerici factus est subditus Ecclesiastico, si illi expressè se submitit, quòd

Item ratione fructuum præbendæ sibi locatæ.

Sicut emphyteuta Ecclesiæ, vel Clerici.

Ut quamvis Ecclesia non possit laicum ad suum forum trahere, nisi in casu furti, aut violentiæ, ut docet Felinus in cap. *cum sit generale, de foro compet. numer. 4.* adhuc emphyteuta huiusmodi coram Ecclesiastico posset conveniri, si pensiones denegaret, aut non solveret, quia privando Ecclesiam jure suo, violentiam illi faceret. Vide Maceratensem *lib. 1. resol. 48. resolut. 24. cit. §. Non reticeam, Ratione iure & ex parte in part. 5. tract. 1. resolut. 8.* In resp. patronatus laicorum solus iudex Ecclesiasticus iudicat; quamvis non sit

Aaaa 2 propriè

*Possessionis
spiritualis.*

*Decimarum
in omnibus
casibus.*

*Præterquam
si decima
auctoritate
Papa in
aliud permuta-
ta sint cum
laico.*

proprie spirituale, est ramen adnexum spiritualitati. Ita etiam de possessione rei spiritualis, licet sit merè temporalis, & laicalis, quemadmodum & de proprietate, cum qualitas spiritualitatis qualitem temporalitatis absorbeat. Rota Romana cit. p. 11. r. 1. ref. 56.

4. Solus item Ecclesiasticus est competens in causis decimarum, etiam Principibus feudi nomine concessarum, nam, licet dominium fructuum omnino spectet ad laicos, & feudum censetur sæculare: oritur tamen à jure spirituali & Ecclesiastico. Ita contra Rebuffum de decim. quæstion. 10. num. 39. Rota Romana cit. cum Tannero in 2. 2. disput. 5. quæstion. 3. dub. 2. part. 1. tractat. 2. ref. 90. & 91. part. 3. tractat. 1. resolut. 50. & part. 4. tract. 1. resolut. 56. §. Tertia. Qui explicat aliquos casus decimarum ad Ecclesiasticum pertinentes. Primus est, quando Clerici cogunt laicos solvere decimas contra præscriptionem, vel consuetudinem immemorabilem. Secundus, etiam quando quæstio non est juris, sed facti, & etiam si agatur contra quempiam pro furto, aut detentione decimarum. Tertius, quando laicus conductor decimæ inivit pactum, ut coram iudice laico conveniri possit. Quartus, quando causa agitur contra laicos fures de solvendis fructibus decimæ, & non de ipso jure decimarum servando. Bonacina quoque de leg. disputat. ult. quæst. 5. punct. 6. num. 1. addit laicum non posse cognoscere in causa decimarum, etiam titulo compromissi. Et placet opinio Moneræ de decim. c. 8. qu. 1. n. 10. quod de possessorio decimandi cognoscat solus Ecclesiasticus. Unus casus est, in quo iudex laicus procedere potest in causa decimarum, si scilicet decimæ auctoritate Summi Pontificis in Principes translatae sint cōtractu permutationis: quia nimirum Principes rebus aliis æqualis, aut majoris æstimationis illas compensant, nam tunc decimæ ratione permutationis debentur Principi, & Ecclesiæ jus suum transtulit à decimis in rem subrogatam. Ita Toire in 2. 2. t. 2. q. 87. d. 8. n. 4. p. 1. r. 2. ref. 90. 91. 92. 93. 94. & p. 3. r. 1. ref. 50.

5. Declaravit etiam Rota Romana Item Iudex Ecclesiasticus est competens in possessorio matrimonii, quamvis agatur inter personas merè laicas; petens in qua habet adnexam causam & titulum possessorio spiritualitatis part. 4. tractat. 1. resolut. 56. matrimonii. Est etiam competens in causis sponsaliorum, & si de illorum valore agitur, pri- Et sponsaliorum. Ita Sanchez de matrimon. tom. 1. rum. lib. 1. distinct. 29. num. 9. part. 1. tractat. 2. resolut. 131. Et pendente lite super matrimonio, vel sponsalitiis ad solum iudicem Ecclesiasticum spectat, sequestrare puellam causa explorandi consensus. Ita Genuenfis, & alii communiter ex c. cum locum, de spons. unde etiam ille iudicate debet de loco tuto ex reg. ad rem mobilem ad legatum. ff. de procur. parte 1. tractat. 2. resolutione 132.

6. † Item in causa usuræ. † Ac proinde potest præcipere iudici laico sub pœna excommunicationis, quod superfedat ab executione contractus, donec decidatur, an sit usurarius, necne. Ita Gurtierrez de juram. conf. part. 1. cap. 2. num. 11. contra Barbatum vol. 2. conf. 45. num. 10. ex cap. lator quo filii sint legitimi. Et hoc maxime si Ecclesiasticus prævenisset in cognitione usuræ talis contractus, ut notat Martha de jurisd. p. 2. cap. 45. num. 15. 20. Nec in hoc casu potest iudex laicus præfigere terminum parti exceptionem opponenti, intra quem causa incidens spiritualis coram Ecclesiastico terminetur, quia non potest hō superiori legem imponere: id tamen potest Ecclesiasticus p. 3. tract. 1. ref. 18. Item executio legatorum piorum pertinet ad Episcopum privative. Vide verb. Legatum num. 12.

Et usura.

7. Tertio conveniri potest laicus coram iudice Ecclesiastico à personis miserabilibus ex tex. cap. super quibusdam. de verb. signif. ibi. Item viduus, pupillis, orphanis, & miserabilibus personis tenentur in iudicio Ecclesiastico respondere. & ex cap. si quis de potentibus 21. cap. si quis Romipetas 23. cap. illi, qui 25. in ord. 24. quæst. 3. in quibus iuribus indistinctè & absque alicujus causæ præfinitione hoc

Et in causis miserabilium.

ne hoc privilegium miserabilibus conceditur. Quod etiam docent Alvarez de priv. paup. quest. 52. num. 13. Cenedo 99. canon. quest. 14. num. 4. & alii. Si vero pupillus, aut vidua esset dives, hoc privilegio non gauderet. Idem DD. part. 4. tract. 1. ref. 90.

Item in omnibus causis, quas sibi vendicavit consuetudo, vel prescriptio.

8. Quattò laicus coram Ecclesiastico conveniri etiam potest ex consuetudine & prescriptione, ex cap. si clericus laicum, cap. licet ex suscepto, de foro comp. Ita Cochier, part. 1. cap. 50. num. 7. & cap. 26. num. 1. 2. & DD. communiter in cap. cum contingat, de foro comp. asserentes, merum & mistum imperium prescribi posse ita, ut facile iudex Ecclesiasticus laicam jurisdictionem prescribere possit, licet non è converso, ex cap. significaverunt. Neque dicas cum aliquibus, prædicta tunc esse vera, quando datur scientia Principis, nec sufficere scientiam officialium, ut tradit Capycius decis. 57. nam hoc procedit cum subditis & vassalis, qui non possunt adversus superiorem prescribere, non autem cum Ecclesiasticis, per ea, quæ adducit Abbas in cap. cum nobis de prescript. & alibi. Ita Cochier. ubi sup. cap. 3. num. 3. p. 4. tr. 1. ref. 53.

Et Conservatores Religiosorum possunt capere eorum debitorum laicos.

9. Conservatores Religiosorum secundum Portellium v. Conservatores num. 7. & Rodriquez in compens. resolut. 33. num. 12. 22. contra Cabædum lib. 3. cap. 1. num. 4. procedere possunt contra eorum debitores etiam laicos, quia in cap. fin. de offic. deleg. conceditur talibus posse cognoscere de manifestis injuriis & violentiis, ubi injuria sumitur non solum pro contumelia, sed pro omnino, quod est contra jus, & infert damnum monasterio. Sed in contrarium est, quod exactio debiti requirit strepitum & figuram judicii: Conservatores vero secundum Tridentinum non possunt habere Tribunal erectum. Ita Cevallos de cogn. per viam viol. part. 2. quest. 20. num. 16. Ad ipsos tamen pertinet causa animalium Religiosorum facientium damnum in alienis agris. Ita Portell. ubi supra num. 9. part. 3. tractat. 1. resolut. 20.

10. Clericus autem semper coram Ecclesiastico conveniri debet, etiam pro evictione. Ita Tamburinus de jure Abbat. tom. 1. disputat. 15. questio. 29. num. 25. Vide infra verb. iudex laicus. Quod si lis mota fuerit contra laicum, qui rem emit à Clerico, & Clericus resistat defensionem emptoris, tunc non potest causam trahere ad Ecclesiasticum vide Molinam de just. tom. 2. tractat. 2. disputat. 380. num. 55. part. 3. tractat. 1. resolutione 22. Iudex etiam Ecclesiasticus cogere debet Clericum pro restitutione pecuniæ ipsi liberatæ cum cautione de restituendo, si creditor anterior compareat. Ita Marinus resolutione quot. cap. 206. part. 4. tractat. 1. resolut. 56. in fine. Et cogere etiam Clericum emphyteutam pro solutione laudemii. Ita Burgius de laudem. part. 3. inspect. 1. num. 4. contra Cassaneum consuet. Burgund. rub. 11. §. 1. ibid. resolutione 111. §. Et tandem.

Et universales liter in omnibus causis Clericorum.

Etiam si cogendi sint ad restituendam pecuniam sibi liberatam cum cautione, &c.

Vel ad solvendum laudemium.

11. Iudex Ecclesiasticus cognoscere debet, utrum quis gaudeat immunitate loci sacri, vel nō, ex cap. fin. de immunit. Eccles. & ex cap. Episcopo 17. questio. 4. & alibi & tandem ex Bulla Gregorii XIV. postquam non est amplius de hac re dubitandum. Ita Lotharius de benefic. tom. 1. lib. 1. questio. 13. num. 96. & alii contra Pereyram part. 2. cap. 59. num. 12. Ratio autem est, quia causa immunitatis, utpote Ecclesiastica, tractari debet à iudicibus Ecclesiasticis. Nec obstat quævis contraria consuetudo, quia prædicta Bulla revocat omnes contrarias consuetudines. Ita Tullius verb. Immunitas conclus. 59. à num. 19. contra Corream relect. de immunit. parte 1. num. 18. Nec item obstat, quod Episcopi & Pontifices tali consuetudini quandoque non contradicant. Non enim consentiunt, sed simulant, ad vitandum majus malum. Ita Laudensis decis. Piran. 36. num. 265. part. 1. Unde enim cognitio, an locus sit sacer, vel nō pertinet privative ad Ecclesiasticum. Ita Giurba consil. 10. num. 7. & patet ex cap. ex parte, de verb. sign. part. 4. tract. 1. resolut. 49.

Et an locus sit sacer, vel nō.

Et non revera
reus captus
fit de loco
sacro, dum
et satellites
regant.

Et tunc non
facile debet
his credere.

Nec stare
processui ju-
dicis laici
probandis non
gaudere.

Maximè si tiam, quod Clemens VIII. in bre-
adeft aliquavi directo ad Archiepiscopum Panor-

12. Ad Ecclesiasticum etiam per-
tinet cognoscere, quando reus dicit
se captum in loco sacro, negantibus sa-
tellitibus: Quia hæc causa est accessoria
immunitati, & accessorium sequitur na-
turam principalis. Et deinde in cap. si ju-
dex, de sentent. excomm. in 6. deciditur,
quod reus captus à satellitibus affir-
mans se esse Clericum, pro Clericatus
cognitione remitti debet ad Ecclesia-
sticum: ergo idem in casu nostro, cum
sit par ratio, & æqualis possessio
pro satellitibus Curie laicalis. Ita Pere-
grinus de immunitatibus cap. 13. num. 18.
& novissimè Novarius summ. Bullar. tit.
de immunitat. num. 95. Advertit hic De-
cianus tractat. crim. tom. 2. lib. 6. cap. 29.
num. 10. ex multis, quod Episcopus in
hoc non debet facile credere birruariis,
cum agatur de præjudicio tertii. Itaque
considerabit circumstantias, quas addu-
cit Peregrinus ubi supra numero 16. p. 3.
tract. 1. resol. 32.

13. Sed quid, si Iudex laicus fecerit
processum an reus gaudeat immunitate,
vel ne? Debetur Ecclesiasticus
stare illi processui? Affirmat Giurba
conf. 50. numero 2. Sed negandum est
cum Ambrosino cap. 11. numero 12.
& omnibus ferè scribentibus post Bul-
lam Gregorii, in qua talis cognitio
judici Ecclesiastico expressè commit-
titur: nam quando delegatur cognitio
causæ, intelligitur etiam delegata po-
testas sumendi probationes super illa
causa, cap. præterea, de off. deleg. Et præ-
terea ex communi Juristarum apud
Clarum §. final. question. 36. numer. 49.
Iudex Ecclesiasticus non tenetur stare
processui condito per judicem sæcula-
rem, quia acta instructorii unius judicii
in alio non probant, nisi inter easdem
personas, & in eisdem causis, ex cap.
inter dilectos, §. in omnibus, de fide instru-
ment. Et hoc à fortiori procedit, quan-
do urgeret aliqua suspicio contra testes
examinatos à iudice laico, vel Epil-
copus esset dubius de fidelitate pro-
cessus. Nec facit contra hanc senten-

mitanum dicat: Summaridè, simpliciter, præsumptio
extrajudicialiter, & quantum pro exone-
ratione tua conscientia sufficere tibi vide-
bitur. Nam non propterea tollitur sub-
stantia probationis, sed solum proban-
di modus per longum tempus. Ita No-
varius summ. Bull. tit. de immunitat.
numero 81. Vel dic, quod ibi certo con-
stabat de delicto, & solum erat dubium,
an reus gauderet immunitate: unde Pon-
tifex ne videretur approbare processum
judicis laici, dispensavit pro eo casu,
ut Archiepiscopus reos traderet præ-
missa informatione summaria: unde non
est idem faciendum in omnibus casibus.
part. 5. tractat. 1. resolutione 9. & obiter
olim. part. 4. tractat. 1. resolutione 112. in
fine.

14. Ad hoc verò, ut Iudex Eccle-
siasticus tradat reum brachio sæcula-
ri, non sufficiunt indicia, & conjectu-
ræ, quod non gaudeat immunitate,
sed requiritur probatio conclusiva:
nam in Bulla dicitur: *constitit verò de re,
delicto.* Et præterea, quando lex requi-
rit probationem, intelligenda est de
vera, non de præsumptiva: nam quan-
do hanc vult sufficere, id exprimit,
ut facit cap. pro humani, de homicidio
in 6. & alia. Rursus Ecclesia habet jus
defendendi delinquentes ad se confu-
gentes præter delicta excepta, & deli-
nquentes habent jus ne præter talia
delicta extrahantur, quo jure Prælatus
injustè utrumque privabit, si certò non
constet esse casum exceptum. Maximè
quod ad tollendum jus acquisitum re-
gulariter requiritur plena probatio,
ex Baldo in l. iudices numer. 2. cap. de
judiciis. Reliquas rationes invenies pe-
nes Palaum tom. 2. disputat. un. punct. 13.
numer. 8. & Sanchez opuse. tom. 2. lib. 6.
cap. 1. dub. 12. numer. 2. nostram senten-
tiam tuentes. Quibus adde novissimè
Ciardinium controvers. forens. cap. 10. à
numer. 61. fusè ac solidè de hac quæstio-
ne tractantem, & ad brevem Clement.
VIII. supr. citat. respondentem. Castil-
lus decis. 156. numer. 9. & alii docent,
probationem sufficienter ad torturam
super delicto, sufficere etiam ut decla-
retur

Non etiam
debet remit-
tere, nisi con-
vincatur,
non gaude-

retur non gaudere immunitate, *part. 3. tractat. 1. resolutione 38. part. 4. tractat. 1. resolutione 112. in fine & parte 5. tractation. 1. resolutione 9. paragraph. Notandum.*

Quod si Episcopus iudicat pro reo, non potest iudex laicus appellare. 15. Adverte hic, quod si Episcopus in tali casu fert sententiam in favorem rei, non potest iudex laicus de tali sententia appellare. Ita Peregrinus *de immunit. cap. 16. numer. 33. contra Farinacium de immunit. cap. 22. num. 372. part. 3. tractat. 1. resolutione 38. & part. 4. tractat. 1. resolutione 97. in fine.* Item si iudicat in favorem iudicis laici, negat Guazzinus dari appellationem. *resolutione 97. citat. Navarius summ. Bull. tit. de immunit. numer. 96.* ait, iudicem Ecclesiasticum in tali cognitione non teneri citare reum, & testatur sic praticari in Curia Archiepiscopali Neapolis. Sed Peregrinus *de immunit. cap. 3. num. 9.* & post illum Palauus *tom. 2. disput. unic. punct. 13. numer. 11.* contrarium docent, & praxim contrariam, si alicubi extat, abrogandam esse, utpote jure naturali contrariam. Sed, quidquid sit de hoc, certum est, quod si reus sponte compareat non citatus, & audiri petat, omnino audiendus est, & quousque audiatur, potest se opponere sententiae Episcopi declarantis, non gaudere immunitate: nam agitur de ejus prejudicio, & de jure natura competit ei defensio. Ita Palauus ubi *supra part. 4. tractat. 1. resolut. 112.*

Quid si iudicet contra reum.

Et an debeat illum citare?

Est competens in dubio cuius sit iudicatio.

Et appellatio, quando causa decisa fuit coram duobus iudicibus laico, & Ecclesiastico.

Potest sup-

16. Iudex Ecclesiasticus est competens in dubio, cuius sit iudicatio. Vide *verb. Opinio numer. 11.* Et si causa decisa sit per duos iudices, unum laicum & alium Ecclesiasticum, appellatio ad Ecclesiasticum ferenda est. Tum quia dignior trahit ad se minus dignum. Tum etiam, quia cum agatur de iustitia iudicium arbitrarium, quorum alter est Ecclesiasticus, & non subiectus potestati laicali, non potest appellatio fieri coram laico. Ita Felinus *in cap. 5. de prescripte numer. 6. part. 4. tractat. 2. resolutione 54 & part. 7. tractat. 10. resolut. 5.*

17. Item Iudex Ecclesiasticus potest

supplere defectus iudicis laici in administranda iustitia in causis, quae aliis sibi de jure non competent, & iudicem laicum compellere, ut suo munere recte fungatur. Nam spectat ad commune bonum, & fidelium pacem, ut possit haberi recursus ad iudicem Ecclesiasticum, saltem ut peccata publica corrigantur. Et Praelatus Ecclesiasticus potest iudicare de peccatis omnium ovium suarum, juxta *cap. novit. de iudic. & alia.* Non potest vero iudex laicus, ut infra dicemus, supplere defectum Ecclesiastici, quia hic non est ejus subditus. Nec ille habet parem cum isto potestatem. Et tandem munus defendendi innocentes magis incumbit Praelatis Ecclesiasticis, quam iudicibus & Magistratibus secularibus, ut docet Gloss. in *cap. Regum 25. quasi. 5.* Ita Barbosa *collect. tom. 1. lib. 2. tit. 2. c. 10. num. 2.* cum multis aliis ad ipsum. *part. 3. tract. 1. resolutione 25. & part. 5. tract. 1. resolutione 13. §. Vrget.*

18. Quod si iudex Ecclesiasticus usurparet quandoque jurisdictionem laicalem, vel alia regalia, non posset à iudice laico puniri, neque quoad bona. Et quamvis ex doctrina Innocentii in *cap. cum olim el. 1. de restit. spol. & in cap. cum dilectus de poenis,* ordinario competit iudicatio in extraneos impediens suam jurisdictionem, per *cap. 1. de off. deleg. hoc non procedit quoad iudices laicos contra Praelatos Ecclesiasticos, quia non licet superiorem ab inferiore puniri: neque quoad bona; quia Clerici exempti sunt etiam quoad bona; etiam patrimonialia.* Ita Bonacina *in Bull. Coen. disput. 1. question. 18. punct. 3. numer. 12.* & alii contra Bobadillam *tom. 1. lib. 2. cap. 18. numer. 60.* & alios. Vide *verb. Gabellas solvere.* quod si alicubi contrarium in hac re praticatur. putat Megallius *in 3. part. lib. 3. cap. 11. nu. 12.* fieri cum expressa licentia Summi Pontificis. *part. 4. tit. 1. resolutione 77.* Idem dic, si Clericus impediret, aut resisteret iudicatio laicali. Vide infra *verb. Iudex laicus, num. 2.*

19. Iudex Ecclesiasticus potest implorare

plere defectus iudicis laici in administranda iustitia.

Et illum cor pelleret ut suum munus recte obeat.

Et si quandoque jurisdictionem laicalem, vel alia regalia usurparet, non posset à iudice laico puniri. Nec quoad bona.

Potest perorare

re brachium rare contra suos reos brachium sæcula-
 re pro executione suæ sententiæ. Nec
 antequam ad teneatur præmittere censuras, & tunc
 censuras de- brachium petere, cum censura non pro-
 veniat, derunt: quia omnia jura dicunt posse
 illos implorare brachium sæculare, si ne-
 cesse fuerit, si opus fuerit. Ita Moneta de
 jud. cons. cap. 8. num. 768. & alii contra
 Covarruviam pract. 99. cap. 10. num. 1.
 Ad cap. de off. ordin. cap. delicto. de sen-
 tent. excommun. in 6. & cap. cum ab ho-
 mine. de jud. respondetur, quod non pro-
 cedunt in proprio casu. Vel melius, quod
 postea correctæ fuerunt, præsertim per
 Tridentinum sess. 15. c. 5. & sess. 25. cap. 3.
 de reform. Nota etiam cum Barbosa. col-
 lect. tom. 2. lib. 6. tit. 26. cap. 2. num. 8. quod
 si iudex laicus brachium præstare ne-
 gligat, cogi potest ab Ecclesiastico per
 excommunicationem. part. 1. tract. 2. re-
 solutione 121.

20. An iudex Ecclesiasticus excom-
 municatus validè excommunicet. Vide
 verb. Excommunicationis, n. 51.

IUDEX LAICVS.

Iudex laicus non potest se intro-
 mittere in causis Ec-
 clesiasticis, vel Ecclesia-
 sticorum. Ex quocumque
 prætextu.

1.† Iudex laicus non potest se intro-
 mittere in causis Ecclesiasticis,
 vel Ecclesiasticorum, & hoc sub pœna
 excommunicationis lata in Bulla Cœ-
 næ Domini. Nec excusatur prætextu,
 quod non sit in sua Provincia accepta-
 ta. Vide verb. Lex. Neque consuetudine,
 contraria quantumcumque immemo-
 rabili. Neque etiam excusatur ex tole-
 rantia Summi Pontificis: quia simplex
 tolerantia, saltem dum superior commo-
 dè obstat non potest, non inducit pri-
 vilegium, ex cap. Cum jam dudum, de
 præbend. Adde, quod non potest allegari
 tolerantia, cum Bulla Cœnæ excludat
 omnes prætextus. Ita Bonacina in Bull.
 Cœn. tom. 3. disput. 1. q. 15. punct. 4. §. 1. n. 5.
 Vide verb. Consuetudo à n. 2. † part. 7. tra.
 resolut. 18.

Et in primis non potest punire
 Cleri- 2. Igitur in primis non potest punire
 stes Ecclesiasticos, impediētes, aut refi-
 stentes jurisdictioni laicali: quia sunt

exempti ab ejus jurisdictione, etiam cum ejus ju-
 quoad bona; nam bona gaudent privile-
 legio personæ. Unde neque punire eos
 potest pœna pecuniaria; præsertim, quod
 impediētem.
 talis pœna applicari deberet fisco, unde
 causa esset criminalis ex gloss. in l. 3. ff. de
 sepult. violat. quam cum Ecclesiasticis ex
 Bulla Cœnæ non potest cognoscere. Ita
 Megalus in 3 part. lib. 3. cap. 11. numer.
 23. contra Bobadillam. tom. 1. lib. 2. cap.
 18. numer. 84 part. 4. tractat. 1. resolutio-
 ne 79.

3. Et multò minùs punire potest eos, Reverentia
 quod reverentiæ signa non illi exhibue-
 rint, aut coram ipso deliquerint. Ita et-
 iam Megalus ibi. lib. 3. cap. 11. numer. 35. con-
 tra Bobadillam ibid. numer. 89. part. 5. tr. 1.
 exhibentem.
 pejerantem.
 resolutione 56 part. 1. tractat. 2. resolutione
 26. Nec si coram ipso pejeraverint, licet
 Ecclesiasticus possit punire laicum cor-
 ram se pejerantem: quia laicus ratione
 perjurii sit subditus Ecclesiastico, mi-
 nimè verò Clericus laico. Ita Afflic-
 ctus decis. 219. Ap. verò talis Clericus
 puniri possit à suo Prælato, vide Ric-
 cium tractat. 4. decis. 81. part. 3. tractat. 1.
 resolutione 60.

4. Item nec punire potest aliquo Crimen laicæ
 modo Clericos, vel alios Ecclesiasti-
 cos crimen laicæ majestatis committen-
 tes. Ita declaravit Clemens VIII. in
 quadam rebellione Regni Neapolis.
 Unde ibi ait Genventis hunc casum
 esse decisum, & contrariam constitu-
 tionem, quæ extabat à Principe laico,
 nullius esse roboris. Nec obstat quan-
 tumvis antiqua consuetudo, quia jurif-
 dictio Ecclesiastica non potest cadere
 in laicum. Ita Belletus part. 1. titul. 3. §.
 1. numer. 4. & DD. communiter con-
 tra Ramirez de leg. reg. §. 27. numer. 11.
 qui cautè legendus est. part. 1. tractat.
 2. resolut. 20. & part. 3. tractat. 1. resolutio-
 ne 30.

5. Rursus non potest iudex lai-
 cus, punire Clericum delinquentem
 in officio seculari. Quia Bulla Cœ-
 næ loquitur universaliter, & excipit
 solum casus in jure expressos, exceptio
 verò firmat regulam in non exceptis.
 Et quamvis Clericus talia officia assu-
 mendo
 Delinquentem
 in Officio
 seculari.

mendo delinquit non tamen amittit privilegium fori. Ita post multos, novissimè Squillante de priv. Cleric. cap. 7. dub. 3. num. 87. contra Perciram de manu reg. part. 2. cap. 8. num. 4. & alios. Et ita testatur Grassus de eff. Cler. eff. 1. num. 3. observatum in hoc Regno cum quodam Equite Ierosolymitano Capitano Calatajeronis. part. 1. tractat. 2. resolutione 19. & part. 4. tractat. 1. resolutione 39.

Etiā as- 6 Item non potest punire Clericum **assinum** assassinum notorium, nisi post sententiam iudicis Ecclesiastici declaratoriam criminis. Quod etiam dicendum est de Clerico incorrigibili, ut habetur expressè in Bulla Clement. VIII. dat. Romæ 18. Decembr. 1591. Et de Clerico Sodomita notorio, ut docet Cevallos part. 2. quest. 94. artic. 4. Nam in his omnibus casibus requiritur iudicis Ecclesiastici declaratio, depositio, & brachio seculari traditio. Ita Bonacina de leg. disputat. 10. quest. 2. punct. 1. §. 4. num. 8. & alii contra Gasiam de nob. gl. quest. numero 19. & Grassium part. 1. lib. 4. cap. 18. num. 15. cautè legendos part. 1. tr. 2. resolutione 52.

Etiā si iudex Ecclesiasticus non procedat. 7 Quæ omnia procedunt etiam in casu, quo iudex Ecclesiasticus Clericum punire negligeret; nam talis defectus non tribuit ipsi auctoritatem, cum sit iudice Ecclesiastico inferior. Ita definitum est in cap. qualiter, & quando, de iudicis, & alibi: Et ita docet Bonacina in Bull. Cœn. disputat. 1. quest. 15. punct. 4. §. 4. num. 10. & communiter Canonistæ contra Bobadillam tom. 1. lib. 2. cap. 18. num. 9. Neque obstat quæ cap. Filiis, vel nepotibus 7. quest. 7. nam correctum fuit per cap. qualiter cit. ab Innocentio III. ut docet Bonacina, vel per cap. si quis cum Clerico §. si quis autem pecuniaria, ut docet Duardus in Bull. Cœn. lib. 2. can. 14. quest. 8. num. 8. Vel in eo casu speciali dicitur implorari posse Rex, non tanquam iudex, sed tanquam patronus, ut roget Prælatum pro executione iustitiæ. Ita Suarez contra Regem Angliæ lib. 4. cap. 14. & alii contra Olibanum de iure fisci cap. 13. numero 31. particul. 1. tractat. 2. resolutione Summa Diana.

tionis 15. part. 3. tractat. 1. resol. 25. & p. 4. tr. 1. ref. 80.

8 Igitur, si iudex Ecclesiasticus non condempnet Clericum in pœnam legis laicalis contra contravenientes pragmatice, quam ex lege tantum directiva servare tenetur, non poterit iudex laicus talem pœnam exigere, ut improbabiliter docuit Mexia in prag. taxa panis concl. 5. num. 71. Cum præsertim iudex Ecclesiasticus neque debeat in tali casu eandem pœnam exigere à Clericis, quæ laicis imposita est, ut docet Vasquez in part. 2. tom. 2. disput. 167. cap. 4. Imò ait Surdus conf. 301. num. 38. in simili casu, Clericum non esse plectendum à iudice Ecclesiastico pœna temporalis, si lex Ecclesiastica non accessit. part. 4. tractat. 1. resol. 29. & ex parte etiam part. 3. tr. 1. ref. 28. in fine.

9 An verò in aliquo gravi casu, in quo periculum esset in mora, & Summus Pontifex adiri non posset, possit Princeps secularis Clericos punire, vel in alio defectu iustitiæ Ecclesiasticæ eos private bonis à se collatis, vide sub verbo, Rex, & Princeps secularis.

10 Contra autem iudex Ecclesiasticus potest se intromittere in causis secularibus in defectu iustitiæ secularis, ut dictum est supra verb. Iudex Ecclesiasticus, num. 17.

11 Ut ergo Clericus amittat privilegium fori, requiritur primò, ut incedat sine habitu & tonsura. Secundò, ut plura delicta committat. Tertiò, ut in enormitatibus comprehendatur. Ita Barbosa tom. 2. lib. 5. tit. 9. cap. 1. num. 2. 3. 4. Si verò aliqua ex his conditionibus deficit, non potest iudex laicus se intromittere. Ita Cevallos de cogn. per viam violent. part. 1. questione 76. num. 6. & DD. communiter contra Bobadillam, qui tom. 1. lib. 2. cap. 18. num. 95. & 96. contrariam sententiam docet in casu, quo delictum Clerici esset Reipublicæ adeò periculosum, ut primum esset illum punire. Quæ quidem sententia, præsertim si agatur de Clerico in sacris constituto, prorsus exterminari debet à Tribunalibus. part. 4. tract. 2. ref. 24. An etiam

Qui non debet Clericis con-
traveniens
laicorum,
ad que te-
nentur so-
lum dire-
ctivè, exi-
gere pœnam
laicis im-
positam.

Quæ requi-
rantur ad
hoc, ut Cle-
ricus amittat privi-
legium fori

precedere debeat rina monizio. Vide verb. Clericus, n. 6.

Iudex laicus non potest punire Clericum de delicto commisso in saculo.

12 Item iudex laicus non potest punire Clericum pro delicto commisso ante Clericatum. Et idem non potest punire notarium effectum Clericum pro falso instrumento antea confecto. Ita Grassus de off. Cler. eff. 3. n. 18. part. 4. tract. 1. resolut. 84. Et multo minus, si exul sit Clericus, & postea exilium frangat, quia hoc delictum committitur in Clericatu. Ita Marius resolut. quod. 6. 129. num. 2. ibid. res. 22.

Etiamsi ad vitandum fori laicale assumptis Clericatus.

13 Sed quid, si talis habitum assumpserit fraude in Curia, ut scilicet se subtraheret a seculari potestate? In hoc casu Molina tom. 4. tractat. 3. disput. 49. num. 21. & D.D. communiter, affirmant a iudice laico puniri posse. Sed Bonacina de leg. disputat. 70. quest. 2. punct. 1. §. 1. numero 6. negat & videtur ita decisum h. qui cum uno, §. reus ff. de re militari, ubi habetur, quod reus capitalis criminis accusatus, si efficiatur miles, a iudice militie puniri debet, quod priori iuri procedere debet in Clericatu, in quo quis caelesti militia se acribit. Pro hac enim sententia facit Tridentinum sess. 23. cap. 4. ubi prohibens Episcopis ordinare eos, qui ut fugiant iudicium seculare, Ordines suscipiant, videtur docere, quod si fraude Ordines suscipiant, acquirat privilegium fori. Et maior etiam est ratio in hoc, quam in eo, qui ad Ecclesiam confugit. Nec obstat, quod ex hoc multi Clericatum suscipere ad vitandum iudicium seculare in delictis commissis. Nam Episcopo- rum diligentia id non permittit. Adverte etiam, quod stando in prima sententia, illius auctores non volent puniri posse poena corporali, sed tantum pecuniaria, Ita Cenedo collect. tur. can. pars. 2. collect. 3. num. 13. Sed hoc etiam displicet Geuensi cap. 8. num. 5. quia, ut supra dictum est, bona personarum exemptarum etiam sunt. part. 1. tractat. 2. resolut. 27. Et stando in eadem sententia, neganti incumbit probare, statum Clericalem assumptam fuisse in fraudem Curie,

quod quomodo probetur, vide Mascardum tom. 2. cons. 315. Quod si dicat, illum suscepisse iuramentum, standum esse eius iuramento, tenet Rodriguez in Comp. resolut. 101. num. 9. licet negat Fatinae de Inquis. quest. 3. numero 214. resolut. 167. cit. in fine.

14 Idem dicendum est de eo, qui post delictum commissum Religionem non ingressus est. Nam is non potest a iudice laico puniri poena corporali, etiamsi ingrossus sit in fraudem legis. Ita Vecchius disputat. 1. dub. 12. num. 20. In d. Marthe de iure iud. part. 4. controver. 2. cas. 121. num. 22. docet, neque in bonis potiri posse; Bullam vero Sixti V. contrarium determinantem moderatam esse a Clemente VIII. par. 4. tract. 1. res. 95 & antea in par. 3. et. res. 73.

15 An vero iudex laicus punire possit novitios habitum Religionis dimittentes, vel Patres Societatis a Societate eiectiones, pro delicto in Religionem commissis? Affirmat Molina de iust. tom. 4. tractat. 3. disput. 40. num. 24. Sed negandum est, cum Bonacina de leg. disputat. 10. quest. 2. puncta. §. 2. num. 5. quia confederatus est status, in quo quis delictum commisit. Et sic testatur Grammaticus de off. 10. num. 3. practicum esse Neapoli in causa cuiusdam Clerici, qui Clericatum dimisso, a iudice duxi par. 1. tractat. 1. res. 34.

16 Potest autem iudex laicus in aliquibus casibus capere Clericum, ut suo superiori preloater, nimirum in flagranti delicto in reatum aut euntem in delictum, si presumat fugam, & a proprio Praelato non potuerit impetrari mandatum; hoc non titulo iurisdictionis, ut constat ex cap. cum non ab homine, de iudic. hoc sed ex tacita voluntate Praelatorum, vel quia tunc a iure presumitur talis licentia cuilibet concessa ex l. raptores, de Episc. & Cler. Sed in tali casu secundum communem opinionem apud Fatinae quest. 8. num. 118. contra Villadiego polis cas. 5. num. 60. nequit illam in suis carceribus detinere ultra viginti horas Imo Palaus tom. 2. disput. 7. punct. 6. num. 14. neque hoc tempus

Vel Religio non ingressus
Suscipit
laico puniri poena corporali, etiamsi ingrossus sit in fraudem legis. Ita Vecchius
disputat. 1. dub. 12. num. 20. In d. Marthe de iure iud. part. 4. controver. 2. cas. 121. num. 22. docet, neque in bonis potiri posse; Bullam vero Sixti V. contrarium determinantem moderatam esse a Clemente VIII. par. 4. tract. 1. res. 95 & antea in par. 3. et. res. 73.
Nec punire novitios post habitum dimissum pro delicto in Religione commissis
Potest tamen capere Clericum in flagranti delicto iurisdictione autem ad adinqueat. Ut praesent Praelato infra viginti horas.

Index laicus.

concedit si statim presentare potest. Et
si G. affus eff. Cler. off. i. num. 157. docet.
quod si statim iudici non presentat.
incidit in excommunicationem.
Atsergo est periculosa pars. 2. tractat. 1.
resol. 12. & recitative in pars. 1. tra-
ctat. 2. resol. 11. & quoad detentio-
nem in carcere vide ibid. ref. 12. in fine. & par. 4.
tr. 1. ref. 85.

*Secundum non
spoliare
illum ar-
matus prohibi-
bitur.*

17 Item non potest per suos ministros
spoliare Clericum armis prohibitis;
quia Clerici ad servanda ista iura laicalia
cogendi sunt a iudice Ecclesiastico. Et
armorum spoliatio, violentiam conti-
net. & rationem pœnæ, quæ Clerico
per secularem propria auctoritate in-
figi non potest. Et hoc verum est,
etiam si armorum usus esset in pericu-
lous Republicæ, ut neque dampneret
republicæ. Neque dicas cum Valquez
in parte 2. tom. 2. disputat. 107. cap. 4. num. 31.
tales ministros non indicare pœnam legi-
tis, sed impedire transgressionem. Nam,
ut notat Salas de leg. quest. 90. tractat. 14.
disputat. 14. sect. 9. id quoque iudici Eccle-
siastico competit. Unde Episcopus (quod
approbat Bonacina in Bull. Cœm. disputat.
1. quest. 6. punct. 5. num. 27.) solent dare
licentiam bivivatis laicis, ut si Cleri-
cus in noctu inveniat cum armis prohi-
bitis ad se deducant, & sic impediunt
tiras, & legis transgressionem. Adde,
quod ad impediendum, &c. non debe-
rent tollere arma absolute, quod est
periculum fugere: sed tollere pro tunc,
& poltea aut ipse aut suo Prælato resti-
tuere. Ita Paladus tom. 1. tractat. 3. dispu-
tat. 1. punct. 4. §. 6. numero 9. Quid-
quid Cucchius ad leg. Federici cap. 15.
not. 12. num. 2. contradicat part. 1. tract. 1.
resol. 10. & 12. part. 2. tract. 1. resol. 28.
part. 3. tractat. 1. resol. 10. & par. 5. tract. 1.
resol. 4.

*Canibus
aribus.
Et
Si inveni-
tus in veni-
tione pro-
hibita.*

18 In quibus argue contra Ortiz
cap. 4. sum. num. 9. non posse iudicem
laicum expoliare Clericum canibus, a
Si inveni-
tus, & c. in venorum in venatione pro-
hibita. Et contra Bobadillam tom. 1. lib. 2.
cap. 18. num. 11. non posse expoliare ali-
qua veste regia, pragmatica prohibi-
tam inter contra Cucchium ad l. Jacobi,

cap. 58. numero 71. & alibi. & Peregrina
de manuteg. parte 2. cap. 39. num. 13. non
posse prius frumento, vel oleo vendi-
tioni exposito contra pragmaticam, &
illos pœna pecuniaria punire. Imò in
his casibus docet Suarez de leg. lib. 3. cap.
34. numero 17. maiorem coactionem effi-
ci, exigendo à Clerico pœnam à lege
impositam absque alia controversia iud-
iciali Argumentor enim. Quo iure ca-
dunt in commissum talia Clerici bona?
Certe propterea, quia in venta sunt con-
tra pragmaticam laicalem. Ergo hoc
est in se illi pœnam, quam læpius
diximus a iudice laico inferri non posse
Clerico, etiam quoad bona. parte 1. tra-
ctat. 2. resol. 10. & 72. parte 3. tractat. 1.
resol. 12. §. 5. Unde his, & resolutione
in parte 4. tract. 1. reso. 8. & part. 5. tract. 1.
reso. 6.

19 Obquam etiam rationem non
potest iudex laicus procedere contra a-
nimalia Clericorum in alienis pascuis
reperita, quia hæc etiam exempta sunt.
Adde, quod cum ipsa incapacia fiat pœ-
næ Argument. cap. 2. sententia caderet in
personam. Ita Sanchez in opus. tom. 2.
lib. 5. cap. vnic. dub. 31. numero 2. contra
Peregrinam ubi supra num. 8. 9. 11. & alios
part. 4. tractat. 1. resolutione 72. & obiter
in resolutione 8. §. 5. Nota etiam hic. Et
dubitanter olim in part. 1. tractat. 2. reso-
lutione 27.

*Nec proce-
dere con-
tra ipsius
animalia
in alienis
pascuis re-
perita.*

20 Petes hic. Quid si Iudex laicus
inveniat quem delinquentem in habitu
laicali, & dubitet de Clericali? Respon-
do, posse a iudice laico capi, & in suis
carceribus detineri, quousque declara-
tur Clericus, sed interim à causæ cogi-
tatione supercedendum. Si verd esset
fama publica, quod esset Clericus, ita-
tum dignitendum esse ad Ecclesiasti-
cum. Quomodo probetur Clericatus,
vide Bellestram de iur. Cler. part. 1. tit. 3. §. 4.
num. 10. Quænam vestes censenda sint
Clericales, vide Bonacinam de leg. dispu-
tat. 10. quest. 1. punct. 1. §. 4. num. 17. & nos
suprà verb. Clericus num. 6. Porro cogni-
tio Clericatus & habitus ad iudicem Ecclesiasti-
cum spectat, ex cap. si iudex laico.
laicus, de jansant. excomm. in 6. (Sicut et-

*Clericus
in delicto
comprehen-
sus sine ha-
bitu, deti-
neri potest
in carceri-
bus sacu-
laribus
donec de-
claratur
esse Cleri-
cus.*

*A iudice
Ecclesiasti-
co.*

iam bigamiae cap. si iudex. part. 4. tractat. 1. resolutione 71.) Nam licet cognitio de habitu sit cognitio facti, est tamen cognitio facti spiritualis, h. Ordinis. Et praeterea, sicut Episcopo incumbit Clericorum habitum praescribere, ita ad illum spectat cognoscere, an praescriptum deferant. Ita DD. communiter cum Molina de iust. tom. 3. disputat. 49. num. 11. contra Pereiram de man. reg. par. 2. cap. 44. numero 3. Quod etiam tenuit Sacra Rota Romana de cas. 202. de sentent. excomm. in noviss. & declaravit Sacra Congregatio Cardinalium die 11. Iulii 1595. Quod si alicubi contrarium servatur, ait Barbosa collect. tom. 3. lib. 5. tit.

Tunc enim tenetur illum sine dedecore dimittere infra 20. horas.

Non potest tamen occidere procellare, ut mittat procellum in iudici competentem.

11. cap. 12. numero 3. tribuendum esse speciali Summi Pontificis privilegio, quod an adsit, videant illi ad quos spectat. Vbi vero iudex Ecclesiasticus declaraverit reum esse Clericum, iudex laicus teneatur infra viginti horas illum dimittere sine ipsius dedecore. Alias incurrit poenam excommunicationis. part. 1. tractat. 2. resolutione 28. part. 3. tractat. 1. resolutione 15. & 63. & part. 4. tractat. 1. resolut. 5.

21. Item nec potest pro quocumque delicto processare clericum, animo intendendi processum ad iudicem Ecclesiasticum, nam quamvis hoc, in rigore loquendo, non sit processare: est tamen se intromittere aliquo pacto in causis Ecclesiasticorum, quod est contra eorum libertatem. Ita Bonacina in Bull. Coen. tom. 3. disputat. 1. quast. 20. punct. 2. numero 7. contra Duardum ibid. can. 15. quast. 5. numero 2. & Grassium part. 1. lib. 4. cap. 18. numero 137. Limitat nostram sententiam Riccius tractat. 4. resolutione 460. num. 5. nisi iudex Ecclesiasticus non possit facile adiri, & periculum esset in mora. Sed hic casus est metaphysicus, & id est a nostra sententia nunquam recedendum. Quod si Clericus & laicus conveniant in eodem delicto, iudex laicus si recipere possit dicta testimia, quatenus faciunt contra laicum, & dicta contra Clericum non iudicialiter, sed solum verbaliter, ut Praelato denunciaret. Ita Filliucius tom. 1. tract. 10. cap. 11.

num. 312. part. 1. tr. 2. res. 53. & part. 3. tra. 1. res. 52.

22. Praeterea non potest iudex laicus cogere Clericos ad reparandam viam ante domum suam. Aut ad illam mundandam. Aut destruendam domum ruinofam, ne aliis noceat. Aut ad extirpandas locustas de suo agro ad communem utilitatem. Sed in his, & similibus casibus cogi debet a iudice Ecclesiastico. Ita Sanchez opusc. tom. 1. lib. 2. cap. 4. dub. 55. num. 9. & alii contra Mexiam in prag. taxapans. concl. 5. num. 44. & 70. part. 1. tract. 2. res. 76. & ex parte etiam in part. 4. tractat. 1. resolut. 8. in fine. Similiter nec potest iudex laicus cogere Clericos, etiam coniugatos, ut vendant frumenta tempore carestiae, aut eos alstringere ad revelationem faciendam. Neque ad suas ordinationes exequendas tempore pestis latas pro bono publico. Sed hoc utrumque fieri debet per Ecclesiasticum. Ita Caballus cent. 1. cas. 9. n. 10. p. 1. tr. 2. res. 9. & p. 4. tractat. 1. res. 87.

Item non potest illam cogere ad reparandam, vel mundandam viam ante domum suam.

Ad destruendam domum ruinofam.

Ad extirpandas de suo agro locustas &c.

Ad vendenda, vel revelanda frumenta tempore carestiae.

23. Item non potest cogere Clericum, qui spoliavit laicum sua possessione, ad illam restituendam, etiam extrajudicialiter & via defensionis. Sed hoc ad iudicem Ecclesiasticum spectat. Ita Afflictus de cas. 85. & alii contra Bobadillam tom. 1. lib. 2. cap. 18. num. 193. parte 4. tractat. 1. resolut. 74. Item Surdus lib. 3. conf. 396. numero 33. & aliis affirmant contra Bobadillam ubi sup. cap. 18. num. 170. & alios, non posse iudicem laicum cogere Clericum depositarium ad restituendum depositum, etiam si se obligavit illud restituere in eius Tribunali. Quamvis declarare possit, quod teneatur restituere, secundum Martham de iuris. part. 4. cont. 2. cas. 104. n. 9. p. 1. tract. 2. res. 22.

Ad restituendam laico possessionem vi ereptam.

Ad restituendum depositum. Et similia.

24. Causa Clericorum, qui haeredes sunt alicuius saecularis, saltem si sit ante eius mortem incepta, secundum dis. laici in. Heviam Cur. Philip. part. 1. g. 3. numer. 20. cepta coram & alios apud ipsum, iudicari potest per laico possessionem iudicem laicum, nam Clericus ratione hereditatis laicalis subicitur foro laicorum Ecclesiastico. Sed Bonacina de leg. disputat. 10. quast.

quasi. 2. punct. 1. §. 1. num. 25. & alij negant, & talem licem prosequendam docent coram Ecclesiastico: quia eadem ratio exemptionis militat, siue lis incepta sit, siue non. Et alioqui multa sequerentur incommoda. Nam si laicus sententiam in hoc casu contra Clericum ferret, hæc exequenda foret per Ecclesiasticum, qui cum ipse non sit subditus, non teneretur dictam sententiam exequi. Hæc sententia magis placet. Contra verò, vt diximus, lis incepta coram Ecclesiastico; continuari debet contra laicum hæredem Clerici coram ipso. part. 3. tractat. 1. resolutione 21. & recitantes olim. part. 1. tract. 2. resolutione 25.

Laicus enim nec potest citare Clericum creditorem vt assistat inueniario si voluerit.

25 Quando fit inuentarium, citari debent omnes creditores & legatarij de quorum præiudicio agitur. Et aliqui docent; posse iudicem laicum citare Clericum creditorem per edictum, aut specialiter, cum illa conditione, si sua prauerit interesse, quia, cum hæc citatio non cogat ad comparandum, non est proprie actus iurisdictionalis. Ita Ceuallos de cogn. per viam viol. part. 2. quast. 78. num. 3. Sed Duardus in Bull. Cæn. lib. 2. can. 15. quast. 11. num. 50. & alij id negant, quoniam tales citationes exorbitant a iure communi. part. 1. tractat. 2. resolutione 21.

Vel exhibeat iura sua quando debitor vult ce dere bona. supra, quast. 72. num. 3. posse iudicem laicum citare Clericum ad exhibenda iura sua coram ipso, quia hoc fit in ipsius utilitatem, ne reliquis creditoribus recuperantibus sua debita, ipse suum amittat, vnde non præiudicat libertati Ecclesiasticæ. Sed hoc quoque faciendum esse ab Ecclesiastico, docet Duardus vbi supra num. 3. nisi debitor detineretur in carceribus ad instantiam Clerici creditoris; nam tunc per viam reconuentionis petere possit contra Clericum, admitti ad beneficium cessionis, part. 1. tractat. 2. resolutione 23.

An iudex laicus cog-

27 Clericus in feudalibus secundum Suarez de immu. lib. 4. cap. 14. num. 12,

conueniri potest coram iudice laico; quia iudicio domini feudi non subicitur Ecclesiasticus, sed tanquam Comes, Dux &c. Sed hoc Squillate de priuil. Cler. cap. 7. dub. 14. nu. 105. verum putat, si agatur de proprietate. Minime verò, si iudicio possessorio impetitur part. 3. tractat. 1. resolut. 59. Nec conueniri potest pro executione instrumenti guarentigati tempore, quo erat laicus. Ita contra Franchum decij. 656. Marius resol. quotid. cap. 189. num. 8. asserens, ita decisum esse in Sædro Consilio Neapolitano part. 4. tr. 1. resolutione 23. Item non potest Clericus conueniri coram iudice laico pro solutione gabellæ, in casu, quo tenetur illam soluere. Ita Squillante de priuil. Cler. cap. 8. dub. 1. num. 33. contra Gutierrez de gabell. lib. 7. quast. 94. part. 1. tract. 2. resolutione 42. & part. 3. tractat. 1. resolut. 44. §. Quod autem. Pro debitis regalibus probabile est, Clericum conueniri posse coram iudice laico, non de iure, vt tenet Ripol. de iurisd. omn. iud. cap. 1. num. 17. nam in cap. Nullus Clericus 11. quast. 1. & in Tridentino sess. 24. cap. 20. Clericus in quacunq; causa, etiam civili, declaratur exemptus à iudicio sæculati, sed quia, vt ait Suarez contra Reg. Angl. lib. 4. c. 14. num. 13. bona regalia, quando conceduntur Clericis, censentur concessa sub hac conditione, quæ cum non sit per se mala, & voluntariè apponi poterit, seruanda erit, ex cap. verum, de foro comp. & ex cap. verum, de cond. appos. part. 4. tractat. 1. resolut. 66. In casu, quo Clericus coram iudice laico aliquid peteret contra laicum, reconueniri posset coram illo circa aliquid suam petitionem concernens: minime verò circa rem nullam connexionem habentem cum petitione. Ita Ripol. de iurisd. omn. iud. cap. 1. num. 125. Quidquid contra videatur docere Viuius tom. 1. decis. 49. num. 6. part. 4. tractat. 1. resolut. 65. Nunquam verò reconueniri potest coram iudice laico de causa criminali, vel de spirituali, aut illi adnexa, vel propter naturam, quam in carcerari possit, aut si his contra Clericum affectata procurata fuerit, animo eum reconueniendi. Ita

noscere possit Clericus in feudaliibus? Pro executione instrumenti guarentigati tempore, quo erat in sacculo? Pro solutione gabellæ quando illam tenetur soluere? Aut debitis regalibus?

Potest quidam coram ipso reconueniri de causa civili habente connexionem cum petitione. Nunquid verò de causa criminali, vel de spirituali, vel illis adnexa?

Ripol. ubi supr. ibid. §. Notandum est hic.

Et quando potest recoveniri, rē dēonidū est in principio litis.

28 Quando autem Clericus reconueniri potest coram iudice laico, reconueniri debet in principio litis, in ipsa litis contestatione, vel ante, aut statim post: quia causa conventionis & reconuentionis simul tractari debent. Ita Bonacio in Bull. Coen. disp. 1. quast. 16. sed. 1. punct. 4. §. 6. num. 8. part. 4. tract. 1. resol. 61. §. 3. Et quia nō in tali calu possit iudex laicus ferre sententiam contra Clericum; non tamen potest eum cogere ad soluendum, sed executio sententiae fieri debet p̄ iudicem Ecclesiasticum: quia hic est actus iurisdictionalis. Ita Bonacio ibi & DD. communiter. Vnde eundem legendus est Barbosa in l. si quis, ff. de iud. nu. 151. docet ex l. quadam, de iuris d. omni. iud. quod iudex competens ad condemnandum, sit etiam competens ad exequendum. Ibidem in fine part. 3. tract. 1. resolutione 4. & part. 4. tract. 1. resolutione 7. & obiter olim part. 2. tract. 2. resolutione 22. in fine.

Et si iudex laicus iudicet cōtra illū, non potest se sententiam exequi.

Iudex laicus nō potest cognoscere de causa possessoria beneficii inter duos Clericos, vel contra Clericum.

29 An verò iudex laicus possit cognoscere de causa possessoria beneficii inter duos Clericos, vel quando reus est Clericus? Affirmat Sess. de inib. cap. 8. §. 3. nu. 16. & alij. Primò ex consuetudine multorum Regnorum. Secundò, quia laicus cognoscit de facto ex cap. decernimus, de sentent. excomm. in o. possessio autem magis est facti, quam iuris, cap. cum nostris, de concess. prabend. Tertiò ex cap. vlt. & c. petimus, de iudic. Sed contrarium tenendum est cum Valboa & Villafante in cap. decernimus, de iudicis. illa nu. 95. hoc 184. & alijs, nam possessio beneficii est causa Ecclesiastica. Tum, quia beneficium Ecclesiasticum sine canonica institutione obtineri nō potest. Tum etiam irrefragabili argumento: quia habens titulum beneficii si possessionem litigiosam pecunia redimit, committit simoniam, ex cap. de iudic. et. 1. de simon. & gloss. 1. ibi, ergo possessoria beneficii est Ecclesiastica; quia simonia non committitur, nisi in causis spiritualibus, & illis adnexis, ex cap. qui studet, quia Clerici, de iure pass. Idem docet

Rota Romana coram Penna die 1. Decembris 195. Ad primum argumentum supra adductum, respondeo cum Palao tom. 1. tractus. 12. disputat. vnic. punct. 7. num. 4. Regnorum consuetudines approbandas esse. & paul. glo. Summi Pontificis insistantur, quod Regi G. Illiam a Leone X. concessum fuit, ut tunc Boetius decis. 4. §. 1. Ad secundum iudicem laicum agnoscere factum, existat: sicut deo, quod in publico calu deficiat. Ad tertium causa apprehensio in possessione beneficii peruenit ad ius & iudicium, cuius iudex est directus iudex. Ad tertium, cap. in de iud. agere de temporaria iurisdictione, & non inter Clericos. In cap. vlt. de iudic. cognoscere Ecclesiasticum, impositum auxilio brachij secularis part. 3. tract. 1. resolutione 23.

30 Clericus ab emptore interpellatus ad defendendum, nō tenetur illum defendere coram iudice laico, nam sic confiteatur in iud. cum laico, cum ab illo citetur, & exerceat, & non iudicetur ad defendendum, quod tan. cap. p. o. habetur in cap. si diligente de foro comp. ita Martha de iuris part. 4. cent. 1. cap. 35. nu. 21. contra Couarruiam pra. 7. §. 9. cap. 8. num. 3. Cuius sententia procederet, quando talis Clericus coram suo iudice denegatus, vellet de illius licentia coram laico emptorem defendere part. 4. tract. 1. resol. 23.

31 Iudex laicus non potest extrahere reum ab Ecclesia sine licentia Episcopi, quando notorie conitar, immunitate non gaudente. Et de hoc post Couarruiam non sicut, Gregor. non est dubium. Ita Laza gaudens in de Blas. questione 5. numero 21. & immunitate Genuesis caput 17. numero 5. affirmans, se ab Ecclesia decisis esse in Curia Archiepiscopi. Neapol. part. 1. tract. 1. resolutione 14. & cetera Episcopi parte 4. tract. 1. resol. 4. Imò si seps satellites, vel alij, vi aut dolo, absque iudicis mandato reum ab Ecclesia extraherent, non possit iudex laicus eum illum agere; quia reus ille est affectus pro Ecclesia dolo, aut vi spoliata, & tenetur sic semper, ante eum hoc conate, sicut res restituere factus Praeterea Bulla interrahant ca. Ecclesia.

piant, in carcerant, quæ verba dissonant & in-
intelligenda sunt, id est capiunt, vel cap-
tum in carcerant. Et tandem Bulla Greg.
excommunicat attentantes aliquid dõ-
tra, vel p̄ter eius formam, qualis est
iudex, qui reum sic extrajudicium Ecclēsiæ
non restitueret. Ita Genuesis affirmas,
ita practicum esse Neapolitanis casu cu-
iusdam ad hanc partem, i. tract. 1. ref. 16.

Sicut etiam
si extrahat
eum licentia
Episcopi in
hanc non
gaudere, si
postea con-
stat gaudere
va.

part. 4. tract. 1. ref. 102. Si vero ipse extra-
heret de licentia Episcopi iudicantis;
non gaudere, & postea constaret, gau-
deret, teneretur ipse iudex reum restitu-
ere; quia constat debitam illi esse immu-
nitatem, quæ adhuc servari potest. Ita
Martinus ref. quæ. 1. c. 1. 75. num. 2. part.
4. tract. 1. ref. 14. & 97.

An iudex
laicus sit co-
petens in co-
trahendis
Confratris
vitarum
laicorum?

32. Confraternitas confraternitatum,
an scilicet quis sit recipiendus vel non;
vel an sit bene, aut malè cancellatus, vel
ad gubernationem canonice electus, &
similes, ad iudicem Ecclesiasticum spe-
ctant. Ita Crassus de off. Cler. off. 1. num. 613.
Quæ tamen ait, quod, quando duæ Con-
fraternitates litigant in processione de
precedentia, iudex competens est lai-
cus. Sed hoc, ait Barbosa de par. Episc. part.
2. alleg. 78. num. 41. quamvis tolerabile
sit, cum agitur de possessorio, extra il-
lud ramentum non est admittendum. p. 3. tr.
1. ref. 70.

Iudex lai-
cus non po-
test facere
inuenturam
honorum
Episcopi de
functi.

33. Iudex laicus non potest, Tacere
inuenturam bonorum Episcopi in illius
morte: quia tam mortuus, quam succes-
sor, est Ecclesiasticus. v. g. Episcopus eli-
gendus, & Ecclēsia, vel Camera Apostoli-
ca, quæ quædam sunt personæ exemptæ
à iurisdictione laici. Ita Barbosa de iur.
Pont. lib. 1. c. 8. nu. 33. contra Gutierrez
pract. qq. lib. 2. quæst. 49. n. 1. p. 4. t. 1. ref.
110.

Non potest
punire lai-
cos hereti-
cos.

34. Iudex laicus non potest punire
laicos in causis pertinentibus ad Tabu-
nal Ecclesiasticum. Et sic in primis non
potest punire laicum hæreticum, vel A-
postatam, etiam si agatur de quæstione
facti, cap. ut Inquisitionis, §. probemus,
de her. in 6. vbi non distinguitur de quæ-
stione facti vel iuris, & vbi lex non di-
stinguit, neque nos debemus distingui-
re, cum præsertim agatur præ iudicium

Ecclesiæ. Tuschus to 4. v. Iudex Ecclesia-
sticus, concl. 446. nu. 4. & alij contra Pere-
gram de manu regia ar. 11. num. 175. part. 3.
ar. 1. ref. 2. & part. 4. tr. 1. ref. 58. Et eadem
ratione non potest punire apostasiam à
fide, etiam cum agitur de facto: quia
apostasiam à fide non distinguitur specie
ab hæresi. Et contraria sententia Perci-
x. de manu Reg. part. 2. c. 74. n. 3. non est
probabilis; quia est contra cap. ut Inqui-
sitionis, sup. cit. Ita Felinus in c. cum sit, num.
1. de foro comp. & alij part. 4. ref. 13.

Apostasiam

35. Item non potest iudex laicus pu-
nire laborantes in die festo contra coru-
statum, si habuerint licentiam Epif-
copi, quia hæc causa ex Sacris Canoni-
bus est merè spiritualis, & ad Ecclesiasti-
cum pertinet, vt declaravit Sacra Con-
gregatio Cardinalium apud Megalium
conf. 97. num. 2. & docet Homobonus p. 3.
tr. 15. c. 7. quæst. 17. ref. 3. part. 4. tract. 1. ralo-
lut. 94.

Aut laborā-
tes in die so-
fo cum li-
centia Epif-
copi

36. Item de iure Canonico non po-
test se intromittere in executione legati
pij. Vide W. Legatum num. 12.
37. Iudex laicus excommunicatus de-
nunciatus inualidè mundus exerceat, & o-
mnia eius acta iurisdictionalia sunt irri-
ta. Ita DD. communiter sic colligitur ex
cap. presidentes de hereticis in 6. vbi datur
potestas iudici laico excommunicato, vt
in aliorum defectu, ad instantiam Or-
dinarij contra hæreticum procedat, quam-
vis inualidè potestatem Pontifex supponit
per excommunicationem impeditam
esse. Vide Turrianum lib. 2. disp. 14. nub. 1.
42. hanc sententiam probat ex consensu
& consuetudine Eccl. sic & colligitur ex
c. penult. de vit. 15. quæst. 6. vbi subditi ab-
soluuntur ab obligatione obediendi su-
perioribus excommunicatis, part. 5. tra.
9. ref. 108. Aducæ etiam, quod si secundum
opinionem probabilem declaratur ab
Ecclesiastico in excommunicationem
incursum, tenetur se habere pro excom-
municato, licet habeat opinionem pro-
babilem, quod non incurrit, vt
diximus V. Excommunicati-
onis num. 64.

Nec potest
se intromit-
tere in exe-
cutione le-
gati piij.

Iudex lai-
cus excom-
municatus
denuncia-
tus, actus
iurisdictioni-
alis inuali-
de exerceat.

Etiam ha-
beat opinio-
nem proba-
bilem de
nullitate
censuræ.

NVDI-

IUDICIUM TEMERARIUM.

Iudicium temerarium fit, cum quis absque sufficienti fundamento iudicat in malum de proximo suo, eumque apud se vilipendit. Estque ex suo genere peccatum mortale contra iustitiam*, si concurrunt hæc tria, quod scilicet quis deliberatè iudicet, sine sufficientibus indiciis, & asseueranter absque vlla formidine: quæ omnia cum raro simul concurrant, raro peccatum mortale iudicij temerarij committitur. Vide Tannerum in 2.2. disp. 4. quæst. 3. dub. 2. num. 39. Valentia tom. 3. disp. 3. quæst. 4. punct. 3. & alios parte 3. tractat. 5. resolutione 31. post medium.

Admittit paruitatē materiæ.

2 Excusat quoque paruitas materiæ, ut si quis temerè iudicaret in re leuis momenti, peccat et solum venialiter. Ita Lessius lib. 2. c. 29. dub. 2. num. 14. qui putat esse solum veniale, temerè iudicare, quod aliquis sit spiritus, filius Iudæi &c. Sed hoc negant Escobar de puris & nobilit. part. 1. quæst. 8 §. 2. num. 33 & alij; quia, quamuis prædictæ qualitates sint merè naturales, cum tamen apud nos afferant secum infamiam, & reputationem lædant, sunt materia grauis. Vtraque sententia est probabilis. part. 5. tract. 5. res. sol. 68.

Et semper est eiusdem speciei.

3 Cæterum omnia iudicia temeraria sunt eiusdem speciei infimæ, vnde non est necessario explicanda in Confessione diuersitas personæ, vel mali iudicati, nam moraliter omnia aduersantur vni iustitiæ commutatiuæ in specie infima. Quod etiam dic de detractionibus & contumeliis. Ita Sancius disp. 5. num. 10. part. 3. t. 4. res. 67. §. In res. 28. Vide verb. Circumstantia, num. 33.

IURAMENTUM.

Iuramentū de scriptio. Species.

Iuramentum est, Dei, in alicuius dicti confirmationem inuoca-

tio. Quadruplex est. Assertorium, in quo aliquid præsens, vel præteritum affirmatur, aut negatur. Promissorium, in quo aliquid iureiurando promittitur. Comminatorium, in quo promittitur malum pœnæ. Execratorium, in quo aliquid siue promittendo, siue asserendo affirmatur, vel negatur, apponendo sibi pœnam.

2 In iuramento tres conditiones requiruntur, veritas, iustitia, necessitas. Veritas mendacio opposita, quæ ad iuramentum requiritur est, cum homo dicit, quod sentit, siue in re ita sit, siue nõ. Igitur si iurans aliquid, putat ita esse in re, iuramentum iustum est, etiam si reuera non ita sit*. Imò in foro conscientiæ potest quis iurare, quod à viro fide digno audiuit, quod tamen non sufficit in exteriori iudicio, in quo testis tenetur reddere rationem sui dicti, & alij sunt testes de dicto, alij de causa scientiæ. Ita Sanchez in sum. tom. 1. lib. 3. c. 4. num. 13. p. 4. tr. 4. res. 77. & obiter olim in p. 3. tr. 1. res. 66. in fine.

3 Sed an liceat inducere aliquem ad iurandum falsum, quod tamen ipse ex ignorantia verum putat? Negat Azorius tom. 1. lib. 10. c. 11. quæst. 2. quia præceptum de non committeado crimine, obligat etiam ad vitandum crimen in altero, seu ad non inducendum alium ad actum materialem talis peccati. Sed contraria sententia Hurradi in. 2. 2. disp. 173. sect. 17. §. 199. est probabilis, quia proximus nunc non inducitur ad actum formaliter malum, cum ille non peccet iurando, nec materialiter, quia materia hic & nunc potius est bona, quàm mala, quia est actus Religionis, & honor Dei, non iniuria. Non enim induco ad iuramentum falsum, quia hoc iuramentum est moraliter verum. Nec ipse teneor illum hominem veritatem docere; si enim non teneor vitare illius peccatum cum meo graui damno, multo minus teneor vitare ignorantiam, quæ non est peccatum. part. 5. tract. 7. resolutione 14.

4 Contra verò, ait idem Mendoza in sect. 15. §. 200, non licet inducere aliquem ad iurandum falsum, quod tamen ipse ex ignorantia verum putat? Negat Azorius tom. 1. lib. 10. c. 11. quæst. 2. quia præceptum de non committeado crimine, obligat etiam ad vitandum crimen in altero, seu ad non inducendum alium ad actum materialem talis peccati. Sed contraria sententia Hurradi in. 2. 2. disp. 173. sect. 17. §. 199. est probabilis, quia proximus nunc non inducitur ad actum formaliter malum, cum ille non peccet iurando, nec materialiter, quia materia hic & nunc potius est bona, quàm mala, quia est actus Religionis, & honor Dei, non iniuria. Non enim induco ad iuramentum falsum, quia hoc iuramentum est moraliter verum. Nec ipse teneor illum hominem veritatem docere; si enim non teneor vitare illius peccatum cum meo graui damno, multo minus teneor vitare ignorantiam, quæ non est peccatum. part. 5. tract. 7. resolutione 14.

4 Contra verò, ait idem Mendoza in sect. 15. §. 200, non licet inducere aliquem ad iurandum falsum, quod tamen ipse ex ignorantia verum putat? Negat Azorius tom. 1. lib. 10. c. 11. quæst. 2. quia præceptum de non committeado crimine, obligat etiam ad vitandum crimen in altero, seu ad non inducendum alium ad actum materialem talis peccati. Sed contraria sententia Hurradi in. 2. 2. disp. 173. sect. 17. §. 199. est probabilis, quia proximus nunc non inducitur ad actum formaliter malum, cum ille non peccet iurando, nec materialiter, quia materia hic & nunc potius est bona, quàm mala, quia est actus Religionis, & honor Dei, non iniuria. Non enim induco ad iuramentum falsum, quia hoc iuramentum est moraliter verum. Nec ipse teneor illum hominem veritatem docere; si enim non teneor vitare illius peccatum cum meo graui damno, multo minus teneor vitare ignorantiam, quæ non est peccatum. part. 5. tract. 7. resolutione 14.

quod ipse ad iurandum verum, quod ille ignorat, nescit, nisi iuraturus prius sibi persuadeat rem usquam de ita esse, probabiliter fundamenco, nam veritate iurare sine dictamine pratico de honestate iuramenti, est peccatum mortale. Licet igitur, prius persuadere illi rem ita esse, & postea illum ad iurandum inducere. Ille autem non poterit iurare ita aliter, quam scit ex dictamine pratico v.g. si audiuit a fide digno Antonium esse nobilem, iurare poterit, illum esse nobilem, non autem se id scire. Similiter, si rem ita esse probabiliter credit absque ulla probabilitate dubitandi, non potest iurare id vidisse, &c. p. 3. r. 7. resolutione 10.

Licet potest ab aliquo iuramentum, quod fieri potest bene, timetur tamen futurum falsum, cui aliqua necessitate, aut utilitate.
 5. Petere ab aliquo iuramentum, qui timetur falsi iuraturus, secundum Sylviu in 2. 2. quaest. 92. art. 4. concl. 2. est peccatum mortale scandalum, quod probatur ex auctoritate & exemplo luculentum D. Augustini. Sed merito Suarez de Relig. tom. 1. lib. 3. c. 15. num. 10. contrariam sententiam docet, dummodo non petatur, ut reus iuret falsum, & ad sit iusta causa petendi iuramentum, ut necessitas aliqua, vel utilitas. Nam non tenentur abstinere a petendo actum cum graui damno, quem quis, bene & male praestare potest, quamuis ex sua malitia sit male praestaturus. Et B. Augustinum explicat propriis ipsius verbis p. 5. tract. 7. res. 9.

Iurare amphibologicè potest.
 6. Licitum est, ex iusta causa iurando, uti amphibologia proferendo scilicet iuramentum, quod a circumstantibus accipitur in sensu communi, ipse vero proferens aliud subintelligit. Ita Sanchez summ. tom. 1. lib. 3. cap. 6. num. 15. con- in porta Ciuitatis, an conclus. 3. & alios. Igitur Clericus interrogatus in porta Ciuitatis, verum habeat aliquid de quo solucnda sit gabella, ille habens, potest iurare, quod non. intendens, quod non obligatur ad gabellam soluendam. Ita D. Antonius p. 2. tit. 10. cap. 1. §. 1. Secundò, interrogatus in iudicio, an debeat centum sibi mutuata, si illa secreto restituit, potest respondere, se non debere. Vel si debet quinquaginta, potest negare petita pro ut perun-

Summa Diana.

tur. Ita Naldus v. Interrogatus, num. 2. Tertiò, si quis a te petat mutuò librum, quo tu indigeas, vel quem timeas minime restituendum, iurare potes, illum non habere, subintelligendo, ut illum accomodes. Ita Millardus tom. 2. cap. a persona 80. num. 2. Quartò, si persona priuata compellitur iurare importunis precibus, tate, potest iurare cum aequiuocatione. Ita Interrogatus Rodriguez summ. tom. 1. cap. 190. num. 7. tus quo v. Quintò, in interrogationibus communibus, Quid comeditis? Quid pergis? Quid noui est? &c. iurare possumus, Nos nil noui Confessarius habere, subintelligendo, quod tibi dicere interrogandebamus, &c. Ita Rodriguez, ibid. cap. tus de peccato audito in confessione, in confessione potest iurare, se illud nescire, subintelligendo, tamquam homini subiectus. Et si vel de re compellatur iurare, se non audisse, id iurare potest, subintelligendo, tamquam uis pacto purum hominem. Et tandem, si impius utgeat, an audierit ut Deus, iurare etiam potest, se non auduisse, subintelligendo, ad modum causa principalis. Ita Grassius part. 1. lib. 1. cap. 23. num. 3. Septimo, potest quis iurando negare suum crimè occultum, subintelligendo, ut publicum. Ita Petrus Nauarra de restit. li. 4. c. 2. nu. 379. Octauò, si quis a iudice interrogatus cum iuramento, an Franciscum interfecerit, si illum in propriam defensionem interfecisset, negare posset, subintelligendo, de homicidio criminoso. Ita Lessius lib. 2. c. 42. d. 9. num. 47. Nondò, si est probabilis opinio, quod taxa alicuius rei sit iniusta, & propterea venditor falsis ponderibus, vel alias iustitiam sibi compenfat, a iudice postea interrogatus, potest id totum iure iurando negare, subintelligendo, se iniuste fecisse. Ita Sanchez summ. tom. 1. lib. 3. ca. 3. num. 29. Decimò, qui necessitate, vel utilitate compulsus, offert se ad iurandum nemine petente, potest uti amphibologiis, quia habet iustam causam. Ita Sanchez ibid. num. 21. contra Lessium vbi sup. Undecimò reus iuridicè interrogatus de delicto, quod sine ipsius confessione plene probati non potest, potest illud iurando negare. Ita ad vitanda graua tormenta sibi sal-

mutuare librum sibi necessarium.
 Campul sine primata ite
 tate.
 Interrogatus
 dit, quid noui est?
 Confessarius
 interrogato
 confessione
 ne.
 Et si
 id
 aliquo pacto
 osculta.
 Interrogatus
 a iudice
 de homicidio incul-
 pabili.
 Vel etiam de facto legitimo.
 Offerens se ad iurandum
 in necessitate
 se vel utilitate.
 Reus interrogatus de delicto
 a iudice,
 ut vitet mortem,
 vel graua tormenta.
 Et denique
 sum quilibet t. e.

Cccc

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

omni casta in quo id exigit necessitas. Vel utilitas circa corpus. Honorem. Rem familiariam. Sed cum debita intentione.

Sum crimen imponere. Vide verb. Reus. Denique potest quis iurare simpliciter falsum, addendo aliquid mēte, ex quo iuramentū sit verū, quoties interuenit iusta causa. I. Ista causa esse potest necessitas vel utilitas ad salutē corporis, honoris, rerū familiarium: vel etiam quando iniusta interrogatio proponitur. Verum in his casibus animus iurantis non debet esse, fallere proximum, sed occultare veritatem, quam manifestare non expedit. parte 3. tract. 5. resolutione 30.

7 Iurare verbis amphibologicis sine iusta causa, vt quod Princeps sit in aula, intelligendo p̄stium, probabilius est, esse peccatum mortale, vt aiunt Lessius lib. 2. cap. 42. dub. 9. num. 46. & alij. Sed etiam probabile est, non esse mortale extra iudicium, & p̄iudicium: nam in tali iuramento deficit sola necessitas, seu discretio, quia non deberet sine necessitate contra audientium sensum amphibologicē iurari. Sed iuramentum, cui deficit sola discretio, non est peccatum mortale. Ergo. Ita Sanchez sum. tom 1. lib. 3. c. 6. num. 22. & alij. ibid. in fine. & part. 2. rr. 15. res. 25.

8 Iuramentū falsa inaduenter prolata ex praua consuetudine, ait Torres in 2. 2. quasi. 98. art. 3. disp. 3. esse peccata mortalia, quia sunt voluntaria in causa, p̄pter prauam consuetudinem nō correctam. Sed contraria sententia tenenda est cum Sancio disp. 20. num. 5. quia vbi quis per propositum non amplius iurandi falsum prauam consuetudinē retrahat, nō sunt amplius voluntaria nec in se, nec in causa. Erit tamen aliquod peccatū, negligentia in extirpanda praua consuetudine, part. 3. tract. 5. res. 62. adeoque tantum in causa. part. 10. tractat. 14. resolutione 13.

9 Iuramentum promissorium de faciendo peccatum est. Et quidem quamuis sit de veniali, ait Tutrianus esse peccatū mortale, quia in eo adducitur Deus, vt fideiussor peccati facendi, & ideo grauis iniuria illi infertur. Contrariam autem sententiam ipse improbabilem putat. Quæ tamen est probabilissima, eamque tenet Tannerus in

2. 2. disp. 5. quasi. 5. dub. 1. num. 14. & alij communiter apud ipsum, ratione paritatis materię. part. 4. tractat. 4. resolutione 60.

10. Quoad obligationem iuramenti promissorii, valde probabile est iuramentum adiectum fictæ promissioni inducere obligationē: quia hoc est de natura iuramenti promissorii. Et iurans tenetur efficere, vt iuramentum sit verum, si potest, ne adducat, vel adduxerit Deum in testem falsi. Ita Lessius lib. 2. c. 42. dub. 8. n. 38. Sed contraria sententia Ochagauia de Sac. tract. 1. quasi. 6. num. 3. est etiam satis probabilis, & ferē communis: quia iuramentum sequitur naturam actus seu promissionis, cui adnectitur; ergo si promissio ficta non obligat: nec iuramentum obligat. Adde quod tale reuera non est iuramentum, quamuis exterius habeat similitudinem iuramenti non enim intendit iurare, qui non intendit se obligare. part. 5. tract. 14. resolutione 33. & 34.

11 Iuramentum metu, aut p̄lo adiectum contractui inualido, & a iure reprobatum, obligat in conscientia: quia nec iure naturali, nec humano irritum est. Itaque qui iurauit latroni minitanti dare 100. aureos, tenetur dare; quamuis hoc iuramentū & similia relaxari possint ab Episcopo, & computari per Bullam. Ita Becanus in 2. 2. quasi. 89. part. 4. rr. 4. res. 29. Sed contraria sententia Azorij 10. 1. lib. 11. c. 7. quasi. 2. est etiam probabilis. Vide verb. Metu. nu. 4. part. 3. tract. 4. res. 278. & part. 4. tract. 4. resolutione 19. & 28. Si quis iurasset infideli dare pro redemptione 1000 aureos, etiam si modo iniusto captus esset, teneretur satisfacere iuramento idque propter scandalum, ne nomen Dei blasphemaretur apud gentes. Solo lib. 8. q. 1. art. 7. idem dicendum, si iurasset se rediturum in captiuitatem, etiam cum mortis periculo, propter eandem rationem p. 11. tract. 2. res. 35.

12 Iuramentum adiectum promissioni prodigiæ, obligat solum pro quantitate licita inralimicos liberalitatis. Vnde iuramentum de dando meretrici obforai.

Iuramentū adiectum promissioni fictæ probabilis est obligare.

Probabile est etiam non obligare.

Adiectum autem contractui inualido obligat.

Iuramentū dandi meretrici centum aureos non obligat.

omni casta in quo id exigit necessitas. Vel utilitas circa corpus. Honorem. Rem familiariam. Sed cum debita intentione. At sine iusta causa est peccatū mortale, iurare cum a qui uocatio. Quamuis probabilis sit esse rariū veniale. Iuramenta falsa vria ex praua consuetudine post sufficientis propositum illam extirpādi non sunt peccata mortalia. Iuramentū promissum de faciendo peccato veniali, est veniale.

obligat, nisi ad solutio- ne solitam. fo ratiocatio 18 centum aureos, non obligat nisi pro illa quantitate, quam viri paris conditionis cum iurante consueverunt dare. Ita Sotus lib. 4. quest. 7. art. 1. ad 2. contra Caietanum in 2. quest. 32. art. 7. Adde quod multi probabiliter tenent, promissionem factam meretrici pro actu turpi, secluso iuramento non obligare in conscientia, etiam post actum tuppē. part. 5. tract. 4. res. 27.

Iuramenta in servandis statuta Civitatum, Collegiorum & c. si sunt in usu, qui non observant, sunt per iuri, ex cap. querelam, de iur. iur. Si vero aliqua usu recepta non sunt, aut abrogata sunt per contrarium usum, illa non observantes non sunt periuri, nam iurantes intelligunt illa servare more recepto. Ita Megala conf. 81. nu. 1. Quia in materia iuramenti violati tunc est gravis pro periurio mortali, quando tanti momenti est, ut secluso iuramento statutum obligaret ad mortalem ratione materiae. Ita Sanchez sum. tom. 1. lib. 3. c. 40. n. 10. contra Megalam ubi sup. 4. Aduerte autem quod si aliquid ex talibus statutis reuocatum esset a facultate habente, iuramentum illud seruandi cessaret. Ita Sanchez ubi sub p. 3. tract. 6. resolutione 39.

Iurans in materia graui inducit obligationem sub mortali, etiam si nolit, nisi leuem. Ad implendum iuramentum non oportet praestare promissum cum intentione illud implendi.

13 Iuramentum seruandi statuta, seu capitula Civitatum, Collegiorum & c. si sunt in usu, qui non observant, sunt per iuri, ex cap. querelam, de iur. iur. Si vero aliqua usu recepta non sunt, aut abrogata sunt per contrarium usum, illa non observantes non sunt periuri, nam iurantes intelligunt illa servare more recepto. Ita Megala conf. 81. nu. 1. Quia in materia iuramenti violati tunc est gravis pro periurio mortali, quando tanti momenti est, ut secluso iuramento statutum obligaret ad mortalem ratione materiae. Ita Sanchez sum. tom. 1. lib. 3. c. 40. n. 10. contra Megalam ubi sup. 4. Aduerte autem quod si aliquid ex talibus statutis reuocatum esset a facultate habente, iuramentum illud seruandi cessaret. Ita Sanchez ubi sub p. 3. tract. 6. resolutione 39.

uendi Castitatem, aut seruandi illam, se ad eam per votum, aut iuramentum obligandi, etiam cum intentione non adimplendi, validum est votum, vel iuramentum. Sanchez ibid. in fine.

16 Iuramentum de non ludendo valet, etiam si iurans habeat intentionem abstinentiam ludo modicæ quantitatatis, & qui alias, secluso voto vel iuramento, esset actus virtutis eutrapeliæ. Ita Sanchez sum. tom. 1. lib. 3. c. 18. n. 2. tract. 3. contra Navarrum man. cap. 12. n. 11. Admittit tamen paruitatem materiae, iuxta ea quæ dicemus infra V. Ludus, num. 14. part. 5. tr. 5. resolutione 38.

17 In iuramento & voto de non bibendo vinum, materia peccati mortalis esset tantum vini, quantum sufficeret pro vno potatu moderatè bibentis. Ita Sanchez sum. tom. 1. lib. 4. c. 12. n. 21. part. 5. tr. 5. res. 37.

18 Et hæc dicta sint secundum probabiliter sententiam Soti de iust. l. 8. quest. 1. art. 7. & quest. 2. art. 3. & aliorum contra Lessium lib. 2. c. 42. dub. 5. n. 23. & alios, quod in iuramento promissorio detur paruitas materiae. Nam si datur in violatione voti, cur non dabitur in violatione iuramenti, quod ex S. Tho. in 2. 2. q. 89. art. 8. est minor obligatio? Ideo Vilalobos tom. 2. r. 16. diff. 5. n. 9. ait quod iurans per annum quotidie dicere semel Ave Maria, non peccat mortaliter, etiam si omitat per totum annum Vide Escobar part. 1. quest. 6. s. n. 40. part. 4. tr. 4. res. 70. & part. 5. tr. 5. res. 4. At in violatione iuramenti assertorij non datur paruitas materiae, quia quamuis res iurata sit parua, non tamen est paruum, confirmare mendacium iuramento, & adducere Deum in testimonium falsitatis. Ita Sancti Relus de blasphem. 4. dub. 2. n. 8. & alij Res. 4. cit.

19 Iuramentum ignorantie non tollit præsumptionem scientie in contrarium, si illa adest. Ita Alexander in addit. in v. tamen breuius & alij contra Portellum part. 1. cas. 27. n. 3. docentem, quod præsumptionem in iuramento super ignorantia excludit præsumptionem iuris in contrarium existentem parte 5. tractat. 1. 4. resolutione 24. & S. Dico primò.

Et cetera
Cccc a
20 lu.

valet ratio
castitatis
sine intentione adimplendi
Iuramentum de non ludendo valet
do in quantitate
modicæ
quæritate
obligat.
Iurans non bibere vinum, si bibat ordinariam portionem vini, peccat mortaliter.
Secundum me
Nā in iuramento promissorio detur paruitas materiae.
Secundum asserentis.
Iuramentum de ignorantia tollit præsumptionem iuris in contrarium existentem.

20 Iuramentum an possit à Principe prohiberi nē fiat, vel si fiat, an possit impedire eius effectum ira, vt non obliget,

*Iuramenta
piavelax.
20 qui po-
test relaxa-
re vora.*

Vide verb. Statutum laicale. Quando adest dubium de validitate iuramenti, de deliberatione, de quantitate, vel qualitate materiæ, &c. Vide verb. Voti obligatio, quia est eadem, ac votiratio & obligatio. Vnde quæ nā iuramenta relaxari possint & commutari virtute Bullæ, aut iubilæ, inquire V. Bulla Cruciate quoad vota, nam quicūque habet potestatem relaxandi, vota, relaxare potest iuramenta pia; quia arctior est obligatio voti, quā iuramenti, & qui potest plus, potest minus. Et privilegia in fauorem animarum concessa, sunt amplianda potius, quā restringenda. Ita Tannerus in 2. disp. 5. quæst. 5. dub. 1. n. 36. contra Nauarrum c. 27. num. 275. p. 3. tract. 5. ref. 25. §. Secundo.

In foro Conscientiæ solus Prælati iurantis potest relaxare iuramentum factum ab vnâ parte contrahentium, quia debet esse superior qui relaxat in hoc foro. In externo, Iudex Ecclesiasticus loci, in quo contractus est celebratus. contractus tamen obligatio planè rescindi non potest, nisi à Iudice, qui citare possit reum, vbi nota; si relaxatio, nulla putetur esse, non autem manifestè nullitas appareat, secularis Iudex se miscere non debet. Cast. Palaus to. 3. tract. 14. disp. 3. punct. 6. p. 11. tr. 1. ref. 36.

Varia de iuramento facti latroni.

22 Iuramentum latroni, vel raptori factum, est obseruandum, non solum in foro conscientiæ, verum etiam in iudiciali; vt etque Molina; & Episcopus spoliatus iurans non repetere, si iuramentum fuit de suis, tenetur ad iuramentum; secus si de Ecclesiasticis. Suarez; ablato periculo vitæ, cū sit in tuto, potest quis, facti iuramento latroni de non denunciandum, eum denunciare, vel illi æquiuocè iurare. Cardin de Lug. 8. tract. 7. ref. 57.

Valida est reuocatio testamenti iurati.

23 Controuersia est inter Doctores circa reuocationem testamenti iurati, tamen si reuocetur, valida est eius reuocatio. Card. de Lugo. part. 9. tr. 7. ref. 42.

24 Iuramentum inter Amasios ad nihilum obligat. Fagundez parte 9. tractat. 8. resolutione 9.

25 Iurans coactus vi, vel metu si habet animum non adimplendi peccat mortaliter. Lopez part. 9. tract. 8. ref. 56. habet animum adimplendi.

26 Non est licitum iurare, se velle in carcerem redire, quando agatur de periculo vitæ, maxime iniuste, nec etiam iuste, cum sit de iure naturæ conseruare vitam. Villalobos, & alij part. 9. tr. 8. ref. 57. gressu in carcerem.

27 Cum prorogatur tempus ad proferendam sententiam propagatur, & obligatio parendi, ex vi prioris iuramenti rogatur obsequari. part. 9. tract. 8. ref. 7. Et si pars tradita iuramento obligatio cessat, etiam si emissum sit in honorem Dei. part. 10. tract. 14. ref. 15. non tenentur ad iuramentum.

28 Tabelliones, & ministri iustitiæ non tenentur ad iuramentum de non accipiendo plus de mercede à iudice taxa pro labore sui officij, quādo progressu temporis illa merces facta iniusta. Sanchez, & alij part. 9. tractat. 8. resolutione 8. Tabelliones.

29 Si quis alicui iuramento promissit, aliquid se daturum, potest promissarius, illam remittere. Sanchez, & alij; secus si promissio facta fuit pauperibus indeterminate, vel filiarum nubendæ, tunc ad patrem remissio iuramenti pertinet. Sanchez, & alij p. 9. tr. 8. ref. 13. Promissio facta pauperibus non potest admitteri.

LACTICINIA.

1 Qui tenetur ieiunare ex voto, iubilæo aut pœnitentiâ, si absque Bulla in Quadragesima, vel intra annum, vbi ex consuetudine non comeduntur oua, & lacticia, ea comedit, satisfacet ieiunij, voto, iubilæo, & pœnitentiæ indictis, nisi in his expressè prohibeantur, oua, & lacticia, etsi peccaret contra præceptum Ecclesiæ prohibentis eos eis tempore Quadragesimali. Ita Sánchez quia hic ex voto, &c. solum tenetur ad id, ad quod obligat præceptum ieiunij, vt sic. Sed pro obtraxa scaten.